

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ
(Investigació pròpia)

La reincidència en el delictes en la justícia de menors

Autors

Manel Capdevila Capdevila
Marta Ferrer Puig
Eulàlia Luque Reina

Any 2005

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ
(Investigació pròpia)

La reincidència en el delicte en la justícia de menors

Autors

Manel Capdevila Capdevila
Marta Ferrer Puig
Eulàlia Luque Reina

Any 2005

Investigadors principals

Manel Capdevila i Capdevila
Responsable d'Investigació de l'Àrea Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

Marta Ferrer Puig
Cap de l'Àrea d'Investigació i Formació Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

M. Eulàlia Luque Reina
Tècnica de l'Àrea de Planificació i Projectes Estratègics
Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil

Col·laboradors:

Anna Garriga Soler
(treball de camp i coordinadora de l'equip de camp)
Cristina Blasco Romera
(treball de camp i coordinadora de l'equip de camp)

Alicia Alcaide Luque *(treball de camp)*
Elda Aranda Borbón *(treball de camp)*
Marta Carrasco Moreno *(treball de camp)*
Esperanza González Alba *(treball de camp)*
Mònica Iglesias Vázquez *(treball de camp)*
Yolanda Marco Sanz *(treball de camp)*
Anna Ortiz González *(treball de camp)*
Silvia Papiol Pérez *(treball de camp)*

Juan Antonio López Cañete
(suport tècnic i suport informàtic)

Caterina-Neus Aige Masip
(suport tècnic)
Àngela Leal Garcia
(suport tècnic)

Índex

Introducció.....	6
1. El marc teòric	9
1.1. Els adolescents i els joves en la societat catalana de 2005.....	9
1.1.1. Els canvis en la família.....	9
1.1.2. L'escola	11
1.1.3. Salut i drogues	12
1.1.4. Lleure, oci i consum.....	16
1.1.5. Les tendències en els comportaments de la joventut catalana.....	17
1.1.6. Els canvis en els comportaments juvenils dissocials.....	19
1.2. El marc legal de la justícia juvenil.....	23
1.3. Els estudis actuals sobre la delinqüència juvenil.....	29
1.3.1. El concepte de reincidència.....	29
1.3.2. Les variables a considerar segons els estudis de reincidència	30
2. La recerca	38
2.1. Finalitats.....	39
2.1.1. Objectius i hipòtesis.....	39
2.1.2. El model d'anàlisi de la recerca	46
2.2. Metodologia.....	54
2.2.1.- Població i mostra.....	54
2.2.1.1. Població.....	54
2.2.1.2. Selecció de la mostra	56
2.2.2. Fitxa tècnica	60
2.2.2.1.. El calendari de la recerca	61
2.2.3. Font de les dades.....	61
2.2.4. Les variables	62
2.2.5. El treball de camp.....	70
2.2.6. Anàlisi de les dades.....	70
2.2.7. El grup de discussió	71
2.2.8. Els resultats de la recerca	72
3. La descripció de la població de justícia juvenil.....	73
3.1. Descripció general de la mostra	73
3.1.1. Les variables individuals.....	73
3.1.2. Les variables sociofamiliars.....	76
3.1.3. Les variables penals i criminològiques	82
3.2. Descripció general de les causes en què s'han trobat implicats els subjectes de la mostra	88
3.2.1. Les trajectòries delictives	91
3.3. Perfil de la població diferenciat segons els programes	96
3.3.1. Perfil dels joves als quals s'ha aplicat un programa de mediació.....	96

3.3.2. Perfil dels joves als quals s'ha aplicat un programa només d'assessorament tècnic	97
3.3.2.1 Descripció del grup de sobreseïments per prescripció	99
3.3.2.2. Descripció del perfil dels joves quan la proposta de l'equip tècnic és no continuar fent cap altra actuació	99
3.3.3. Perfil dels joves als quals s'apliquen només mesures cautelars	100
3.3.4. Perfil dels joves als quals s'apliquen altres mesures en medi obert	101
3.3.5. Perfil dels joves als quals s'aplica la PBC (prestació en benefici de la comunitat).....	102
3.3.6. Perfil dels joves als quals s'aplica la llibertat vigilada	103
3.3.7. Perfil dels joves als quals s'aplica l'internament.....	105
4. La reincidència en la justícia de menors	109
4.1. Les taxes de reincidència	110
4.1.1. Taxa general	110
4.1.2. Les taxes per programes.....	112
4.1.3. La taxa de reincidència segons el delictes comés en la <i>causa base</i>	116
4.1.4. La taxa de reincidència violenta	117
4.2. Variables explicatives de la reincidència	119
4.2.1.- Variables individuals.....	119
4.2.1.1. El gènere	119
4.2.1.2. La nacionalitat	121
4.2.1.3. Les altres variables individuals considerades: el consum de tòxics i els problemes de salut mental	122
4.2.2. Variables sociofamiliars.....	122
4.2.2.1.- Recollides al llarg de la seva història	122
4.2.2.2.. Recollides en el moment de finalitzar el darrer programa de la <i>causa base</i>	124
4.2.3. Variables criminològiques.....	125
4.2.3.1. Historial criminològic.....	125
4.3. Les característiques de la reincidència.....	129
4.3.1. El temps que es triga a reincidir	129
4.3.1.1. Segons el gènere	129
4.3.1.2. Segons la nacionalitat	130
4.3.1.3. Segons els programes imposats en la <i>causa base</i>	130
4.3.1.4. Segons l'agrupació de delictes.....	131
4.3.1.5. Segons la violència del delictes.....	132
4.3.1.6. Segons els antecedents	133
4.3.2. La comparació amb la reincidència d'adults.....	133
4.4. Les diferències de perfil entre reincidents i no reincidents	135
4.4.1 Perfil general del reincident i del no reincident	135
4.4.1.1 Perfil del reincident violent front al reincident no violent.....	136
4.4.2. Perfil del reincident i del no reincident en cada programa	136
4.4.2.1. La mediació i reparació	138
4.4.2.2. Les mesures cautelars	138
4.4.2.3 Altres programes en medi obert	138
4.4.2.4. Prestacions en Benefici de la Comunitat	139

4.4.2.5. La llibertat vigilada	140
4.4.2.6. L'internament.....	140
4.4.2.7. Una breu referència a les permanències en centre durant el cap de setmana	141
5. La predicció de la reincidència de menors	144
5.1. El procediment de predicció	144
5.2. Predicció de la reincidència dels joves amb mesura de PBC.....	144
5.3. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura de llibertat vigilada.....	149
5.4. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura d'internament.....	150
5.5. Predicció de la reincidència violenta	152
6. Les noies a la justícia juvenil: estudi específic	156
6.1. Descripció de la població.....	157
6.1.1. Les variables individuals.....	157
6.1.2. Les variables sociofamiliars.....	157
6.1.3. Les variables penals i criminològiques	159
6.2. Els factors explicatius de la reincidència en les noies	163
6.3. L'aplicació dels programes a les noies	165
7. Els estrangers a la justícia juvenil: estudi específic.....	167
7.1. Les variables explicatives de la reincidència en la població estrangera	171
7.1.1. Variables personals	172
7.1.2. Variables socioeconòmiques.....	172
7.2. El perfil del jove reincident estranger	174
8. Conclusions.....	179
8.1. Síntesi de resultats	179
8.1.1. Respecte al perfil del menor infractor	179
8.1.2. Respecte al perfil del reincident	181
8.1.3. Respecte als grups específics d'estudi.....	182
8.1.4. Respecte a les taxes de reincidència	183
8.1.5. Respecte a les variables més predictores de la reincidència	184
8.2. Comprovació de les hipòtesis inicials	185
8.3. Recapitulacions i propostes.....	188
Agraïments	194
9. Referències bibliogràfiques	196
Annex 1: Taules addicionals.....	204
Annex 2	245
A) Procés metodològic en la predicció de la reincidència	245
1. Predicció de la reincidència dels joves amb mesura de PBC.....	245
2. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura de llibertat vigilada.....	255

3. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura d'internament.....	258
4. Predicció de la reincidència violenta	262
B) Procés metodològic en el grup de discussió sobre la recerca de reincidència de menors	269
Annex 3 : Plantilla de recollida de dades.....	279
Annex 4. Relació de taules i gràfics de la recerca explicitades per capítols.....	283

Introducció

La recerca que es presenta a continuació aporta dades concretes i actualitzades de la reincidència en el delictes protagonitzada pels joves infractors que han entrat en el circuit de la justícia de menors en l'àmbit territorial de Catalunya, després de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (a partir d'ara LORPM).

El període d'estudi se situa entre gener de 2002 i desembre de 2004. La població objecte d'estudi la componen tots els joves que van finalitzar una mesura judicial l'any 2002 (en cas d'haver-n'hi més d'una, la primera). El període de seguiment, per esbrinar si s'han produït nous contactes amb el sistema penal de menors o d'adults i, per tant reincidències, finalitza el desembre de 2004.

Els motius que fonamenten la necessitat de dur a terme aquest estudi han estat diversos:

En primer lloc, era necessari actualitzar les dades disponibles a Catalunya sobre la reincidència dels menors. L'únic estudi anterior que abordava aquest tema per a tota la població atesa des de la Direcció General de Justícia Juvenil és de 1996 (Funes, Luque i Ruiz) i recull dades de 1993. Era necessari, doncs, plantejar-se una revisió de les dades passada ja una dècada.

En segon lloc, d'ençà de l'estudi anterior, tenim un nou marc legal, derivat de l'entrada en vigor l'any 2001 de la LORPM, i un canvi del perfil dels menors infractors (causat per la mateixa Llei i per altres factors prou importants com la immigració). La LORPM implica un canvi substancial en l'edat i en el nombre de menors que són objecte d'intervenció i també en la forma d'intervenir des dels serveis d'execució penal del Departament de Justícia. S'imposava una revisió urgent dels nous perfils de joves arribats amb aquesta nova Llei i dels seus comportaments criminògens, inclosa la reincidència, que donés elements nous als professionals per planificar la seva intervenció.

En tercer lloc, calen dades objectives que permetin valorar de manera realista l'estat actual de la delinqüència juvenil i la validesa de les actuals respostes penals. Benito *et al.* (2004)¹ fan esment de la denúncia dels magistrats de la Secció Quarta de l'Audiència Provincial de Madrid, en la qual es queixen que, malgrat que fa molt poc temps de l'entrada en vigor de la LORPM, ja s'està argumentant la seva ineficàcia, sense fer una anàlisi seriosa sobre els factors que influeixen en la conducta delictiva dels joves i adolescents, i es demana un enduriment de les sancions i la primacia del càstig per sobre del tractament reeducador.

Cristina Rechea (2001)² recull com a causa de l'alarma social que l'aplicació de la Llei suposa en determinats sectors la tendència a fixar-se en un cas que atreu l'atenció dels mitjans de comunicació i la generalització que fan d'aquest cas concret, sense que hi hagi dades fonamentades que confirmen aquestes pors ni existeixin estudis que confirmen un creixement de la violència juvenil o un enduriment de les conductes dels joves infractors.

Aquesta recerca ha de contribuir modestament a disposar de dades objectives per debatre sobre aquestes i altres qüestions controvertides.

Les finalitats que persegueix l'estudi són bàsicament tres:

1. Obtenir una taxa general de reincidència i unes taxes parcials de cadascuna de les mesures o intervencions que ha dut a terme la Direcció General de Justícia Juvenil. Aquestes taxes han de contribuir en el futur a avaluar el sistema de justícia juvenil a Catalunya.
2. Identificar els factors o variables que expliquen i prediuen millor el risc de reincidència per tal que la DGJJ pugui centrar l'assessorament i l'avaluació contínua dels casos a obtenir la informació necessària sobre aquestes variables més influents, i alhora li permeti centrar més els esforços en la intervenció sobre aquests factors que contribueixin a reduir la reincidència.

¹ BENITO, A.; DE PRADA, M.P., i FABIÀ, P. (2004): *Balance de aplicación: ley penal de menores. Experiencia en Madrid*, pàg. 46.

² RECHEA, C., i FERNÁNDEZ, E.: "Panorama actual de la delincuencia juvenil", dins *Justicia de menores: una justicia mayor*, pàg. 346.

3. Conèixer el perfil de la població que està arribant actualment a la justícia de menors, quan ja es porten tres anys aplicant la Llei 5/2000, per tal d'oferir dades quantitatives i objectives que facilitin a la DGJJ la creació de programes d'intervenció i de recursos adaptats a aquests perfils.

1. El marc teòric

Centrarem el marc teòric de la recerca en l'anàlisi de l'entorn social actual, en el qual s'ubica aquesta investigació sobre la reincidència en el delictes en la justícia de menors. L'entorn sociofamiliar dels joves d'avui és prou complex, específic i particular com per esmentar i centrar d'entrada tres grans aspectes contextualitzadors que han d'ajudar a entendre, d'una banda, el moment temporal en què s'ubica l'estudi, i de l'altra, els seus resultats principals.

En primer lloc cal esmentar dels canvis que s'estan produint en els adolescents i els joves en la societat occidental; en segon lloc, del nou marc legal de la justícia juvenil arran de la posada en marxa de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (a partir d'ara LORPM) i les seves posteriors modificacions; la Llei 27/2001, de justícia juvenil; i el recent Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el reglament de la LORPM; i, en tercer lloc, les tendències dels estudis actuals sobre reincidència en delinqüència juvenil, les variables que es consideren i els diferents conceptes de reincidència que els investigadors utilitzen.

Els apartats d'aquest capítol aniran abordant aquests tres aspectes de context.

1.1. Els adolescents i els joves en la societat catalana de 2005

1.1.1. Els canvis en la família

Torrubia (2004) recull el paper clau que juguen les pautes educatives que transmeten els progenitors en la moderació dels conflictes interns dels fills. En l'estudi, basat en dues mostres de nois amb edats compreses entre els 17 i 23 anys, una procedent del Centre Penitenciari de Joves de Barcelona (50 nois) i l'altra formada per 105 estudiants de secundària postobligatòria, explica com els joves delinqüents havien tingut pautes educatives més ineficaces que el grup control i com la supervisió de les conductes per part dels pares és clau per a la bona socialització del jove. La família és la primera i principal estructura social per garantir la bona transmissió d'aquestes pautes educatives.

Flaquer (2000) alerta sobre l'augment notable a Europa i també a Espanya de les ruptures conjugals i dels naixements extramatrimonials, que està determinant una nova forma de família monoparental que suporta notables càrregues socials, econòmiques, educatives i d'altres tipus sense que hi hagi polítiques de protecció social que ho compensin.

Brullet i Torrabadella (2004) conclouen que hi ha un canvi en el dibuix de les grans tendències en l'estructura de les famílies, de tal manera que:

- 1) Augmenten les formes familiars no convencionals: el 15% dels menors de la ciutat de Barcelona conviuen en famílies on hi ha un sol progenitor, un progenitor i altres persones, parelles sense fills que acullen menors o sense nucli familiar.³
- 2) Augmenta el nombre de parelles de fet en tots els grups d'edat.
- 3) Hi ha un increment de separacions, divorcis i separacions de fet.
- 4) Augmenta el nombre de llars monoparentals en la franja on hi ha menors d'edat amb pares que es troben en la franja entre 35 i 49 anys.⁴
- 5) Les mares encapçalen en aquestes llars monoparentals les responsabilitats educatives en 3 de cada 10 casos.
- 6) Creix l'activitat laboral femenina la qual cosa s'associa a la disminució de mares que resten a casa. Al mateix temps hi ha més precarietat laboral en les dones que són mares que en els homes que són pares.
- 7) Es manté, no obstant això, la divisió de les tasques de la llar, amb forta prevalença del pes de la dona en aquesta responsabilitat.
- 8) Hi ha una forta disminució de la grandària de les llars: els menors viuen cada cop més en llars més petites i cada cop més sense germans/es.
- 9) Hi ha una translació de responsabilitats en la família extensa, en què les àvies tenen cura dels néts.

³ BRULLET I TORRABADELLA (2004) "La infancia en las dinámicas de transformación familiar", dins *Infancia y familias: realidades y tendencias*, pàg 44.

⁴ Dades IDESCAT per a Catalunya: any 1996. Nombre de llars amb pare/mare sol amb fill(s): 197.072; any 2001: 219.411. Increment de l'11,13%. En canvi, també per a Catalunya: any 1996, nombre de llars amb parella amb fill(s): 989.144 llars; any 2001: 948.348 llars. Decrement del 4,13%.

Aquests autors conclouen que s'està accelerant una crisi de l'autoritat patriarcal en les famílies.

1.1.2. L'escola

Després de la família, l'escola és el principal entorn de socialització del nen, principalment amb els seus iguals, però també amb altres adults diferents als seus familiars. Després d'uns anys de disminució de places escolars a Catalunya, producte del descens de la natalitat, sembla que comença a invertir-se la tendència: en l'etapa d'educació infantil s'ha incrementat en un 11,29% el nombre de matriculacions el curs 2002/03 respecte al curs 1996/97, i el decrement en l'educació primària ha passat del -25,37% en el curs 1996/97 al -3,72% en el curs 2002/03.⁵

Aquest canvi en les tendències és fruit d'un dels fenòmens més significatius per al nostre país en aquests darrers anys: l'augment de la població immigrant estrangera que també s'està fent notar en les edats d'escolarització i en els percentatges d'alumnat estranger en els ensenyaments obligatoris. Aquests percentatges, a més, no es reparteixen de manera equitativa: a Catalunya el 84% dels estrangers van a la escola pública i només el 16% a l'escola privada. En canvi, l'escola pública atén el 57,9% de tota la població d'alumnes en edat d'escolarització obligatòria, i la privada el 42,1% restant.⁶ Els centres educatius són de moment els únics espais de contacte obligatori entre majories i minories, o dit d'una manera, entre població autòctona i població estrangera nouvinguda. De com es dugui a terme aquest contacte a cada lloc en dependrà la presència d'un model d'integració o un altre, o l'absència de tots dos.

Quant al fracàs escolar —entès com a rendiment acadèmic insuficient i no-obtenció de la certificació d'ensenyament obligatori—, aquest no ha augmentat amb l'aplicació de la LOGSE. Si a Catalunya el curs 1993/1994 el fracàs escolar afectava al 40% dels alumnes de primària/secundària i al 50% dels de

⁵ *Anuari Estadístic de Catalunya*, cap 14.: "Ensenyament".
<http://www.idescat.net/cat/societat/soceduc.htm>

⁶ VILA, GÓMEZ-GRANELL i MARTÍNEZ (2004): "La educación, entre la calidad y la equidad", dins *Infancia y familias: realidades y tendencias*, pàg. 86.

formació professional, en el curs 1999/2000 va afectar en la pitjor de les previsions al 32%, si bé repartit de forma desigual: un 36% a l'escola pública i un 18,5% a l'escola privada⁷

Les percepcions que els diferents col·lectius tenen respecte a la qualitat educativa queden recollides en l'estudi de Vila, Gómez-Granell i Martínez (2004). Així els professors tenen majoritàriament la sensació que la família ja no educa i delega les responsabilitats a l'escola. Existeix malestar entre els professionals de l'educació per la manca d'interès de l'alumnat i la poca col·laboració de les famílies per canviar aquesta situació. Aquestes percepcions s'aguditzen conforme avancen les etapes escolars. Els mestres valoren negativament la LOGSE en els aspectes de comprensibilitat dels continguts i tractament de la diversitat. Aquesta valoració negativa torna a ser més acusada en l'escola pública que en la privada. En canvi, la percepció dels pares cap a l'escola és més bona, si bé també reconeixen que les relacions empitjoren a mesura que els nois i les noies creixen. Finalment, els alumnes són els que tenen un grau de satisfacció més alt i valoren positivament tant el professorat com el nivell de disciplina que hi ha als centres escolars, que troben acceptable. El punt en què són més crítics és en l'heterogeneïtat de l'alumnat .

Un altre factor que detecten els experts respecte de l'escola és que s'està produint un procés progressiu d'especialització social dels centres educatius.

Respecte a la violència escolar, hi ha un cert consens entre els experts en afirmar que més que un augment quantitatiu significatiu, el que augmenta és la sensibilització social per a aquests temes, la qual cosa provoca que es facin més visibles.⁸

1.1.3. Salut i drogues

Respecte al consum de drogues entre els joves i els adolescents a Catalunya, Romaní i González (2004) han detectat els canvis següents en els hàbits:

⁷ VILA, GÓMEZ-GRANELL I MARTÍNEZ (2004), pàg. 100.

⁸ VILA, GÓMEZ-GRANELL I MARTÍNEZ (2004), pàg. 104.

Pel que fa a l'alcohol, s'ha incrementat més el consum intensiu (només en moments de festes o d'oci nocturn) que l'extensiu. Es tracta d'un consum molt elevat i compulsiu, i s'associa a altres conductes de risc, com ara conduir sota els efectes de l'alcohol. Els accidents de trànsit són, en l'actualitat, la causa principal de mortalitat entre els joves, i la conducta temerària creix espectacularment sobretot entre els nois com a reafirmació de la identitat sexual i a manifestació d'una conducta hipermasculinitzada.

Les pastilles i la cocaïna es consumeixen en espais determinats, associats també a la festa. Malgrat que quantitativament es tracta de pocs casos, són consums regulars. Es dona més entre nois que entre noies. La cocaïna es converteix en la droga per excel·lència quan hi ha diners.

Entre els joves els inhalats i l'heroïna es consideren un consum de col·lectius marginals. Les coles d'enganxar les solen utilitzar determinats col·lectius de MEINA (menors estrangers indocumentats no acompanyats) que es troben en situacions greus de desemparament i sense cap tipus de referent familiar al nostre país, mentre que l'heroïna es reserva per als col·lectius més marginats de la societat.

El cànnabis és la droga il·legal que més ha normalitzat el seu consum entre la població adolescent i jove. Ja no es pot considerar un consum residual ni associat a moments del dia o a espais de lleure. Es pren en la quotidianitat i sovint barrejada amb l'alcohol.

L'enquesta estatal sobre l'ús de drogues, realitzada l'any 2004 en tot l'Estat espanyol entre alumnes de 14 i 18 anys d'ensenyament secundari de segon cicle, batxillerat i cicles formatius de grau mitjà, dona aquestes xifres de consum entre els joves (taula 1). Cal tenir en compte que es parla de població escolaritzada i que per tant resten fora de la mostra aquells joves que ja no arriben a aquests nivells, i potencialment poden ser més consumidors.

Taula 1. Prevalences en el consum de tòxics per sexe i edat en els darrers 10 anys.⁹

Alcohol				Tabac			
Algun cop			Algun cop				
	Any 96	Any 00	Any 04		Any 96	Any 00	Any 04
Home	84,3	78,2	81,5	Home	58,9	57,1	56,6
Dona	84,1	77,9	82,5	Dona	69,4	66,7	64,1
Total	84,2	78,0	82,0	Total	64,4	61,8	60,4
14 anys	67,6	52,4	59,2	14 anys	45,8	45,8	42,1
18 anys	93,4	93,8	83,8	18 anys	76,7	78,6	77,3

Hipnosedants			Cànnabis				
Algun cop			Algun cop				
	Any 96	Any 00	Any 04		Any 96	Any 00	Any 04
Home	4,5	5,2	5,8	Home	28,8	36,2	45,3
Dona	7,6	8,6	8,1	Dona	24,2	30,1	40,2
Total	6,1	6,9	7,0	Total	26,4	33,2	42,7
14 anys	4,1	5,2	4,1	14 anys	9,3	12,6	19,6
18 anys	7,2	7,5	10,8	18 anys	45,5	56,1	63,5

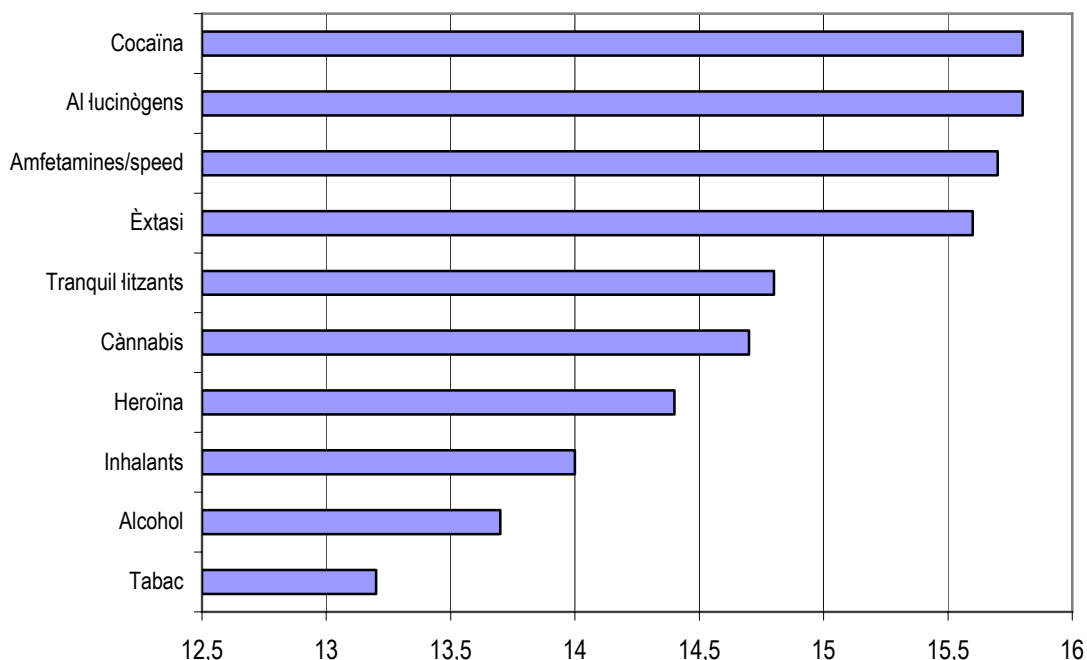
Cocaïna			Èxtasi i altres drogues de disseny				
Algun cop			Algun cop				
	Any 96	Any 00	Any 04		Any 96	Any 00	Any 04
Home	4,0	8,4	11,3	Home	6,1	7,6	6,0
Dona	2,8	4,5	6,8	Dona	4,8	4,8	3,9
Total	3,4	6,5	9,0	Total	5,5	6,2	5,0
14 anys	0,5	1,3	1,2	14 anys	1,6	1,6	0,5
18 anys	8,6	19,4	23,6	18 anys	11,6	13,8	13,7

Speed i amfetamines			Al·lucinògens				
Algun cop			Algun cop				
	Any 96	Any 00	Any 04		Any 96	Any 00	Any 04
Home	6,6	5,7	6,0	Home	8,0	7,2	6,2
Dona	4,1	3,3	3,6	Dona	5,6	4,4	3,3
Total	5,3	4,5	4,8	Total	6,8	5,8	4,7
14 anys	1,2	1,6	0,6	14 anys	1,6	1,9	0,7
18 anys	12,0	11,6	12,0	18 anys	14,0	13,4	12,1

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la DGPNSD. Enquesta escolar sobre Drogues 2004.

⁹ Encuesta estatal sobre uso de drogas en enseñanzas secundarias 2004. Delegación del gobierno para el Plan Nacional sobre drogas. Web <http://www.msc.es/pnd/index.htm> (visitada el mes d'abril de 2005).

Gràfic 1. Edats d'inici en el consum de drogues entre els estudiants de 14 a 18 anys a Espanya el 2004.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la DGPNSD. Observatori Espanyol sobre Drogues (OED). Enquesta Escolar 2004.

Quant a la salut mental dels joves, s'ha observat un augment dels trastorns psicològics detectats i de les demandes d'atenció professional als Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ). Així, Bonfill et al (1998) recull com en el CSMIJ durant el període 1990-1998 han augmentat el nombre d'hores de dedicació dels professionals un 48% els psiquiatres; un 25% els psicòlegs, i un 52%, el personal d'infermeria. L'activitat dels centres de salut mental infantil i juvenil declarada en el registre durant l'any 2000 és de 27.793 pacients.¹⁰ S'observa un predomini del sexe masculí (58,5%) i la mitjana d'edat se situa en 11,9 anys. Com a diagnòstics més freqüents són, per aquest ordre: la reacció d'adaptació (19%), els trastorns neuròtics (13,5%), els trastorns emocionals de la infància (12,5%), la síndrome hipercinètica (6%) i els retards específics de desenvolupament (5%).

Romaní i González (2004) conclouen que no es correspon el benestar social i de consum de la nostra societat europea occidental actual amb la insatisfacció

¹⁰ Departament de Salut. Pla de Salut de Catalunya 2002-2005, pàg. 96.

generalitzada que mostren els comportaments dels nostres adolescents. Tanmateix també manifesten la seva preocupació per la tendència cada cop més estesa a tractar com a patologia la inestabilitat emocional pròpia d'aquesta etapa madurativa

1.1.4. Lleure, oci i consum

Feixa et al. (2004) recullen en un estudi interessant la important metamorfosi que s'està produint en el cicle vital dels menors, a partir de l'apropiació selectiva que els joves fan de les ofertes que tenen al seu abast i com construeixen, a partir d'aquesta apropiació interessada, la seva identitat personal i grupal. La incorporació de la cultura digital —Internet, ordinadors i mòbils— ha tingut en aquest sector de població una repercussió importantíssima en les formes d'entendre's i relacionar-se, amb una implantació massiva dels mòbils (en la franja de 12 a 16 anys el 70% de les noies i el 60% dels nois tenen mòbil i ja en la franja de 20 a 22 anys s'equilibra entre sexes i arriba al 84% dels joves). Respecte als jocs d'ordinador les dades són també molt significatives: els nois tenen una mitjana de 32,7 jocs d'ordinador més 28,8 jocs de videoconsola a casa seva, mentre que en les noies aquesta mitjana és més discreta, amb 9,4 jocs d'ordinador més 10,3 jocs de videoconsola,¹¹ la qual cosa els porta a interpretar que, a part de l'accés universalitzat als béns de consum, s'ha produït un canvi important en el tipus de relació social. El jove fa de la seva habitació un món i les formes d'interactuar amb els altres han anat canviant fruit d'aquestes preferències.

¹¹ FEIXA, C. et al.: *Identidades culturales y estilos de vida*, pàg. 190.

Taula 2. Activitats realitzades pels joves de 15 a 29 anys durant el temps lliure (dies laborables i caps de setmana). 2001.

Nombre d'activitats	N (en milers de persones)	%
Fins a dues	624	42,9
Tres	422	29,0
Quatre	245	16,9
Cinc i més	163	11,2
Tipus d'activitats (deu possibilitats de resposta)		
Reunions o àpats amb família o amics	537	36,9
Platja/piscina / prendre el sol	486	33,4
Mirar la televisió	424	29,1
Estudiar, assistir a classe	386	26,5
Passejar	379	26,1
Sortida a bars, copes	367	25,2
Fer esport	328	22,5
Llegir	277	19,0
Dormir o reposar	237	16,3
Feines de la llar, cuinar	115	7,9

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya, 2001. Departament de Cultura i Institut d'Estadística de Catalunya.

1.1.5. Les tendències en els comportaments de la joventut catalana

Casal (2003) sintetitza les preferències i tendències principals en els comportaments de la joventut catalana que serveix a tall de resum sintètic d'aquest capítol:

- *Més marge de llibertat d'acció i autonomia dins del context familiar.* El canvi de relació entre pares i fills s'ha traduït en què els joves gaudeixen d'un nivell més elevat d'autonomia relativa, concretat en un marge més ampli de maniobra tant dins com fora de l'espai familiar i d'autonomia per accedir al mercat del consum de béns.
- *Crisi de la relació d'autoritat dels adults amb els joves.* Aquest reconeixement de llibertat d'acció i autonomia ha comportat l'entrada en crisi del model d'imposició-submissió a l'autoritat dels pares, que també és exportable a l'escola i, per tant, també a l'autoritat del professor. Així, les relacions de poder basades en la imposició (*ho fas perquè ho dic jo que sóc el teu pare o perquè sóc el professor*) perden legitimitat en les relacions i mantenen unes tensions internes en les relacions entre joves i adults no sempre fàcils de gestionar.

- *Major igualtat de sexes.* Malgrat que persisteixen les diferències pel que fa a les condicions de feina, les preferències d'estudi, les percepcions del lleure, etc., els joves prenen iniciatives en les quals l'assoliment de la igualtat és més alta que en dècades anteriors i en les quals es deslegitimitzen les desigualtats i les diferències socials basades en el manteniment de valors diferents segons el sexe.
- *Ampliació de l'itinerari escolar i formatiu.* La darrera reforma educativa perllonga l'escolaritat obligatòria però també la construcció d'expectatives dels joves i fa que a la pràctica s'endarrereixi més el temps que es triga a acabar els itineraris formatius i accedir a una feina com a activitat principal.
- *Canvi en l'accés al món laboral.* El treball com a assalariat amb contracte fix amb una feina estable per molt de temps ha deixat pas a un accés ràpid al mercat laboral però amb caràcter discontinu, amb una precarització de les condicions i una vulnerabilitat en l'estabilitat i la segmentació. És factible mantenir-se de forma permanent en situacions de feina activa de manera més fàcil que fer-ho en el mateix lloc de treball. Creix el nombre de joves que es dediquen a l'anomenat *treball d'acompanyament*; es tracta de tasques remunerades que es combinen amb altres activitats quotidianes, o fins i tot períodes de temps de treball intensiu en certs moments de l'any i períodes sense activitat laboral.
- *Accés de ple a la societat del consum i de l'oci.* Els joves són els clients potencials de molts sectors de producció i han deixat de ser considerats com un sector marginal en l'estructura social. L'autonomia que esmentàvem i l'accés, encara que parcial, a disposar de diners, els converteix en consumidors efectius amb una capacitat adquisitiva que val la pena atendre específicament per atreure'ls al sector interessat en què es vol vendre.
- *Allunyament de la participació política institucional.* No s'ha de confondre amb l'absència de consciència política. Els joves en tenen, i força

dividida, però s'observa que posteriorment té poca traducció en accions electorals i/o de participació activa dels joves.

- *Emancipació tardana.* La permanència a casa dels pares encara que hi hagi independència econòmica i autonomia funcional ha augmentat fins als 29 anys, atès que la combinació de factors necessaris per permetre-ho difícilment es donen alhora: seguretat i continuïtat en els ingressos, cost de l'habitatge i del parament de la llar, situació de parella estable amb perspectives de construir conjuntament un lloc per viure, accedir a ajudes o impulsos familiars o no familiars per compensar el risc, etc.
- *La manera d'emancipar-se, fonamentalment amb la parella.* En solitari és molt reduïda, ja que és molt costosa i forma part més del pensament i el desig del jove que de la possibilitat real. En l'altre extrem, l'habitatge multicompartit no és una alternativa sostinguda. Preval l'emancipació per anar a viure en parella i dins d'aquesta forma domina el casament a la cohabitació sense cap altra regulació formal
- *Polarització dels estrats socials alts i baixos.* Sembla donar-se en cada un d'ells una tendència a la polarització. En les classes baixes es distancien molt els que malgrat tenir una trajectòria escolar i formativa pobres es compensen amb altres factors com ara la inserció laboral o les companyies socials gratificants, d'aquells altres que a aquesta insuficient trajectòria escolar i formativa s'acompanya una manca d'interès per la inserció laboral, manca de relacions socials positives o situació de marginalitat. En la franja social alta es dona la mateixa tendència: joves que han assolit nivells importants de qualificació tècnica que després no es concreta en la seva inserció laboral i social, i han de rebaixar molt les seves expectatives, davant del grup que, disposant també de recursos i nivell, ha pogut assolir les seves pretensions.

1.1.6. Els canvis en els comportaments juvenils dissocials

Rodríguez Mesa (2004) ha recollit dades de 1999 sobre l'actuació de la fiscalia a tot l'Estat espanyol. Aquest autor destaca que la meitat dels menors sobre els quals es va intervenir per la comissió de fets delictius provenien de famílies

sense problemàtiques detectades, de classe econòmica mitjana o mitjana alta. També que només un 12% d'aquest grup presentava conductes de consum amb drogues dures i conclouïa en la *globalització* de les conductes delictives, que atribuïa a explicacions com ara la crisi d'autoritat dels pares, l'afany consumista dels joves i la sensació d'impunitat que poden tenir els menors respecte a les seves accions.¹²

Leblanc (2004), prestigiós criminòleg canadenc, afirmava en unes recents jornades¹³ que ha pogut constatar un canvi a l'alça en l'escala de la violència juvenil, tant al Canadà com als Estats Units (cita Cook i Laub, 1998) com a Europa (Rutter *et al*, 1998). Ho exemplifica amb l'augment dels delictes juvenils contra les persones, que a Quebec l'any 1987 no arribaven al 10%, el 1995 ja eren un 20% i el 2000 ja arribaven al 30%.

A Catalunya, les dades oficials del Departament de Justícia¹⁴ semblen confirmar en part aquesta tendència en què els delictes contra les persones tenen més pes respecte al total de fets delictius en els darrers anys, tot i quedar lluny de les taxes donades del Quebec, tal com es recull en la taula 3. D'altra banda la taula reflecteix una tendència a la baixa en tot tipus de delictes entre 2000 i 2003 que caldrà seguir si es confirma en els propers anys.

Taula 3. Delictes contra les persones denunciats davant la Fiscalia de Menors a Catalunya.

	2000		2001		2002		2003	
	N	% total delictes	N	% total delictes	N	% total delictes	N	% total delictes
Contra les persones ¹⁵	894	27,58	1.359	19,31	1.547	22,19	1.382	25,06
Total fets delictius	3.242		7.170		7.042		5.541	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Justícia.

Leblanc no atribueix aquest increment a un augment global de la delinqüència, sinó a un *canvi d'intensitat de la violència*: ja que no hi ha més adolescents dins

¹² RODRÍGUEZ MESA, M.J.: *El menor como delincuente. Cuestiones criminológicas*, pàg. 250.

¹³ *Intervencions eficaces en joves infractors*. Conferència pronunciada a la seu del CEJFE el 3-11-04.

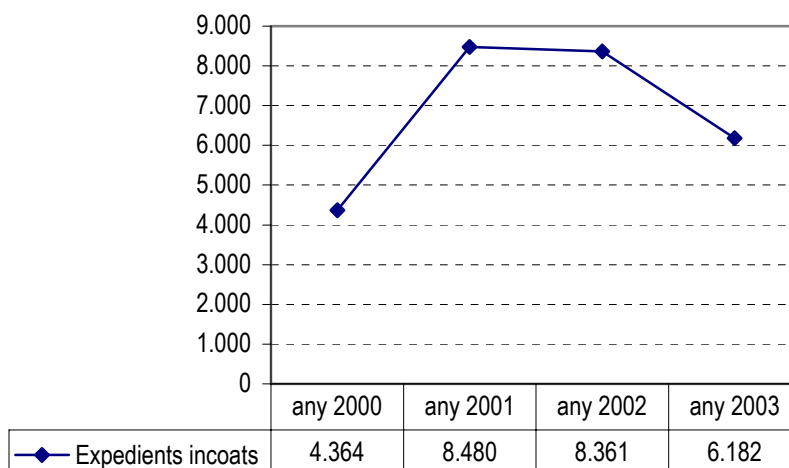
¹⁴ Memòries del Departament de Justícia. Anys 2000, 2001, 2002, 2003 (en format pdf). Es donen les dades dels darrers anys, atès que el 2001 va canviar la llei penal dels menors que modifica entre d'altres les franges d'edat dels implicats. A més, amb anterioritat al 1998 les dades de les facultats de protecció de menors i de reforma no es presentaven desagregades.

¹⁵ Inclou delictes contra la vida, faltes i delictes de lesions, faltes i delictes contra la llibertat, i faltes i delictes contra la llibertat sexual.

de la justícia sinó que els que hi ha cometen delictes més violents i amb més reiteració.

A Catalunya, també es confirma aquesta tendència, atès el descens que es produeix un cop normalitzada l'entrada en vigor de la LORPM l'any 2001. Aquest descens s'evidencia tant en el nombre d'expedients incoats per la fiscalia com en el nombre de menors als quals s'ha incoat expedient, tal com mostren els gràfics 2 i 3.

Gràfic 2. Evolució dels expedients incoats per la Fiscalia de Menors en el període 2000-2003 a Catalunya.¹⁶

¹⁶ Memòria del Departament de Justícia any 2003, pàg 114.

Gràfic 3. Evolució del nombre de menors diferents atesos per la Direcció General de Justícia Juvenil en el període 2000-2003.¹⁷

A la resta d'Espanya, també es donen aquestes tendències globals: disminueix el nombre de detinguts per delictes però s'incrementa la importància que tenen els delictes contra les persones. En la taula 4 es recullen les dades de les detencions de menors de 18 anys en tot l'Estat.

Taula 4. Delinqüència juvenil. Detinguts a tot l'Estat espanyol per les Forces de Seguretat.¹⁸

	Any 2002	Anys 2003	Diferència %
Contra les persones ¹⁹	1.367	1.489	8,92%
Contra la propietat	20.454	17.549	- 14,21%
Contra la salut pública (drogues)	667	592	- 11,24%
Altres	4.182	4.679	11,88%
Total detinguts	26.670	24.309	- 8,85%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri de l'Interior.

Respecte als adolescents i joves en contacte amb la justícia, Leblanc afirma, a partir d'un estudi que va dirigir a Montreal²⁰, que s'ha incrementat la persistència, la concentració i l'acumulació de problemes que presenten els

¹⁷ Memòria del Departament de Justícia any 2003, pàg 116.

¹⁸ Inclou les detencions fetes pel cos nacional de policia, la guàrdia civil i la policia autonòmica basca. Dades del Ministeri de l'Interior: *Anuario Estadístico del Ministerio del Interior*, 2003.

¹⁹ Inclou els fets delictius homicidi, assassinat, lesions, altres contra les persones, i contra la llibertat sexual.

²⁰ LE BLANCH, M. (inèdit): *Conduites déviantes et adolescents déviantes*. Montréal, Gaëtan Morin. Citat per l'autor mateix dins la ponència *La readaptación de los jóvenes delincuentes. 30 años de investigaciones empíricas y de intervenciones profesionales en Québec*, novembre de 2004.

joves. Persistència i acumulació perquè els joves amb problemes amb la justícia presenten un nombre de variables de risc més elevat que els qui no hi han tingut contacte; i concentració, perquè aquest col·lectiu de joves, malgrat ser minoritari en nombre, és responsable de la majoria de comportaments desviats.

A Catalunya, s'ha pogut confirmar aquest fenomen en la població adulta penitenciària. En l'estudi de Luque, Ferrer i Capdevila (2004) es va detectar que en deu anys, del 1987 al 1997, la població adulta excarcerada a Catalunya presenta una carrera delictiva més consolidada, amb més ingressos previs a la presó i més causes acumulades que en un estudi publicat 10 anys abans per Redondo, Funes i Luque (1993). Els delictes contra les persones van passar del 5% al 7,1%, i la duració de les condemnes també s'havia incrementat en aquests 10 anys per al conjunt de delictes. Així, si l'any 1987 eren un 12% les persones que complien penes de presó d'entre 6 i 12 anys, l'any 1997 aquest percentatge va augmentar fins al 21%. El mateix va passar amb les persones que complien penes de presó de més de 12 anys, que va augmentar del 5% l'any 1987 al 9% l'any 1997.

Aquest estudi concreta, pel que fa a la delinqüència juvenil a Catalunya, els resultats en allò referent a les tendències definides per Leblanc i als factors que altres autors defineixen com a prevalents en la presència de conductes delictives i que se sintetitzen en l'apartat 1.3. *Els estudis actuals sobre la delinqüència juvenil.*

1.2. El marc legal de la justícia juvenil

El context legal en què se situa aquesta recerca de reincidència en el delicte en l'àmbit de menors està emmarcat per la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors (LORPM), que va entrar en vigor el 13 de gener de 2001, i les seves posteriors modificacions. També el determinen altres textos legals aprovats posteriorment: el Reglament que desplega la Llei (Reial Decret 1774/2004, de 30 de juliol), i, a més d'aquesta normativa de caràcter estatal, a Catalunya existeix la Llei 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil, que regula en l'àmbit de les competències de les

comunitats autònomes aquelles matèries que els atribueix expressament l'article 45.1 de la LORPM.

No és objecte d'aquesta recerca fer un estudi legal de l'estructura normativa existent sobre la justícia de menors. Si és aquest l'interès del lector, recomanem la lectura del monogràfic del Consell General del Poder Judicial,²¹ per la seva especificitat en el tractament del tema. Molt breument, aquest apartat vol ubicar el lector en el marc d'aplicació de mesures penals als joves a Catalunya en el moment d'aquest estudi, que se situa a l'any 2002, per la qual cosa tots els menors ja van ser jutjats sota la LORPM. Això no vol dir que molts dels joves tinguessin al llarg de la seva història antecedents jutjats, per als quals el marc legal que se'ls va aplicar fos anterior a l'entrada en vigor de la LORPM.

Sintèticament, els canvis més significatius que ha portat la LORPM respecte a l'anterior Llei orgànica 4/1992, de 5 de juny, reguladora de la competència i el procediment dels jutjats de menors han estat:

- Canviar l'àmbit d'aplicació quant a l'edat, que ha passat dels 12-16 anys als 14-18 anys. Als menors de 14 anys se'ls aplicaran les normes vigents de protecció de menors.
- S'ha introduït la responsabilitat civil derivada del delictes, de manera que els pares o responsables legals han de respondre solidàriament davant el perjudicat, si aquest exerceix el seu dret de reclamar responsabilitats civils.
- La durada de les mesures ha variat i s'han incrementat en els casos d'internament, que pot passar del màxim de dos anys que preveia la Llei 4/92 a cinc anys d'internament més cinc de llibertat vigilada o, excepcionalment en cas de reincidència o delictes de terrorisme, ampliar fins a vuit anys el període d'internament.
- Queda molt més definit i regulat el procediment processal que cal seguir.

²¹ *Justicia de menores: una justicia mayor. Comentarios a la Ley Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores*. GIMÉNEZ-SALINAS, E. (coord.).

- En l'execució de mesures, el jove no extingeix el compliment de la mesura acordada quan arriba als 18 anys, com passava amb la Llei 4/92, sinó que la continua complint fins que l'esgoti. Si és d'internament continuarà complint-la en centres de menors fins als 23 anys i a partir d'aquesta edat en un centre penitenciari si encara li resta temps de condemna.
- S'han modificat el tipus de mesures que es poden aplicar i que detallarem a continuació.

Les mesures que poden imposar els jutges de menors als joves infractors queden recollides en l'article 7 de la LORPM i són, seguint l'ordre de restricció de drets que suposen:

Internament en centre tancat. Els joves infractors resideixen i realitzen totes les activitats formatives, educatives, laborals, de lleure, etc., dins del centre educatiu.

Internament en centre tancat. Els joves infractors resideixen i realitzen totes les activitats formatives, educatives, laborals, de lleure, etc., dins del centre educatiu.

Internament en centre obert: els joves infractors resideixen al centre educatiu però realitzen totes les activitats formatives, educatives, laborals, de lleure, etc., en l'entorn social del centre i utilitzant els serveis normalitzats.

Les mesures d'internament tenen dos períodes clarament diferenciats. El primer es desenvolupa en el centre corresponent, mentre que el segon s'executarà en règim de llibertat vigilada.

Internament terapèutic. El jove residirà en un centre on l'atenció especialitzada i el tractament són específics per a l'atenció de problemes greus de toxicomania o de salut mental que requereixin l'aplicació terapèutica d'aquesta mesura, ja sigui sola o com a complement d'una o diverses mesures. En els casos de tractament de la deshabitació per drogues, el jutge no podrà imposar-li aquesta mesura contra la seva voluntat.

Tractament ambulatori. A diferència de l'anterior, el noi no resideix al mateix centre i només hi acudeix de dia amb la periodicitat establerta pel personal facultatiu. La resta de condicions i premisses són les mateixes que en la mesura anterior.

Assistència a un centre de dia. El jove resideix al seu domicili habitual i acudeix a un centre, plenament integrat a la comunitat per realitzar-hi activitats de suport, educatives, formatives, laborals o de lleure.

Permanència obligada de cap de setmana. S'obliga el jove infractor a restar al seu domicili o en un centre fins a un màxim de 36 hores sense sortir entre la nit de divendres i la nit de diumenge.

Llibertat vigilada. El jove infractor s'ha de sotmetre a seguiment de les activitats que realitza per part d'un professional assignat pel jutge. Aquest professional s'encarrega de controlar i gestionar el programa d'activitats i el programa d'intervenció que s'ha aprovat. També és facultat del jutge imposar una o diverses *regles de conducta* que obligatòriament haurà de seguir el jove infractor i que supervisarà el delegat de llibertat vigilada.

Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu. El jove infractor haurà de conviure durant el temps que el jutge estableixi com a mesura, amb una persona, família diferent a la seva o un grup educatiu que hagi estat prèviament seleccionat per facilitar el procés de socialització del jove.

Prestacions en benefici a la comunitat. Realització d'activitats no retribuïdes d'interès social i en benefici de persones en situació de precarietat. Per imposar aquesta mesura el jove infractor ha de donar el seu consentiment.

Realització de tasques socioeducatives. El jove infractor ha de realitzar activitats que facilitin el desenvolupament de la seva competència social, sense cap altra mesura de control.

Amonestació. Reprensió per part del jutge dels actes que ha comès el jove infractor, amb especial incidència en la gravetat dels fets i les conseqüències que han tingut o podrien haver tingut, instant el jove a no tornar-los a cometre.

Privació del permís de conduir ciclomotors o vehicles a motor o del dret a obtenir-lo, llicències administratives per a caça o ús de qualsevol tipus d'arma. Quan el fet delictiu s'hagués comès utilitzant aquests vehicles o armes, respectivament.

Inhabilitació absoluta. Per exercir qualsevol càrrec públic durant el temps que duri la mesura.

Respecte al Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el reglament de la LORPM, l'articulat regula les regles per a l'execució de mesures, les comunes a totes elles, les específiques per a les mesures no privatives de llibertat i les específiques per a les mesures privatives de llibertat. I dedica el capítol IV a detallar el règim disciplinari dels centres d'internament.

Finalment, el tercer text legal de referència és la Llei catalana 27/2001, de 31 de desembre, de justícia juvenil que regula l'actuació de l'Administració de la Generalitat o de qualsevol altra entitat pública o privada que intervingui amb menors en el marc d'una mesura o d'un altre manament de la instància judicial imposat en aplicació de la LORPM.

En la Llei es detallen les funcions, la composició i les atribucions dels equips tècnics que hauran d'elaborar els informes tècnics i de mediació, tant en la fase d'instrucció com en la fase d'execució; també s'hi recull la regulació de l'execució de les diferents mesures en medi obert i en internament. Ha cobert així un buit important que ha existit durant els quatre anys que han passat entre l'aprovació de la LORPM i el reglament. Per últim, la llei catalana regula les funcions d'inspecció que ha de dur a terme l'òrgan administratiu competent i el tractament i la gestió de la informació, per garantir la confidencialitat i la reserva necessàries en relació amb les dades dels menors.

Arran d'alguns successos en què s'han vist implicats com a infractors menors i joves, s'ha originat un ampli debat social i polític respecte a l'adequació i la proporcionalitat de la LORPM i sobre els mitjans dels quals disposa per ser aplicada adequadament.²² En el que sí que coincideixen tots els sectors polítics

²² Per a més informació es pot consultar l'informe del Defensor del Pueblo: *Informe sobre el primer año de vigencia de la Ley Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores de*

i socials és en la conveniència de realitzar estudis que situïn l'estat de la qüestió i que permetin comparacions tant temporals com amb altres països del nostre entorn proper.

setembre de 2002. També el debat de *Parlamento* de TVE del 12-02-2005 amb representants de tots els partits polítics i de les dues cambres legislatives espanyoles. El reportatge s'emet arran de la presentació al Parlament d'un milió de signatures per reformar la LORPM que demanen l'enduriment de les mesures.

1.3. Els estudis actuals sobre la delinqüència juvenil

1.3.1. El concepte de reincidència

Les teories criminològiques actuals posen molt èmfasi a distingir entre delinqüència juvenil i carreres delictives juvenils. Rechea (2001) incideix en la idea que molts joves s'impliquen en conductes delictives durant l'etapa de la seva adolescència, però només alguns persistiran més enllà d'aquest període evolutiu. La persistència en aquestes conductes serà el que permetrà preveure el desenvolupament d'una carrera delictiva que es perllongarà més enllà de la majoria d'edat. És en aquest sentit que molts autors²³ incideixen més en la importància que té la reincidència juvenil com a factor consolidador de la conducta delictiva que en les variables personals, socials, culturals o d'altra mena que puguin explicar-ne la causalitat.

Així doncs, saber la taxa de reincidència no té únicament un valor estadístic per conèixer la situació criminògena d'un determinat context geogràfic en un període de temps determinat, sinó que també té un valor que permet predir possibles conductes posteriors dels subjectes.

El concepte de reincidència en sentit ampli consisteix a cometre un nou delictes quan ja se n'han comès prèviament un o més d'un. I la mesura de reincidència consistiria a quantificar la comissió de nous fets delictius per part de qui ja n'ha comès amb anterioritat. En un estudi anterior²⁴ ja s'esmentaven les diferents fonts, els tipus de reincidència i les taxes que s'utilitzen per mesurar-la en l'àmbit dels adults. En l'àmbit dels joves existeix més consens a utilitzar el concepte de reincidència com una nova entrada del jove en el sistema judicial, si bé que al llarg del repàs bibliogràfic es poden trobar diferents tipus de mesura, segons els autors. En la taula 5 es recullen algunes d'aquestes definicions.

²³ FARRINGTON (1994), MOFFIT (1993) citats per RECHEA (2001), PHILIP RICE (1999), CAIN (2000) i COTTLE (2001).

²⁴ LUQUE, FERRER I CAPDEVILA (2005): *La reincidència penitenciària a Catalunya*, pàg 15.

Taula 5. Definició de reincidència juvenil, segons diferents estudis.

Estudi	Definició de reincidència
Redondo <i>et al.</i> (1993)	Ser empresonat amb adults
Escofet i Pérez (1994)	Autoinformada. Cometre un nou delictes
Duncan <i>et al.</i> (1995)	Ser arrestat
Rechea <i>et al.</i> (1995)	Autoinformada
Funes <i>et al.</i> (1996)	Nova entrada al sistema de justícia juvenil
Sánchez-Meca (1996)	Noves detencions o sentències Reingrés a presó o centre
Sipe <i>et al.</i> (1998)	Ser arrestat a partir dels 18 anys
Cain, M. (2000)	Tornar a comparèixer davant un jutjat de menors
Benda <i>et al.</i> (2001)	Ser empresonat amb adults
Cotte <i>et al.</i> (2001)	Nova detenció per un delictes de qualsevol tipus
Dougherty <i>et al.</i> (2002)	Nou delictes exceptuant violacions de la <i>probation</i>
Jennings (2003)	Ser acusat d'un nou delictes
Forcadell <i>et al.</i> (2004)	Rebre mesura penal o informe d'assessorament tècnic

En aquest estudi, el concepte de reincidència emprat ha estat el de retornar a la justícia de menors (nova demanda per part de la fiscalia d'un assessorament tècnic o una mesura cautelar com a mínim) o haver estat derivat a la justícia d'adults (assessorament, mesures penals alternatives, arrest de cap de setmana o ingrés a presó) per ser acusat d'haver comès un fet delictiu posterior a la finalització de la *causa base*. S'entén per *causa base* la primera mesura finalitzada totalment l'any 2002 dins de l'àmbit de la justícia juvenil i que ha estat presa com a referent per elaborar l'estudi i fer el seguiment posterior de la reincidència fins a desembre de 2004.

1.3.2. Les variables a considerar segons els estudis de reincidència

Bàsicament, els estudis actuals sobre la reincidència juvenil tenen dues línies de treball: la predicció del risc de reincidència i l'avaluació dels programes de tractament per a delinqüents molt violents.

La primera gran línia de treball pretén identificar el que Buelga (1999) qualifica com a *trajectòries persistents de la conducta delictiva*, citant Caspi (1990),

Moffit (1993) i Farrington (1990). Aquesta línia se centra en l'estudi dels joves que han delinquit per tal de reduir el risc que cometin nous fets delictius a partir de la intervenció amb ells i el seu tractament.

Els diferents autors que treballen en aquesta línia busquen discriminar aquelles variables i agrupacions de variables que explicarien de manera empírica i/o raonada la presència o absència d'uns factors de risc o d'altres factors protectors, que portarien uns joves a delinquir un cop però no a reincidir (al voltant del 75 % dels joves que delinqueixen, segons els estudis)²⁵ i a uns altres a consolidar comportaments dissocials per mitjà de *carreres delictives*.

Si llistem aquestes agrupacions de variables i les principals convergències i divergències que destaquen els autors en tots els estudis consultats sobre la reincidència, trobem el següent:

Respecte a les variables individuals. Hi ha força consens a considerar el *gènere* com una variable força predictora, atès que l'home té molt més risc de reincidir que la dona. L'*edat* també és un factor molt reconegut, ja que hi ha més risc de reincidència si s'ha iniciat un contacte molt prematur amb la justícia, es comença molt jove a cometre fets delictius o s'han detectat episodis de violència en edats molt primerenques. No hi ha el mateix acord pel que fa a la *raça, ètnies o àrees geogràfiques de procedència*. Si bé hi ha autors que les identifiquen com a significatives (*ser blanc*: Sánchez-Meca, 1996; autors diversos, 2000; *ser negre*: Spohn i Holleran, 2002; *ser d'ètnia gitana*: Forcadell, 2004; *ser d'altres ètnies minoritàries*: Cain, 2000), hi ha altres autors que alerten que aquestes significacions desapareixen quan es controlen altres variables, com són el suport familiar, la situació socioeconòmica desfavorable o els recursos personals i socials que tenen a l'abast (Cottle, 2001; Benda *et al.*, 2001; Winner *et al.*, 1997; Gendreau *et al.*, 1996; Forcadell i Pérez, 1997).²⁶

²⁵ Joves primaris en el delictes. Jennings (2002): el 80% dels joves (mostra de 11.056 acusats) del Regne Unit només tenien un delictes; Rechea (2001): el 89,63% dels que arriben als Tribunals de Justícia d'Espanya abans de l'aplicació de la Llei 5/2000; Cain (2000): el 70% dels joves australians amb delictes (36.723 persones) només han pasat un cop pels Jutjats de menors en el període d'estudi (de gener de 1986 a desembre de 1994); Funes *et al.* (1996): el 81,5% dels joves que arriben a la Justícia a Catalunya l'any 1993. Correccional Service Canada (1995): el 54% dels joves que arriben a Jutjats de menors de Canadà tenen un sol delictes l'any 1992.

²⁶ Aquests tres últims estudis citats per Forcadell *et al.*, 2004.

Respecte a les variables psicològiques i de salut de l'individu. Les més esmentades per part dels estudiosos són els problemes de *conducta* en edat primerenca, la impulsivitat, el baix autocontrol, les poques habilitats per resoldre problemes i les actituds clarament antisocials. Quant a la salut, l'ús i l'abús de *drogues* i iniciar-ne el consum en edats primerenques es constitueixen en les variables més consistents per entendre futures reincidències en el delictes. Pel que fa a la *salut mental*, sembla apuntar-se una incidència més elevada quan no hi ha control sobre aquestes patologies que no tant perquè hi siguin presents, si estan controlades.

Respecte a les variables familiars i de l'entorn social. Són, de llarg, les variables més esmentades en la predicció primer dels comportaments dissocials i després dels reincidents en el delictes. Hi ha força consens a considerar que aquestes conductes es vinculen significativament a *pautes educatives* inadequades per part dels progenitors, mentre que aquestes moderen els problemes interns que puguin tenir els fills, moderen els problemes externs expressats en conductes conflictives i moderen l'estrès ambiental en l'adaptació social que es dona en el context veïnal, escolar i d'entorn més proper del jove (Torrubia, 2004). Un altre factor considerat com de greu risc, encara que no sempre informat en els estudis, és la presència de *maltractaments infantils i violència intrafamiliar*. I, finalment, quan el jove arriba a l'adolescència, la manca de *supervisió de les activitats* que realitza i els *llocs i les companyies que freqüenta*. Un nombre considerable d'estudis donen al *grup d'iguals* una gran importància en la presència o l'absència de reincidència en el delictes. Alguns autors insisteixen que la lleialtat als membres del grup a certes edats se sobreposa a l'interès personal i detecten una satisfacció més alta entre els seus membres, fins i tot quan aquests són més violents que la resta.²⁷ Així, la pertinença a grups dissocials és un clar predictor de risc. En el cas de les noies, tenir parella dissocial és un mal pronòstic amb vista als comportaments que pugui mostrar, mentre que en el cas dels nois, tenir parella prosocial es converteix en un bon factor protector de possibles nous comportaments delictius.

²⁷ MARTIN (1997), pàg. 70, en què cita grups de discussió entre joves.

Respecte a les variables escolars i formatives. Els dos grups de variables més esmentats pels estudis són el *rendiment acadèmic deficient* i la *inadaptació a l'escola*. Malgrat que alguns estudis recalquen també la importància d'una bona alternativa formativa cap al món professional, el cert és que no s'esmenta tant la importància dels aspectes *laborals* com a factors determinants. Això s'explicaria perquè un gruix important d'estudis s'han centrat en una delinqüència juvenil en franges dels 12 als 16 anys, en la qual encara no hi ha possibilitat legal de treballar a molts països. Les dificultats d'incorporar-se al món laboral i l'endarreriment en la sortida de les aules formatives també explicarien aquesta poca presència dels factors ocupacionals. Respecte al *lleure*, el mal ús que se'n fa és la variable més esmentada com a factor de risc, atès que és el lloc en què la seva gestió deficient facilita l'entrada en el consum de drogues, l'associació amb iguals dissocials i l'absència d'activitats prosocials gratificants que mantinguin l'autoestima del jove.

En un estudi amb grups de discussió de joves de la Comunitat de Madrid d'edats compreses entre els 15 i els 30 anys, Martin (1997)²⁸ recollia una llista de conseqüències positives d'exercir comportaments violents segons els propis joves: 1) obtenir béns materials (objectes, diners, drogues...); 2) aconseguir satisfacció personal; 3) demostrar superioritat, tant a nivell individual com grupal; 4) divertir-se; 5) defensar el que consideren seu (territori, persones, ideologia...); 6) descarregar la tensió o la frustració; 7) obtenir reconeixement o poder social; 8) venjar-se; 9) cohesió de grup; 10) solucionar conflictes o problemes.

Respecte a les variables penals i d'historial delictiu. Pel que fa a aquestes variables, ja n'hem esmentat l'edat. Ser molt jove en el primer contacte amb la justícia és, juntament amb tenir una *història delictiva prèvia*, una de les dues variables més esmentades pels diferents estudis. A partir d'aquí l'extensa llista de variables d'estudi sobre els comportaments criminògens porta a matisacions segons els experts i a discussions sobre la naturalesa del delicte. Sembla que els *delictes contra la propietat* són els que els estudis donen com a millors predictors de la reincidència; també s'hi destaca *la forma de cometre els*

²⁸ *Ibidem*, pàg. 74.

delictes (sol o acompanyat de menors o d'adults) i la *gravetat*: té un pronòstic pitjor el jove que comet delictes amb adults (Redondo *et al.*, 1993); Tournier *et al.*, 1997; Cain, 2002); *el temps que es triga a reincidir*: es triga menys quan hi ha *carrera delictiva* (Correccional Service of Canada 1989, 1993a,1993b,1993c), quan no hi ha tractament que acompanyi el menor (Forcadell, 2004; Jennings, 2003; Dougherty, 2002). L'efectivitat dels tractaments també es focus de divergència segons el tipus de programes aplicats (Benda, 2001; Pérez, 2003; Torrubia, 2004; Forcadell, 2005); autors com Dougherty (2002) qüestionen que els programes que s'apliquen als joves delinqüents estiguin preparats per incidir sobre els factors més predictors de la reincidència juvenil.

La segona gran línia de treball en els estudis actuals se centra en la detecció, la predicció i el tractament de conductes patològiques que poden portar a cometre delictes violents, de gran repercussió i alarma social, i l'aparició de *noves formes* de delinqüència juvenil violenta: maltractament a familiars per part dels fills, *bullying* o maltractament entre iguals, bandes juvenils, etc. Ja hem esmentat en un altre estudi²⁹ el debat que suggereixen la validació d'escales i instruments de mesura, control i tractament per predir amb eficàcia aquests comportaments. En la taula 6 que es presenta a continuació es recull sintèticament el conjunt de variables que influeixen en la delinqüència juvenil segons els diferents autors recollits en les referències bibliogràfiques.

No és objecte d'aquesta recerca fer un estudi més exhaustiu dels diferents corrents, tendències i línies de pensament sobre el comportament del jove infractor. N'hem esmentat alguns per fonamentar la conceptualització de l'estudi que presentem a continuació, i també per fer més aclaridora l'operativitat que hem fet dels conceptes i els agrupaments, així com de la presentació de les variables i els factors d'estudi que millor ens ajudaven a interpretar el perquè dels objectius de la recerca.

²⁹ LUQUE, FERRER i CAPDEVILA (2005), pàg. 24 i següents.

Taula 6. Variables que influeixen en la delinqüència juvenil i en la posterior reincidència segons diferents autors recollits en les referències bibliogràfiques.

El símbol (+) l'assenyala com un factor de risc, mentre que el símbol (-) l'assenyala com un factor protector. El número entre parèntesis identifica l'autor de l'estudi que després se cita en les referències bibliogràfiques.

A. Variables individuals	B. Variables psicològiques i de salut	C. Variables socials, familiars i econòmiques	D. Variables educatives/formatives	E. Variables penals i d'història delictiva
<p>■ Sexe: ser home (+) (2)(5)(7)(8)(22)(23)(23a) (25)(27)(33)(45)(54)</p> <p>■ Raça Minoritària (+) (2)(40) Àrees geogràfiques de procedència (+) (5)</p>	<p>PSICOLÒGIQUES</p> <p>■ Q.I. baix (+) (2)(20)(21)(40) (40a)</p> <p>■ Intel·ligència verbal baixa (+) (23)</p> <p>■ Problemes de conducta en edat primerenca^o (+) (13)(16)(21)(23)(24)(34)</p> <p>■ Protagonització d'episodis violents (+) (16)(34)</p> <p>■ Conductes problemàtiques: impulsivitat, autocontrol baix, habilitats baixes per resoldre problemes, actituds antisocials, hiperactivitat(+) (2)(9)(12)(13)(16)(19)(21)(23)(34)(40)(40a)(46)(52)</p> <p>■ Escales de psicopatia (+) (16)(40a)(51)</p> <p>■ Personalitat antisocial (+) (18)(21)(40a)(46)</p> <p>■ Criteris del trastorn dissociat o de conducta DSM-IV (+)(18)(35)(40a)</p> <p>■ Intents d'autòlisi (+) (34)</p> <p>■ Incapacitat d'afrontar dificultats (34)(47)</p> <p>■ Nivell baix d'empatia / sentiment de culpa (+) (34)(46)</p>	<p>FAMÍLIA</p> <p>■ Estructura familiar diferent a la presència d'ambdós pares (+) (40a)(41) (47)</p> <p>■ Famílies monoparentals (+) (2)(6)(7)</p> <p>■ Pautes educatives inadequades(+) (1)(2)(9)(17)(19)(21)(23)(34)(35)(42) (46)</p> <p>■ Conflictiva familiar: violència intrafamiliar, maltractaments, abusos. (+) (1)(2)(9)(18)(19)(21)(23)(33)(34)(42)(40a)(54)</p> <p>■ Manca de supervisió de les activitats dels fills (+) (16)(17)(21)(32)(35)(42) (54)</p> <p>■ Nombre elevat de fills (+) (6)</p> <p>■ Dependència familiar dels serveis socials (+) (19)(23)</p> <p>■ Delinqüència a la família(+)(34)(40a) (42)</p> <p>■ Pares consumeixen drogues (+)</p>	<p>ESCOLARS</p> <p>■ Nivell baix d'escolarització o rendiment acadèmic deficient (+) (1)(2)(3)(6)(9)(19)(21)(23)(33)(34)(40)(40a)</p> <p>■ Vocabulari pobre (+) (2)</p> <p>■ Inadaptació a l'escola (+) (2)(6)(9)(16)(18)(19)(21)(23)(33)(34))</p> <p>No té experiència laboral estable (+) (40)</p> <p>■ Desescolarització precoç (+) (6)(21)(32)</p> <p>■ Desocupació (+) (48)</p> <p>LLEURE</p> <p>■ Mal ús del temps de lleure (+) (23a)(33)(40a)(46)</p> <p>■ Preferència per activitats d'oci no supervisades (+) (2)(12)(23)</p>	<p>■ Ser molt jove en el primer contacte amb la justícia de menors (+) (1)(2)(2a)(3)(5)(7)(10)(17)(22)(31)(33) (40a)(44)(47)(52)</p> <p>■ Tenir més edat (+) (45) (49)(54)</p> <p>■ Història delictiva prèvia (+) (2)(3)(5)(13)(17)(22)(23a)(25)(26)(27)(29)(30)(31)(33)(40a)(45)(47)(53)</p> <p>■ Per a la reincidència, cometre delictes contra la propietat (+) (1)(5)(7)(8)(10)(22)(31)(40a)(44)(45) (54)</p> <p>■ Tipus de delictes més greus comès de jove (+) (5)(7) (16)(24)(25)(47)</p> <p>■ Delictes violents(+)(5)(43)(49)</p> <p>■ Disposar de recurs formatiu o laboral en sortir d'un internament (-) (40a)</p> <p>■ Pasar a reincidir ràpidament de joves a adults(+)(3)(5)(10)(31)(33)(40a)</p> <p>■ Si hi ha <i>carrera delictiva</i>, el temps que es triga a reincidir és menor (+)</p>

SALUT

■ Patologies mentals lleus (+) (2)

■ Variables associades al consum de tòxics: ús i abús, començar de molt jove a consumir (+)

(1)(2)(3)(16)(17)(18)(23)(27)(34)(35)(37)(38) (40)(40a)(46)(47)(48)

■ No control patologia salut mental(+)
(40)(46)

(40a)(42)

■ Separació prematura dels pares (+) (34)

ENTORN SOCIAL

■ Associació amb delinqüents (+)
(19)(23)(40)(40a)

■ Pertinença a grups dissocials(+)
(33)(34)(38)(41)(40a)(46)(47)(48)(54)

■ Rebuig dels iguals (+) (34)

■ Manca de suport social (+) (34)

■ Entorn marginal (+) (34)

■ Parella prosocial (-) (33)

■ Vincles amb persones prosocials (-)
(34)

SITUACIÓ ECONÒMICA

■ Recursos econòmics carencials (+) (1)(2)(6)(18)(40)(40a)(42)

(5)

■ Reincidir durant el seguiment de mesures judicials(+) (40a)

■ Actitud per delinquir (+)
(12)(30)(34) (37)

■ Tardança en el temps de resposta de la justícia (+)(7)

■ Participació en programes de tractament relacionats amb el control de la conducta(-)
(40)(40a)(45)(46)(50)

Taula 7. Relació d'estudis indicats en la taula 6.

(1) Paino Quesada (96)	(2) Cottle <i>et al.</i> (01) (2a) altres estudis citats per (2)	(3) Redondo, Funes, Luque (93) (3a) Estudis de Bèlgica, Dinamarca i França, citats per(3)
(4) Redondo, Garrido, Meca (99)	(5) Cain (00)	(6) Prieto (04)
(7) Funes, Luque, Ruiz (96)	(8) Sanchez-Meca (96)	(9) Sirmound and Andrews (94)
(10) Pierre Tournier <i>et al.</i> (97)	(11) Barberet (99)	(12) Warker (00)
(13) Luengo (99)	(14) Vicente (97)	(15) Larrauri (94)
(16) Webster (05)	(17) Buelga (99)	(18) Philip Rice (99)
(19) Andrews, Hoge	(20) Pérez (03)	(21) Wasserman et alt.(03)
(22) Home Office (97)	(23) Andrews (89) (23a) Altres estudis citats per (23)	(24) Rechea (01)
(25) Autors diversos (00)	(26) Canada correccional Service (89)	(27) Spohn i Holleran (02) (27a) Altres estudis citats per (27)
(28) Correccional Service of Canada (93a)	(29) Correccional Service of Canada (93b)	(30) Correccional Service of Canada (93c)
(31) Correccional Service of Canada (93d)	(32) Garcia (03)	(33) Martin (97)
(34) Borum (05)	(35) Torrubia (04)	(36) Gendreau, Goggin, Gray (98)
(37) Taylor (98)	(38) Rutter (00)	(39) Goggin, Gendreau, Gray (98)
(40) Forcadell <i>et al.</i> (04) (40a) altres estudis citats per (40)	(41) Benda <i>et al.</i> (01)	(42) Nacional Criminal Justice Referente (04)
(43) Correccional Service of Canada (95)	(44) Canadian Centre for Justice Statistics (00)	(45) Jennings (03)
(46) Dougherty (02)	(47) Benda (01)	(48) Le Blanc (99)
(49) Lattimore <i>et al.</i> (04)	(50) Lipsey (95)	(51) Kruh (05)
(52) Miner (02)	(53) Minor (99)	(54) Rechea (99)

2. La recerca

En el Pla d'actuació anual per al 2004 del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada i atenent a les demandes específiques proposades en l'àmbit de la recerca per la Direcció General de Justícia Juvenil (DGJJ a partir d'ara), es va concretar l'encàrrec de realitzar per part del CEJFE un estudi d'actualització de la taxa de reincidència juvenil i de les característiques dels joves infractors atesos per aquesta Direcció General.

L'interès de la recerca ve fonamentat pels beneficis que pot aportar als diferents col·lectius professionals vinculats a l'àmbit de la justícia de menors. Aquesta recerca permetrà a la DGJJ de constatar els canvis principals de la població que atén en els darrers anys i d'obtenir pistes per a la revisió de la intervenció i la gestió dels recursos necessaris per dur-la a terme; li aportarà dades que, en un estudi en continuïtat, poden orientar sobre l'eficàcia de la intervenció del sistema de justícia juvenil. També li pot proporcionar elements per valorar la suficiència o no de determinades intervencions d'escassa intensitat.

Per al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, l'estudi aportarà elements per planificar la formació del personal de la DGJJ i pautes per a futures recerques que contribueixin de manera més específica a les prioritats d'aquesta Direcció General en el seu treball per la reducció de la reincidència dels menors.

Per als jutges i fiscals els proporcionarà indicadors d'eficàcia respecte a les mesures que imposen i la conveniència justificada de mantenir-ne algunes o proposar el canvi legislatiu d'altres.

Per al públic especialitzat, aportarà un coneixement nou, atès que no existeix en aquests moments cap estudi publicat respecte al tipus de perfil del jove que arriba a la justícia juvenil arran de l'aplicació de la LORPM, i hi ha molt d'interès per saber com serà aquesta *radiografia*. Pel que fa a l'ensenyament, la salut mental, la joventut, els serveis socials, la protecció a la infància i l'adolescència, la seguretat ciutadana, etc., el coneixement d'aquestes dades facilitarà la

comprensió i la contextualització d'altres fenòmens que es puguin donar en aquests àmbits.

2.1. Finalitats

1. Obtenir una taxa general de reincidència i unes taxes parcials (segons mesures o intervencions que s'han dut a terme en la DGJJ) que serveixin en el futur com a indicadors globals d'avaluació del sistema de justícia juvenil a Catalunya.³⁰
2. Identificar els factors estàtics (edat, gènere, etc.) i dinàmics (nivell formatiu, xarxa de relacions socials, consum de tòxics, experiència laboral, etc.) que prediuen millor el risc de reincidència, per tal d':
 - a. Aportar informació sobre els factors claus en què cal centrar l'avaluació contínua dels casos des de la DGJJ per poder valorar amb més precisió el risc de reincidència.
 - b. Aportar informació sobre els factors cal en què cal centrar l'atenció a l'hora de planificar la intervenció per poder reduir la reincidència .
3. Conèixer el perfil de la població que arriba a la justícia de menors arran de l'aplicació de la Llei 5/2000 per tal d'oferir a la DGJJ dades quantitatives i objectives per al disseny de programes i recursos generals i especialitzats. Amb aquesta mateixa intenció, es pretén obtenir dades específiques de la població femenina.

2.1.1. Objectius i hipòtesis

Els objectius s'han concretat a:

1. Conèixer les taxes de reincidència en la justícia de menors:

³⁰ Cal establir aquestes taxes periòdicament i controlar les variables i els factors contextuais que intervenen en la seva concreció perquè arribin a esdevenir indicadors efectius.

- a. Obtenir una taxa general.
 - b. Obtenir taxes en funció del programa dut a terme.
2. Conèixer, per programes,³¹ el temps que els subjectes triguen a reincidir, el nombre de reincidències i el nombre i els tipus de fets delictius que caracteritzen la reincidència.
 3. Identificar els factors estàtics (edat, gènere, etc.) i dinàmics (nivell formatiu, xarxa de relacions socials, consum de tòxics, experiència laboral, etc.) que expliquen millor el risc de reincidència en general i en funció de la mesura aplicada o la intervenció realitzada. Identificar quins d'aquests factors són predictors de la reincidència en el nostre context d'estudi.
 4. Determinar el perfil més comú dels menors reincidents davant els que no són reincidents (en general i segons grups de programes).
 5. Determinar el perfil més comú dels menors atenent a les mesures aplicades o intervencions realitzades.
 6. Determinar el perfil del grup de dones en general i en cadascun dels set grups de programes que s'estudien, així com les seves diferències més significatives en relació amb els nois.

³¹ Les agrupacions de programes que s'han fet de les mesures aplicades són les següents:

- Mediació i reparació.
- Assessorament tècnic de menors: aquells casos en què només s'ha aplicat a la causa estudiada amonestació per part del jutge, s'ha proposat no continuar la tramitació de l'expedient o per qualsevol altra causa, hi ha hagut sobreseïment de l'expedient, sense continuïtat amb cap altra mesura.
- Només cautelars: aquells casos en què només s'ha aplicat cautelarment una mesura que després no ha tingut continuïtat amb cap altra dins de la mateixa causa.
- Altres mesures de medi obert: s'han inclòs en aquest grup de programes la realització de tasques socioeducatives; la permanència de cap de setmana en domicili; l'internament voluntari en centres; el tractament terapèutic ambulatori; l'assistència a un centre de dia; el seguiment d'un internament en centre terapèutic; l'assistència educativa voluntària en medi obert; la convivència amb una altra persona, família o grup educatiu; la privació del permís de conduir ciclomotors o altres vehicles a motor o dret a obtenir-lo, llicències administratives per caçar o usar qualsevol tipus d'arma; i inhabilitació absoluta.
- Prestacions en benefici de la comunitat.
- Llibertat vigilada.
- Internament: inclou les mesures d'internament en centre tancat, semiobert i obert. També la permanència de cap de setmana en centre i l'internament en centre terapèutic.

Les hipòtesis amb què s'ha treballat en la recerca s'han agrupat en 4 blocs. El primer bloc correspon fonamentalment als objectius 1 i 2; el segon bloc, als objectius 3 i 4; el tercer bloc, a l'objectiu 5, i el darrer bloc, a les hipòtesis sobre el grup de noies.

Bloc 1 d'hipòtesis

Existeix una relació directa entre haver estat sotmès a programes de més control i reincidir i fer-ho abans.

- *Hipòtesi 1*

Les taxes de reincidència augmentaran en funció del programa aplicat (de menys a més: mediació, altres mesures en medi obert, PBC, llibertat vigilada, internament).

S'espera trobar diferències significatives entre el percentatge de reincidència dels joves a qui s'ha aplicat un programa o un altre. Resten fora d'aquesta hipòtesi els casos en què només hi ha hagut una mesura cautelar i/o un assessorament.

- *Hipòtesi 2*

Els menors que presenten un nombre més elevat d'intervencions en programes són els que reincideixen més.

S'espera trobar diferències significatives quant a la comissió de nous fets delictius posteriors a la *causa base*, entre aquells que tenen un historial delictiu més extens que entre els que no en tenen.

- *Hipòtesi 3*

Els menors dels programes de més control (internament i llibertat vigilada) triguen menys temps a reincidir, cometen més reincidències i amb un nombre més elevat de fets delictius, que els de programes de menys control (mediació, prestacions en benefici de la comunitat (PBC) i altres mesures en medi obert).

- *Hipòtesi 4*

Els menors dels programes de més control tindran significativament més historial penitenciari a adults quan tinguin la majoria d'edat, que els menors dels programes més tous.

S'espera trobar un nombre de joves reincidents en adults que han tingut en el seu historial de justícia juvenil més aplicacions de programes d'internament i/o de llibertat vigilada que de programes de baix control.

Bloc 2 d'hipòtesis

Els programes, però, no n'expliquen la reincidència, sinó que aquesta l'expliquen els factors que porten que s'apliqui un programa o un altre.

Aquests factors són de tres tipus:

Factors sociofamiliars i personals

- *Hipòtesi 5*

Les variables ser home, estranger (per les variables socioeconòmiques que s'associen negativament a aquesta variable) i consumir tòxics n'expliquen la reincidència.

S'espera trobar molts més homes que dones reincidents, una proporció més alta d'estrangers (encara que s'espera demostrar que hi ha variables socioeconòmiques que intervenen en el grup d'estrangers que expliquen la reincidència) i també més consumidors de tòxics.

- *Hipòtesi 6*

Les variables sociofamiliars: desestructuració familiar, presència de maltractaments i models familiars delictius n'expliquen la reincidència.

S'espera que els joves que presenten aquestes variables seran més reincidents que els que no les presenten.

- *Hipòtesi 7*

En el moment del desinternament els factors dinàmics estabilitat domiciliària, suport familiar, ocupació del temps en tasques formatives o laborals i estabilitat emocional amb parella prosocial esdevenen factors protectors per evitar nous contactes amb la justícia.

S'espera obtenir també diferències significatives quan es comparin grups de joves que presenten aquestes variables i joves que no les presenten, en el sentit que els que tenen aquests factors protectors reincidiran menys.

Carrera delictiva

- *Hipòtesi 8*

N'és un motiu el contacte prematur (de molt jove) amb la justícia és un factor de mal pronòstic pel que fa a la reincidència.

- *Hipòtesi 9*

En igual sentit, també ho és l'internament en centre en edats primerenques.

- *Hipòtesi 10*

Haver tingut obertes causes diverses a la DGJJ és un factor que explica el risc de cometre noves causes.

Tipus de delictes principals de la causa base

- *Hipòtesi 11*

Els delictes contra la propietat tenen associat un risc més alt de reincidència.

S'espera trobar diferències significatives entre els joves que han comès delictes contra la propietat o el patrimoni, que haurien de ser més reincidents que els joves que han comès delictes contra les persones, contra la llibertat sexual o contra la salut pública, els quals haurien de ser menys reincidents.

- *Hipòtesi 12*

En el perfil del reincident trobarem els factors de risc i en el de no reincident els protectors.

Bloc 3 d'hipòtesis

Existeix una vinculació clara entre el perfil del subjecte (individual, sociofamiliar i criminògen) i el programa que se li aplica, i finalment entre el programa i la reincidència.

- *Hipòtesi 13*

Les mesures cautelars tenen més en comú el fet de ser aplicades com a causa base a la població estrangera, de control i seguiments difícils.

Esperem trobar diferències significatives pel que fa a la nacionalitat respecte a l'aplicació de mesures cautelars (més aplicades a estrangers sense família) i a la vegada un menor nombre de reincidents entre els quals només se'ls aplica aquesta mesura.

- *Hipòtesi 14*

El perfil de les persones a qui s'aplica només un programa d'assessorament correspon a joves infractors primaris.

S'espera trobar una coincidència significativa entre els menors per als quals només hi ha hagut una demanda d'assessorament de la fiscalia —que deriva o bé en una amonestació per part del jutge o en una proposta de l'equip tècnic de no continuar la tramitació de l'expedient— i el fet que aquests joves siguin primerencs en el contacte amb la justícia i no siguin reincidents.

- *Hipòtesi 15*

Hipòtesi 15. El perfil de les persones a qui s'aplica mediació i PBC correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars molt preservades (absència de factors de risc) i sense gaire historial criminològic.

Per la mateixa naturalesa reparadora del dany causat d'ambdues mesures, s'espera trobar un perfil de joves que tinguin capacitat de posar-se en el lloc de l'altre i, per tant, amb certa empatia, habilitats socials preservades i poca carrera delictiva.

- *Hipòtesi 16*

El perfil de les persones a qui s'aplica altres mesures en medi obert i una mesura de llibertat vigilada correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars moderadament preservades (absència moderada de factors de risc) i amb historial criminològic moderat.

- *Hipòtesi 17*

El perfil de les persones a qui s'aplica una mesura d'internament en centre educatiu correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars gens preservades (presència de factors de risc) i amb historial criminològic ampli.

- *Hipòtesi 18*

Cada programa presentarà un perfil de subjectes diferent. Com més controli el programa, més alta serà la proporció característiques de risc de reincidència que presentaran els subjectes.

Bloc 4 d'hipòtesis

Respecte a les noies

- *Hipòtesi 19*

Atès els referents bibliogràfics i estadístics consultats s'espera que per a tota la població, les noies no representaran un percentatge superior al 14%.

- *Hipòtesi 20*

Amb el mateix referent, s'espera trobar un índex de reincidència, com a mínim, 10 punts inferior al dels nois i amb menys fets delictius acumulats en la reincidència.

- *Hipòtesi 21*

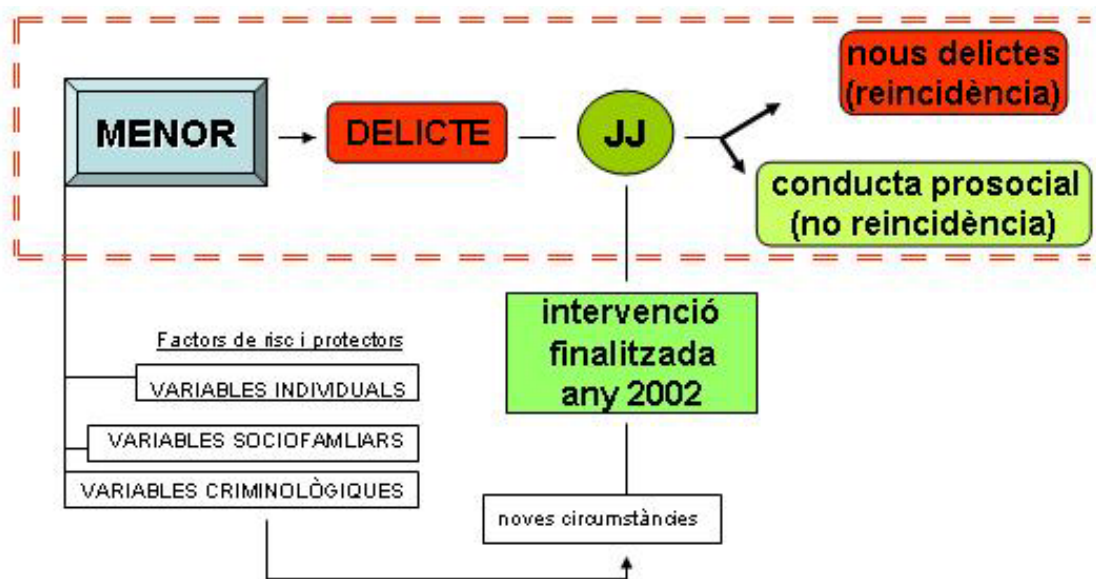
Els delictes principals que cometin seran majoritàriament contra la propietat i contra la salut pública.

S'espera trobar un perfil de població femenina menys violent quant a la comissió de delictes.

2.1.2. El model d'anàlisi de la recerca

A partir de les hipòtesis que acabem de formular, i tenint en compte el marc teòric que s'ha desenvolupat en pàgines anteriors, en els gràfics 1 i 2 es concreten el model d'anàlisi que hem seguit en la recerca. Com explicarem tot seguit, en l'apartat de metodologia algunes de les variables s'han hagut de desestimar i d'altres s'han hagut d'ajustar al contingut del que existia en la base de menors de la Direcció General de Justícia Juvenil.

Gràfic 1. Model d'anàlisi de la recerca. Genèric.

El nostre estudi té una seqüència molt longitudinal i centrada en quatre punts clau: el perfil del menor, el tipus de delicte que comet, la intervenció de justícia juvenil i si s'ha donat reincidència en el delicte.

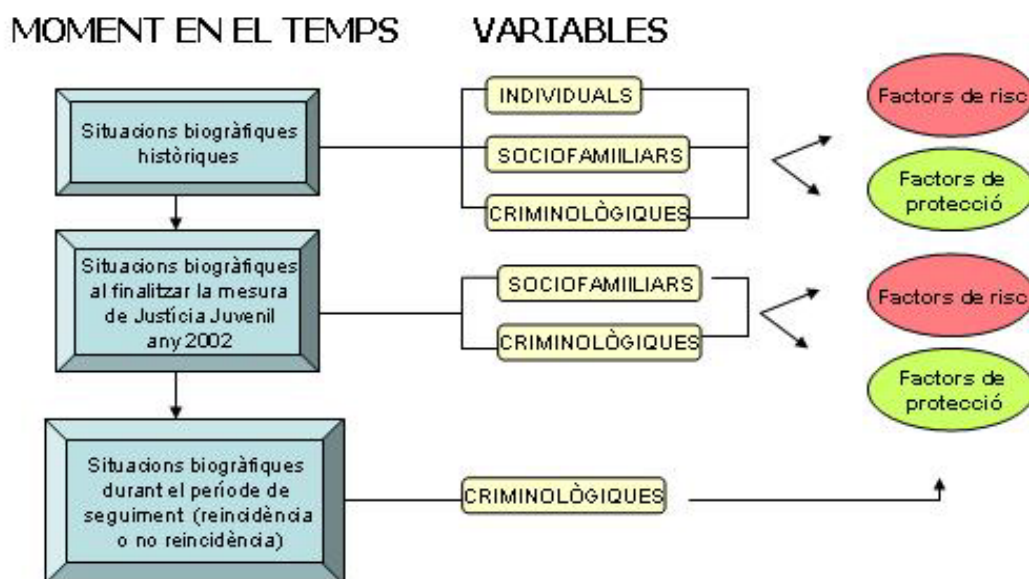
L'explicació d'aquesta seqüència se centra en tres grups de variables referides a la història biogràfica del menor i en les seves circumstàncies en finalitzar la intervenció de la DGJJ.

Com ja explicarem més detingudament en l'apartat següent, la recerca analitza una mostra del grup de joves que finalitzen una mesura judicial durant l'any 2002 i en fa el seguiment fins a desembre de 2004 per saber si han reincidit en el delictes. En el moment en què el jove va finalitzar el programa aplicat per la DGJJ l'any 2002, es van recollir l'estat de la qüestió d'algunes variables sociofamiliars i també d'algunes de criminològiques.

Finalment, durant el període de seguiment, comprès entre el moment de finalitzar la mesura de Justícia, l'any 2002, i finals de 2004, es recullen un seguit de variables criminològiques sense entrar en el seguiment d'altre tipus de variables.

De l'anàlisi dels resultats se'n deriva el fet de comprovar de les hipòtesis plantejades i si la presència o absència d'unes variables o d'altres han esdevingut factors de risc o factors de protecció per a futures reincidències.

Gràfic 2. Model d'anàlisi de la recerca. Desglossamet de les dimensions.

La selecció d'aquest model d'anàlisi s'ha concretat per criteris possibilistes i de disponibilitat de dades. L'exercici de reflexió i disseny d'aquest model ens ha permès aproximar-nos a les respostes de les preguntes que ens fem en les hipòtesis i obtenir la informació suficient que ens permeti assolir els objectius de la recerca exposats anteriorment.

En aquest sentit ens hauria agradat comptar amb més variables informades de les que hem trobat i poder-ne recollir algunes altres en períodes concrets. Per exemple, el consum de drogues en el moment de la pèrdua de contacte amb la DGJJ l'any 2002, atès que molts dels estudis consultats assenyalen la importància d'aquesta variable a l'hora de preveure noves reincidències. El fet que aquesta informació no es reculli sistemàticament en el moment de la finalització de la mesura de 2002, ens va fer decantar per l'altra opció, com era el fet de recollir la detecció de consums de tòxics en qualsevol moment del seu historial biogràfic.

Respecte a altres variables, principalment variables individuals,³² es va haver de fer un esforç per obtenir-les, malgrat que no es trobessin en els expedients, ja que molts estudis les consideren variables explicatives dels comportaments dissociats. Vam recollir aquestes variables d'un petit grup de menors als quals es podia accedir, ja que es trobaven en centres d'internament tancat o semiobert. Pel que fa a la resta de menors, en la pràctica ha estat molt difícil aconseguir una coherència i una sistematització en la recollida d'aquestes variables individuals, per la qual cosa no les hem inclòs en aquesta recerca i hem optat per ajornar el seu estudi a recerques posteriors, en el benentès que prèviament caldrà realitzar una tasca de modificació dels instruments de recollida d'informació i caldrà formar i conscienciar els professionals respecte

³² Variables recollides en el SAVRY (*Manual per a la valoració estructurada de risc de violència en joves*) pendent de publicació la versió catalana.

- Episodis de violència greus interpersonals protagonitzats pel menor al llarg de la seva història. S'han donat? Amb quina freqüència?
- Edat d'inici del primer episodi de violència.
- Hiperactivitat / dèficit d'atenció.
- Dificultats d'autocontrol.
- Empatia/remordiment.
- Impulsivitat. Pas a l'acte.
- Trastorn antisocial descrit al DSM IV.

de la importància de sistematitzar el recull de dades; o en el seu defecte, caldrà centrar la recerca en l'obtenció de dades primàries que incloguin aquestes variables (taula 1).

Taula 1. Operativització dels conceptes de la recerca.

Concepte	Dimensió	Subdimensió	Indicador	Codificació de la variable
Factors explicatius de la reincidència en el delictes en la justícia de menors	Variables biogràfiques o històriques del subjecte (anteriors a la primera mesura finalitzada l'any 2002)	Individuals	Data d'incoació de l'expedient a justícia juvenil	Data
			Data de naixement	Data
			Sexe	Home / dona
			Nacionalitat	Espanya / UE / resta Europa / Magrib/ resta d'Àfrica / Amèrica Central i Amèrica del Sud / Àsia / resta del món
				Espanyol / Estranger
			Consum de tòxics	Sí / no
			Problemes de salut mental?	Sí / no
		Sociofamiliars	Nombre de germans	Fill únic / 1 o 2 germans / 3 germans o més
			Trencament de vincles familiars. Canvi de tutor	Sí / no
			Desaparició traumàtica de familiars directes	Sí / no
			Maltractament físic intrafamiliar	Sí / no
			Maltractament emocional / psíquic intrafamiliar	Sí / no
			Abusos sexuals intrafamiliars	Sí / no
				Sí / no
			Criminalitat en parents directes de primera consanguinitat	No / sí, progenitors / sí, germans/ sí, progenitors i germans / sí, no consta qui / altres
			Problemes de salut física pares / primera consanguinitat	Sí / no
			Problemes de salut mental pares / primera consanguinitat	Sí / no
		Toxicomania família	Sí / no	
		Penals i criminològiques	Edat en el primer contacte amb la justícia	Generada a partir de la data naixement i la data d'incoació d'expedient
			Edat en el primer ingrés en centre de justícia	Generada a partir de la data de naixement i la data del primer internament en centre JJ.
			Situació administrativa de l'expedient	Vigent / tancat definitivament / arxivat provisionalment
			Total de causes en què s'ha implicat el menor	Numèrica

		Fet delictiu més important en la causa 1 d'antecedents	Contra les persones / contra la llibertat sexual / contra la propietat / contra la salut pública (drogues) / altres
		Tipus de fet delictiu en la causa 1 d'antecedents	Falta / delicte / temptativa
		Data de la comissió del fet delictiu en la causa 1 d'antecedents	Data
		Programa imposat més penós en la causa 1 d'antecedents	Internament tancat / internament semiobert / internament obert / llibertat vigilada / PBC / altres medi obert / assessorament / mediació / mesures cautelars
		Durada del programa si és internament en la causa 1 d'antecedents	Durada en dies
		NOTA: ES REPETEIXEN AQUESTES 5 DARRERES VARIABLES PER A CADA CAUSA EN QUÈ EL/LA MENOR ESTIGUI IMPLICAT/DA COM A ANTECEDENTS	
Variables en el moment de la finalització de la primera mesura de l'any 2002 (variables dinàmiques)	Sociofamiliars	Estabilitat del domicili en finalitzar la mesura	Amb domicili fix / sense domicili fix / al carrer
		Situació socioeconòmica del nucli familiar	Alta / suficient / insuficient
		Nucli de convivència actual	Família d'origen / família extensa / família acollidora / en parella / DGAIA / altres / DGJJ / sol
		Matriculació escolar	Sí/no
		Formació escolar	ESO incomplet / ESO complet / mòduls de grau mitjà / Batxillerat / Universitat o similar / formació no reglada / altres
		Situació laboral. Treballa?	Sí / no
		Té relació amb grups dissociats?	Sí / no
	Té parella?	Parella prosocial / dissocial / no consta la sociabilitat / no té parella	
	Penals i criminològiques	Fet delictiu més greu que ha comès	Contra les persones / contra la llibertat sexual / contra la propietat / drogues / altres
		Tipus de fet delictiu	Falta / delicte / temptativa
Nombre de fets <i>causa base</i>		Numèrica	
Implicats en el fet delictiu <i>causa base</i>		En grup d'amics majoritàriament menors de 18 anys / en grup d'amics majoritàriament majors de 18 anys / sol / amb família	

		Situació processal de la causa respecte al fet delictiu (només per assessorament i per a mesures cautelars)	Pressumpte / condemnat / sobreseït per prescripció / sobreseït provisionalment / sobreseït definitivament / altres / sobreseït per reparació
		Proposta de resposta judicial de l'equip tècnic (només per assessorament i per a mesures cautelars)	Amonestació / no continuar tramitant l'expedient / internament tancat / internament semiobert / internament obert / llibertat vigilada / PBC/ altres medi obert / mediació / cautelars / a concretar en l'acte de l'audiència / altres/ no especifica
		Data d'inici del programa en la <i>causa base</i>	Data
		Data de finalització del programa en la <i>causa base</i>	Data
		Temps que ha durat la intervenció en la <i>causa base</i>	Generada a partir de les dues anteriors
		Edat en la finalització de la <i>causa base</i>	Generada a partir de la de data naixement i la data de finalització del programa
		Tipus de programa imposat més penós en la <i>causa base</i>	Internament tancat / internament semiobert / internament obert / llibertat vigilada / PBC /altres medi obert/ assessorament / mediació / mesures cautelars
		Incident 1 al centre en els casos d'internament	Molt greu / greu / lleu
		Data incident 1 al centre en els casos d'internament	Data
		NOTA: ES REPETEIXEN AQUESTES 2 DARRERES VARIABLES PER A CADA INCIDENT EN QUÈ EL/LA MENOR ESTIGUI IMPLICAT/DA EN EL CENTRE D'INTERNAMENT	
Variables de la reincidència	Penals i criminològiques	Fet delictiu més important en la causa 1 de reincidència	Contra les persones / contra la llibertat sexual / contra la propietat / drogues / altres
		Tipus de fet delictiu en la causa 1 de reincidència	Falta / delicte / tempativa
		Data de la comissió del fet delictiu en la causa 1 de reincidència	Data
		Nombre de fets en la causa 1 de reincidència	Numèrica
		Temps que ha durat la causa 1 de reincidència (només si és internament)	En dies
		Té expedient obert a justícia d'adults?	Sí / no
		Es troba ingressat a la presó?	Sí / no
		Tipus de fet delictiu adults	Contra les persones / contra la llibertat sexual/ contra la propietat / drogues / altres

	Total de centres penitenciaris pels quals ha passat	Numèrica
	Total de dies d'empresonament complets com a major d'edat	Numèrica, en dies

2.2. Metodologia

2.2.1.- Població i mostra

2.2.1.1. Població

La població objecte d'estudi està composta per tots aquells menors que durant l'any 2002 van finalitzar un programa d'assessorament o de mediació, o una mesura judicial. La causa, corresponent a aquest programa o mesura finalitzat, és la que anomenarem a partir d'ara *causa base*. Els menors seleccionats no tenien, per la causa base, cap altre programa o mesura posterior al programa o mesura finalitzats.

En l'elecció de l'any de referència es va tenir en compte el fet de disposar d'un temps de seguiment suficient i necessari. Molts estudis recomanen un mínim de tres anys.³³ En el nostre cas, en escollir l'any 2002 es garanteix un seguiment mínim de 2 anys i màxim de 3 fins a desembre de 2004. D'altra banda, vam descartar l'any 2001, atès que era el primer de l'aplicació de la LORPM 5/2000 i perquè l'efecte de les revisions de condemnes del Codi Penal d'adults, que ja hem esmentat anteriorment, podien distorsionar el perfil del jove infractor. D'altra banda, vam desestimar l'any 2003 perquè el període de seguiment de la reincidència hagués estat molt curt.

El gràfic 3 il·lustra el procés de selecció de la població i la determinació del programa a partir del qual s'inicia l'estudi del menor.

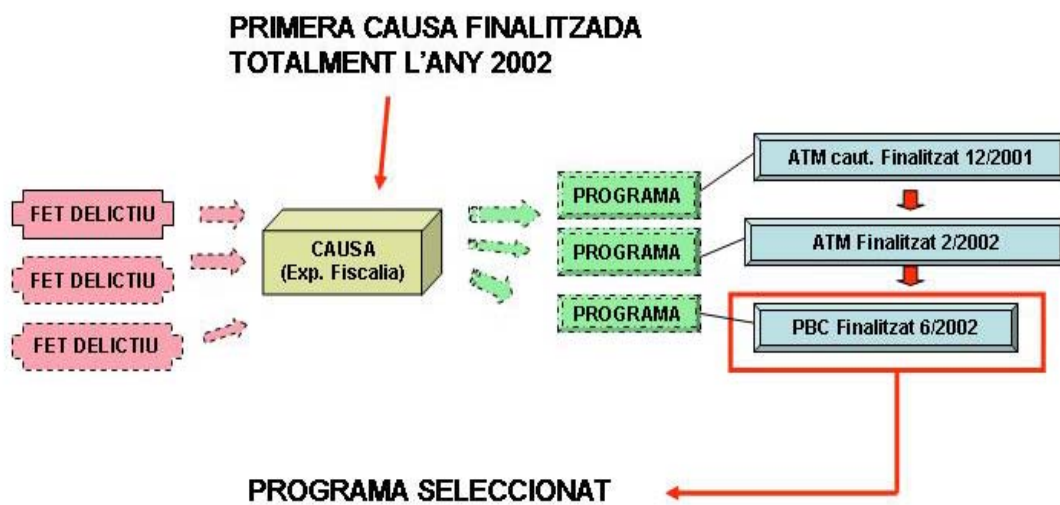
Un jove pot estar acusat d'un o més *fets delictius* en una sola *causa*. Així per exemple, un "robatori amb força" pot anar acompanyat de la comissió d'altres fets delictius, com ara "resistència a l'autoritat", o "amenaces".

Aquest *paquet de fets delictius* que es produeixen simultàniament arriben a la justícia de menors en un únic expedient de diligències prèvies obert per la

³³ Andrews (1989) amb 2 anys reincideixen el 95% dels subjectes; Correctional Service Canadà (1993d) 3 anys; Sánchez Meca (1996) metaanàlisi de 49 estudis sobre reincidència promig 2,5 anys de seguiment; Redondo, Garrido, Sánchez-Meca (1999) mínim 2 anys; VVAA (2000) seguiment de 215.263 interns a presons federals americanes durant 12 anys: el reingrés per reincidència es produeix dins dels 3 primers anys; Roca i Caixal (2001) període òptim 5 anys;

fiscalia, que s'anomena *causa*. Al llarg de les setmanes i mesos següents s'aniran produint un seguit d'actuacions de la DGJJ que es concretaran en *programes*, com pot ser el programa d'assessorament de l'equip tècnic (ATM). Si el menor és jutjat i hi ha una sentència ferma i condemnatòria del jutge, poden haver-hi un o varis programes d'execució en funció de la mesura o mesures imposades. La *causa* es pot considerar conclosa, quan finalitza el darrer programa aplicat al menor per aquesta causa en concret.

Gràfic 3. Exemple de selecció de la causa base per fixar la població de l'estudi.

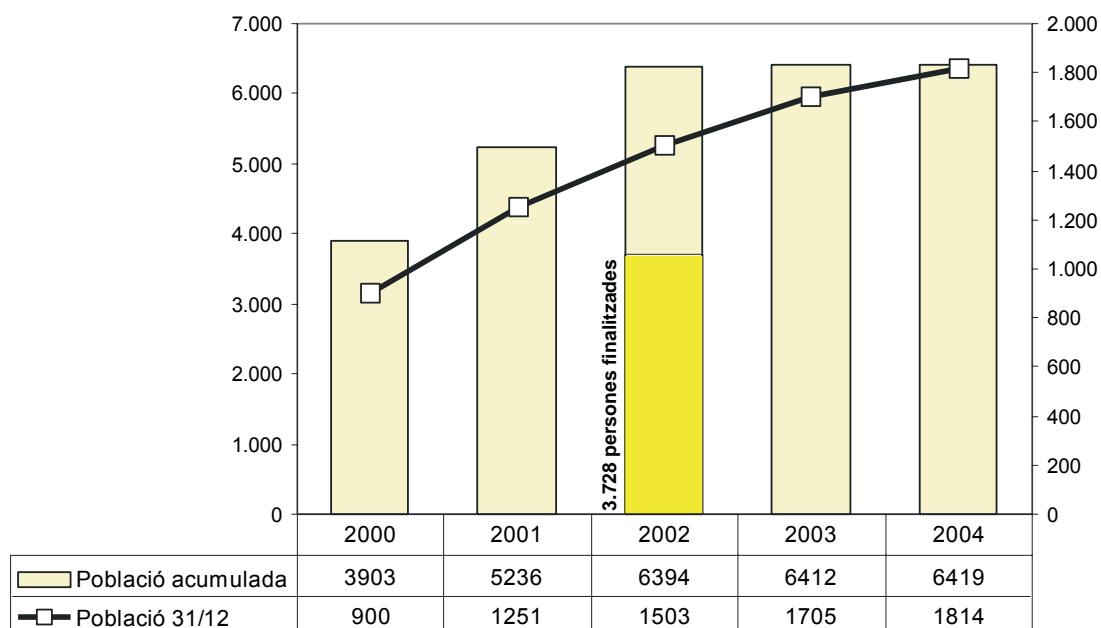

En conclusió, la població seleccionada per a l'estudi està composta per tots els menors que van finalitzar una causa durant l'any 2002. En cas d'haver-n'hi més d'una, s'ha considerat la primera de l'any (l'anomenada *causa base*). El darrer programa finalitzat per aquesta *causa base* determina la distribució de la població en cadascun dels programes, amb l'única excepció de l'internament.³⁴

En total, la població juvenil que va finalitzar com a mínim una causa durant l'any 2002 va ser de 3.728 persones diferents.

El gràfic 4 emmarca el total d'aquesta població objecte d'estudi en relació amb els menors atesos durant aquell any, i en altres anys propers, per la Direcció General de Justícia Juvenil, segons les seves dades oficials.

Gràfic 4. Comparativa de població de justícia juvenil acumulada i població atesa a 31 de desembre.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Àrea de Planificació i Projectes Estratègics. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Març de 2005

A efectes de l'estudi, s'han considerat com a ANTECEDENTS totes aquelles causes obertes per la fiscalia, en les quals la data del fet delictiu fos més antiga que la data de finalització de l'últim programa de la *causa base*.

Per contra, s'han considerat com a REINCIDÈNCIA totes aquelles causes obertes per la fiscalia, en les quals la data del fet delictiu fos posterior a la data de finalització de l'últim programa de la *causa base*.

2.2.1.2. Selecció de la mostra

La població atesa per la DGJJ és força diferent en funció del delictes comès, l'habitualitat delictiva i, consegüentment, el programa que se li aplica i que desenvolupa aquesta Direcció General. Per aquest motiu teníem clar de bon principi que era important diferenciar les taxes de reincidència per grups de

³⁴ Atès que l'internament segons la LORPM 5/2000 ha de finalitzar sempre amb l'aplicació de la llibertat vigilada, l'única manera de garantir la seva presència en l'estudi era que féssim una excepció en els criteris de selecció i els consideréssim com a darrer programa finalitzat.

programes i analitzar també les característiques dels menors segons la seva distribució en aquests grups.

La grandària de la mostra total està determinada per la suma de les mostres parcials dels joves inclosos en els diferents programes o mesures. És a dir, de la població inclosa en cada programa,³⁵ la suma de les quals és la població total (3.728 persones), se n'ha extret una mostra representativa estratificada en funció del sexe. Les mostres parcials han estat calculades amb un nivell de confiança del 95,5%, un marge d'error inferior a ± 2 i uns valors de $p=q=50$, i la seva suma és, finalment, de 2.903 persones. En algun cas —com a PBC, altres mesures en medi obert, internament en centre i mesures cautelars—, la grandària de la mostra necessària era tan pròxima a la població que es va optar per incloure-hi aquesta última.

A partir de la llista general de menors que ens va proporcionar la Direcció General de Justícia juvenil per mitjà de l'Àrea de Planificació i Projectes Estratègics, es va seleccionar la mostra de manera aleatòria per mitja de l'aplicació del programa estadístic SPSS 8.0, que consisteix a seleccionar n casos de manera aleatòria a partir dels N casos indicats.

En la taula 2 es detalla la població que constitueix cadascun dels programes i la grandària de la mostra utilitzada amb el càlcul, si és el cas, del seu error teòric.

³⁵ Assessorament tècnic de menors (1.468 joves), mediació i reparació (1.287), llibertat vigilada (445), prestacions en benefici de la comunitat (284), altres mesures de medi obert (25), internament en centre (148) i mesures cautelars (71).

Taula 2. Població de justícia juvenil amb causes finalitzades l'any 2002, distribuïts pels programes objecte d'estudi.

Població			Mostra		
Assessorament tècnic de menors (ATM)					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
1.468 persones	198 noies	1.055 persones	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = 1,63$	144 noies	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 198) - (4 \times 50 \times 50 \times 144)}{144 \times 197}} = 4,36$
	1.270 nois			911 nois	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 1270) - (4 \times 50 \times 50 \times 911)}{911 \times 1269}} = 1,76$
Mediació i/o reparació					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
1.287 persones	163 noies	934 persones	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = 1,71$	120 noies	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 163) - (4 \times 50 \times 50 \times 120)}{120 \times 162}} = 4,70$
	1.124 nois			814 nois	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 1124) - (4 \times 50 \times 50 \times 814)}{814 \times 1123}} = 1,84$
Libertat vigilada					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
445 persones	49 noies	386 persones	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = 1,86$	49 noies	No hi ha error mostral
	396 nois			337 nois	$\alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 396) - (4 \times 50 \times 50 \times 337)}{337 \times 395}} = 2,11$

Prestacions en benefici a la comunitat (PBC)					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
284 persones	35 noies 249 nois	284 persones	No hi ha error mostral	35 noies 249 nois	No hi ha error mostral No hi ha error mostral
Altres mesures en medi obert					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
25 persones	1 noia 24 nois	25 persones	No hi ha error mostral	1 noia 24 nois	No hi ha error mostral No hi ha error mostral
Internament en centre					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
148 persones	10 noies 138 nois	148 persones	No hi ha error mostral	10 noies 138 nois	No hi ha error mostral No hi ha error mostral
Només mesures cautelars					
N	N per sexe	n	Error mostral	n per sexe	Error mostral per sexe
71 persones	10 noies 61 nois	71 persones	No hi ha error mostral	10 noies 61 nois	No hi ha error mostral No hi ha error mostral

En la taula 3 es recull la població de menors infractors de la DGJJ que han finalitzat una mesura l'any 2002 per programes, així com el pes que els correspondria en la mostra seleccionada en l'estudi. Per als càlculs generals, s'han ponderat els resultats per tornar la representativitat a la mostra.

Taula 3. Població de menors que han finalitzat totalment una mesura l'any 2002 per programes i el seu percentatge respecte del total. Relació amb la mostra escollida i ponderació.

Programa	Població de joves amb finalització de la mesura l'any 2002	Pes poblacional	Mostra real feta	Pes de la mostra	Ponderació
	N	%.	n	%	
Mediació	1.287	34,52	934	32,17	1,07
ATM	1.468	39,38	1.055	36,34	1,08
Cautelars	71	1,91	71	2,45	0,78
Altres mesures MO	25	0,67	25	0,86	0,78
PBC	284	7,69	284	9,78	0,78
Llibertat vigilada	445	11,94	386	13,30	0,90
Internament	148	3,97	148	5,10	0,78
Total	3.728	100	2.903	100	1,00

2.2.2. Fitxa tècnica

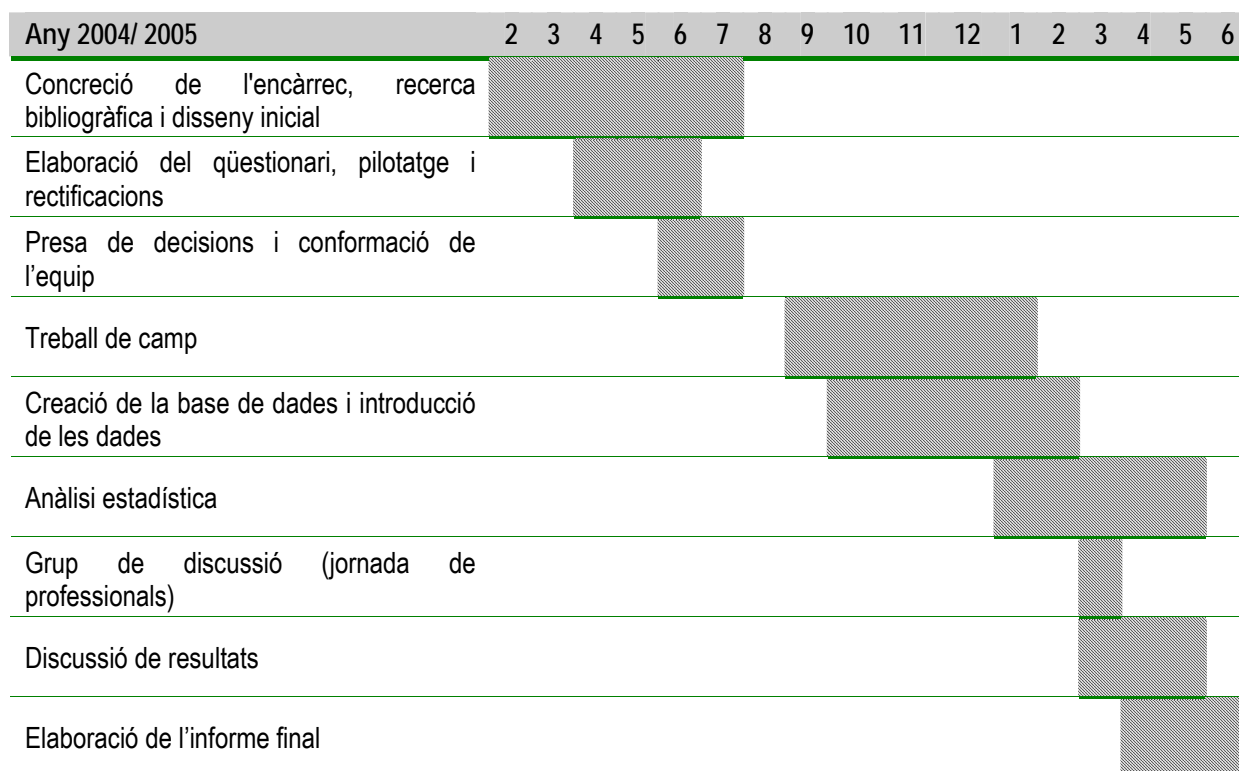
Les característiques tècniques de la recerca que acabem de detallar en el punt anterior queden resumides en la taula 4.

Taula 4. Fitxa tècnica.

Àmbit territorial	Catalunya
Univers	3.728 menors que han finalitzat un programa l'any 2002 sense que tinguessin cap programa posterior per la mateixa causa (excepte el cas ja comentat dels programes d'internament)
Grandària de la mostra	2.903 subjectes
Error mostrals ³⁶	Error teòric $\alpha = \pm 0,87$ per a dades globals; interval de confiança del 95,5%; $p = q = 50$ En els programes de PBC, altres mesures en medi obert, internament, només cautelar i llibertat vigilada dones, no hi ha error mostral.

$$^{36} \alpha = \sqrt{\frac{4pqN - 4pqn}{n(N-1)}} = \sqrt{\frac{(4 \times 50 \times 50 \times 3.728) - (4 \times 50 \times 50 \times 2.903)}{2.903 \times 3.727}} = \pm 0,87$$

2.2.2.1. El calendari de la recerca

2.2.3. Font de les dades

Les dades utilitzades són dades secundàries, obtingudes dels expedients dels menors que figuren en la base de dades de la Direcció General de Justícia Juvenil. Tota la informació consultada s'ha extret dels expedients informàtics d'aquesta base, inclosos els informes dels equips tècnics que hi ha escanejats.

Les dades es recullen en una plantilla de recollida de dades, que s'adjunta en l'annex 3.

Seguint aquest protocol de la plantilla de recollida de dades, els treballadors de camp recorren les diferents pantalles de l'expedient de cada menor seleccionat: les dades personals, les criminològiques anteriors a la posada en marxa de l'aplicació informàtica, la llista de programes aplicats, la llista de fets delictius en els quals ha estat implicat el/la menor, la llista d'incidències que s'han produït amb relació al comportament del/de la menor, i la llista d'informes dels programes relacionats amb la *causa base*.

També es recollia si el menor havia complert 18 anys en el període de seguiment per tal de poder consultar en la base d'adults si s'hauria obert expedient per la comissió d'un fet delictiu que impliqués pena de presó, ja fos com a preventiu o com a penat. Aquesta base d'adults s'anomena SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català) i s'hi consultaven les pantalles relacionades amb la fitxa bàsica del jove, la seva situació processal-penal i la fitxa resum d'arrestos de cap de setmana i d'incidents.

En el cas que un jove menor o major d'edat hagi comès un delicte que no hagi implicat l'obertura d'expedient per part de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil, no s'haurà detectat la seva reincidència en el delicte. Les dificultats per accedir a les diferents bases policials i judicials ens van fer desestimar la possibilitat d'obtenir dades de reincidència d'altres fonts. També hem desestimat la consulta de la base de dades del Departament de Sanitat pel que fa al registre de defuncions perquè és difícil accedir a aquestes dades (la qual cosa implica que no hem pogut tenir en compte el fet que algun dels joves hagi pogut morir durant el període d'estudi).

2.2.4. Les variables

A partir del model d'anàlisi i de l'operativització dels conceptes de la recerca que s'ha presentat anteriorment, en les taules següents es recull la descripció de cada variable, el tipus, la categorització i el tractament que se li ha donat.

A l'hora d'establir les categories de les variables s'ha tingut en compte com estaven recollides en la base de menors, i en els casos que en la columna anomenada *tractament* es diu que s'han recollit directament, és que la base de dades de la DGJJ les tenia categoritzades d'aquesta manera (taula 5).

Taula 5. Variables històriques individuals.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
Identificació de l'expedient	Nombre d'identificació del menor. La lletra final del codi diu la província catalana que ha obert l'expedient	Alfanumèrica		Es recull directament
Sexe		Qualitativa dicotòmica	(1) Home; (2) dona	Es recull directament
Nacionalitat		Qualitativa politòmica	Segons la relació de països	Recollida directament
Àrea geogràfica de procedència		Qualitativa politòmica	(1) Espanya; (2) UE; (3) resta d'Europa; (4) Magrib; (5) resta d'Àfrica; (6) Amèrica Central i Amèrica del Sud; (7) Àsia; (8) resta del món	Generada a partir de la nacionalitat
Espanyol/estranger		Qualitativa dicotòmica	(1) Espanyol; (2) estranger	Generada a partir de la nacionalitat
Consum de tòxics	Problemàtica detectada en qualsevol moment de la seva història, tret del tabac	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament dels expedients
Problemes de Salut Mental?	Problemàtica detectada en qualsevol moment de la seva història, independentment del tractament actualitzat o l'evolució en la gravetat	Qualitativa dicotòmica	(1) No (2) sí	Es recull directament dels expedients

Taula 6. Variables històriques sociofamiliars.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
Nombre de germans	Nombre total de germans, inclòs ell	Quantitativa		Es recull directament
Nombre de germans (interval·ls)	Nombre total de germans, inclòs ell, agrupat per interval·ls	Qualitativa politòmica	(1) Fill úni; (2) 1 o 2 germans; (3) 3 germans o més	Generada a partir de la agrupació de la variable anterior
Trencament de vincles familiars	Haver canviat de tutor/guardadors en qualsevol moment de la seva història. No es consideren ni les separacions ni els divorcis	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) Si	Es recull directament
Desaparició traumàtica de familiars directes	Mort / absència continuada (per ingrés a presó, psiquiàtric, migració a altres països amb pèrdua de contacte, etc.) en qualsevol moment de la seva història	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) Si	Es recull directament
Maltractament físic intrafamiliar	Haver rebut o haver viscut dins del nucli familiar maltractaments físics en qualsevol moment de la seva història (només quan consta explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Maltractament emocional i/o psíquic intrafamiliar	Haver rebut o haver viscut dins del nucli familiar maltractaments emocionals o/í psíquics en qualsevol moment de la seva història (només quan consta explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Abús sexual intrafamiliar	Haver rebut o haver viscut dins del nucli familiar abusos sexuals en qualsevol moment de la seva història (només quan consta explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Criminalitat en parents directes	Antecedents de detencions/empresonaments dels pares o germans en qualsevol moment de la seva història	Qualitativa politòmica	(1) No, (2) sí, progenitors; (3) Si, germans; (4) sí, progenitors i germans; (5) sí, no consta qui; (6) altres	Es recull directament
Criminalitat parents directes (sí/no)		Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Generada a partir de l'anterior
Problemes de salut física en parents directes	Problemes de salut física dels parents directes de primera línia de consanguinitat en qualsevol moment de la seva història (només quan consten explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Problemes de salut psíquica en parents directes	Problemes de salut física dels parents directes primera línia consanguinitat en qualsevol moment de la seva història (només quan consten explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Toxicomania a la família	Problemes de salut física dels parents directes de primera línia de consanguinitat en qualsevol moment de la seva història (només quan consten explícitament en l'informe)	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament

Hem tingut problemes per obtenir informació sobre totes les variables que la bibliografia ens destaca com a importants. D'una banda, en totes les variables sociofamiliars ens hem trobat amb un percentatge aproximat del 35% de dades absents. Els expedients poc informats corresponen, majoritàriament, als programes de mediació i reparació, ja que en la recollida d'informació, els tècnics responsables d'aquests programes no pregunten ni omplen les dades referides a aquestes variables, ja que no els resulta necessari ni recomanable per al desenvolupament del Programa de mediació.

D'altra banda, hi ha tot un seguit de variables que ja sospitàvem que costaria molt de trobar-les informades en els expedients, malgrat la seva rellevància segons la literatura científica en les explicacions causals dels comportaments delictius així com en la previsió del risc de reincidència.

Cal tenir en compte que moltes d'aquestes variables es recullen en entrevistes amb els nois i les noies i/o les seves famílies en un context difícil. És previsible pensar que la col·laboració en el traspàs d'informació no serà notable. Si a aquest fet hi afegim que molts dels temes tractats són d'una delicadesa extrema i difícils d'abordar en entrevistes dirigides o semidirigides, realitzades amb una durada temporal limitada i en entorns de treball oficials, el lector pot fer-se una idea clara de la dificultat per trobar totes aquestes dades perfectament informades en tots els expedients de la base de menors.

Som conscients d'aquestes limitacions de la recerca que, consegüentment, se centra a donar aproximacions més generalistes a la realitat dels joves que arriben a la justícia juvenil, i deixa per a aproximacions més específiques les anàlisis més qualitatives.

Taula 7. Variables penals i criminològiques històriques del menor o la menor.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
Edat en el primer contacte amb la justícia		Quantitativa		Generada a partir de la data de naixement i la data que s'obre l'expedient
Edat en el primer ingrés en centre de justícia		Quantitativa		Generada a partir de la data de naixement i la data del primer ingrés en centre d'internament
Situació administrativa de l'expedient		Qualitativa politòmica	(1) Vigent; (2) tancat definitivament; (3) arxivat provisionalment	Es recull directament
Total de causes en què s'ha implicat el menor	Nombre d'expedients de fiscalia oberts a l'expedient del menor	Quantitativa		Es recull directament
Causas prèvies	Té causas prèvies a la <i>causa base</i> ?	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Generada a partir de la data d'inici de la <i>causa base</i> i la data del fet delictiu, que ha de ser anterior
Causas durant la <i>causa base</i>	Té causas mentre està complint la mesura de la <i>causa base</i> ?	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Generada a partir de la data d'inici i de finalització de la <i>causa base</i> i la data del fet delictiu, que ha d'estar dins d'aquest marge de temps
Fets delictius més important en les diferents causes d'antecedents	Fet delictiu més greu que ha comès en la causa oberta de fiscalia en un antecedent de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	Segons el codi de delictes	Es recull directament
Fets delictius més important en les diferents causes d'antecedents (agrupats)	Fet delictiu més greu que ha comès en la causa oberta de fiscalia en un antecedent de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) contra les persones; (2) contra la llibertat sexual; (3) contra la propietat; (4) drogues; (5) altres	Generada a partir de l'agrupació de delictes
Tipus de fet delictiu de les causes antecedents		Qualitativa politòmica	(1) Falta; (2) delicte; (3) temptativa	Es recull directament
Data de la comissió del fet delictiu de les causes antecedents		Data		Es recull directament
Programa imposat més penós en les causes antecedents		Qualitativa politòmica	(1) Internament tancat; (2) internament semiobert; (3) internament obert; (4) llibertat vigilada; (5) PBC; (6) altres mesures en medi obert; (7) assessorament; (8) mediació; (9) mesures cautelars	Es recull directament
Durada del programa (si és internament) de les diferents causes antecedents		Quantitativa	En dies	Generada a partir del càlcul dels dies que van des de la data d'inici de la mesura d'internament fins a la data de finalització

Taula 8. Variables sociofamiliars en el moment de la causa base.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
Tipus de residència	Estabilitat del domicili en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) Amb domicili fix; (2) sense domicili fix; (3) viu al carrer	Es recull directament
Nucli de convivència actual	Amb qui conviu en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) Família d'origen; (2) família extensa; (3) família acollidora; (4) en parella; (5) centre DGAIA; (6) altres; (7) centre justícia juvenil; (8) sol	Es recull directament
Situació socioeconòmica del nucli	Nivell d'ingressos del nucli en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) Alta; (2) suficient; (3) insuficient	Es recull directament
Matriculació escolar	Es troba matriculat en el moment de la finalització de la <i>causa base</i> ?	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Formació escolar	Nivell de formació màxim assolit en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) Formació no reglada; (2) ESO no finalitzada; (3) ESO finalitzada; (4) mòduls de grau mitjà; (5) Batxillerat; (6) Universitat	Es recull directament
Situació laboral. Treballa?	Situació laboral en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Té relació amb grups dissocials?	Es relaciona amb grups que realitzen activitats delictives amb certa freqüència en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Té parella?	Lligam afectiu amb parella en el moment de la finalització de la <i>causa base</i>	Qualitativa politòmica	(1) Parella dissocial; (2) parella prosocial; (3) parella, però no consta la sociabilitat; (4) no té parella	Es recull directament

Taula 9. Variables penals i criminològiques en la causa base.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
<i>Causa base (CB)</i>	Codi de fiscalia assignat a la causa per a la seva identificació	Qualitativa		
Fet delictiu més important en la <i>CB</i>	Delicte o falta més greu que se li atribueix	Qualitativa politèmica	Segons annex de fets delictius	Es recull directament, segons codi assignat a cada fet delictiu
Fets delictius més importants en la <i>CB</i> (agrupats)		Qualitativa politèmica	(1) Contra les persones; (2) contra la llibertat sexual; (3) contra la propietat; (4) drogues; (5) altres	Generada a partir de l'agrupació de delictes
Tipus de fet delictiu en la <i>CB</i>		Qualitativa politèmica	(1) Falta; (2) delicte; (3) temptativa	Es recull directament
Nombre de fets comesos en la <i>CB</i>	Total de fets delictius afegits a la <i>causa base</i>	Quantitativa		Es recull directament
Nombre de fets comesos en la <i>CB</i> (interval·ls)	Total de fets delictius afegits a la <i>causa base</i> , per interval·ls	Qualitativa politèmica	(1) 1 fet delictiu; (2) 2 fets delictius; (3) 3 fets delictius o més;	Generada a partir de la variable anterior
Situació processal de la <i>CB</i> (només per ATM i cautelars)	Situació processal de la <i>causa base</i> respecte al fet delictiu	Qualitativa politèmica	(1) Presumpte; (2) condemnat; (3) sobreseït per prescripció; (4) sobreseït provisionalment; (5) Sobreseït definitivament; (6) altres; (7) sobreseït per reparació	Es recull directament
Proposta tècnica de la DGJJ al jutge per a la <i>CB</i> (només per ATM i cautelars)	Proposta dels tècnics de la DGJJ sobre la mesura que cal aplicar	Qualitativa politèmica	(1) Amonestació; (2) no continuar tramitant l'expedient; (3) internament tancat; (4) internament semiobert; (5) internament obert; (6) llibertat vigilada; (7) PBC; (8) altres mesures en medi obert; (9) mediació; (10) cautelars; (11) a concretar en l'acte de l'audiència; (12) altres; (13) no especifica	Es recull directament
Temps que ha durat la intervenció en la <i>CB</i>	Temps que ha trigat entre la data d'inici del programa i la data de finalització de la <i>causa base</i>	Quantitativa		Generada a partir del càlcul entre les dues dates
Edat en la finalització de la <i>CB</i>	Edat que té al finalitzar el darrer programa aplicat en la <i>causa base</i>	Quantitativa		Generada a partir de la data de naixement i la data de finalització del programa de la <i>CB</i>
Tipus de programa imposat més penós en la <i>CB</i>	Programa més penós que el jutge ha imposat en la causa base, independentment que l'hagi complert	Qualitativa politèmica	(1) Internament tancat; (2) internament semiobert (3) internament obert; (4) llibertat vigilada; (5) PBC; (6) altres mesures en medi obert; (7) assessorament; (8) mediació; (9) mesures cautelars	Es recull directament
Incidents en el centre (en els casos d'internament)	Tipus d'incident protagonitzat pel menor o/ la menor en el centre de referència durant l'aplicació de la <i>causa base</i> . Es repeteix tants cops com incidents tingui	Qualitativa politèmica	(1) Molt greu; (2) greu; (3) lleu	Es recull directament

Taula 10. Variables penals i criminològiques en la reincidència.

Variable	Descripció	Tipus	Categories	Tractament
Fet delictiu més important en la causa 1 de reincidència	Delicte o falta més greu que se li atribueix	Qualitativa politòmica	Segons annex de fets delictius	Es recull directament, segons codi assignat a cada fet delictiu
Fets delictius més importants en la causa 1 de reincidència (agrupats)		Qualitativa politòmica	(1) Contra les persones; (2) contra la llibertat; sexual; (3) contra la propietat; (4) drogues; (5) altres	Generada a partir de l'agrupació de delictes
Tipus de fet delictiu en la causa 1 de reincidència		Qualitativa politòmica	(1) Falta; (2) delicte; (3) temptativa	Es recull directament
Nombre de fets comesos en la causa 1 de reincidència	Total de fets delictius afegits	Quantitativa		Es recull directament
Temps que ha durat la causa 1 de reincidència (només si és internament)		Quantitativa		Generada a partir de la data d'ingrés i la data de sortida de l'internament
Té expedient obert a justícia d'adults?		Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull si es localitza l'individu amb expedient obert al SIPC
Es troba ingressat a la presó?		Qualitativa dicotòmica	(1) No; (2) sí	Es recull directament
Tipus de fet delictiu adults		Qualitativa politòmica	(1) Contra les persones; (2) contra la llibertat; sexual; (3) contra la propietat; (4) drogues; (5) altres	Generada a partir de l'agrupació de delictes
Total de centres penitenciaris pels quals ha passat		Quantitativa		
Total de dies d'empresonament complerts com a major d'edat		Quantitativa		

2.2.5. El treball de camp

El treball de camp es va dur a terme entre el mes de setembre de 2004 i el mes de gener de 2005. La selecció de l'equip es va realitzar entre llicenciats i estudiants de darrer any de les carreres de pedagogia, psicologia, magisteri, educació social i criminologia. En total van ser 10 treballadors de camp.

Durant els primers quinze dies es va procedir a instruir els treballadors de camp sobre la base de dades de menors, tant la seva estructura com la terminologia específica que inclou i la seva interpretació. Aquesta formació inicial es va realitzar en equips de quatre persones que treballaven sota la supervisió d'un coordinador de grup.

Posteriorment, quan tots els treballadors de camp ja coneixien bé la base i treballaven amb casos reals, un cop per setmana se celebrava una reunió d'equip per posar en comú els dubtes i els criteris que calia seguir per aconseguir el màxim d'homogeneïtat en la recollida de la informació. Diàriament es recollien les incidències més destacades i s'actualitzava la bateria de criteris que s'havien de tenir en compte per omplir el qüestionari i/o la interpretació de la base. Aproximadament un 10% dels qüestionaris es van revisar aleatòriament per comprovar la fiabilitat de les dades introduïdes. Tota la tasca d'extracció de la informació es va fer des dels terminals d'ordinador del CEJFE, habilitats amb l'accés provisional a la base de dades de la DGJJ. L'accés al SIPC s'efectuava des dels ordinadors de les oficines centrals de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil.

2.2.6. Anàlisi de les dades

Les dades obtingudes es van introduir en una base de dades creada amb ACCESS específicament per a la recerca. Posteriorment, aquesta base es va exportar per al seu tractament estadístic al paquet SPSS 12.0, a partir del qual s'ha realitzat tota l'explotació estadística.

Per a l'anàlisi de dades s'ha descrit en primer lloc la freqüència i la distribució de la població estudiada en general i per grups de programes. També s'ha donat un tracte diferencial al grup de noies i al col·lectiu d'estrangers. En segon lloc, s'ha utilitzat l'estadístic Txi-quadrat per comparar les variables categòriques entre grups independents. Pel que fa a la comparació de mitjanes, s'ha utilitzat la prova T-test de comparació de mitjanes per a grups independents i l'ANOVA (anàlisi de variança). També, com amb els estadístics descriptius, l'estudi s'ha fet per a cadascun dels programes i per a les noies i els estrangers. Finalment, s'ha realitzat una anàlisi de la regressió logística per estudiar la relació entre diferents variables explicatives i una variable explicada dicotòmica (*reincident/no reincident*). L'objectiu d'aquesta anàlisi era obtenir, mitjançant una equació lineal, aquelles variables que expliquen millor el risc de reincidència per part del col·lectiu de joves sotmesos a mesures judicials a la Catalunya de 2005.

2.2.7. El grup de discussió

Un cop introduïdes les dades a l'ordinador i fetes les primeres anàlisis, es va programar una trobada amb professionals que treballassin en els diferents àmbits de la Direcció General de Justícia Juvenil, per tal de cobrir dos objectius bàsics:

- Conèixer-ne l'opinió com a professionals en exercici sobre algunes de les hipòtesis plantejades en la recerca, amb l'objectiu de comprovar com es trobaven d'allunyats o de propers els plantejaments teòrics de la pràctica quotidiana.
- Recollir les interpretacions dels professionals respecte als primers resultats obtinguts i les explicacions o causes que podien fonamentar certs resultats, per si més endavant calgués realitzar noves proves estadístiques o encreuaments de variables que ajudessin a comprovar o rebutjar aquestes interpretacions.

La sessió de treball es va dur a terme en dues parts ben diferenciades en funció dels dos objectius generals esmentats, d'aproximadament una hora i quart cadascuna. Hi van participar sis professionals (un delegat d'assistència al menor, una treballadora

social de l'equip de Mediació, una treballadora social d'un centre d'internament tancat, una pedagoga del Servei d'Execució de Mesures de la DGJJ, una pedagoga d'un equip d'assessorament tècnic i un psicòleg sotsdirector d'un centre d'internament tancat). També hi van participar dos dels investigadors de la recerca, com a moderador i secretari respectivament. La sessió es va enregistrar en àudio i es va fer una transcripció dels resultats.

2.2.8. Els resultats de la recerca

Els resultats de la recerca es troben en els capítols 3 a 8 d'aquest estudi, exposats per temes per tal de fer més fàcil la seva lectura i interpretació:

- En el capítol 3 es fa una descripció general dels joves que han passat per la Justícia juvenil i per cadascun dels programes.
- En el capítol 4 es donen les taxes de reincidència en el delictes en la justícia de menors, tant la general com per programes, i es concreta la incidència de cadascuna de les variables explicatives en la reincidència. També es concreta el perfil del reincident davant del no reincident.
- En el capítol 5 es planteja un exercici de predicció del risc de reincidència a partir de les variables explicatives que prediuen millor aquests comportaments, tot i que cal advertir des d'aquest moment que l'estudi s'ha basat en una quantitat extensa de variables de caire històric, però que no ha pogut tenir-ne en compte altres de caire més dinàmic que canvien al llarg del temps i que de ben segur modifiquen els percentatges de risc per a la predicció del delictes.
- El capítol 6 es dedica a l'anàlisi de les noies, com a col·lectiu diferenciat.
- El capítol 7 se centra en l'anàlisi del col·lectiu d'estrangers.
- Finalment el capítol 8 recull la síntesi de resultats, la comprovació de les hipòtesis i les conclusions de l'estudi.

3. La descripció de la població de justícia juvenil

3.1. Descripció general de la mostra

3.1.1. Les variables individuals

Tot seguit, les taules 1 a 5 presenten la distribució dels 2.903 subjectes que componen la mostra de l'estudi en relació amb les diferents variables individuals.

Taula 1. Distribució per sexe.

Sexe	n	%
Home	2.534	87,3
Dona	369	12,7
Total	2.903	100,0

Taula 2. Distribució per àrea geogràfica de procedència.

Àrea geogràfica de procedència	n	%
Espanya	2.407	82,9
Unió Europea	25	0,9
Resta d'Europa	32	1,1
Magrib	258	8,9
Resta d'Àfrica	5	0,2
Amèrica Central i Amèrica del Sud	60	2,1
Àsia	4	0,1
Resta del món	4	0,1
No consta	108	3,7
Total	2.903	100,0

Taula 3. Edat en l'inici de l'expedient i en finalitzar la causa base.

Edat	Mitjana	Desviació típica
Edat a l'obertura de l'expedient	16,05	1,98
Edat en finalitzar la <i>causa base</i>	17,60	1,67

De l'observació d'aquestes tres taules destaquem el fet que la població infractora és predominantment masculina (87,3% d'homes per 12,7% de dones) i coincideix amb les dades estadístiques de la Direcció General (12,57% de dones).³⁷ Quant a la nacionalitat, els estrangers són el 17,1% del total de la població penal juvenil, si bé la seva distribució no és uniforme, ja que els magribins representen el 66,5% de tot el col·lectiu d'estrangers, seguits molt de lluny pels procedents de Amèrica Central i Amèrica del Sud, amb el 15,5% del total d'estrangers.

Aquesta representativitat no es correspon amb la que actualment té la població juvenil catalana,³⁸ en la qual el col·lectiu d'estrangers d'entre 15 i 19 anys representa el 10,0% de la població. D'entre els estrangers, els magribins representen el 31,4% de la població estrangera que viu a Catalunya i els que procedeixen de Amèrica Central i Amèrica del Sud suposen el 40,8%.

La població estrangera està, doncs, més representada del que li correspondria en la població atesa per la DGJJ, però les dades que certament criden més l'atenció són les dels magribins, amb una sobrerepresentació important.

Pel que fa a l'edat, la Llei 5/2000 de LORPM ha tendit a condensar les franges d'inici oficial de contacte amb la Justícia en un marge de temps estret, amb relació a èpoques anteriors en les quals es podia enregistrar l'inici d'activitat delictiva a qualsevol edat. Prova d'això és que en l'estudi encara hem arribat a trobar subjectes que van començar el contacte amb la Justícia als 7,6 anys. Lògicament es tracta de joves que tenen expedients històrics anteriors a l'any 1992, any en què la Llei 4/1992 va limitar la responsabilitat penal per a la franja baixa a 12 anys.

³⁷ Pàg. 21. Informació estadística bàsica. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Març de 2005.

³⁸ Institut Nacional d'Estadística. Padró Municipal de 2004. Dades de Catalunya. Joves de 15 a 19 anys. Població estrangera, per sexe, país de naixement i edat. Unitat: persones.

Taula 4. Consum de tòxics detectat al llarg de la història dels joves.

Consum de tòxics	n	%
Sí	934	32,2
No	337	11,6
No se sap	1.632	56,2
Total	2.903	100,0

Pel que fa a la toxicomania, cal destacar que tres de cada quatre joves dels quals hi ha informació tenen o han tingut un consum de tòxics reconegut.

Taula 5. Problemes de salut mental detectats en els menors.

Problemes de salut mental del menor	n	%
Sí	363	12,5
No	10	0,3
No se sap	2.530	87,2
Total	2.903	100,0

Quant a la problemàtica de salut mental que els menors presenten, només s'ha trobat informació en un 13% dels casos (373 menors). D'aquests, pràcticament en la totalitat (97%) s'ha constatat l'existència de problemes de salut mental, la qual cosa s'explica perquè els professionals tendeixen a recollir informació explícita d'aquells casos que presenten problemàtica.

Malgrat que les variables *consum de tòxics* i *problemes de salut mental* solen ser unes variables de força pes en la literatura científica per explicar els comportaments delictius, es pot veure com ambdues variables presenten una gran quantitat de valors perduts, ja que no es recullen de manera sistemàtica.

3.1.2. Les variables sociofamiliars

Recordem a l'hora de presentar aquestes dades que algunes variables sociofamiliars es van recollir en qualsevol moment de la història del jove, mentre que unes altres es van recopilar en el moment de finalitzar la *causa base*, tal com s'indica en les taules de 6 a 17.

Taula 6. Nombre de germans (interval).

Nombre de germans	n	%
Fill únic	1.112	38,3
1 o 2 germans	1.027	35,4
3 germans o més	764	26,3
Total	2.903	100,0

En l'estudi de Funes, Luque i Ruiz (1996), el percentatge de famílies amb un o dos germans se situava en el 55,7%. Com es pot veure, ha crescut molt el percentatge de menors que entren algun cop en conflicte amb la justícia i que pertanyen a famílies amb pocs germans o fills únics. Destaca la dada que el 73,7% siguin dos germans, com a molt. Coincideix, com es deia en el capítol 1, amb un canvi significatiu en els genogrames familiars prevalents.

Taula 7. Trencament de vincles al llarg de la seva història. Desaparició traumàtica de familiars.

Trencament de vincles	n	%	% vàlid	Desaparició traumàtica	n	%	% vàlid
Sí	484	16,7	26,4	Sí	644	22,2	37,3
No	1.348	46,4	73,6	No	1.081	37,2	62,7
No se sap	1.071	36,9		No se sap	1.178	40,6	
Total	2.903	100,0	100,0	Total	2.903	100,0	100,0

Com ja hem comentat en el capítol anterior, que hi ha un percentatge de *no se sap* que correspon als menors que han passat pels programes de mediació i reparació. Si descartem aquest grup i ens fixem en els percentatges vàlids, podrem observar que una quarta part dels joves ha viscut trencaments de vincles amb els seus pares o tutors al llarg de la seva curta història. Aquest percentatge s'incrementa a un de

cada tres joves en el cas dels que han viscut desaparició traumàtiques d'alguns dels familiars de relació més directa, ja sigui per mort, ingrés a presó o, en el cas dels estrangers, per migració del pare o la mare amb pèrdua perllongada i continuada de contacte.

En la taula 8 s'observa que el maltractament físic s'ha detectat també en un 30,6% dels menors que passen per justícia juvenil i fins a un 50% en el cas de maltractaments emocionals i/o psíquics

Taula 8. Maltractaments físics intrafamiliars. Maltractaments emocionals/psíquics intrafamiliars.

Maltractament físic	n	%	% vàlid	Maltractament emocional/psíquic	n	%	% vàlid
Sí	251	8,6	30,6	Sí	542	18,7	49,9
No	569	19,6	69,4	No	544	18,7	50,1
No se sap	2.083	71,8		No se sap	1.817	62,6	
Total	2.903	100,0	100,0	Total	2.903	100,0	100,0

Els abusos sexuals intrafamiliars no es recullen en la taula 8, atès que està molt poc informada, amb més d'un 80,6% d'absència de dades pel que fa a aquest concepte.

Taula 9. Antecedents delictius familiars. Desglossada i dicotòmica.

Antecedents delictius	n	%	% vàlid	Dicotòmica	n	%	% vàlid
No	556	19,2	62,3	No	556	19,2	62,3
Sí, progenitors	101	3,5	11,3	Sí	336	11,6	37,7
Sí, germans	121	4,2	13,6	No se sap	2.011	69,3	
Sí, ambdós	40	1,4	4,5	Total	2.903	100,0	100,0
Sí, no consta qui	63	2,2	7,1				
Sí, altres	11	0,4	1,2				
No se sap	2.011	69,3					
Total	2.903	100,0	100,0				

La criminalitat en el si de la família és una dada esperada, si es parteix de la hipòtesi que en l'aprenentatge de conductes dissocials, com en d'altres conductes, té força importància el model parental. En la taula 9 ens trobem amb un 37,7% de subjectes que tenen dins del seu col·lectiu familiar antecedents de problemes amb la justícia. En canvi, en un 62,3% no n'hi ha, la qual cosa planteja l'interrogant sobre quins són els patrons familiars i les pautes educatives en aquest col·lectiu important de joves.

Taula 10. Problemes de salut física dels familiars. Problemes de salut mental dels familiars.

Salut física	n	%	% vàlid	Salut mental	n	%	% vàlid
Sí	384	13,2	47,3	Si	310	10,7	41,1
No	427	14,7	52,7	No	444	15,3	58,9
No se sap	2.092	72,1		No se sap	2.149	74,0	
Total	2.903	100,0	100,0	Total	2.903	100,0	100,0

Taula 11. Toxicomania en el si de la família

Toxicomania en la família	n	%	% vàlid
Sí	450	15,5	48,3
No	482	16,6	51,7
No se sap	1.971	67,9	
Total	2.903	100,0	100,0

De les tres taules anteriors, destaquem la presència en el 50% dels casos vàlids de problemes relacionats amb la salut física, mental o la toxicomania en les famílies de procedència dels joves.

Taula 12. Nucli de convivència en finalitzar la causa base.

Nucli de convivència actual	n	%	% vàlid
Família d'origen	1.614	55,6	77,4
Família extensa	141	4,9	6,8
Família acollidora	5	0,2	0,2
Parella	73	2,5	3,5
DGAIA	98	3,4	4,7
Altres	45	1,6	2,2
Centre de justícia juvenil	24	0,8	1,2
Sol	86	3,0	4,1
No se sap	817	28,1	
Total	2.903	100,0	100,0

Pel que fa al nucli de convivència, s'interpreta que el professional enregistra que el noi i la noia viu en un centre de justícia juvenil quan en acabar la mesura no té cap referent familiar a Catalunya ni cap domicili conegut. Això sol donar-se fonamentalment en joves immigrants que provenen del Magrib o en menor mesura en joves provinents dels països de l'Europa de l'est.

La DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència) és l'entitat pública a Catalunya que té delegades les responsabilitats de tutela i guarda dels menors desemparats. Alguns d'aquests joves han de viure en un CRAE (Centre Residencial d'Acció Educativa), que en aquest estudi correspon al 4,7% de la població que ha passat per justícia juvenil.

Taula 13. Estabilitat del domicili en finalitzar la causa base.

Tipus de residència	n	%	% vàlid
Domicili fix	1.700	58,6	91,0
Sense domicili fix	124	4,3	6,6
Al carrer	44	1,5	2,4
No se sap	1.035	35,7	
Total	2.903	100,0	100,0

Taula 14. Situació socioeconòmica del nucli familiar en finalitzar la causa base.

Situació socioeconòmica	n	%	% vàlid
Alta	140	4,8	7,3
Suficient	1.154	39,8	60,5
Insuficient	612	21,1	32,1
No se sap	997	34,3	
Total	2.903	100,0	100,0

Les taules 13 i 14 recullen l'estabilitat domiciliària (un 9% de la població estudiada no la té garantida) i la situació socioeconòmica del nucli familiar en finalitzar la causa base, que per a un 32,1% de la població de justícia juvenil estudiada és insuficient. Tot i que no és directament comparable, l'informe de Càritas de 2004 situava en el 20% la taxa de pobresa³⁹ per a la població espanyola. Les dades de justícia juvenil estarien clarament per sobre.

Taula 15. Matriculació escolar. Formació escolar en finalitzar la causa base.

Matriculat?	n	%	% vàlid	Nivell màxim obtingut	n	%	% vàlid
Sí	994	34,2	38,3	Formació no reglada	317	10,9	14,3
No	1.598	55,0	61,7	ESO no finalitzada	1.128	38,9	50,8
No se sap	311	10,7		ESO finalitzada	541	18,6	24,4
Total	2.903	100,0	100,0	Mòduls de grau mitjà	88	3,0	4,0
				Batxillerat	128	4,4	5,8
				Universitat o grau superior	17	0,6	0,8
				No se sap	684	23,6	
				Total	2.903	100,0	100,0

Un 61,7% dels menors que han passat per justícia juvenil no es troben matriculats en cap curs de formació quan acaben la *causa base*, malgrat que no han obtingut el nivell de formació esperat per a la seva edat. Aquesta variable constitueix en els estudis consultats una variable de risc davant el fet de cometre nous fets delictius.

³⁹ La taxa de pobresa se situa per sota del 60% dels ingressos de mitjana que li toca a cada membre de la unitat familiar espanyola.

En canvi, com a factor protector, trobem un índex alt de resposta positiva (50,1%) a la pregunta de si treballa en el moment de finalitzar la *causa base* (taula 16).

Taula 16. Situació laboral: treballa?

Treballa?	n	%	% vàlid
Sí	1.078	37,1	50,1
No	1.072	36,9	49,9
No se sap	753	25,9	
Total	2.903	100,0	100,0

Taula 17. Té relacions amb grups dissociats en finalitzar la causa base? Situació afectiva: té parella al finalitzar en causa base?

Relació grups dissociats?	n	%	% vàlid	Té parella?	n	%	% vàlid
Sí	802	27,6	56,4	Parella dissociat	25	0,9	5,4
No	619	21,3	43,6	Parella prosocial	136	4,7	29,4
No se sap	1.482	51,1		Parella, sociabilitat desconeguda	245	8,4	53,0
Total	2.903	100,0	100,0	Sense parella	56	1,9	12,1
				No se sap	2.441	84,1	100,0
				Total	2.903	100,0	

Molts estudis sobre els joves infractors i les variables de risc per reincidir situen el grup d'amics dissociats com a factor de risc i el fet de tenir parella prosocial o relació estreta amb un adult prosocial com a variable protectora. En canvi, si la parella és dissociat, sobretot en el cas de les noies, actua com a factor de risc força important.

En el cas de la població de l'estudi, la proporció dels menors infractors que reconeixen relacionar-se amb grups dissociats se situa en el 56,4% (taula 17).

3.1.3. Les variables penals i criminològiques

El nombre de causes de la fiscalia en què s'ha trobat implicat el menor que arriba a la DGJJ a Catalunya l'any estudiat és de 3,52 causes de mitjana, amb una àmplia desviació típica de 5,45. Però si concretem més aquestes dades trobem, com es pot veure en la taula 18, que el 56,6% dels menors que han passat per la DGJJ té una sola causa registrada. En l'altre extrem trobem cinc individus que superen les 40 causes, dels quals un subjecte té registrades 92 causes obertes per la fiscalia.

Taula 18. Distribució de causes obertes per la fiscalia en l'expedient del menor.

Nombre de causes	n	%
1 sola causa	1.644	56,6
2 causes	352	12,1
3 causes	168	5,8
4 causes	137	4,7
5 causes	111	3,8
6 a 10 causes	256	7,0
11 a 20 causes	172	5,0
21 a 30 causes	45	1,5
Més de 30 causes	18	0,4
Total	2.903	100,0

Això significa que un 56,6% dels menors no tenien causes prèvies. La *causa base*, la causa objecte d'estudi, és el seu primer contacte amb la justícia.

La mitjana de causes prèvies per a la població catalana se situa en 1,61 causes, amb una desviació típica de 2,89.

D'altra banda, hem trobat 66 tipus de fets delictius diferents comesos pels menors de l'estudi. Cal recordar que només es registra el fet delictiu més important comès en la *causa base* i, per tant, parlem no del nombre total de fets delictius, sinó del més greu comès per cadascun dels subjectes. Els criteris per seleccionar el fet delictiu més greu han estat els següents:

- En primer lloc, el fet que el jove ja estigués *condemnat* davant a altres situacions (pendent de judici o altres).

- En segon lloc, davant de diversos fets delictius condemnats o en una mateixa situació, s'agafa el *delicte* per sobre de la *falta*, i aquesta per sobre de la *temptativa*.
- En tercer lloc, davant de diversos delictes s'han prioritzat els delictes *contra les persones*, seguit d'aquells *contra la llibertat sexual*, *contra la propietat*, *contra la salut pública (drogues)* i en darrer lloc la categoria *altres*.
- En quart lloc, si malgrat això continuava existint paritat entre els fets delictius, s'agafava aquell per al qual constava una data de comissió més antiga, o en cas d'una mateixa data, el primer.

A continuació es presenta la llista de fets delictius que els menors han comès en la *causa base* seguint aquests criteris de selecció. En la taula 19 s'utilitzen els criteris d'agrupació de la DGJJ i en la taula 20 es presenten agrupats segons els cinc grups que majoritàriament s'utilitzaran per a l'anàlisi en aquest estudi.

Taula 19. Tipus de fet delictiu comès en la causa base. Agrupació en 15 categories, segons la classificació utilitzada per justícia juvenil.

Tipus de delicte	n	%
Contra la vida	5	0,2
Lesions	502	17,3
Contra la llibertat	126	4,3
Contra la integritat moral	1	0,1
Contra la llibertat sexual	20	0,7
Contra la intimitat	12	0,4
Contra l'honor	8	0,3
Contra el patrimoni / la propietat	1.910	65,8
Contra la seguretat col·lectiva	139	4,8
Falsedat documental	17	0,6
Contra la administració de justícia	15	0,5
Contra els drets fonamentals	5	0,2
Contra l'ordre públic	86	3,0
Altres delictes o faltes	19	0,7
No consta	38	1,3
Total	2.903	100,0

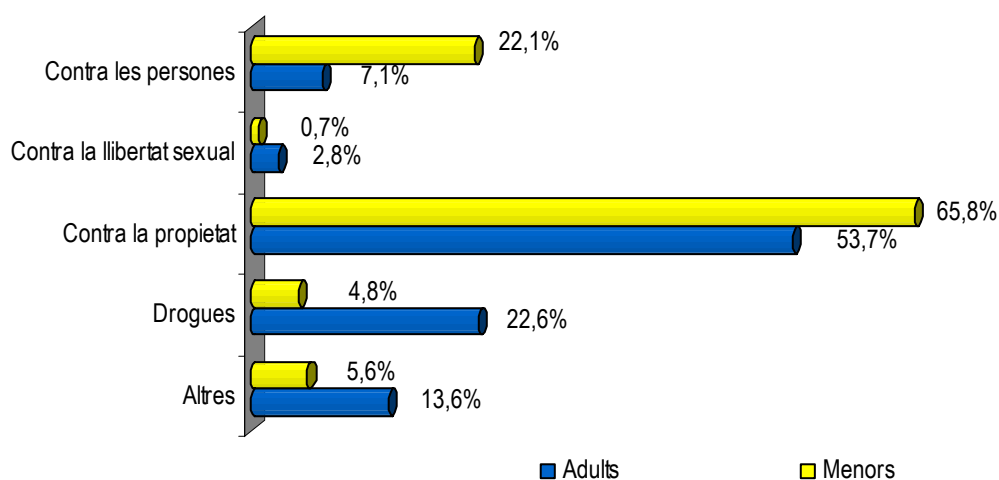
Taula 20. Tipus de fet delictiu comès en la causa base (agrupada en cinc categories).

Grup de delictes	n	%
Contra les persones	633	21,8
Contra la llibertat sexual	20	0,7
Contra el patrimoni / la propietat	1.910	65,8
Contra la salut pública (drogues)	139	4,8
Altres	163	5,6
No consta	38	1,3
Total	2.903	100,0

L'agrupació de delictes més importants comesos pels menors és la de delictes *contra la propietat*, amb un 65,8% del total, mentre que *contra les persones* se situa en un 21,8%. Si recordem les dades recollides per Leblanc esmentades en el capítol 1, a Quebec aquest darrer grup de delictes *contra les persones* arribava al 30% l'any 2000, vuit punts per sobre dels resultats obtinguts en aquest estudi a Catalunya.

En la recerca sobre els excarcerats a les presons catalanes l'any 1997 duta a terme pels mateixos autors d'aquesta recerca (Luque, Ferrer i Capdevila, 2005), els resultats per a la població adulta per a la mateixa agrupació de delictes són els que es presenten comparats amb els dels menors en el gràfic 1.

Gràfic 1. Comparativa de l'agrupació de delictes⁴⁰ en la causa base entre la població catalana adulta i juvenil.

⁴⁰ S'han agafat els percentatges vàlids per comparar les dues poblacions, la d'adults i la de joves.

Com es pot observar, els menors cometen molts més delictes *contra la propietat* (12 punts més) i també més delictes *contra les persones* (14 punts per sobre) que els adults, tot i que en aquesta relació no es compara la gravetat dels delictes. Els menors es troben per sota en els delictes de *drogues* (17 punts), *contra la llibertat sexual* (2 punts) i *altres* (7 punts).

Si ens fixem en la gravetat del delicte, entenent com a tal si hi ha hagut violència o no en els fets delictius,⁴¹ la taula 21 mostra com dos de cada tres delictes que cometen els joves a Catalunya són sense violència.

Taula 21. Gravetat del delicte en la causa base.

Gravetat del delicte	n	%
Delicte violent	995	34,3
Delicte sense violència	1.870	64,4
No consta	38	1,3
Total	2.903	100,0

Si recollim el nombre de fets delictius que han comès vinculats a una mateixa causa de fiscalia (taula 22), s'observa que majoritàriament els joves catalans n'han comès només un (81% dels casos) i la tipificació penal del fet és principalment de *delicte* (81,4% dels casos).

Taula 22. Nombre de fets delictius (intervals) comesos en la causa base i tipificació penal.

Nombre de fets delictius (intervals)	n	%	Tipificació penal	n	%
1 fet delictiu	2.352	81,0	Falta	359	12,4
2 fets delictius	433	14,9	Delicte	2.362	81,4
3 fets delictius o més	118	4,1	Temptativa	145	5,0
Total	2.903	100,0	No consta	37	1,3
			Total	2.903	100,0

⁴¹ Dins de la categoria de *delictes violents* s'han inclòs els delictes següents, pels quals com a mínim un o una menor ha finalitzat un programa d'intervenció durant l'any 2002: assassinat, homicidi, homicidi imprudent, lesions, violència física sobre familiars, violència física sobre persones, abusos sexuals, agressió sexual, robatori amb intimidació, robatori amb violència, robatori amb violència o intimidació. Malgrat que hi ha altres delictes violents tipificats en el Codi penal, no s'han inclòs, ja que no hi havia cap menor que finalitzés la mesura durant l'any 2002 per aquests altres delictes. La resta de fets delictius comesos pels menors s'han agrupat en la categoria de delictes *sense violència*.

En analitzar amb qui han comès el fet delictiu es constata que majoritàriament l'han comès amb el grup d'amics (un 73,1% dels casos). Pel que fa a l'edat d'aquest grup d'amics, aproximadament la meitat dels casos té menys de 18 anys, o sigui el grup d'iguals, mentre que una quarta part va amb grups en què la majoria dels components són majors d'edat. Una altra quarta part ha comès el fet delictiu sol i són molt pocs els que ho han fet acompanyats d'altres familiars (taula 23).

Taula 23. Amb qui ha comès el fet delictiu?

Amb qui?	n	%	% vàlid
En grup d'amics majoritàriament menors de 18 anys	1.084	37,3	48,9
En grup d'amics majoritàriament majors de 18 anys	536	18,5	24,2
Sol	510	17,6	23,0
Amb familiars	85	3,9	3,8
No se sap	688	23,7	
Total	2.903	100,0	100,0

El programa que finalment s'ha aplicat als joves pel fet delictiu comès, és a dir, el programa amb què tot el col·lectiu de l'estudi ha finalitzat la *causa base* i a partir del qual s'han fet totes les anàlisis de la recerca, es distribueix amb la freqüència recollida en la taula 24.

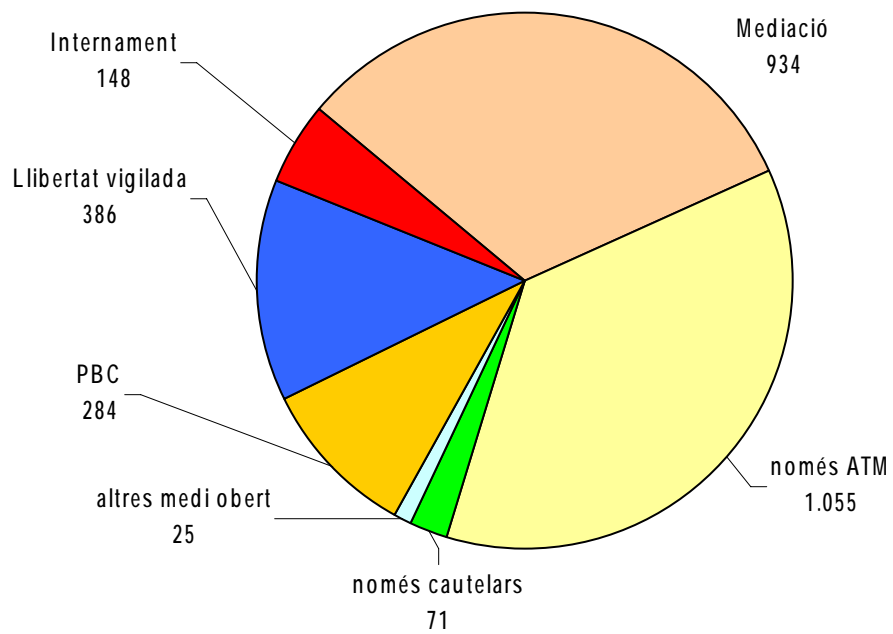
Taula 24. Distribució de programes finalitzats en la causa base

Programa <i>causa base</i>	n	%
Mediació i reparació	934	32,2
Només assessorament tècnic	1.055	36,3
Només mesures cautelars	71	2,4
Altres mesures en medi obert	25	0,9
PBC	284	9,8
Llibertat vigilada	386	13,3
Internament	148	5,1
Total	2.903	100,0

En un 68,5% les actuacions han finalitzat sense una mesura penal imposada pel jutge de menors. Aquest percentatge és el resultat de sumar les mediacions i reparacions i els casos en què només s'ha realitzat un assessorament, sense cap

altre tipus d'intervenció. Per contra, al 31,5% restant dels menors se'ls ha imposat una mesura.

Gràfic 2. Distribució de programes finalitzats l'any 2002.

3.2. Descripció general de les causes en què s'han trobat implicats els subjectes de la mostra

Els 2.903 subjectes inclosos en la mostra de l'estudi han estat implicats en una o més causes obertes a instàncies de fiscalia per la DGJJ. En aquest punt analitzarem en quantes causes en total, per quin tipus de delictes i en quin dels moments estudiats s'han obert aquestes causes (moment previ a la causa base, *causa base* o després d'haver finalitzat). També hem analitzat per quin tipus de fet delictiu se'ls havien obert les diferents causes i quin programa s'havia associat a cada una.

Taula 25. Total de causes que ha obert la DGJJ a instàncies de la fiscalia a la població objecte d'estudi, agrupades segons les cinc categories de delictes i el moment al qual corresponen.

Grup de delictes ⁴² per causa	Antecedents		<i>Causa base</i>		Reincidències		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Contra les persones	835	16,3	633	21,8	199	20,7	1.667	18,6
Contra la llibert. Sexual	46	0,9	20	0,7	5	0,5	71	0,8
Contra la propietat	3.867	75,6	1.910	65,8	630	65,5	6.407	71,3
Drogues	88	1,7	139	4,8	27	2,8	254	2,8
Altres	279	5,5	201	6,9	101	10,5	581	6,5
Total ⁴³	5.115	100,0	2.903	100,0	962	100,0	8.980	100,0

El nombre total de causes obertes a la fiscalia pel total de subjectes de la mostra és de 8.980 causes. Recordem que dins de cada causa pot haver-hi un o més fets delictius, que s'han agrupat en funció del delictes més greu, segons criteris que ja hem explicat anteriorment en l'apartat 3.1.3:

- El 57,0% d'aquestes causes són antecedents (delictes comesos abans del que origina la *causa base*).
- El 32,3% són les *causes base* de la mostra estudiada.
- El 10,7% corresponen a reincidències.

⁴² Es compta només un fet delictiu per causa. El més greu que s'ha comès. Cada causa pot contenir un o més fets delictius.

⁴³ Corresponen als 2.903 menors que s'han estudiat en la recerca.

- Els delictes *contra la propietat* són els més nombrosos (set de cada 10 pels quals s'obre expedient a la fiscalia corresponen a un fet delictiu d'aquest grup).

- Dos de cada 10 causes obertes ho són per delictes *contra les persones*.

- La resta de grups de delictes es reparteixen el percentatge restant (un de cada 10).

Finalment, si ens fixem en l'augment o en la disminució en els percentatges dels grups de delictes en els tres moments estudiats, observarem els fets següents:

- Els delictes *contra la propietat* disminueixen percentualment conforme passa el temps (75,6% en els antecedents, 65,8% en la *causa base* i 65,5% en la reincidència).

- Els delictes *contra la llibertat sexual* també disminueixen (0,9% en els antecedents, 0,7% en la *causa base* i 0,5% en la reincidència).

- Els *altres delictes*, en canvi, van augmentant percentualment conforme passa el temps (5,5% en els antecedents, 6,9% en la *causa base* i 10,5% en la reincidència).

- Els delictes *contra les persones* i els delictes *contra la salut pública (drogues)* han crescut en les *causes base* en relació amb els antecedents, però han disminuït en la reincidència.

En la taula 26 es recull el tipus de fet delictiu comès segons si és delicte, si és falta o si es va quedar en temptativa.

Taula 26. Distribució del total de causes obertes a la DGJJ a instàncies de la fiscalia pel tipus de fet delictiu i el moment al qual corresponen.

Tipus de fet delictiu	Antecedents		Causa base		Reincidències		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Falta	836	16,3	359	12,4	152	15,8	1.347	15,0
Delicte	3.861	75,5	2.362	81,4	743	77,2	6.966	77,6
Temptativa	415	8,1	145	5,0	67	7,0	627	7,0
No especificat	3	0,1	37	1,3	0	0	40	0,4
Total ⁴⁴	5.115	100,0	2.903	100,0	962	100,0	8.980	100,0

⁴⁴ Corresponen als 2.903 menors que s'han estudiat en la recerca.

Tres de cada quatre fets delictius que es cometen són delictes.

Una altra dada que ens semblava interessant recollir és si els programes que s'apliquen segons que el fet delictiu correspongui a un primer delicte o si forma part d'una trajectòria més àmplia delictiva en què el noi o la noia s'hi trobi implicat varia: s'endureixen els programes conforme augmenta la reincidència?

La taula 27 recull la distribució total de causes obertes a la DGJJ per al conjunt dels 2.903 menors estudiats en la recerca segons els programes que se'ls van imposar en cadascun dels moments de la seva història.

Taula 27. Distribució del total de causes obertes a la DGJJ a instàncies de la fiscalia pels programes imposats i el moment al qual corresponen.

Programa imposat	Antecedents		Causa base		Reincidències		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Mediació	380	7,4	920	37,1	48	5,0	1.348	15,0
Només ATM	1.909	37,3	1.072	36,9	441	45,8	3.422	38,1
Només cautelars	21	0,4	19	0,7	14	1,5	54	0,6
Altres mesures en medi obert	73	1,4	21	0,7	31	3,2	125	1,4
PBC	778	15,2	282	9,7	120	12,5	1.180	13,1
Llibertat vigilada	1.323	25,9	372	12,8	162	16,8	1.857	20,7
Internament	631	12,3	217	7,5	146	15,2	994	11,1
Total ⁴⁵	5.115	100,0	2.903	100,0	962	100,0	8.980	100,0

Una mateixa causa pot tenir diversos programes imposats. En la taula 27 es recull per a cada causa de la fiscalia només aquell programa imposat més important o de més control. Com es pot veure, el programa més imposat ha estat aquell en què només s'ha fet un assessorament (4 de cada 10), seguit de la llibertat vigilada (2 de cada 10), la mediació i la PBC (1,5 de cada 10) i l'internament (1 de cada 10). Altres programes de medi obert o només mesures cautelars han estat programes molt poc utilitzats.

⁴⁵ Corresponen als 2.903 menors que s'han estudiat en la recerca.

Si ens fixem en l'evolució històrica (antecedents, *causa base*, reincidència), veiem que l'únic programa en què baixen els percentatges d'aplicació és el programa de mediació i reparació. Quant als altres programes de medi obert és destacable que augmenti la seva aplicació quan s'incrementa el nombre de delictes comesos. Es podria pensar que es busquen alternatives sancionadores als delictes, diferents a les mesures clàssiques d'internament. La resta de programes mostren pics creixents o decreixents segons el cas. Els programes més *durs*, com la llibertat vigilada però sobretot l'internament, incrementen els seus percentatges en la reincidència, mentre que els programes més *tous* com la PBC baixen el seu percentatge d'aplicació durant la reincidència.

3.2.1. Les trajectòries delictives

Com dèiem al començament d'aquest punt, a part de la *causa base*, els subjectes de la mostra s'han trobat implicats en altres causes obertes per la fiscalia. Algunes d'aquestes causes són anteriors a la causa base i d'altres són posteriors.

Fins aquí hem analitzat exclusivament la *causa base* i els delictes que s'hi vinculen. Però l'anàlisi de les diverses causes i delictes en què s'han trobat implicats els joves objecte d'aquest estudi, ens pot donar més informació sobre les característiques criminològiques generals de la població estudiada.

Una de les hipòtesis de la recerca (la 10, concretament) volia comprovar si el fet de tenir causes prèvies a la justícia juvenil és un factor que explica el risc de cometre nous delictes. En aquest tema, hi entrarem més a fons quan definim els perfils dels menors reincidents i no reincidents, però en aquest moment descriptiu de la població general i dels delictes que cometen, ens ha semblat oportú fixar les *carreres* delictives actuals de la població estudiada, en el sentit de definir quines són les trajectòries més comunes i quines són les freqüències més observades per a tot el col·lectiu, quan tenen més d'una causa oberta en el seu expedient de la DGJJ.

En la taula 28 es recull l'ordre més freqüent en què els joves cometen delictes, agrupats en les cinc categories de delictes que ja hem presentat anteriorment. Hi veurem diferents combinacions d'ordre de delictes (n'hem seleccionat les que són

percentualment més abundants i ho hem fet separant els joves que tenen dues, tres o quatre causes en l'expedient).

La primera seqüència de delictes de la taula correspon a la trajectòria més nombrosa pel que fa al nombre de subjectes, i s'ha agafat com a darrera la seqüència en què hi havia un mínim de cinc joves implicats.

Taula 28. Trajectòries delictives (de més freqüents a menys).

Trajectòria delictiva per ordre de comissió dels delictes	N	% ⁴⁶
2 causes		
Propietat – propietat	224	58,64
Propietat – persones	62	16,23
Persones – propietat	52	13,61
Persones – persones	37	9,69
Propietat – altres	30	7,85
Altres – propietat	14	3,66
Persones – altres	10	2,62
Propietat – drogues	10	2,62
Drogues – propietat	9	2,36
Persones – drogues	8	2,09
Altres – persones	6	1,57
Propietat – sexual	5	1,31
3 causes		
Propietat – propietat – propietat	65	31,71
Propietat – persones – propietat	27	13,17
Persones – propietat – propietat	19	9,27
Propietat – propietat – persones	15	7,32
Propietat – propietat – altres	11	5,37
Persones – persones – persones	7	3,41
Propietat – persones – persones	7	3,41
Persones – persones – propietat	6	2,93
Propietat – altres – propietat	5	2,44
4 causes		
Propietat – propietat – propietat – propietat	47	31,13
Propietat – persones – propietat – propietat	9	5,96
Persones – propietat – propietat – propietat	8	5,30
Propietat – propietat – persones – propietat	7	4,64
Propietat – propietat – propietat – persones	6	3,97
Propietat – propietat – propietat – altres	6	3,97
Persones – persones – persones – persones	5	3,31
Persones – persones – persones – propietat	5	3,31
Propietat – propietat – persones – persones	5	3,31

⁴⁶ El percentatge es refereix al nombre de causes totals en què el menor està implicat. Així, per exemple, els 224 subjectes que han comès dos fets delictius —contra la propietat-propietat— en la seva història suposen el 58,64% de tots els joves que tenen obertes dues causes a fiscalia.

Els delictes *contra la propietat* són els que es cometen majoritàriament en primer lloc, i ocupen els primers llocs quan els nous delictes són de la mateixa naturalesa. També és remarcable que els delictes *contra les persones* apareixen sols o combinats en els primers llocs dels tres rànquings. Cal destacar també que els delictes *contra la llibertat sexual* apareixen només en una de les possibles combinacions de més de cinc subjectes en totes les trajectòries delictives i que només són tres subjectes els que han repetit en la mateixa tipologia de delicte.

Taula 29. Rànquing de les trajectòries delictives en la població estudiada

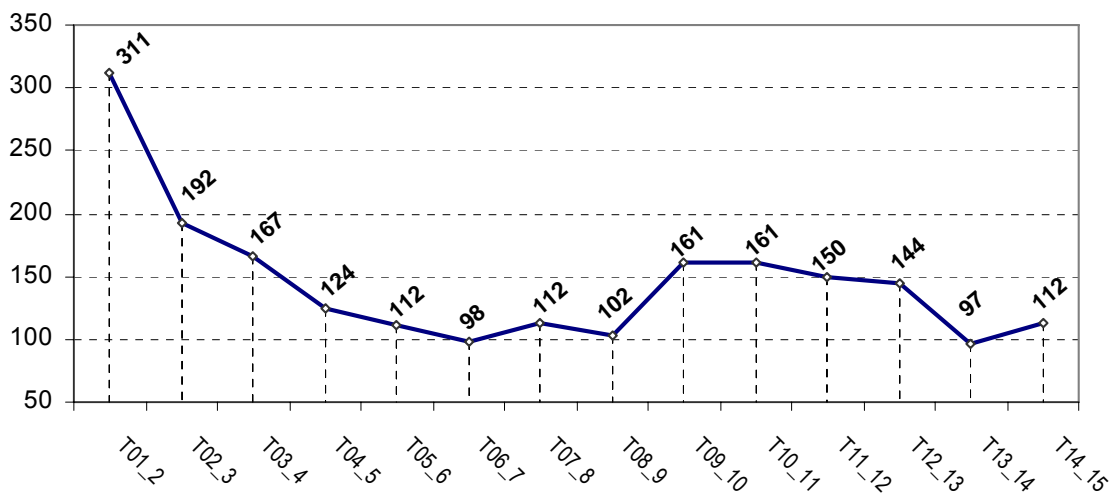
Ordre descendent de les trajectòries delictives més comuns	N	%
Propietat	937	32,3
Persones	326	11,2
Propietat – propietat	224	7,7
Altres	98	3,4
Drogues	98	3,4
Propietat – propietat – propietat	65	2,2
Propietat – persones	62	2,1
Persones – propietat	52	1,8
Propietat – propietat – propietat – propietat	47	1,6
Persones – persones	37	1,3
Propietat – altres	30	1,0
Propietat – persones –propietat	27	0,9
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat	24	0,8
Persones –propietat –propietat	19	0,7
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat	18	0,6
Propietat – propietat – persones	15	0,5
Sexual	14	0,5
Altres – propietat	14	0,5
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat	12	0,4
Propietat – propietat – altres	11	0,4
Persones – altres	10	0,3
Propietat – drogues	10	0,3
Drogues – propietat	9	0,3
Propietat – persones – propietat – propietat	9	0,3
Persones –drogues	8	0,3
Persones – propietat – propietat – propietat	8	0,3
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat	8	0,3
Persones – persones – persones	7	0,2
Propietat – persones – persones	7	0,2
Propietat – propietat – persones – propietat	7	0,2
Altres – persones	6	0,2
Persones – persones – propietat	6	0,2
Propietat – propietat – propietat – persones	6	0,2
Propietat – propietat – propietat – altres	6	0,2
Propietat – propietat – propietat – propietat – altres – propietat	6	0,2
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – altres	6	0,2
Propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat – propietat	6	0,2
Propietat – sexual	5	0,2
Propietat – altres – propietat	5	0,2
Persones – persones – persones – persones	5	0,2
Persones – persones – persones – propietat	5	0,2
Propietat – propietat – persones – persones	5	0,2
Persones – propietat – persones – propietat – propietat	5	0,2
Persones – propietat – propietat – propietat – propietat	5	0,2

El percentatge acumulat que suposen tot aquest seguit de trajectòries de la taula 29 sumen el 79% de totes les combinacions de delictes i *carreres* delictives dels 2903 joves infractors de l'estudi. Una darrera conclusió que es pot treure en observar aquesta taula és que les trajectòries més llargues pertanyen principalment a un grup de delictes o com a molt en combinen dues tipologies, preferentment *propietat i persones*.

Els delictes més greus (*contra les persones*) no són necessàriament conseqüència de *carreres* delictives més llargues. Els delictes *contra la salut pública (drogues)* són els més residuals en aquest col·lectiu jove de població.

Quan ens fixem en la mitjana de dies que es triga a tenir una nova causa oberta a la DGJJ, observem, tal com recull el gràfic 3, que la mitjana de dies que es triga a cometre nous fets va baixant segons que augmenti el nombre de causes que va acumulant cada jove.

Gràfic 3. Mitjana de dies que es triga a tenir una nova causa a la DGJJ.

De la primera causa a la segona es tarda 311 dies de mitjana; en canvi, de la segona a la tercera ja només se'n triga 167. Cada cop va disminuint més l'interval de temps entre l'obertura de noves causes fins que s'estabilitza després d'algunes fluctuacions en els 100 dies.

La conclusió més destacada d'aquest punt seria, doncs, que com més causes cometen els joves infractors, menys temps es triga a cometre la següent.

3.3. Perfil de la població diferenciat segons els programes

Un cop s'han analitzat les característiques generals de la població, hem agrupat els subjectes segons el darrer programa finalitzat en la *causa base*, per tal de comprovar si hi ha diferències destacades entre els subjectes segons el programa o la mesura.

3.3.1. Perfil dels joves als quals s'ha aplicat un programa de mediació

D'acord amb els principis motivats en la LORPM, *la mediació i la reparació* s'entenen com una mesura que cal tenir en compte sempre que sigui possible per damunt de qualsevol altra, per quan els criteris educatius i resocialitzadors que la sustenten resulten molt més eficaços que l'aplicació de qualsevol altra mesura judicial.⁴⁷

D'acord amb el principi d'intervenció mínima de la justícia, la realització d'un procediment de mediació i reparació pot donar lloc a la no-incoació o sobreseïment de l'expedient. Hi ha dos moments en què es poden posar en marxa els processos de mediació: el primer seria en la fase d'instrucció, en la qual el Ministeri fiscal pot desistir de continuar tramitant l'expedient si es produeix una conciliació o una reparació entre el menor i la víctima; la segona possibilitat es pot donar en la fase d'execució d'una altra mesura, quan el jutge pot deixar sense efecte l'aplicació d'aquesta mesura en cas que es produeixi una conciliació o reparació entre menor i víctima.

El perfil del jove a qui s'ha aplicat aquest programa com a *causa base* l'any 2002 presenta com a diferències principals respecte a la descripció general de tota la població les següents:

Gràfic 4. Perfil descriptiu diferenciat del jove que arriba a la mediació en comparació amb la població general estudiada.

⁴⁷ Recollit en l'article 19 de la LORPM 5/2000.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hi ha més espanyols en la mediació (91,9%) que en la població general (82,9%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hi ha molts més fills únics (86,3% davant 38,3%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hi ha menys antecedents delictius dins el nucli familiar (28,1% davant 37,7%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hi ha millors percentatges de salut física dels familiars (57,4% davant 52,7%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hi ha percentatges superiors d'absència de toxicomania en el si de la família (58,0% davant 51,7%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Conviuen més amb la família d'origen (82,4% davant 77,4%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ La família té una residència més estable (97,3% davant 91,0%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Es troben matriculats en una proporció més elevada (42,2% davant 38,3%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tenen els estudis finalitzats en una proporció més alta, i un nivell d'estudis superior al de la resta.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ La proporció dels que treballen és més alta (75,9% davant 50,1%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estan implicats en menys causes penals (1,42 de mitjana davant 3,52 de la població general).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tenen menys causes prèvies (0,35 de mitjana davant 1,61 de la població general).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cometen més fets delictius tipificats com a <i>delictes</i> (85,5% davant 81,4%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Els delictes <i>contra les persones</i> són lleugerament inferiors (18,6% davant 21,1%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Els delictes violents són molts menys (23,2% davant 34,7%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cometen un sol fet delictiu en una proporció més alta (88,4% davant 81,0%).
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cometen el delicte amb amics majoritàriament menors de 18 anys (72,9% davant 48,9%).

3.3.2. Perfil dels joves als quals s'ha aplicat un programa només d'assessorament tècnic

L'article 27 de la LORPM preveu que el Ministeri fiscal requerirà l'equip tècnic perquè elabori un informe sobre la situació psicològica, educativa, familiar i de l'entorn social del menor o de qualsevol altra circumstància rellevant per a l'adopció d'alguna de les mesures previstes en la Llei. Així doncs, com ja hem vist l'assessorament tècnic (*ATM* a partir d'ara) és un programa que inicia una part del procediment penal. A instàncies de l'informe que emet l'equip tècnic, el fiscal pot proposar al jutge que no es *continui tramitant l'expedient* o que s'apliqui com a única mesura l'*amonestació*. En aquests casos s'entendria que l'*ATM* és l'única mesura aplicada, per poder parlar descriptivament de les característiques que presenten els joves que només han rebut un *ATM* com a programa.

Resulta complicat, però, d'analitzar el col·lectiu de joves d'aquest programa com un grup únic, ja que no es tracta d'una mesura, sinó d'un programa pel qual passen menors en situacions molt diferents:

- Hi ha un grup al qual s'ha fet un informe d'assessorament. Finalment, la fiscalia o el jutge ha considerat que no era responsable dels fets o bé que els fets no tenien prou consistència com per merèixer una resposta penal.
- Existeix un grup de joves majors d'edat dels quals només es fa l'informe d'ATM per donar compliment a la Disposició transitòria única de la LORPM⁴⁸ que ja hem esmentat en el capítol anterior.
- Hi ha un grup al qual només se li ha aplicat un ATM per prescripció dels fets, és a dir, perquè s'ha trigat massa a resoldre el procediment del cas i ha superat el període de temps que marca la Llei per a tramitar-lo.
- Hi ha altres menors als quals els jutges només els amonesta (i també estan en aquest grup).

Cadascun d'aquests grups presenta, com dèiem, situacions molt diferents i probablement perfils també molt diferents. Per tant, entenem que no tindria sentit fer-ne una anàlisi conjunta, per la qual cosa hem analitzat els dos grups sobre els quals ens ha semblat més interessant disposar d'informació específica: d'una banda, el grup de joves que tenen un sobreseïment de causa per prescripció, per veure si es tracta de joves amb un perfil diferenciat respecte a la població general de justícia juvenil (17,4% del percentatge vàlid dels joves que només han tingut ATM); i, de l'altra, el grup de joves per als quals l'equip tècnic planteja no continuar realitzant cap altra actuació perquè es tractaria del grup que podríem considerar *pur*, és a dir, el grup per al qual estaria més justificat que només hagi hagut un ATM (50,4% del percentatge vàlid).

⁴⁸ *Disposición transitoria única. Apartado 3.*- "A los menores de dieciocho años, juzgados con arreglo a lo dispuesto en el Código penal de 1973, en las leyes penales especiales derogadas o en la disposición derogatoria del Código penal vigente, a quienes se hubiere impuesto una pena de dos años de prisión menor o una pena de prisión superior a dos años, que estuvieren pendientes de cumplimiento a la entrada en vigor de la presente Ley, dichas penas les serán sustituidas por alguna

3.3.2.1. Descripció del grup de sobreseïments per prescripció

Es podria formular la pregunta si el grup de joves que en *la causa base* han finalitzat la mesura per sobreseïment per prescripció presenten algun perfil descriptiu diferenciat respecte a la població general de justícia juvenil. Els trets més destacats es donen en les activitats que realitzen en acabar la causa base i en el perfil criminològic.

Quant a les activitats, estan molt menys ocupats (el 71,6% no estan matriculats a formació per un 61,7% de la població general, i no treballen un 67,5% per un 49,9% de la població general), la qual cosa es detecta en tots els estudis com un factor de risc per cometre nous fets delictius.

Pel que fa al perfil criminològic trobem que tenen un percentatge més elevat de causes prèvies (60,8% per un 43,4% de la població general), han comès en una proporció més alta delictes (87,7% per un 81,4% de la població general), si bé aquests delictes han estat menys violents (25,7% per un 34,3% de la població general), i han estat comesos en una proporció més elevada en el grup de fets delictius contra les persones (32,2% per un 21,8% de la població general).

Tot apunta que aquest grup que no ha rebut resposta en aquest cas en la *causa base* presenta un perfil criminològic més dur que la resta de la població general d'aquest estudi.

3.3.2.2. Descripció del perfil dels joves quan la proposta de l'equip tècnic és no continuar fent cap altra actuació

Hem volgut saber com és de diferent el perfil dels menors als quals no s'ha aplicat cap altre programa que l'*ATM* a proposta dels professionals que duen a terme l'informe d'assessorament, és a dir, aquells noies i noies respecte dels quals la instància judicial ha decidit no continuar tramitant l'expedient i també els menors als quals en l'acte d'audiència s'ha resolt una mesura d'amonestació, respecte de la resta de la població de justícia juvenil.

de las medidas previstas en esta Ley, a instancia del Ministerio Fiscal, **previo informe del equipo técnico** o de la correspondiente entidad pública de protección o reforma de menores...”.

Gràfic 5. Perfil descriptiu diferenciat del jove que es decideix intencionalment que no continuï més enllà de l'ATM respecte de la població general objecte d'estudi.

Totes les variables personals i sociofamiliars que impliquen estar personalment o socialment més preservat presenten percentatges superiors en aquest grup, si bé que en destaquem les següents, per les importants diferències percentuals:

- Han patit molts menys maltractaments físics intrafamiliars (6,6%) que els que ha patit la població general de l'estudi (30,6%).
- Passa el mateix amb els maltractaments psíquics o emocionals intrafamiliars (16,3% davant 37,7%).
- El 89,2% no té antecedents delictius familiars davant el 62,3% de la població general estudiada.
- Hi ha molts menys problemes de salut física, de salut mental o de toxicomania, en percentatges que superen tots ells els 30 punts.
- La diferència més destacada es troba en les relacions amb grups dissocials. Aquest grup de joves no s'hi relaciona en un 84,8% davant el 43,6% de la població general de l'estudi.

Pel que fa a les diferències en les variables penals i criminològiques, trobem el següent:

- Són majoritàriament primaris en el delictes (80,4% davant 56,6%).
- En canvi, dins de la classificació dels fets delictius, en el tipus de fet hi ha una proporció més alta de *delictes* que en la població general estudiada (87,6% davant 81,4%) i més baixa de *faltes* (9,8% davant 12,4%).
- La gravetat del delictes quant a la violència no és gaire diferent (31,6% davant 34,3% de la població general).
- Han comès més fets delictius contra les persones (26,9% davant 21,8%).

Sembla que quedar molt clar que el perfil descriptiu d'aquest grup de joves pertany a un col·lectiu molt normalitzat quant a les seves situacions personals i sociofamiliars. El fet delictiu és un fet anecdòtic en la seva vida adolescent, però sense que això vulgui dir que el delictes sigui poc rellevant. En la resposta a aquest grup de joves pesa més per a la presa de decisions el fet que no hagi problemes i sigui primari en el delictes, que no la gravetat del mateix, la qual cosa posa en evidència que es tenen en compte les circumstàncies del menor i el seu interès general.

3.3.3. Perfil dels joves als quals s'apliquen només mesures cautelars

La finalitat fonamental de les mesures cautelars és la de garantir la presència del menor en el judici en el qual es jutgi el comportament il·lícit que ha protagonitzat

presumptament i quan es considera que hi ha prou motius per considerar el menor penalment responsable del delicte del qual se l'acusa. Els fiscals són els únics agents legitimats per proposar-la. La LORPM⁴⁹ concreta quan es podrà prendre aquesta mesura i de quins tipus pot ser.

Els casos analitzats en aquest grup de mesures cautelars estan molt poc informats. La poca informació dels casos, generalment va associada a menors de nacionalitats estrangeres, que tenien poca o nul·la documentació, per la qual cosa ni l'edat molts cops ha quedat recollida sinó és d'una manera aproximativa.

Això justifica que respecte al perfil descriptiu del jove a qui s'apliquen mesures cautelars, només destaquem la procedència geogràfica: s'aplica molt més als estrangers (58% front al 42,% dels nacionals, quan a la població general la representativitat dels estrangers és del 13,9% front el 86,1% dels espanyols). La resta de variables estan poc informades com per extreure'n conclusions.

3.3.4. Perfil dels joves als quals s'apliquen altres mesures en medi obert

En aquest grup han estat incloses tot una sèrie de mesures que la LORPM preveu que es puguin aplicar als menors.

Com ja s'ha dit, atès el baix nombre de casos als quals se'ls ha aplicat com a *causa base*, s'ha estudiat la població i no se n'ha extret cap mostra. En total l'any 2002 han finalitzat alguna d'aquestes mesures 25 casos, els quals es reparteixen per programes de la manera següent.

Convivència amb altres persones. Hi ha dos casos: l'única noia d'aquest grup i un noi. Aquesta mesura consisteix a convida, durant el temps que marqui el jutge, amb una altra persona, família diferent a la seva o en un grup educatiu.

Realització de tasques socioeducatives. S'han donat nou casos. El menor ha de realitzar activitats específiques de contingut educatiu que millorin la seva competència social, sense que hi hagi una altra mesura d'internament ni de llibertat vigilada pel mig.

⁴⁹ Llei 5/2000, article 28, apartat primer.

Tractament terapèutic ambulatori. Parlem de nou casos. Els menors han d'assistir al centre designat per al tractament de la patologia psíquica o addició al consum de tòxics el temps i la freqüència que indiqui el professional facultatiu que els atengui. Si el menor rebutja sotmetre's a tractament, el jutge pot canviar la mesura per qualsevol altra que consideri adequada a les seves circumstàncies.

Seguiment d'internament en centre terapèutic. Hi ha cinc casos. A diferència del punt anterior, el règim d'ingrés és voluntari. Atès que el tractament ja hi era en el moment d'aplicar la mesura, el jutge ha acceptat substituir la mesura penal pel compliment d'aquest tractament.

No destaquem en aquest apartat descriptiu cap característica concreta atès el nombre reduït de casos.

3.3.5. Perfil dels joves als quals s'aplica la PBC (prestació en benefici de la comunitat)

La *prestació en benefici de la comunitat* (PBC) és una mesura per la qual s'imposa al menor la realització d'una tasca que ha d'estar relacionada amb el fet delictiu que ha comès, de manera que prevalgui la filosofia reparadora de la mesura, en el sentit de restituir el mal fet al bé jurídic protegit. El límit temporal d'hores no pot superar les 200. En cap cas pot tenir caràcter retribuït i el tipus d'activitats han de ser d'interès social o a favor de persones en situació de precarietat. Només es pot imposar amb el consentiment del o la menor que ha de realitzar aquestes tasques.

El perfil descriptiu del menor a qui s'aplica aquesta mesura és el més heterogeni i similar al de la població en general estudiada. Ja hem comentat que sol ser una mesura utilitzada quan s'acumulen diverses causes o per complementar altres programes, però també com a mesura principal; per tant, el grup a qual s'aplica és molt ampli.

Gràfic 6. Perfil descriptiu diferenciat del jove que arriba a la PBC en comparació amb la població general de justícia juvenil.

-
- Hi ha més espanyols en la PBC (92,2%) que en la població general (86,1%).
 - Hi ha un percentatge menor de maltractament físic (18,6% davant 30,6% de la població general) i de maltractament psíquic o emocional (34,8% davant 49,9%).
-
- Pràcticament tots els menors als quals se'ls aplica tenen domicili fix (99,2% davant 91,0% de la població de justícia juvenil).
 - També tenen més estabilitat socioeconòmica (75,7% davant 67,8%).
-
- Presenten un percentatge més alt de delictes *contra les persones* (29,3% davant 22,1%).
-
- Han comès menys fets tipificats com a *delictes* (67,6% davant 82,4% de la població general), però són més violents (42,4% davant 34,7%).
-

3.3.6. Perfil dels joves als quals s'aplica la llibertat vigilada

Aquesta mesura consisteix a realitzar el seguiment i la supervisió de l'activitat diària del menor, amb la finalitat d'ajudar-lo a superar les circumstàncies que el van portar a delinquir. Es controlen les activitats formatives i el compliment de les pautes socioeducatives que es puguin imposar al menor, així com les regles de conducta elaborades pels tècnics responsables del seguiment i aprovades pel jutge.

La mesura preveu una intervenció psicopedagògica individualitzada amb el control de les activitats que realitza la persona jove, dins del seu entorn familiar i social, i prioritza l'ús de recursos socials d'ús general.

El perfil del jove que arriba a la *llibertat vigilada* és de molt més risc que qualsevol dels grups que hem vist fins ara. Es caracteritza per una relació sociofamiliar força negativa, poca presència de factors protectors i integradors en la seva vida quotidiana i un perfil penal/criminològic més semblant al que tenen les persones amb carrera delictiva extensa.

Gràfic 7. Perfil descriptiu diferenciat del jove que rep com a mesura la llibertat vigilada en comparació amb la població general estudiada.

-
- Hi ha més espanyols (89,0%) que en la població general de justícia juvenil (86,1%).
-
- S'han detectat més consum de tòxics entre la seva població (94,6% davant 73,5%).
-
- Provenen de famílies més nombroses (44,3% davant 26,3%) i destaquen les deficientes relacions entre els seus membres.
-
- Els maltractaments físics i psíquics intrafamiliars són més presents (físics: 63,9% davant 30,6%; psíquics: 80,6% davant 49,9%).
-
- A la família hi ha molts més antecedents delictius (76,7% davant 37,3%).
-
- En el si de la família, també són més presents els problemes de salut física (81,1% davant 47,3%), de salut mental (79,7% davant 41,1%) i de toxicomania (83,0% davant 48,3%).
-
- No s'ha trencat la convivència amb la família d'origen i el menor o la menor conviu en aquest ambient.
-
- No està matriculat (81,4% davant 61,7%) i porta molt més endarreriment escolar (83,1% front al 65,1%).
-
- Es relaciona més amb grups dissociats (71,5% front al 56,4%).
-
- El percentatge dels delictes *contra la propietat* són més alts (73,8% davant 66,7%) i la violència d'aquests delictes també (51,6% davant 34,7%).
-
- Tenen més antecedents (77,7% davant 56,6%).
-

3.3.7. Perfil dels joves als quals s'aplica l'internament

L'*internament* és la mesura més dura que es pot imposar de totes les que preveu la LORPM i segons la restricció dels drets dels menors té també una gradació relacionada amb el règim de vida: l'internament pot ser tancat, semiobert o obert.

El tipus de delicte és un factor important que cal considerar a l'hora d'imposar la mesura, especialment per a l'internament tancat. En cas de règim d'*internament tancat*, el menor ha d'haver comès un fet delictiu tipificat com a *delicte* i haver emprat la violència o la intimidació contra les persones o haver atemptat amb risc greu per a la vida o la integritat de les persones. La durada màxima és de dos anys si el jove té menys de 16 anys en el moment de cometre el delicte, i pot arribar fins a cinc anys si l'ha comès entre els 16 anys i els 18 anys, de forma genèrica.⁵⁰

En el cas de l'*internament semiobert*, els joves han de residir obligatòriament al centre de compliment de mesura, però poden realitzar qualsevol altra activitat formativa, educativa, laboral o lúdica fora d'aquest.

En canvi, en l'*internament en centre obert*, els joves viuran al centre i s'hauran de sotmetre al programa i reglament de règim intern d'aquest, però totes les activitats formatives, educatives, laborals i lúdiques les realitzarà fora del centre.

En qualsevol règim d'internament s'imposa la finalització de la mesura amb un seguiment en llibertat vigilada, durant els terminis marcats per la Llei.

També s'inclou en aquest grup de mesures l'*internament en centre durant el cap de setmana*: la LORPM té en compte el compliment d'aquesta mesura tant al domicili propi com en un centre, un màxim de 36 hores entre la tarda de divendres i la nit de diumenge, a excepció del temps que dediqui el jove a realitzar les tasques socioeducatives que el jutge li hagi imposat. En l'estudi hem separat aquesta mesura, que l'han considerada com a internament aquells joves que l'han complert en un centre de justícia juvenil. Són en total de 9 casos finalitzats l'any 2002.

⁵⁰ La Llei orgànica 7/2000 ha introduït algunes modificacions en la Disposició Addicional 4a en què detalla que si els delictes fossin alguns dels regulats en els articles 138, 139, 179, 180 i del 571 al 580 del Codi penal, essent el menor més gran de 16 anys, la mesura d'internament en centre tancat pot incrementar-se fins als vuit anys més cinc anys de seguiment en llibertat vigilada. En els casos que el jove o la jove fruit d'aquesta ampliació en l'aplicació de mesures arribi als 23 anys, acabarà de complir en un centre penitenciari d'adults.

En canvi, s'hauria considerat com a *altres mesures en medi obert* per a l'estudi, si l'aplicació de la mesura hagués estat imposada en el domicili propi. No hi ha cap cas finalitzat sota aquest concepte l'any 2002.

Finalment, la darrera modalitat d'internament és l'*internament terapèutic*. En aquest cas la mesura pot aplicar-se sola o acompanyada de qualsevol altra que el jutge cregui adient. La peculiaritat del centre on es compleixen aquestes mesures és que estan especialitzats en el tractament de problemàtiques psiquiàtriques, anomalies o alteracions psíquiques o problemes derivats del consum abusiu de tòxics, fins al punt d'alterar de manera molt greu la percepció i la consciència de la realitat. De la població que va finalitzar la mesura d'internament l'any 2002, no hi ha cap cas que estigués internat sota aquesta modalitat. El temps mitjà que dura un internament són 195,80 dies, amb una desviació típica de 112 dies.

Si resumim molt breument el perfil descriptiu de la població a qui s'ha aplicat la mesura d'*internament* (atès que són un total de 148 persones no es desglossarà segons el règim de vida ni tampoc es distingiran els nou casos de *permanència de cap de setmana en centre*), hi són presents tots els indicadors de risc de manera molt més destacada que en la resta de la població de justícia juvenil i molt menys presents els factors protectors. Quant al perfil penal i criminològic, és el més conflictiu i històricament el més ampli, amb més similituds amb el perfil de la població adulta penitenciària.⁵¹

⁵¹ Vegeu el capítol 4 de *La reincidència penitenciària a Catalunya*, ob. cit.

Gràfic 8. Perfil descriptiu diferenciat del jove a qui s'aplica mesura d'internament en comparació amb la població general estudiada.

- Hi ha més nois (93,2%) que en la població general de justícia juvenil (87,3%).

- Hi ha més estrangers (49,3% davant 13,9%).

- Són més joves en el seu primer contacte amb la justícia (15 anys de mitjana davant 16,05 anys de la població general de justícia juvenil).

- Presenten una proporció més elevada de consum de tòxics (96,4% davant 73,5%).

- Hi ha més menors en el grup que han patit trencament de vincles al llarg de la seva història (68,0% davant 26,4%) i desaparicions traumàtiques de familiars (64,4% davant 37,3%).

- Un nombre més alt de menors han patit maltractaments físics intrafamiliars (71,0% davant al 30,6%) i també maltractaments psíquics o emocionals (87,8% davant 49,9%).

- Hi ha més famílies amb antecedents delictius (67,2% davant 37,7%).

- Els problemes de salut física dins la família són més presents (78,3% de famílies davant 47,3%), així com els de salut mental (71,9% davant 41,1%) i els de toxicomania (82,6% davant 48,3%).

- Hi ha menys casos que conviuen amb la família d'origen (44,6% davant 77,4% de la població general de justícia juvenil); les condicions de residència són pitjors (sense domicili fix o al carrer: 40,8% davant 9,0%), i la situació socioeconòmica és també molt pitjor que la de la població general (insuficient: 77,1% davant 32,1%).

- Estan matriculats en una proporció molt inferior (89,1% davant 61,7%).

- Hi ha molts més casos d'ESO no finalitzada o només formació no reglada (92,8% davant 65,1%).

- No treballen (88,0% davant 49,9%).

- Pertanyen a grups dissociats (92,7% davant 56,4%).

- Tenen més antecedents per causes prèvies (87,8% davant 43,5%).

- Acumulen més fets delictius en la mateixa causa (3 fets delictius o més: 14,2% davant 4,1% de la població general).

- Els delictes violents són més presents (68,9% davant 34,7%).

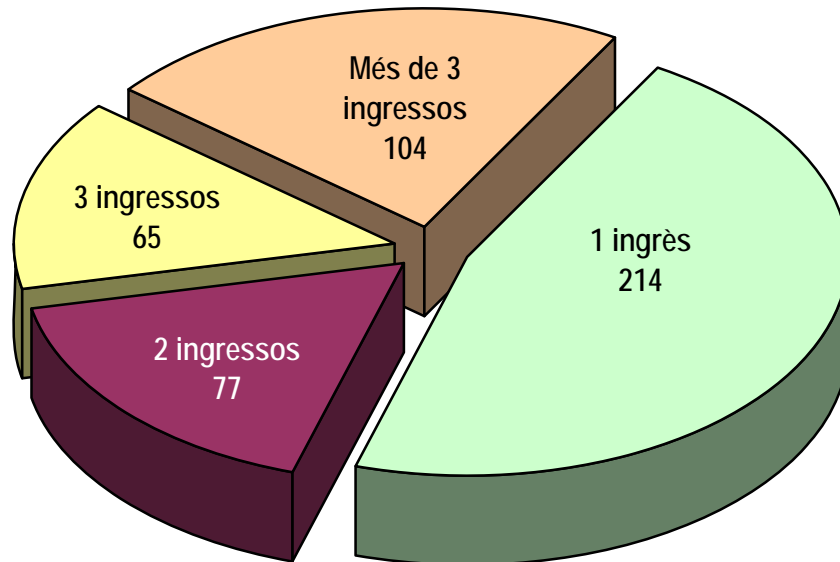
- Cometen els delictes amb amics majoritàriament més grans de 18 anys (34,6% davant 24,2%) o sols (36,2% davant 23,0%).

Malgrat que s'ha aplicat una mesura d'internament en la *causa base* a 148 menors d'aquest estudi del total de 2.903 subjectes inclosos en la mostra, hem observat que 460 han estat internats alguna vegada. Això significa que el 15,9% de la població estudiada ha passat per un centre de la DGJJ en alguna ocasió.

D'altra banda, en el gràfic 9, que recull el nombre de menors que impliquen, es veu que 104 d'aquests 460 joves (22,6%) han tingut més de tres ingressos en centres;

65 (14,1%), n'ha tingut tres; 77 (16,7%) n'ha tingut dos i el 214 (46,5%) n'ha tingut només un. Tot plegat suma un total de 1.226 ingressos en centres.

Gràfic 9. Ingressos en centres de justícia juvenil en els subjectes de la mostra.

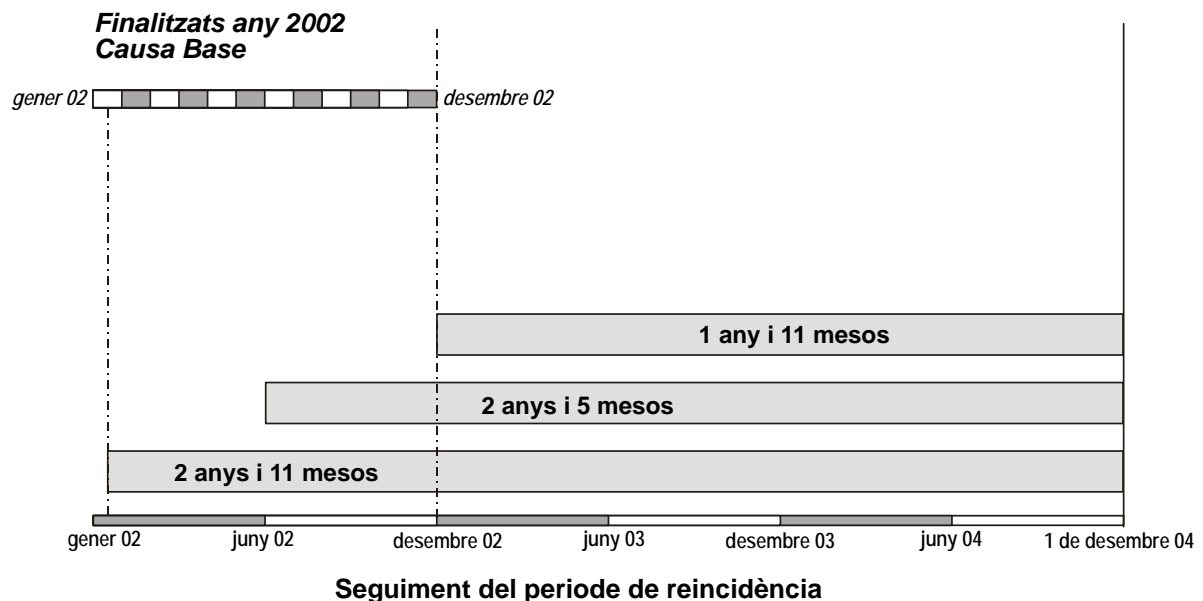

4. La reincidència en la justícia de menors

Com ja hem esmentat en l'apartat 1.3. el concepte de reincidència emprat en aquest estudi ha estat el de retornar a la justícia de menors (nova demanda per part de fiscalia d'un informe *d'assessorament tècnic*, o bé d'una *mediació* o *mesura cautelar*) o haver estat derivat a la justícia penal d'adults per ser acusat, com a major d'edat, d'haver comès un fet delictiu posterior a la finalització de la *causa base*.

Com ja hem explicat, s'entén per *causa base* de cada jove la causa que correspon al primer programa que el menor finalitza l'any 2002 en l'àmbit de la justícia juvenil, sempre que el menor no hagi de complir cap altre programa per la mateixa causa (vegeu l'apartat 2.2.1). El període de seguiment per a l'estudi de la reincidència posterior s'ha tancat el mes de desembre de 2004, com es recull en el gràfic 1, la qual cosa representa un període mínim de seguiment de quasi dos anys i un màxim de quasi tres anys.

Gràfic 1. Període de seguiment de la reincidència de menors.

4.1. Les taxes de reincidència

4.1.1. Taxa general

La taxa de reincidència general per a la població de la DGJJ a desembre de 2004 és del **22,73%**.⁵²

Això significa que el 22,73% dels joves que han finalitzat un programa a la DGJJ l'any 2002 han tornat a cometre un nou fet delictiu amb posterioritat a la *causa base*. Aquesta dada indica que és molt o que és poc? Quines són les referències més properes que hi ha per poder comparar aquest percentatge?

En la taula 1 es recullen algunes d'aquestes taxes, tot i que la forma de mesurar i el temps de seguiment fa que siguin difícils de comparar.

⁵² Atès que segons el programa s'ha estudiat població i segons el programa s'ha estudiat mostra, s'ha ponderat el pes que cada programa havia de tenir en funció de la seva representació en la mostra general de l'estudi.

Taula 1. Taxes de reincidència en diferents estudis per a joves.

Estudi	Lloc de desinternament	Característiques de la mostra	Definició de reincidència	Període de seguiment	Taxes de reincidència
Duncan <i>et al.</i> (1995)	Centre juvenil (darrera oportunitat abans de presó). Funcionament basat en l'economia de fitxes.	$n = 129$ homes de 14 a 18 anys en el moment de l'ingrés ($X = 16$ anys) Delictes greus Majoria de reincidents greus	Ser arrestat	6 mesos	52%
Escofet i Pérez (1994)	Centre juvenil semiobert rural de 12 places	$n = 51$ homes de 16 a 22 anys en el moment de l'estudi ($X = 19'5$ anys)	Autoinformada	Aproximadament entre 12 i 82 mesos	Presó o pendent de judici: 33% Amonestacions: 26%
Sipe <i>et al.</i> (1998)	Centre juvenil d'observació	$n = 132$ de 12 a 18 anys en el moment de l'ingrés Delictes no sexuals	Ser arrestat a partir dels 18 anys	D'1 any a 14 anys ($X = 6$)	43'9%
Redondo <i>et al.</i> (1993)	Diverses presons de Catalunya	$n = 15$ de 18 a 19 anys en desinternar-se	Ser empresonat	3'5 anys	75%
Funes <i>et al.</i> (1996)	Primera entrada en el sistema de justícia juvenil	$n = 541$ nois i noies de 12 a 15 anys	Nova entrada al sistema de justícia juvenil	De 0 mesos a 22 mesos	Global: 18'5 Seg 15 a 18 mesos: 16'7%
Sanchez-Meca (1996)	Presó juvenil	8 estudis dins d'una metaanàlisi	Noves detencions o sentències		67'9%
		9 estudis dins d'una metaanàlisi	Reingrés a presó o centre		40'6%
Benda <i>et al.</i> (2001)	Centre per a delinqüents juvenils greus	$N = 414$ nois i noies de 17 anys	Ser empresonat a jurisdicció d'adults	2 anys	65'2%
Cottle <i>et al.</i> (2001)	Diversos	23 estudis dins d'una metaanàlisi que inclouen 15.265 delinqüents juvenils que havien delinquit almenys un cop	Nou arrest, internament, violació de llibertat sota paraula o autodeclarada		48%
Forcadell <i>et al.</i> (2004)	Centre l'Alzina	$N = 224$ subjectes	General: rebre mesura penal o informe d'ATM; greu: entrar en centre tancat	De 17 mesos a 42 mesos	77,13%
Comparativa amb reincidència d'adults					
Ministerio del Interior (2001)	Excarcerats de centres penitenciaris d'Espanya	$n = 330$ excarcerats	Retorn a presó per nova causa	3 anys	46,6%
Luque, Ferrer i Capdevila (2005)	Excarcerats de centres penitenciaris catalans	$n = 1.555$ excarcerats	Retorn a presó per nova causa	5 anys	37,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de Forcadell *et al.* (2004), pàg. 15.

Malgrat que la taula 1 ens pot donar una idea aproximada, les comparacions són molt difícils de fer, tant per les diferències en els períodes de seguiment com en les formes de mesurar la reincidència com pel que fa a la grandària de la mostra sobre la qual es mesura. A més, quan es tracta d'estudis de l'Estat espanyol, cal tenir en compte que la legislació espanyola ha modificat l'edat en què un menor es considera responsable penalment i l'edat en què passa a ser major d'edat a efectes penals. A Espanya, fins a l'any 2001 la minoria d'edat penal comprenia la franja d'edat de 12 a 16 anys i a partir d'aquella data va pujar fins als 14 a 18 anys.

Malauradament no ens consta cap estudi sobre les taxes de reincidència de la població de justícia juvenil en l'Estat espanyol o de cap comunitat autònoma amb les quals puguem comparar els nostres resultats.

A Catalunya, l'estudi de Funes, Luque i Ruiz (1996) aportava xifres per al grup de població de 12 a 16 anys, amb una reincidència general del 18,5%, tot i que la taxa no és comparable no tan sols per a la franja d'edats, sinó perquè aquesta recerca va seguir una mostra de menors que que delinquen per primer cop (primera entrada a Justícia), per la qual cosa el seu perfil penal i criminològic era menys conflictiu del que correspon a la població general de la DGJJ, en la qual una part són primerencs en el delictes, mentre que l'altra té antecedents (el 43,4% en el nostre estudi).

4.1.2. Les taxes per programes

Si bé la taxa general és del 22,73%, la taxa per a cadascun dels programes estudiats és molt diferent, tal com es recull en la taula 2.

Taula 2. Taxa de reincidència en el delictes de menors per programes.

Programa	Taxa de reincidència
Mediació i reparació	12,7%
Assessorament tècnic	23,9%
Mesures cautelars	39,4%
Altres mesures en medi obert	20,0%
PBC	23,2%
Llibertat vigilada	31,9%
Internament	62,8%

Les diferències de taxes entre els programes són estadísticament significatives i no són degudes a l'atzar.

La reincidència més baixa, com calia esperar, es dona en el programa de mediació i reparació, que coincideix, com hem vist, amb els perfils descriptius de població més *normalitzada*.

A partir d'aquí s'observa com la taxa va augmentant seguint un ordre ascendent que es correspon en part a un augment, també, de la intensitat d'intervenció dels programes: altres mesures en medi obert, PBC, llibertat vigilada, cautelars i internament. Aquests resultats estableixen una correlació clara entre l'aplicació d'una mesura penal o una altra i el perfil criminològic del menor. Un perfil més dur es correspondrà amb mesures més intervencionistes.

El perfil descriptiu dels menors en cada programa també apunta en aquest sentit: els subjectes dels programes de més intervenció mostren més indicadors de risc en les variables estudiades i tenen menys factors de protecció. La presència dels factors de risc i l'absència dels factors de protecció explicarien l'augment de les taxes de reincidència en aquests programes.

Una qüestió a part és la taxa de reincidència del grup d'*ATM*, en el qual, a causa de la variabilitat de situacions que conté i que ja hem explicat en el capítol anterior, és inadequat extreure conclusions com a grup:

- 1) revisions de mesures d'adults;
- 2) casos amb sobreseïments;
- 3) les mesures únicament d'assessorament:
 - a) amonestació,
 - b) no continuar la tramitació de l'expedient.

En tot cas, si només es té en compte aquest grup 3 (únicament d'assessorament?), la taxa de reincidència per al conjunt d'aquests casos (491 menors) és de l'11,9%, la més baixa de totes. El perfil descriptiu d'aquests joves l'hem descrit en el capítol anterior i coincideix amb els nois i les noies primerencs en el delictes i sense cap factor de risc dels que s'han estudiat en aquesta recerca.

El programa que s'ha aplicat a un o una menor és un bon factor explicatiu per conèixer la reincidència posterior. El programa que s'imposa al jove es relaciona amb un conjunt de variables que, segons que hi siguin presents o no hi siguin, correlacionen amb la reincidència d'aquest jove.

Així, com s'observa en la taula 3, els menors als quals s'apliquen mesures de *mediació* són els que presenten els millors percentatges de no-reincidència.

En canvi, les mesures *cautelars*, la *llibertat vigilada* i l'*internament* se situen en l'altre extrem i són les que informen d'un nombre més alt de menors que reincideixen en el delicte.

No hi ha diferències significatives entre la reincidència dels menors als quals s'ha aplicat *altres mesures en medi obert*, *PBC* i *només ATM*.

Taula 3. Relació entre el programa aplicat i la reincidència en el delicte.

Programa imposat en la <i>causa base</i>		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Mediació i reparació	Freqüència	815	119	934
	% de <i>causa base</i>	87,3%	12,7%	100,0%
	% de reincidència general	36,8%	17,3%	32,2%
ATM	Freqüència	803	252	1.055
	% de <i>causa base</i>	76,1%	23,9%	100,0%
	% de reincidència general	36,2%	36,7%	36,3%
Cautelars	Freqüència	43	28	71
	% de <i>causa base</i>	60,6%	39,4%	100,0%
	% de reincidència general	1,9%	4,1%	2,4%
Altres mesures en medi obert	Freqüència	20	5	25
	% de <i>causa base</i>	80,0%	20,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,9%	0,7%	0,9%
PBC	Freqüència	218	66	284
	% de <i>causa base</i>	76,8%	23,2%	100,0%
	% de reincidència general	9,8%	9,6%	9,8%
Llibertat vigilada	Freqüència	263	123	386
	% de <i>causa base</i>	68,1%	31,9%	100,0%
	% de reincidència general	11,9%	17,9%	13,3%
Internament	Freqüència	55	93	148
	% de <i>causa base</i>	37,2%	62,8%	100,0%
	% de reincidència general	2,5%	13,6%	5,1%
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de <i>causa base</i>	76,4%	23,6%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%

	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
<i>Txi-quadrat de Pearson</i>	212,018	6	,000

Atès que en relació amb la mesura d'internament es poden aplicar diferents tipus de règim de vida (tancat, semiobert i obert), hem cregut que és interessant donar les taxes diferenciades en cadascun dels centres de justícia juvenil per observar si hi havia diferències. En la taula 4 se'n recullen els resultat.

Taula 4. Taxes de reincidència en el delictes segons el centre i el tipus d'internament.

Centre	Règim de vida inicial	Taxa de reincidència
<i>L'Alzina</i>	Tancat	81,4%
<i>Til·lers</i>	Tancat/semiobert	71,4%
<i>Montilivi</i>	Tancat/semiobert	57,8%
<i>Segre⁵³</i>	Tancat/semiobert	-
<i>Oriol Badia</i>	Semiobert	33,3%
<i>Folch i Torres</i>	Obert	25,0%
Mitjana de mesura d'internament		62,8%

Les diferències entre els centres són estadísticament significatives. Segons la mesura inicial imposada, els menors que han estat internats en un centre tancat tenen més probabilitat de cometre nous delictes que els que han anat a un centre semiobert, i aquests darrers més que els que han anat a complir-les en un centre obert. Les taxes són especialment destacades en els seus extrems: vuit de cada 10 nois que han anat al centre tancat tornaran a cometre nous delictes; en canvi només un de cada quatre dels que han anat a un centre obert reincidirán, en una proporció molt paral·lela a altres mesures en medi obert.

Les característiques descriptives del perfil de joves que han estat internats i que hem detallat en el capítol anterior expliquen molt bé el perquè d'aquestes taxes. En l'apartat 4.2. s'analitza la influència de cadascuna de les variables estudiades en la recerca per explicar la reincidència en el delictes.

⁵³ Fins a l'any 2001 el Centre educatiu *El Segre* de Lleida atenia població de protecció a la infància. A partir de la posada en marxa de la LORPM, va tornar a complir l'encàrrec d'atendre població amb mesura d'internament de la Direcció General de Justícia Juvenil. Durant l'any 2002 només un menor havia finalitzat mesura, per la qual cosa s'ha extret d'aquest estudi.

4.1.3. La taxa de reincidència segons el delictes comès en la *causa base*

Les taxes de reincidència que presenta cadascuna de les cinc agrupacions de fets delictius comesos en la causa base es recullen en la taula 5.

Taula 5. Taxa de reincidència segons l'agrupació de fets delictius.

Agrupació de fets delictius	Taxa de reincidència
Contra les persones	23,2%
Contra la llibertat sexual	15,0%
Contra la propietat	25,1%
Contra la salut pública (drogues)	7,2%
Altres delictes	19,6%

Les diferències entre les taxes de les diferents agrupacions de fets delictius són estadísticament significatives, fet que indica una relació entre el delictes comès i la reincidència.

Els menors que han comès delictes contra la propietat són els més reincidents, al contrari dels relacionats amb drogues, que són els menys reincidents, com calia esperar per tota la literatura científica consultada.

Respecte a la taxa de reincidència dels delictes contra la llibertat sexual, cal fer un breu apunt per explicar el fet que aparegui com la segona taxa més baixa després de *salut pública*. El total de casos implicats en delictes contra la llibertat sexual i finalitzats per a l'any 2002 són 20. Tots els casos van ser tipificats com a delictes. A un cas se li va aplicar el programa de mediació i reparació, un altre cas va anar a parar a *altres mesures en medi obert*; tres casos més van quedar en només ATM i dos van rebre mesura de PBC. Cap d'aquests casos no ha tornat a reincidir ni en aquest tipus de delictes ni en cap altre. D'altra banda, la meitat dels casos (10) van rebre mesures de llibertat vigilada, tot i que dos dels quals han reincidit. Finalment, tres casos van rebre mesures d'internament, i en aquest cas un noi ha reincidit.

4.1.4. La taxa de reincidència violenta

Hem volgut saber també si la violència del delicte que s'ha comès en la *causa base* dóna també alguna explicació sobre la taxa de reincidència posterior. La taula 6 en mostra els resultats.

Taula 6. Gravetat del delicte en la causa base.

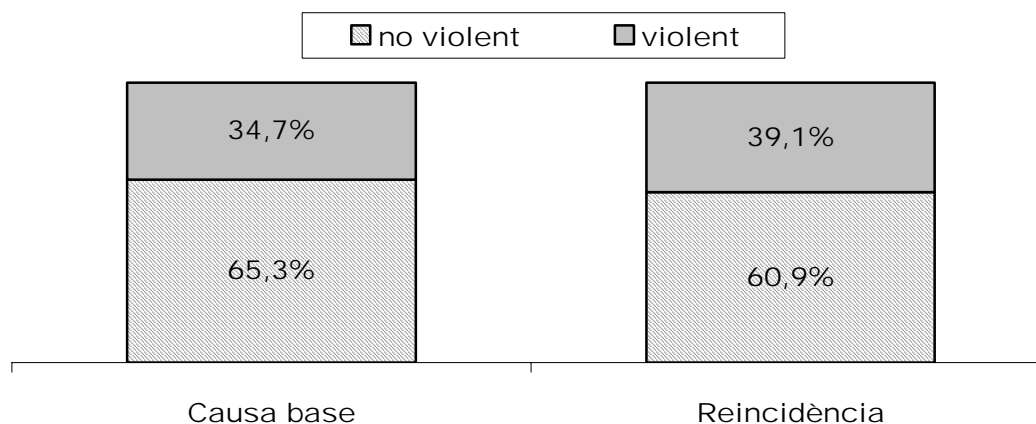
Gravetat del delicte	Taxa de reincidència
Delicte violent	27,0%
Delicte no violent	21,6%

Les diferències, estadísticament significatives, indiquen que els menors que han comès en la *causa base* delictes violents tenen més probabilitats de cometre nous delictes en haver finalitzat el programa que se'ls aplica, és a dir, són més reincidents.

Pel que fa a la violència de les reincidències, l'anàlisi exclusiu dels 686 reincidents revela que el 39,06% han estat reincidències per delictes violents, i un 60,93%, reincidències per delictes no violents.

D'altra banda, quan es compara el percentatge de delictes greus associats a les causes base (34,2%) amb el percentatge d'aquests delictes en les reincidències (39,06%) s'observa que la proporció de delictes violents augmenta en quatre punts.

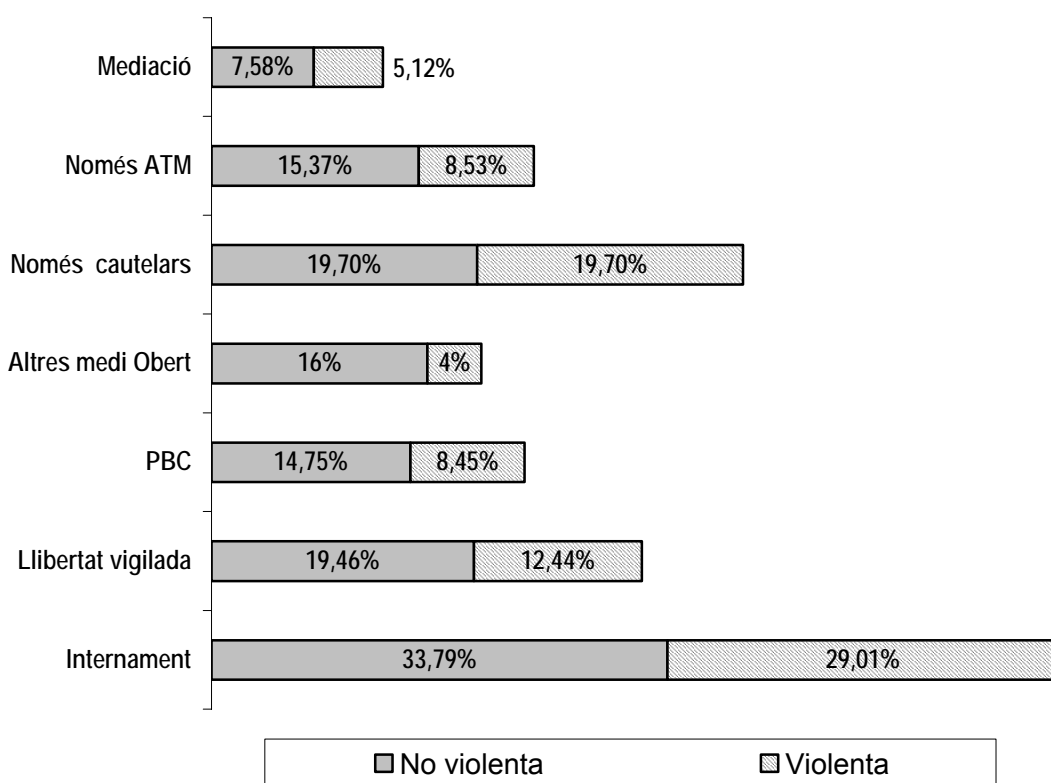
Gràfic 2. Proporció de delicte violent en la causa base i en la reincidència.

Així doncs, una conclusió important és que no solament és més reincident el jove que comet delictes violents, sinó que l'escalada cap a delictes violents en la reincidència és més probable.

Pel que fa a la taxa de reincidència violenta en funció dels programes aplicats en la *causa base*, el gràfic 3 recull la distribució dels percentatges. No s'han trobat diferències estadísticament significatives entre programes. Això significa que imposar un programa o un altre en la *causa base* a un jove infractor no incideix en la seva eventual reincidència violenta posterior.

Gràfic 3. Taxa de reincidència violenta per programes.

4.2. Variables explicatives de la reincidència

4.2.1. Variables individuals

4.2.1.1. El gènere

Taula 7. Sexe i reincidència en el delictes.

		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Home	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de sexe	74,8%	25,2%	100,0%
	% de reincidència general	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
Dona	Freqüència	322	47	369
	% de sexe	87,3%	12,7%	100,0%
	% de reincidència general	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de sexe	76,4%	23,6%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%

<i>Txi-quadrat de Pearson</i>	<i>Valor</i>	<i>gl</i>	<i>Sig. asintòtica (bilateral)</i>
	27,798	1	,000
<i>Mesures simètriques: Phi</i>	<i>Valor</i>		<i>Sig. aproximada</i>
<i>V de Cramer</i>	,098		,000

Pel que fa al sexe, l'anàlisi indica l'existència de diferències significatives entre els homes i les dones quant a la reincidència.

La taxa de reincidència dels nois és del **25,2%** mentre que la taxa de reincidència de les noies és del **12,7%**.

El *residu corregit* ens mesura la significació de cada encreuament concret en cada cel·la. Si el *residu corregit* supera el ± 2 , ens informa que aquella cel·la presenta una

diferència significativa i, per tant, ens afina molt més la significació general de la taula de contingència que ens dona el *Txi-quadrat de Pearson*.

Les *mesures simètriques de Phi* i la *V de Cramer* ens informen de la intensitat d'aquesta significació. Per a aquesta recerca, fins a 1,5 l'hem considerat baixa; d'1,5 a 3, moderada, i a partir de 3, alta. En el cas del sexe hi ha diferències significatives, però són baixes (del 0,098). Aquest resultat significa que el gènere explica la reincidència, però l'explica poc. Els homes són més reincidents que les dones, però no en tots els programes aplicats. De fet, en els resultats per programes aquesta variable surt significativa quan s'aplica només *ATM* i en la *llibertat vigilada*. En ambdós casos es compleix que els nois són més reincidents que les noies. No succeeix el mateix amb l'*internament*, la *mediació*, la *PBC*, *altres mesures en medi obert* o les mesures *cautelars*. Destaquem aquesta dada, atès que en la població adulta penitenciària la variable gènere era la variable fonamental per explicar la reincidència.⁵⁴

En el capítol 6 es farà un estudi més detallat de la població femenina, en el qual s'aprofundirà encara més en les característiques específiques d'aquest col·lectiu.

⁵⁴ LUQUE, FERRER i CAPDEVILA (2005): *La reincidència penitenciària a Catalunya*, p.100.

4.2.1.2. La nacionalitat

Taula 8. Nacionalitat i reincidència en el delicte

		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Espanyol	Freqüència	1.867	540	2.407
	% de nacionalitat	77,6%	22,4%	100,0%
	% de reincidència general	88,4%	79,2%	86,1%
	Residu corregit	6,0	-6,0	
Estranger	Freqüència	246	142	388
	% de nacionalitat	63,4%	36,6%	100,0%
	% de reincidència general	11,6%	20,8%	13,9%
	Residu corregit	-6,0	6,0	
Total	Freqüència	2.113	682	2.795
	% de nacionalitat	75,6%	24,4%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Txi-quadrat de Pearson</i>		<i>Valor</i>	<i>gl</i>	<i>Sig. asintòtica (bilateral)</i>
		36,336	1	,000
<i>Mesures simètriques: Phi</i>		<i>Valor</i>		<i>Sig. aproximada</i>
<i>V de Cramer</i>		,114		,000

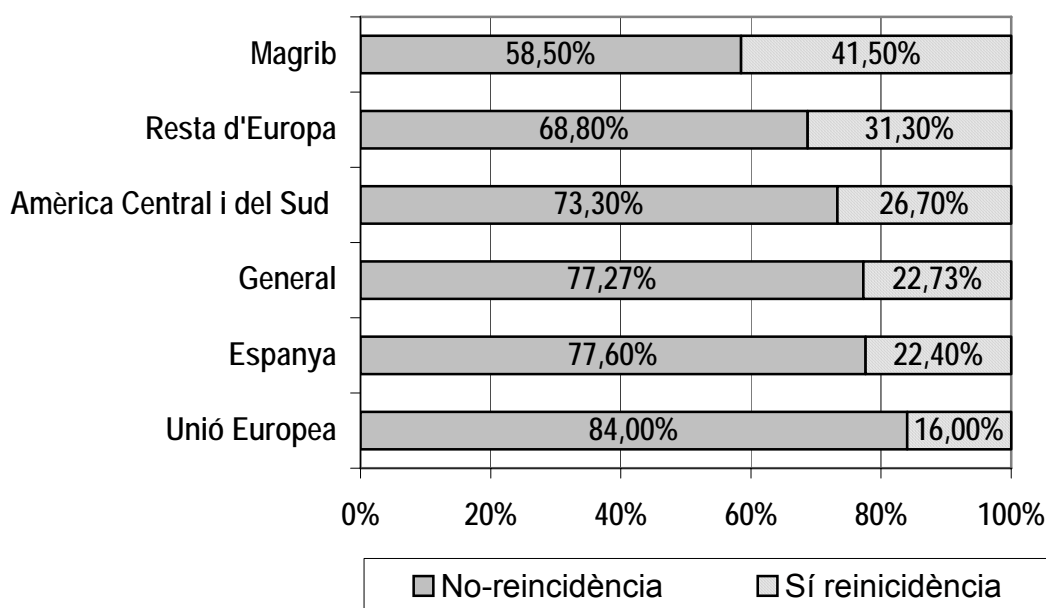
Els estrangers són més reincidents que els espanyols, si bé amb una significació baixa. De fet, només ho són en el programa de mediació, la qual cosa és fàcil d'explicar a partir dels problemes de llengua o de diferències conceptuals i culturals que el concepte de responsabilització i reparació pot tenir en maneres d'entendre's diferents de la nostra.

En la resta de programes no surt significativa la variable *nacionalitat*. En el capítol 7 s'analitza específicament una part de la població estrangera, amb el propòsit de comprovar amb més profunditat les hipòtesis que hem plantejat en aquesta recerca sobre la variable *nacionalitat*. La presència important de diferents factors de risc en la població estrangera és, com veurem, el que explica realment que surtin diferències significatives quant a la reincidència en el grup d'estrangers.

Si ens fixem per àrees geogràfiques (gràfic 4), els *magribins* són l'únic col·lectiu que està per sobre quant a la reincidència del que li correspondria segons el seu pes en

la població, d'una manera estadísticament significativa. Les diferències de la resta d'àrees geogràfiques no són significatives. No podem dir res de la *resta d'Àfrica*, *Àsia*, o *resta del món*, atès el poc nombre de menors d'aquestes nacionalitats (cinc, quatre i quatre menors, respectivament).

Gràfic 4. La reincidència general segons les àrees geogràfiques de procedència.

4.2.1.3. Les altres variables individuals considerades: el consum de tòxics i els problemes de salut mental

Com es recull en les taules A1 i A2 de l'annex 1, tant els joves que han consumit tòxics en qualsevol moment de la seva biografia com els que han tingut problemes de salut mental presenten un grau de reincidència més alt.

4.2.2. Variables sociofamiliars

4.2.2.1. Recollides al llarg de la seva història

Excepte el nombre de germans, la literatura científica ens situa com a factors de risc i probables causes dels comportaments dissocials totes les variables sociofamiliars que hem considerat en l'estudi. Com es pot veure en la taula 9, totes aquestes variables són estadísticament significatives a l'hora d'explicar la reincidència en el

delicte, llevat de la variable *abusos sexuals intrafamiliars* pel fet que es tracta d'una informació molt oculta i que difícilment queda enregistrada en els expedients dels menors.

Taula 9. Variables sociofamiliars històriques explicatives de la reincidència.

Variable	Significació	Potència de la significació	No reincident	Reincident	Taules de l'annex 1
Nombre de germans	Sí	Moderada	Fill únic	1 o 2 germans // 3 germans o més	A3
Trencament de vincles familiars	Sí	Moderada	No	Sí	A4
Desaparició traumàtica de familiars	Sí	Moderada	No	Sí	A5
Maltractaments físics intrafamiliars	Sí	Moderada	No	Sí	A6
Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars	Sí	Alta	No	Sí	A7
Abús sexual intrafamiliar	No	-	-	-	A8
Antecedents delictius familiars	Sí	Alta	No	Sí	A9
Problemes familiars de salut física	Sí	Moderada	No	Sí	A10
Problemes familiars de salut mental	Sí	Moderada	No	Sí	A11
Toxicomania en la família	Sí	Moderada	No	Sí	A12

Per veure'n els resultats detallats, en la darrera columna s'informa de l'ordre de presentació de les taules en l'annex 1.

Els menors reincidents han patit al llarg de la seva vida, de forma estadísticament significativa, més processos de trencament de vincles amb els seus progenitors; han viscut episodis de desaparició permanent d'aquests progenitors que han deixat empremta en la seva biografia; més freqüentment, han patit maltractaments físics i psíquics dins de l'ambient i el nucli familiar; han conviscut amb referents familiars que han tingut dificultats per transmetre'ls amb certa coherència pautes i models educatius vàlids, ja sigui perquè tenien problemes greus de salut física o de salut mental, de toxicomania o de comportaments delictius que els han suposat problemes amb la justícia. Els menors que han conviscut amb aquests models han acabat sent més reincidents que els que no han patit aquestes situacions.

4.2.2.2. Recollides en el moment de finalitzar el darrer programa de la causa base

Com en l'apartat anterior, totes les variables recollides són explicatives de la reincidència. N'hi ha algunes que estan relacionades entre si, com l'estabilitat del domicili i la situació socioeconòmica del nucli familiar: una variable sembla conseqüència de l'altra, ja que no disposar de domicili fix o viure al carrer ha de provenir d'una situació socioeconòmica insuficient. Ambdues variables són presents molt més en els menors que han comès nous delictes.

Viure fora del nucli familiar, probablement sense cap suport en el moment d'acabar la mesura judicial, és un factor de risc a l'hora de cometre nous fets delictius.

També ho és no realitzar cap activitat escolar o formativa o no ocupar el temps en una feina productiva. La perspectiva de disposar de les 24 hores del dia com a temps desocupat es confirma com un factor de risc a l'hora de cometre nous fets delictius. Si a tot això s'afegeix el fet de passar aquest temps amb grups que es dediquen a activitats dissocials, el risc és màxim. La variable del *grup dissocial* és la més significativa de totes les recollides i referma empíricament en la recerca el que ja s'ha dit en altres moments respecte a la importància que té el grup per als joves adolescents i la pressió que pot exercir sobre les seves conductes.

El fet de tenir parella o no tenir-ne és una variable poc recollida, malgrat la seva importància segons la literatura científica. D'aquí que els resultats, tot i ser significatius, són poc determinants. No tenir parella o tenir-la, si aquesta és prosocial, no influeix en el fet de reincidir o no. En canvi, tenir una parella que sigui dissocial afecta de manera clara en el fet que es cometin nous fets delictius. Com veurem, aquesta variable és molt més determinant en les noies: si la seva parella és dissocial, el pronòstic de risc és molt més significatiu.

Taula 10. Variables sociofamiliars recollides en el moment de la finalització de la intervenció de la Justícia en la causa base.

Variable	Significació	Potència de la significació	No reincident	Reincident	Taules de l'annex 1
Estabilitat del domicili	Sí	Moderada	Domicili fix	No domicili fix / al carrer	A13
Situació socioeconòmica del nucli familiar	Sí	Moderada	Alta/suficient	Insuficient	A14
Nucli de convivència actual	Sí	Moderada	Família d'origen	Família extensa DGAIA / DGJJ / Sol	A15
Matriculació escolar	Sí	Baixa	Matriculat	No matriculat	A16
Formació escolar en el moment de finalitzar	Sí	Moderada	ESO finalitzada / mòduls grau mitjà / Batxillerat / Universitat	Formació no reglada ESO no finalitzada	A17
Situació laboral: treballa?	Sí	Moderada	Sí	No	A18
Té relació amb grups dissociats?	Sí	Molt alta	No	Sí	A19
Té parella?	Sí	Baixa	-	Parella dissociat	A20

4.2.3. Variables criminològiques

4.2.3.1. Historial criminològic

Els menors reincidentes han estat més implicats en causes anteriors que no els menors que no han estat reincidentes. La mitjana dels reincidentes és de 3,52 antecedents, mentre que la mitjana dels no reincidentes és d'1,02 antecedents. Entre els reincidentes també trobem, de manera significativa, més menors que han comès un nou fet delictiu mentre s'estava aplicant l'últim programa de la *causa base*.

Respecte al nombre de fets delictius associats a la *causa base*, els reincidentes han comès una mitjana de 1,31 fets, mentre que la mitjana dels no reincidentes és d'1,23.

Tot i ser diferències significatives, no és una variable massa discriminant entre els dos grups.

També s'observa que els reincidents cometen més fets delictius contra la propietat, mentre que els no reincidents ho fan contra la salut pública. Els delictes que els reincidents cometen en la *causa base* són més violents que no els dels no reincidents, tot i que ambdues significacions són baixes.

Quant a la qualificació dels fets delictius, ambdós grups cometen la mateixa proporció de faltes i delictes que els correspondria. Els reincidents, però, tenen un proporció més alta de temptatives.

No s'ha trobat cap diferència entre un grup o un altre en estudiar la variable *amb qui comet el fet delictiu*. Esperàvem trobar entre els reincidents més proporció de menors que cometen els fets delictius en grup (amb persones majoritàriament més grans de 18 anys) o bé sols; per contra, esperàvem que els no reincidents cometessin més sovint els delictes amb un grup d'iguals. Aquesta hipòtesi no s'ha confirmat.

En els casos que han acabat només en assessorament tècnic o només en cautelar, destaquem que si l'equip tècnic fa la proposta de no continuar tramitant l'expedient, efectivament el menor o la menor després no reincideix. Quan l'equip tècnic ha fet la proposta de concretar una mesura en el moment de l'audiència i, en canvi, la causa resta arxivada, hi ha significativament més reincidents. El motiu del perquè no s'ha fet cas a la proposta de l'equip tècnic ha estat la prescripció dels fets. En el grup dels reincidents aquesta contingència és significativament superior. Deixar sense resposta cert tipus de comportaments es demostra contraproductiu per la percepció d'impunitat que rep el menor o la menor, que ho pot tornar a provar.

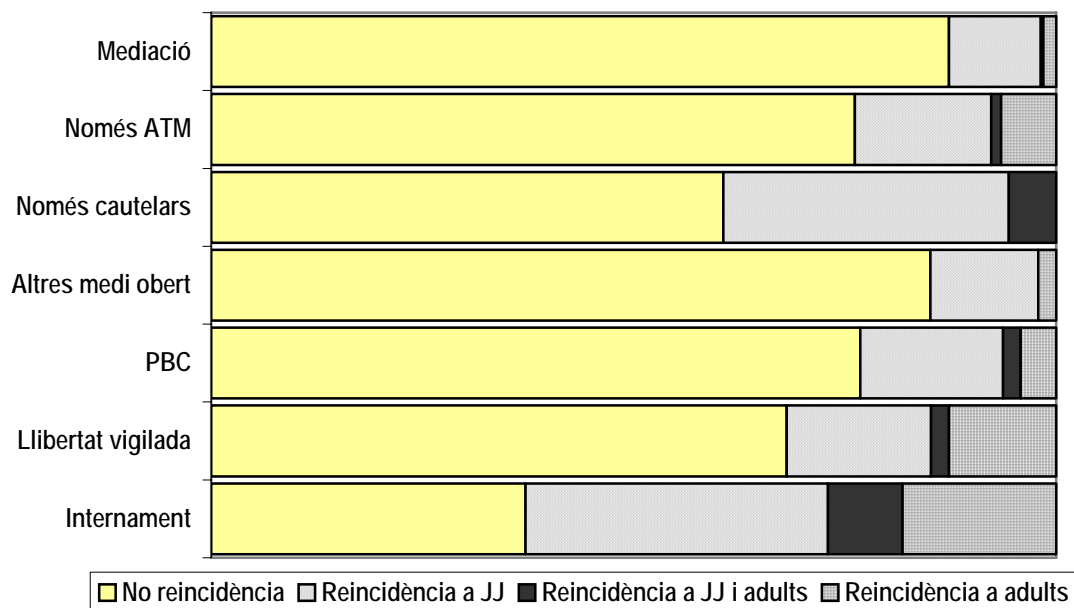
Finalment, l'edat en què finalitzen la *causa base* és com a mitjana de mig any de diferència entre els reincidents i els no reincidents (17,26 els reincidents per un 17,70 els no reincidents) i significativa estadísticament. Els menors més reincidents són més joves quan acaben la *causa base*, un fet que també es dona en la població adulta.

Taula 11. Variables penals i criminològiques.

Variable	Significació	Potència de la significació	No reincident	Reincident	Veure annex 1 taula
Grup de delictes en la <i>causa base</i>	Sí	Baixa	Contra la salut pública	Contra la propietat	A21
Gravetat del delictes en la <i>causa base</i>	Sí	Baixa	Delictes no violent	Delictes violent	A22
Tipus de fet delictiu en la <i>causa base</i>	Sí	Baixa	-	Temptativa	A23
Nombre de fets delictius comesos en la <i>causa base</i>	Sí	Baixa	1 fet delictiu	-	A24
Nombre d'implicats en el fet delictiu en la <i>causa base</i>	No	-	-	-	A25
Causes prèvies a la <i>causa base</i>	Sí	Alta	No	Sí	A26
Causes durant la <i>causa base</i>	Sí	Moderada	No	Sí	A27
Proposta tècnica pel fet delictiu (només ATM i cautelars)	Sí	Alta	No continuar tramitant l'expedient	Llibertat vigilada / a concretar en l'acte de l'audiència / Altres	A28
Situació del fet delictiu (només ATM i cautelars)	Sí	Moderada	Sobreseïment definitiu	Sobreseïment per prescripció	A29

També hem volgut saber si segons el programa aplicat al jove infractor, aquest reincideix més en l'àmbit de justícia juvenil, si també ho fa com a major d'edat penal o si acaba la carrera delictiva un cop es fa major d'edat; o bé ja no torna a reincidir. El gràfic 5 recull aquestes dades.

Gràfic 5. Àmbit en què es produeix la reincidència.

	No-reincidència	Reincidència a JJ	Reincidència a JJ i adults	Reincidència a adults
Internament	37,2%	35,8%	8,8%	18,2%
Llibertat vigilada	68,1%	17,1%	2,1%	12,7%
PBC	76,8%	16,9%	2,1%	4,2%
Altres medi obert	80,0%	12,0%	0,0%	8,0%
Només cautelars	60,6%	33,8%	5,6%	0,0%
Només ATM	76,1%	16,1%	1,2%	6,5%
Mediació	87,3%	10,9%	0,3%	1,5%

Les diferències són estadísticament significatives. Això significa que el perfil del jove de cada programa és diferent i en funció del programa que se li apliqui en la *causa base* ens orientarà en el percentatge de casos que no cometran nous delictes, els percentatges que en cometran en l'àmbit de la justícia juvenil, i els que la *carrera delictiva* continuarà fins a la justícia d'adults.

Els als quals se'ls ha aplicat un programa d'*internament* tenen un perfil amb més probabilitats de reincidir com a menors i com a adults.

El perfil de joves als que se'ls ha aplicat *llibertat vigilada* té una proporció a adults més alta que la que li correspondria estadísticament.

El perfil de joves que reben *només mesures cautelars* presenten un percentatge estadísticament rellevant per cometre nous delictes com a menors i com a adults.

El perfil de joves que reben programes de *mediació i reparació* presenten un percentatge estadísticament rellevant per no cometre nous delictes.

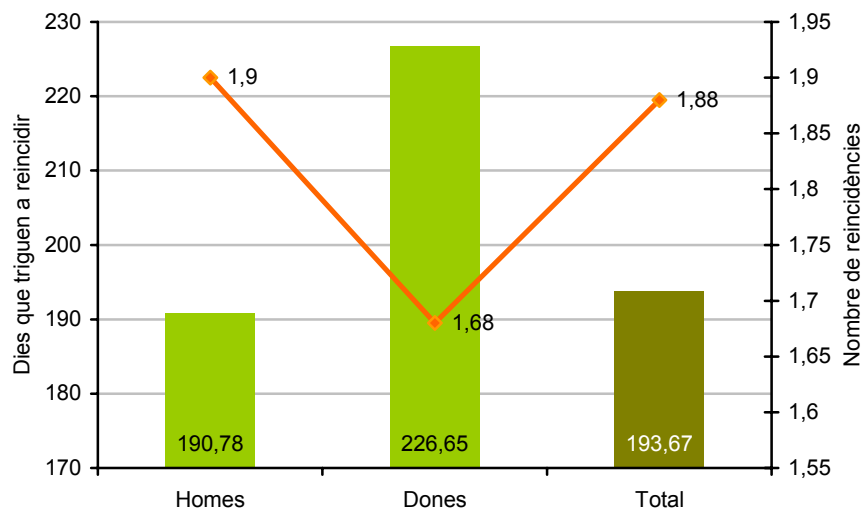
4.3. Les característiques de la reincidència

4.3.1. El temps que es triga a reincidir

El temps de mitjana que es triga a reincidir, per a tota la població de reincidents, és de 193,67 dies. La mitjana en el nombre de reincidències és d'1,88.

4.3.1.1. Segons el gènere

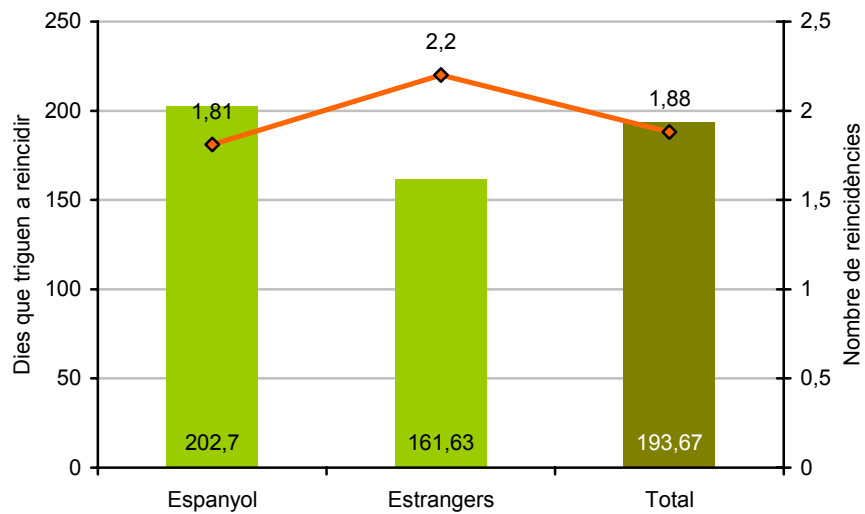
Gràfic 6. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per sexe.

Malgrat que les noies triguen més dies de mitjana a reincidir, i el nombre de reincidències és menor, les diferències no són estadísticament significatives.

4.3.1.2. Segons la nacionalitat

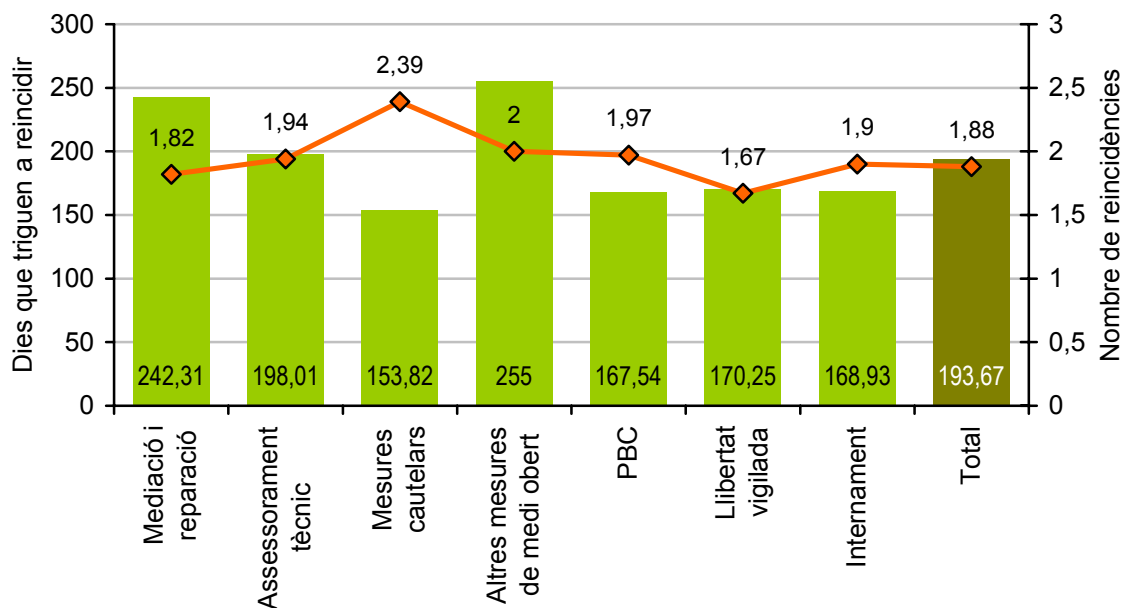
Gràfic 7. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per nacionalitats.

Les diferències són estadísticament significatives en tots dos casos. Els menors estrangers reincideixen abans i ho fan un nombre superior de vegades.

4.3.1.3. Segons els programes imposats en la causa base

Gràfic 8. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per programa imposat en la causa base.

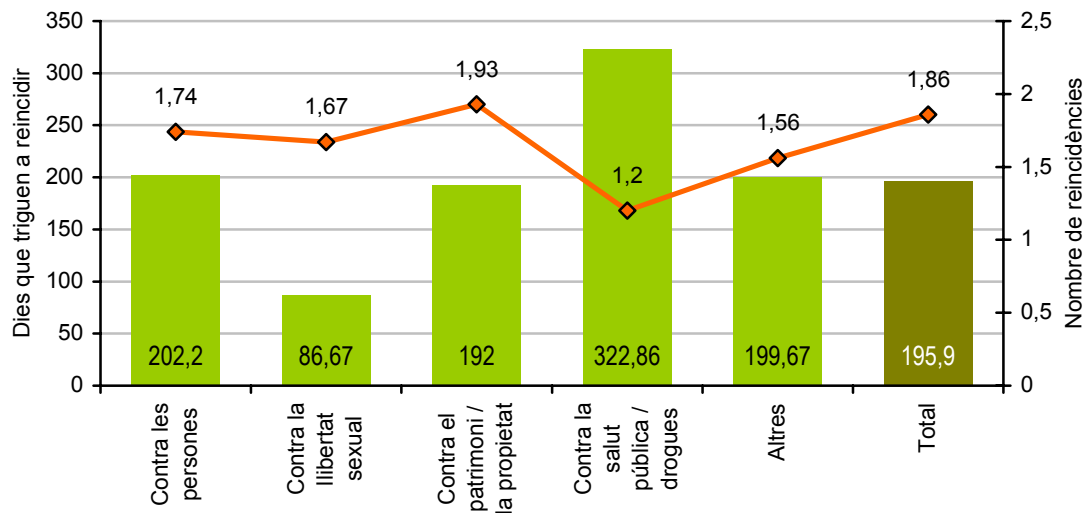

Les diferències no són significatives, ni pel que fa als dies que triguen a reincidir, ni pel que fa a nombre de reincidències.

El programa imposat en la *causa base* no explica aquestes variables. Malgrat això, podem veure com els grups *altres mesures en medi obert* i *mediació* són els que triguen més dies a reincidir, mentre que les mesures només *cautelars*, en l'altre extrem, són les que triguen menys i amb més nombre de reincidències.

4.3.1.4. Segons l'agrupació de delictes

Gràfic 9. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per agrupació de delictes.

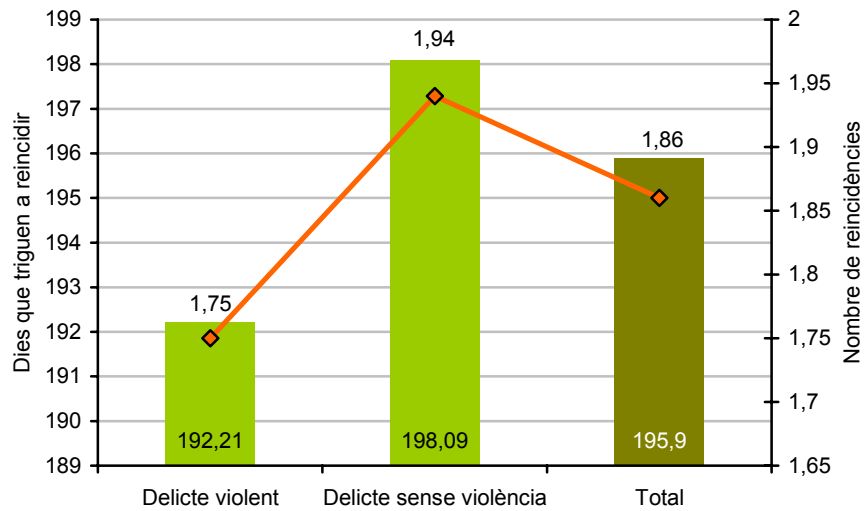
Hi ha diferències significatives entre els grups *contra la llibertat sexual* i *contra la salut pública*, pel que fa al temps que triguen a reincidir. Els primers tarden molt menys.

En nombre de reincidències, també són significatives les diferències entre els delictes *contra el patrimoni / la propietat* i *contra la salut pública*.

La resta de diferències no són estadísticament rellevants.

4.3.1.5. Segons la violència del delict

Gràfic 10. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències segons la violència del delict.

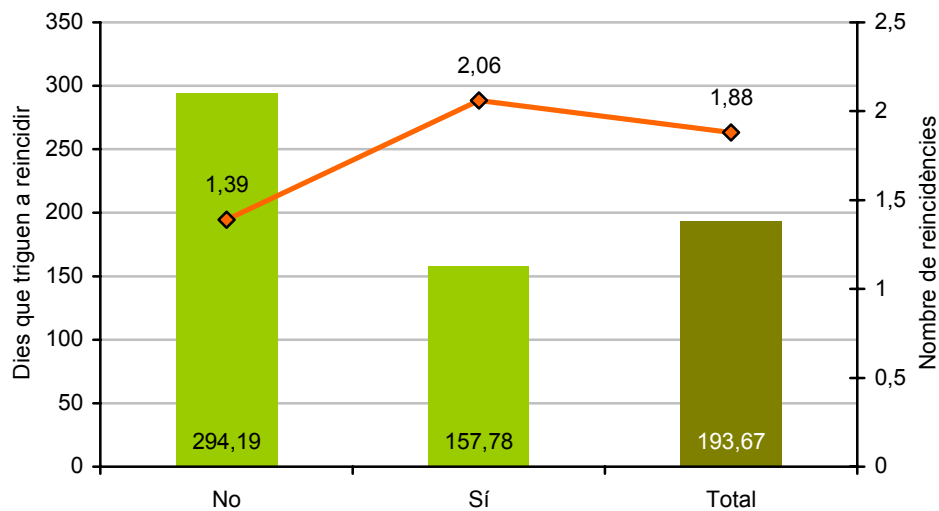

Si el delict en la *causa base* és violent, s'observa que posteriorment en la reincidència hi ha diferències significatives amb el temps que triguen a tornar a delinquir.

No hi ha diferències rellevants en el nombre de reincidències.

4.3.1.6. Segons els antecedents

Gràfic 11. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències segons els antecedents.

Les diferències són estadísticament significatives en ambdues situacions, tant en els dies que es triga a reincidir (quasi el doble) com en el nombre de reincidències. Els que tenen antecedents obtenen pitjors resultats.

4.3.2. La comparació amb la reincidència d'adults

En relació amb aquestes dues variables relacionades amb la reincidència —temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències—, els resultats són molt semblants als obtinguts quan s'estudia la reincidència d'adults —Luque, Ferrer i Capdevila (2005). Tampoc no hi ha diferències significatives respecte al *gènere*, la *nacionalitat* i els *antecedents penals*.

El *programa imposat* en la *causa base* és una variable específica de la recerca de joves i, per tant, no és comparable amb la d'adults.

La variable *violència en el delicte* en la *causa base* no es va mesurar en la recerca d'adults. Quant a l'*agrupació de delictes*, en els adults no hi havia diferències significatives entre els diferents grups de delictes i el temps que els subjectes trigaven a reincidir o en el nombre de reincidències, mentre que en els menors acabem de veure que sí que n'hi ha.

Malgrat que els períodes de seguiment de la reincidència són diferents en ambdues recerques, hem considerat orientatiu incloure com a aproximació a la comparació entre adults i menors els temps mitjans que cadascun dels grups de delictes triguen a reincidir, és a dir, la mitjana de reincidències.

Temps que triguen a reincidir	Menors	Temps que triguen a reincidir	Adults
	De menys temps a més temps 1) Contra la llibertat sexual (86,67 dies) 2) Contra la propietat (192 dies) 3) Contra les persones (202,2 dies) 4) Contra la salut pública (322,86 dies)		De menys temps a més temps 1) Contra la propietat (524,4 dies) 2) Contra la llibertat sexual (541,6 dies) 3) Contra la salut pública (629,7 dies) 4) Contra les persones (647,9 dies)
Nombre de reincidències	De més reincidències a menys	Nombre de reincidències	De més reincidències a menys
	1) Contra la propietat (1,93) 2) Contra les persones (1,74) 3) Contra la llibertat sexual (1,67) 4) Contra la salut pública (1,2)		1) Contra la propietat (2,69) 2) Contra la salut pública (2,4) 3) Contra les persones (1,56) 4) Contra la llibertat sexual (1,38)

Dels resultats destaquem com a principals conclusions generals que els menors triguen molt menys temps a reincidir que els adults. Ara bé, cal tenir en compte que en els menors es recull qualsevol tipus de delictes que ha arribat de fiscalia, mentre que en els adults es controla quan s'imposa una mesura privativa de llibertat. El concepte de reincidència que hem utilitzat en la recerca de menors és molt més ampli.

En canvi els adults reincideixen més que els menors en tots els tipus d'agrupació de delictes.

4.4. Les diferències de perfil entre reincidents i no reincidents

4.4.1 Perfil general del reincident i del no reincident

La informació del perfil general del reincident i del no reincident l'hem anat construint variable a variable al llarg d'aquest capítol, en els apartats 4.2. i 4.3. Ara presentem, com a síntesi, el perfil general del reincident davant el que no ho és.

Perfil del jove reincident

- ✓ És home
- ✓ És estranger
- ✓ Té més germans
- ✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 15 anys
- ✓ És consumidor de tòxics
- ✓ Els que tenen problemes de salut mental estan en aquest grup
- ✓ Ha viscut trencament de vincles familiars
- ✓ Ha viscut pèrdues traumàtiques de familiars
- ✓ Ha patit maltractaments físics intrafamiliars
- ✓ Ha patit maltractaments psíquics o emocionals

- ✓ Hi ha antecedents delictius en la família
- ✓ Hi ha problemes greus de salut física i/o de salut mental en la família
- ✓ En la família hi ha problemes de toxicomania

- ✓ És més freqüent la inestabilitat en la residència
- ✓ La situació socioeconòmica és insuficient
- ✓ Viu en centres de menors o sol
- ✓ No està matriculat a nivell escolar
- ✓ No té estudis o no ha acabat l'ESO
- ✓ No treballa

- ✓ Té relació amb grups dissocials
- ✓ Si té parella, aquesta és dissocial
- ✓ En la *causa base* se li ha imposat mesura *cautelar o llibertat vigilada o internament*.
- ✓ Comet delictes contra la propietat
- ✓ En la *causa base* consta un delicte violent
- ✓ Té antecedents. La mitjana és de 3,52

- ✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 7,66
- ✓ Continua cometent fets delictius malgrat que està sota control de la DGJJ
- ✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la justícia: 17,26 anys de mitjana

Perfil del jove no reincident

- ✓ És dona
- ✓ És nacional
- ✓ És fill únic
- ✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 16,4 anys
- ✓ No consumeix tòxics
- ✓ No presenta problemes de salut mental

- ✓ No ha viscut trencament de vincles familiars
- ✓ No ha viscut pèrdues traumàtiques de familiars
- ✓ No ha patit maltractaments físics intrafamiliars
- ✓ No ha patit maltractaments psíquics o emocionals

- ✓ No hi ha antecedents delictius en la família
- ✓ No hi ha problemes greus de salut física i/o de salut mental dins de la família
- ✓ No hi ha problemes de toxicomania en la família

- ✓ Hi ha estabilitat domiciliària
- ✓ La situació socioeconòmica és suficient o alta
- ✓ Viu amb la família d'origen
- ✓ Manté la referència escolar
- ✓ Ha finalitzat l'ESO o té més formació superior
- ✓ Els que tenen edat per treballar majoritàriament s'inclouen en aquest grup
- ✓ No té relació amb grups dissocials
- ✓ No té parella o si en té és prosocial
- ✓ En la *causa base* se li ha imposat *mediació*

- ✓ Comet delictes contra la salut pública
- ✓ En la *causa base* consta un delicte no violent
- ✓ No té antecedents, o en té menys. La mitjana és d'1,02

- ✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 2,24
- ✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ
- ✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la justícia: 17,70 anys de mitjana

4.4.4.1. Perfil del reincident violent front al reincident no violent

Les característiques que surten significativament diferents entre ambdós perfils són les següents:

Perfil del jove reincident violent	Perfil del jove reincident no violent
✓ És home	✓ És dona
✓ És nacional	✓ És estranger
✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 14,8 anys	✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 15,2 anys
✓ És consumidor de tòxics	✓ No consumeix tòxics
✓ Ha patit maltractaments físics intrafamiliars	✓ No ha patit maltractaments físics intrafamiliars
✓ Viu amb família extensa o en centres de menors	✓ Viu amb parella o altres
✓ No treballa	✓ Treballen, si tenen l'edat legal per fer-ho.
✓ Té relació amb grups dissocials	✓ No té relació amb grups dissocials
✓ Comet delictes contra la propietat	✓ Comet delictes contra la salut pública
✓ Té més antecedents	✓ Té menys antecedents
✓ Continua cometent fets delictius tot i estar sota control de la DGJJ	✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ
✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la DGJJ: 16,5 anys de mitjana	✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la DGJJ: 17,70 anys de mitjana

4.4.2. Perfil del reincident i del no reincident en cada programa

A continuació es presenten les diferències de perfil entre els reincidents i els no reincidents en cada programa. Malgrat que hi ha el risc que la informació sigui redundant, ens ha semblat necessari especificar per a cada programa les variables que han sortit estadísticament diferents pel que fa al perfil d'aquests dos grups.

Com a conclusió general s'observa que hi ha força homogeneïtat interna de perfils en cadascun dels programes, excepte en el PBC. Ja hem esmentat que aquesta mesura s'aplica a infractors de perfils molt diferents. En tot cas, per a la resta de

mesures, les diferències que pugui haver-hi entre els reincidents i els no reincidents no s'expliquen per les variables que hem controlat.

En la taula 12 es recull si s'han trobat diferències estadísticament significatives entre els reincidents i els no reincidents, internament per a cadascun dels programes i en relació amb les diferents variables estudiades.

Taula 12. Diferències entre reincidents i no reincidents per a cadascuna de les variables estudiades i en relació amb cada programa.

Hi ha diferència entre reincident/ no reincident per a cada variable en cada programa?	Mediació	Cautelars	Altres M.O.	PBC	LV	Internament
Sexe	No	No	No	No	Sí	No
Nacionalitat	Sí	Sí	No	No	No	No
Edat en l'inici de l'expedient	Sí	No	No	Sí	Sí	No
Germans	Sí	Sí	No	No	No	No
Tipus de residència	No	No	Sí	No	Sí	No
Nucli de convivència	No	No	No	No	No	No
Trencament de vincles	No	No	Sí	Sí	No	Sí
Desaparició traumàtica de familiar	No	No	No	Sí	No	No
Situació socioeconòmica en nucli familiar	No	No	No	Sí	Sí	No
Maltractaments físics intrafamiliars	No	No	No	Sí	No	No
Maltractaments psíquics/emocionals intr.	Sí	No	No	Sí	No	No
Abús sexual intrafamiliar	No	No	No	No	No	No
Antecedents delictius familiars	Sí	No	No	Sí	No	No
Problemes salut física familiars	No	No	No	Sí	No	No
Problemes salut mental familiars	No	No	No	Sí	No	No
Toxicomania família	No	No	No	Sí	No	No
Matrícula escolar	Sí	No	No	No	No	No
Formació escolar	Sí	No	No	Sí	No	No
Situació laboral	Sí	No	No	Sí	No	Sí
Relació amb grups dissocials	No	No	No	Sí	Sí	Sí
Relació de parella	No	No	No	No	No	No
Problemes de salut mental en el menor	No	No	No	No	No	No
Consum de tòxics en el menor	No	No	No	Sí	No	Sí
Grup de delictes	Sí	No	No	No	No	Sí
Nombre de fets delictius (interval)	No	No	No	No	No	No
Tipus de fet delictiu	No	No	No	No	No	No
Nombre d'implicats en el fet delictiu	No	No	No	No	No	No
Causes prèvies	Sí	Sí	No	Sí	Sí	Sí
Causes durant	Sí	No	No	Sí	Sí	No
Delicte violent en la <i>causa base</i>	No	No	No	No	No	No
Nombre de causes totals està implicat	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí
Edat en la finalització del programa	Sí	No	No	Sí	No	Sí
Total diferències significatives	13	3	3	17	8	8

4.4.2.1. La mediació i reparació

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
<ul style="list-style-type: none">✓ És estranger✓ Té més germans✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de mitjana als 15,7 anys✓ Ha patit maltractaments psíquics o emocionals✓ No està matriculat a nivell escolar✓ No té estudis o no ha acabat l'ESO ✓ No treballa ✓ Té molt pocs antecedents. La mitjana és de 0,77✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 3,08✓ És més jove quan finalitza la intervenció de Justícia: 16,62 anys de mitjana	<ul style="list-style-type: none">✓ És fill únic✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de mitjana als 16,5 anys✓ No ha patit maltractaments psíquics o emocionals✓ Manté la referència escolar✓ Ha finalitzat l'ESO o té més formació superior✓ Els que tenen edat per treballar majoritàriament s'inclouen en aquest grup✓ No té antecedents, o menys. La mitjana és de 0,29✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és d'1,18✓ És més jove quan finalitza la intervenció de Justícia: 17,34 anys de mitjana

4.4.2.2. Les mesures cautelars

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
<ul style="list-style-type: none">✓ Té més germans✓ Té molt pocs antecedents. La mitjana és d'1,68✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 5,79✓ Continua cometent fets delictius malgrat que està sota control de la DGJJ	<ul style="list-style-type: none">✓ És fill únic✓ No té antecedents ✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és d'1,72✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ

4.4.2.3 Altres programes en medi obert

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
<ul style="list-style-type: none">✓ Ha viscut trencament de vincles familiars✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 6,20	<ul style="list-style-type: none">✓ No ha viscut trencament de vincles familiars✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 2,70

4.4.2.4. Prestacions en benefici de la comunitat

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 14,54 anys	✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 15,90 anys
✓ És consumidor de tòxics	✓ No consumeix tòxics
✓ Ha viscut pèrdues traumàtiques de familiars	✓ No ha viscut pèrdues traumàtiques de familiars
✓ Ha patit maltractaments físics intrafamiliars	✓ No ha patit maltractaments físics intrafamiliars
✓ Ha patit maltractaments psíquics o emocionals	✓ No ha patit maltractaments psíquics o emocionals
✓ Hi ha antecedents delictius dins la família	✓ No hi ha antecedents delictius dins la família
✓ Dins la família hi ha problemes greus de salut física i/o de salut mental	✓ Dins la família no hi ha problemes greus de salut física i/o de salut mental
✓ Dins la família hi ha problemes de toxicomania	✓ No hi ha problemes de toxicomania familiar
✓ És més freqüent la inestabilitat en la residència	✓ Hi ha estabilitat domiciliària
✓ La situació socioeconòmica és insuficient	✓ La situació socioeconòmica és suficient o alta
✓ No té estudis	✓ Ha finalitzat l'ESO o té formació superior
✓ No treballa	✓ Els que tenen edat per treballar majoritàriament s'inclouen en aquest grup
✓ Té relació amb grups dissocials	✓ No té relació amb grups dissocials
✓ Té antecedents. La mitjana és de 3,89	✓ No té antecedents, o menys. La mitjana és d'1,30
✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 7,98	✓ La mitjana de causes en el seu expedient de justícia juvenil és de 2,50
✓ Continua cometent fets delictius tot i estar sota control de la DGJJ	✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ
✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la DGJJ: 17,05 anys de mitjana	✓ És més jove quan finalitza la intervenció de la DGJJ: 17,93 anys de mitjana

4.4.2.5. La llibertat vigilada

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
<ul style="list-style-type: none">✓ És home✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 14,8 anys✓ La situació socioeconòmica és insuficient✓ Té relació amb grups dissocials✓ Té antecedents. La mitjana és de 4,16 ✓ La mitjana de causes en el seu expedient de Justícia juvenil és de 8,29✓ Continua cometent fets delictius tot i estar sota control de la DGJJ	<ul style="list-style-type: none">✓ És dona✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 15,2 anys✓ La situació socioeconòmica és suficient ✓ No té relació amb grups dissocials✓ No té antecedents, o menys. La mitjana és de 3,02 ✓ La mitjana de causes en el seu expedient de Justícia juvenil és de 4,85✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ

4.4.2.6. L'internament

Perfil del jove reincident	Perfil del jove no reincident
<ul style="list-style-type: none">✓ Presenta consum de tòxics✓ Ha viscut trencament de vincles familiars✓ No treballa ✓ Té relació amb grups dissocials✓ Si té parella, aquesta és dissocial✓ Comet delictes contra la propietat o contra les persones✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 12,84	<ul style="list-style-type: none">✓ No manifesta consum de tòxics✓ No ha viscut trencament de vincles familiars✓ Els que tenen edat per treballar majoritàriament s'inclouen en aquest grup✓ No té relació amb grups dissocials✓ No té parella o si en té és prosocial✓ Comet delictes contra la salut pública o altres✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 8,49

4.4.2.7. Una breu referència a les permanències en el centre durant el cap de setmana

Ja hem esmentat les *permanències en centre durant el cap de setmana* com una de les mesures possibles que cal aplicar recollides en la LORPM. En la població objecte d'estudi, aquesta mesura es va aplicar poc com a mesura base, ja que només es va fer en nou casos.

A efectes de l'estudi, aquests menors —tots nois— s'han afegit al grup d'internament, atès que el compliment de la mesura es realitza en centre tancat encara que només sigui durant el cap de setmana. Amb un grup tan reduït és molt arriscat fer anàlisis quantitatives per poder extreure'n qualsevol tipus de conclusions. No obstant això, ens ha semblat pertinent esmentar les característiques principals que respecte a les variables estudiades hem trobat en aquests joves, sense pretendre obtenir conclusions generalitzables:

- Totes les permanències de cap de setmana s'han aplicat a nois.
- Per nacionalitats, hi ha set espanyols i dos estrangers.
- Destaca la toxicomania del jove, que està present en set dels nous casos.
- El nucli de convivència és ben heterogeni: quatre nois viuen amb la família d'origen; un amb família acollidora; un sota la tutela de la DGAIA; un viu amb parella i amb un fill; un viu en el centre de justícia juvenil, i el darrer viu amb amics.
- La composició familiar és nombrosa: cinc dels nou tenen tres germans o més; tres en tenen dos, i només un és fill únic.
- Dels nou joves, vuit han patit trencament de vincles familiars.
- Per a set dels nou, aquest trencament ha estat traumàtic.
- Sis dels nou tenen una situació socioeconòmica insuficient.
- En tres casos s'han recollit maltractaments físics.
- En cinc casos s'han recollit maltractaments psíquics o emocionals.

- Només en un cas hi ha antecedents delictius a la família.
- Només en un cas hi ha problemes de salut física i en dos hi ha problemes de salut mental.
- En cinc dels nou casos hi ha antecedents de toxicomania familiar.
- A nivell formatiu la majoria, vuit de nou, no estan matriculats.
- Cap dels nou no han acabat els estudis.
- No treballen (set dels nou).
- Cinc d'ells es relacionen amb grups dissocials.
- Quant al perfil criminològic, és força acusat: tots tenen antecedents.
- Alguns amb nombroses causes (un en té 43; un altre, 19; un altre, 17; un altre, set; n'hi ha tres amb cinc causes; un amb tres, i un amb dues).
- El tipus de delicte que han comès està molt repartit, per grups (dos contra les persones, dos contra la propietat, dos contra la salut pública i tres altres).
- Hi ha major prevalença en la comissió del delicte sol (set de nou).
- Només se'n comet majoritàriament un (set de nou).
- Sense violència (set de nou).
- Destaquem que quatre dels nou tenen posteriorment expedient obert a adults, la qual cosa indica que en algun moment han ingressat en un centre penitenciari.

Les dades ens descriuen un grup força dur per al perfil que podríem esperar en una mesura com aquesta. Es podia esperar que els joves realitzessin activitats durant la setmana per fonamentar que el compliment de la mesura es fes en cap de setmana. I no és així: en la majoria dels casos els joves no tenen cap activitat reglada, formativa o professional a fer. També hi ha un problema de toxicomania important en els joves, sense que constin controls ni ingressos en centres especialitzats. Respecte als tipus de mesures que se'ls ha aplicat en causes anteriors preval la

llibertat vigilada i només assessorament. Tan sols en el cas del jove amb 43 causes hi ha hagut un internament previ en centre de menors.

5. La predicció de la reincidència de menors

Un dels objectius de la recerca era identificar quins factors estàtics (edat, gènere, etc.) i quins de dinàmics (nivell formatiu, xarxa de relacions socials, consum de tòxics, etc.) són els que millor expliquen el risc de reincidència en general i els que millor prediuen la possibilitat de reincidència, en funció de la mesura aplicada o la intervenció feta.

En aquest capítol es presenta el procediment de recerca que s'ha seguit per obtenir models de predicció de la reincidència, mitjançant la tècnica de la regressió logística. Aquests models s'han aplicat a tres dels tipus de mesura imposats: PBC, llibertat vigilada i internament. També, en relació amb el conjunt dels reincidents, es presenta un model de predicció de delinqüència violenta fonamentat en les variables estudiades.

5.1. El procediment de predicció

En tots els casos, el procediment de creació d'un model de predicció passa per: a) la determinació de les variables explicatives de la reincidència; b) la detecció de les interaccions entre variables que no presenten una relació de colinealitat; c) la determinació de les interaccions no colineals que són explicatives de la reincidència i d) la creació del model mitjançant l'anàlisi de la regressió logística.

5.2. Predicció de la reincidència dels joves amb mesura de PBC

En l'annex 2 es recull el procediment metodològic que s'ha seguit per trobar les variables més explicatives a l'hora de predir la reincidència, els càlculs fets i les equacions resultants, de manera que el lector pot seguir fil per randa el procés estadístic que s'ha seguit per arribar als resultats que aquí es resumeixen.

Les variables i les interaccions de les variables que l'anàlisi multivariant ha detectat com a més explicatives de la reincidència en la PBC són:

1. Maltractaments físics intrafamiliars.
2. Edat en la finalització del programa.

3. Nombre de causes prèvies.
4. Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars.
5. Nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa.

Pel que fa als maltractaments físics intrafamiliars, aquest és el factor que té més pes sobre la reincidència en la mesura de PBC, i es torna un factor de protecció quan en el si de la família no es donen maltractaments físics. L'edat en la finalització de la mesura aplicada també és un factor de protecció, atès que protegeix de la reincidència a mesura que el jove creix. Tanmateix, quan es tracta de joves que han patit maltractaments en l'àmbit familiar, l'edat en la finalització del programa esdevé un factor de risc, ja que com més gran és el jove, més probabilitats té de reincidir si ha estat maltractat. D'altra banda, el nombre de causes prèvies és un factor clarament de risc, perquè com més causes prèvies hi hagi, més probabilitat hi haurà que el menor torni a delinquir i, a més, aquest factor encara té més risc a mesura que els joves són més grans.

En conclusió, els maltractaments físics en el si de la família i el nombre de causes prèvies són factors clarament de risc sobre la futura reincidència dels joves que han estat sotmesos a PBC. L'edat primerenca de finalització del programa és un factor de protecció, llevat que es tracti de menors maltractats i que creixi el nombre de causes prèvies, casos en què l'edat és un factor de risc.

Pel que fa als percentatges de classificació correcta, el model obtingut classifica correctament el 95,8% dels no reincidents, el 40,0% dels reincidents i el 86,2% del total.

Ara bé, els possibles i variats escenaris que es poden presentar segons els valors que prenen unes variables i interaccions o unes altres condueix al càlcul de probabilitats mitjançant l'equació lineal z que es troba recollida en l'annex 2 respecte a la predicció d'una reincidència eventual i que inclou tres variables.

En la taula 1 d'aquest capítol es recullen les probabilitats⁵⁵ de reincidència en 48 supòsits. Cada supòsit es correspon amb unes característiques determinades d'un

⁵⁵ Els valors de les probabilitats oscil·len entre 0 i 1. A mesura que la probabilitat s'apropa a 0, el jove pot ser tipificat com a no reincident, mentre que, inversament, com més s'apropa a 1 el valor de la probabilitat, hi ha més risc de reincidència i el jove pot ser classificat com a reincident en potència. El

jove pel que fa a les tres variables incloses en l'equació, sigui directament o en interacció amb altres variables.

Per exemple, en el supòsit 1 es tracta d'un jove de 15 anys que no ha estat objecte de maltractaments físics i que compta amb sis causes prèvies; en el supòsit 41, es tracta d'un jove també de 15 anys i també amb sis causes prèvies que sí que ha estat objecte de maltractaments. La probabilitat de reincidència del supòsit 1 és de 0,000 (jove potencialment no reincident) i la del 41 és de 0,994 (jove potencialment reincident). És a dir, la variable maltractaments físics intrafamiliars és tan important en la predicció de la reincidència que és capaç de pronosticar un jove com a potencialment molt reincident o tot el contrari, en funció de si es dóna o no ho es dóna.

Igualment, si el tret que varia és l'edat en la finalització del programa, com en el cas del supòsit 37 (probabilitat de reincidència de 0,912), en què el jove té 19 anys, sis causes prèvies i no ha patit maltractaments, la probabilitat de reincidència dels joves augmenta a mesura que ho fa l'edat quan es tracta de joves que no han patit maltractaments. Tanmateix, com ja s'ha dit anteriorment, la influència de l'edat és protectora quan es tracta de menors que sí han patit maltractaments físics intrafamiliars, com així ho indica la comparació entre els supòsits 4 i 47, en què la probabilitat de reincidència és de 0,000 i d'1,000, i les edats de 19 i 15 anys, respectivament.

Finalment, pel que fa al nombre de causes prèvies, la variable juga un paper menys important que les anteriors i influeix de manera diferent en unes edats i unes altres. En els més joves, un nombre més alt de causes prèvies protegeix d'una la reincidència futura. Els supòsits 3, 23, 27 i 47, referits a un jove de 15 anys, en són un bon exemple: quan no hi ha maltractaments (3,23) la probabilitat de reincidència augmenta de 0,000 a 0,205 quan les causes baixen de 10 a 0; quan hi ha maltractaments (27 i 47), la probabilitat augmenta de 0,593 a 1,000 quan les causes disminueixen de 10 a 0. Nogensmenys, en els 2 casos en què no hi ha hagut maltractaments físics, els joves poden ser considerats com a potencialment no reincidents atès que les seves probabilitats són inferiors a 0,500 (supòsits 3 i 23).

llindar entre els subjectes potencialment reincidents i els que no ho són s'estableix en el valor de probabilitat 0,5.

Contràriament, els supòsits 27 i 47 que han patit maltractaments, malgrat la variació de probabilitat de reincidència produïda per la diferència en el nombre de causes prèvies, són potencialment reincidents. Respecte dels més grans, el nombre de causes prèvies augmenta la probabilitat de reincidència: els supòsits 12 i 46 es refereixen a joves de 21 anys i sense maltractaments físics. L'un, sense causes prèvies i l'altre, amb 10 causes prèvies. El primer té una escassa probabilitat de reincidir del 0,017 i el segon una màxima probabilitat d'1; els supòsits 5 i 34 il·lustren la probabilitat de reincidència de 0,000 i de 0,847 de dos joves de 21 anys amb maltractaments físics i 0 i 10 causes prèvies respectivament. Aquestes dades indiquen que quan es tracta de joves més grans, el nombre de causes prèvies no només és un factor de risc, sinó que adquireix tanta potència en la predicció com la variable maltractaments físics.

Taula 1. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de PBC en funció dels valors de les variables maltractaments físics intrafamiliars, edat en la finalització del programa i nombre de causes prèvies.

Supòsit	Maltractaments físics intrafamiliars	Edat en la finalització del programa	Causes prèvies	Probabilitat
1	No	15 anys	6 causes	0,000
2	No	15 anys	8 causes	0,000
3	No	15 anys	10 causes	0,000
4	Sí	19 anys	0 causes	0,000
5	Sí	21 anys	0 causes	0,000
6	Sí	21 anys	2 causes	0,000
7	Sí	21 anys	4 causes	0,000
8	No	15 anys	4 causes	0,002
9	Sí	19 anys	2 causes	0,002
10	Sí	21 anys	6 causes	0,002
11	Sí	19 anys	4 causes	0,015
12	No	21 anys	0 causes	0,017
13	No	15 anys	2 causes	0,023
14	No	17 anys	10 causes	0,024
15	No	17 anys	8 causes	0,032
16	No	19 anys	0 causes	0,041
17	No	17 anys	6 causes	0,043
18	No	17 anys	4 causes	0,056
19	No	17 anys	2 causes	0,073
20	Sí	19 anys	6 causes	0,084
21	No	17 anys	0 causes	0,095
22	Sí	21 anys	8 causes	0,097
23	No	15 anys	0 causes	0,205
24	No	19 anys	2 causes	0,211
25	Sí	19 anys	8 causes	0,363
26	No	21 anys	2 causes	0,477
27	Sí	15 anys	10 causes	0,593
28	No	19 anys	4 causes	0,625
29	Sí	17 anys	10 causes	0,694
30	Sí	17 anys	8 causes	0,752
31	Sí	19 anys	10 causes	0,780
32	Sí	17 anys	6 causes	0,802
33	Sí	17 anys	4 causes	0,844
34	Sí	21 anys	10 causes	0,847
35	Sí	17 anys	2 causes	0,878
36	Sí	17 anys	0 causes	0,906
37	No	19 anys	6 causes	0,912
38	Sí	15 anys	8 causes	0,942
39	No	21 anys	4 causes	0,979
40	No	19 anys	8 causes	0,985
41	Sí	15 anys	6 causes	0,994
42	No	19 anys	10 causes	0,998
43	Sí	15 anys	4 causes	0,999
44	No	21 anys	6 causes	1,000
45	No	21 anys	8 causes	1,000
46	No	21 anys	10 causes	1,000
47	Sí	15 anys	0 causes	1,000
48	Sí	15 anys	2 causes	1,000

5.3. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura de llibertat vigilada

Les variables que l'anàlisi multivariant ha detectat com a més explicatives de la reincidència en la llibertat vigilada són:

1. El sexe.
2. La situació socioeconòmica del nucli familiar.
3. Les relacions amb els grups dissocials.

Pel que fa a la primera, el sexe, la categoria *home* es manifesta com un factor de risc davant la categoria *dona*. També són categories de risc una situació econòmica *insuficient* en el nucli familiar, davant les situacions *suficient* i *alta*, que són categories protectores de la reincidència, i el fet de relacionar-se amb grups dissocials.

El model de l'equació obtingut (vegeu l'annex 2) classifica correctament el 67,9% de la totalitat dels casos, malgrat que classifica millor els no reincidents (75,9% de classificació correcta) que els reincidents (51,1% de classificació correcta).

Tal com s'ha fet amb la PBC, en la taula 2 es presenten les probabilitats de reincidència, en aquesta ocasió de 12 supòsits. Com l'anterior cas, cada supòsit es correspon amb unes característiques determinades d'un jove segons les tres variables incloses en l'equació.

Com a exemple, el supòsit 1 es tracta d'una noia amb una situació econòmica familiar suficient, que no es relaciona amb grups dissocials i la probabilitat de reincidència de la qual és de 0,057. El supòsit 12, es tracta d'un noi de recursos econòmics familiars insuficients, que es relaciona amb grups dissocials i amb una probabilitat de reincidència de 0,502.

Taula 2. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de llibertat vigilada en funció dels valors de les variables sexe, situació econòmica del nucli familiar i relació amb grups dissocials. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Relació amb grups dissocials	Situació econòmica en el nucli familiar	Sexe	Probabilitat
1	No	Suficient	Dona	0,057
2	No	Alta	Dona	0,067
3	Sí	Suficient	Dona	0,101
4	Sí	Alta	Dona	0,118
5	No	Insuficient	Dona	0,124
6	No	Suficient	Home	0,187
7	Sí	Insuficient	Dona	0,208
8	No	Alta	Home	0,216
9	Sí	Suficient	Home	0,300
10	Sí	Alta	Home	0,338
11	No	Insuficient	Home	0,351
12	Sí	Insuficient	Home	0,502

5.4. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura d'internament

Les variables i interaccions que l'anàlisi multivariant ha detectat com a més explicatives de la reincidència del grup al qual s'ha aplicat un programa d'internament són:

1. La situació laboral.
2. La relació amb grups dissocials.
3. El trencament de vincles encreuat amb els episodis de violència del jove.

El model classifica correctament el 77,1% de la totalitat dels casos (el 58,3% dels no reincidents i el 87,0% dels reincidents).

El factor de risc amb més pes per a la predicció de la reincidència és una situació laboral d'inactivitat. Contràriament, el factor que més protegeix contra la reincidència és el no relacionar-se amb grups dissocials. Un altre factor protector apareix quan es dóna conjuntament un no-trencament de vincles i la inexistència d'episodis de violència. Així, els joves amb més probabilitat de reincidir són aquells que no treballen i que, a més, es relacionen amb grups dissocials, independentment del

trencament de vincles i dels episodis de violència. Aquestes últimes variables moderen la probabilitat quan no es donen, és a dir, quan no hi ha trencament de vincles ni episodis de violència. Els joves amb més baixa probabilitat de reincidir són, majoritàriament, els qui treballen i no es relacionen amb grups dissocials (taula 3).

Taula 3. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa d'internament en funció dels valors de les variables trencament de vincles, episodis de violència, relació amb grups dissocials i situació laboral. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Trencament de vincles	Episodis de violència	Relació amb grups dissocials	Situació laboral	Probabilitat
1	No	No	No	Sí	0,004
2	No	Sí	No	Sí	0,024
3	Sí	No	No	Sí	0,024
4	Sí	Sí	No	Sí	0,024
5	No	No	No	No	0,036
6	No	No	Sí	Sí	0,057
7	No	Sí	No	No	0,200
8	Sí	No	No	No	0,200
9	Sí	Sí	No	No	0,200
10	No	Sí	Sí	Sí	0,286
11	Sí	No	Sí	Sí	0,286
12	Sí	Sí	Sí	Sí	0,286
13	No	No	Sí	No	0,375
14	No	Sí	Sí	No	0,800
15	Sí	No	Sí	No	0,800
16	Sí	Sí	Sí	No	0,800

5.5. Predicció de la reincidència violenta

De l'anàlisi multivariant es conclou que les variables i interaccions que formen part de l'equació de predicció de la reincidència violenta són:

1. Situació laboral.
2. Relació grups dissocials.
3. Edat en la finalització del programa.
4. Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars.

En la predicció de la reincidència violenta des de l'abordatge multivariable, la no-relació amb grups dissocials és el factor que més pes protector té, seguit de més edat quan la finalització del programa, variable que esdevé clarament protectora de la reincidència. A més, l'edat quan la finalització del programa té un afegit protector quan interacciona amb el fet que el menor no va patir maltractaments intrafamiliars.

En el supòsit 1 (taula 4), jove que treballa, que no es relaciona amb grups dissocials, que no va patir maltractaments físics intrafamiliars i que va finalitzar el programa amb 20 anys, la probabilitat de ser reincident violent (davant reincident no violent) és de 0,021. Si en aquest cas, se'n varia l'edat i el jove acaba el programa amb 14 anys, la probabilitat de reincidència violenta és de 0,578 (supòsit 39). Si, a més, se'n varia la situació laboral i el jove de 14 anys no treballa, com és lògic, la probabilitat de reincidència violenta és de 0,673 (supòsit 44) i si es relaciona amb grups dissocials, la probabilitat passa a ser de 0,856 (supòsit 53). Per finalitzar, si també ha viscut maltractaments físics intrafamiliars (supòsit 56) la probabilitat que el jove sigui reincident violent serà de 0,919.

És a dir, quan hi ha una diferència important d'edats, els joves reincidents de més edat són potencialment no violents, mentre que els més joves són potencialment reincidents violents. Pel que fa a la diferència d'edats quan la finalització del programa és mínima, com ara de només un any, la variable que més discrimina quant a la probabilitat de reincidència violenta és el fet que el jove treballi o no treballi.

Taula 4. Probabilitats de reincidència violenta en funció dels valors de les variables maltractaments físics intrafamiliars, edat en la finalització del programa, relació amb grups dissociats i situació laboral. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Maltractaments físics intrafamiliars	Edat en la finalització del programa	Relació amb grups dissociats	Situació laboral	Probabilitat
1	No	20	No	Sí	0,021
2	No	20	No	No	0,032
3	No	19	No	Sí	0,042
4	Sí	20	No	Sí	0,052
5	No	20	Sí	Sí	0,059
6	No	19	No	No	0,061
7	Sí	20	No	No	0,076
8	No	18	No	Sí	0,080
9	No	20	Sí	No	0,087
10	Sí	19	No	Sí	0,094
11	No	19	Sí	Sí	0,112
12	No	18	No	No	0,115
13	Sí	19	No	No	0,135
14	Sí	20	Sí	Sí	0,137
15	No	17	No	Sí	0,147
16	No	19	Sí	No	0,159
17	Sí	18	No	Sí	0,165
18	Sí	20	Sí	No	0,192
19	No	18	Sí	Sí	0,201
20	No	17	No	No	0,206
21	Sí	18	No	No	0,230
22	Sí	19	Sí	Sí	0,232
23	No	16	No	Sí	0,256
24	No	18	Sí	No	0,274
25	Sí	17	No	Sí	0,274
26	Sí	19	Sí	No	0,312
27	No	17	Sí	Sí	0,334
28	No	16	No	No	0,341
29	Sí	17	No	No	0,362
30	Sí	18	Sí	Sí	0,365
31	No	15	No	Sí	0,407
32	Sí	16	No	Sí	0,418
33	No	17	Sí	No	0,429
34	Sí	18	Sí	No	0,464
35	No	16	Sí	Sí	0,500
36	No	15	No	No	0,508
37	Sí	16	No	No	0,519
38	Sí	17	Sí	Sí	0,523
39	No	14	No	Sí	0,578
40	Sí	15	No	Sí	0,578
41	No	16	Sí	No	0,600
42	Sí	17	Sí	No	0,622
43	No	15	Sí	Sí	0,666
44	No	14	No	No	0,673
45	Sí	15	No	No	0,673
46	Sí	16	Sí	Sí	0,676
47	Sí	14	No	Sí	0,723
48	No	15	Sí	No	0,750
49	Sí	16	Sí	No	0,758
50	Sí	14	No	No	0,797
51	No	14	Sí	Sí	0,799
52	Sí	15	Sí	Sí	0,799
53	No	14	Sí	No	0,856
54	Sí	15	Sí	No	0,856
55	Sí	14	Sí	Sí	0,883
56	Sí	14	Sí	No	0,919

A tall de resum, per finalitzar aquest capítol sobre la predicció, la taula 5 recull els factors de risc i de protecció de cada programa i el percentatge de classificació correcta que se n'obté.

Taula 5. Variables i interaccions predictores de la reincidència per a cada programa estudiat.

PBC			
Classificació correcta	No reincident	Reincident	Global
	95,8%	40,0%	86,2%
Factors de risc	Valor	Factors de protecció	
Maltractaments físics intrafamiliars	Si n'hi ha, es converteix en el factor de més risc més potent per predir la reincidència en el delictes	Edat en la finalització del programa	
	Com més edat menys risc de reincidir		
Nombre de causes prèvies	Com més causes, més risc de reincidir		
Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars	Com més gran és el jove maltractat físicament, més risc de reincidir		
Nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa	Com més causes prèvies i més edat, més risc de reincidir		
Llibertat vigilada			
Classificació correcta	No reincident	Reincident	Global
	75,9%	51,1%	67,9%
Factors de risc	Valor	Factors de protecció	
Sexe: home	Ser home, en aquest programa, és el factor de més risc per reincidir. En canvi, ser dona és un factor de protecció per predir la reincidència	Sexe: dona	
Situació econòmica del nucli familiar	Tenir una situació econòmica insuficient és un factor de risc		
Relacions amb grups dissocials	Relacionar-s'hi és un factor predictiu de risc		
Internament			
Classificació correcta	No reincident	Reincident	Global
	58,3%	87%	77,1%
Factors de risc	Valor	Factors de protecció	
Situació laboral	No treballar és un factor de més risc per preveure la reincidència	No relació amb grups dissocials	
	No tenir contacte amb grups dissocials és un factor protector per preveure la no-reincidència		
	No haver patit trencament de vincles i no haver viscut episodis de violència són factors protectors per no reincidir	No trencament de vincles * inexistència d'episodis de violència	

Reincidència violenta			
Classificació correcta	No reincident	Reincident	Global
	69,9%	71,6%	70,7%
Factors de risc	Valor	Factors de protecció	
No treballar	Mantenir la inactivitat a l'acabar la mesura és un factor de més risc per reincidir de manera violenta		
	No tenir relació amb grups dissocials és un factor protector per preveure una reincidència amb delictes violents	No relació amb grups dissocials	
	Tenir més edat al finalitzar la mesura és un factor de protecció per a la predicció	Edat en la finalització del programa	
	Finalitzar més gran i no haver patit maltractaments físics són factors de protecció per a la predicció	Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars	

6. Les noies a la justícia juvenil: estudi específic

Ja hem esmentat al llarg de l'informe que un altre dels objectius de la recerca és conèixer el perfil del grup de noies en general i les particularitats que presenten en cada un dels set grups de programes estudiats, així com les diferències més significatives en relació amb els nois.

Hi ha cada cop més experts que reclamen un estudi diferenciat de la població femenina amb conductes infractores. Berga (2005) considera que hi ha canvis en els models de conducta de les noies que des de fa un temps estan actuant cada cop d'una manera més similar als nois. Romero *et al.* (2005) analitzen els delictes de violència en la família pels quals els joves havien estat denunciats pels pares i troben en les noies una reincidència en violència en la família força elevada, del 33,3%, pel 15,2% de reincidència que presenten els nois. Rechea (1999) remarca que la diferència més gran deguda al gènere es troba en la conducta delictiva violenta, superior en els homes que en les dones. Altres diferències que esmenta es refereixen al temps que triga a reincidir: si la noia reincideix, ho fa de seguida o ja no reincideix, mentre que el noi manté un període de risc més ampli. La noia també s'inicia en la *carrera* delictiva una mica més tard que el noi i l'abandona abans. La comprovació d'aquestes i d'altres supòsits recollits en les hipòtesis de la recerca, constitueixen l'eix de treball d'aquest capítol.

La població femenina que ha finalitzat un programa durant l'any 2002 ha estat de 466 persones, la qual cosa suposa el 12,5% de la població objecte d'estudi.

En la recerca, la mostra inclosa ha estat finalment de 369 noies, tot i que en els programes de *llibertat vigilada*, *PBC*, *altres mesures en medi obert*, *internament* i *només cautelars* s'ha pres la població sencera. Per al conjunt de la població femenina aquesta mostra estudiada implica assumir un error mostral del $\alpha = \pm 2,33\%$ per a dades globals, amb un interval de confiança del 95,5% i un $p = q = 50$.

6.1. Descripció de la població

6.1.1. Les variables individuals

Considerant la variable nacionalitat, el percentatge de noies espanyoles infractores respecte a les nascudes fora és dos punts més alt que en els nois. Per col·lectius d'estrangeres, el grup que prové del Magrib és el més nombrós (igual que passava en la població en general), seguit pel col·lectiu de la Unió Europea, mentre que en els nois això és diferent, ja que el segon col·lectiu són els llatinoamericans. Entre les noies, el fenomen de les infraccions penals és encara un fenomen majoritàriament propi de les autòctones. En les taules des de l'A30 i fins a l'A63 (en l'annex 1), es recullen totes les freqüències i els percentatges comparats amb els dels nois.

L'edat en el primer contacte amb la justícia és molt semblant entre els dos col·lectius de nois i noies. La mitjana dels nois era de 16,03 anys en el moment del primer contacte, mentre que en les noies es produeix de mitjana als 16,18 anys. En canvi, quant a l'edat en la finalització del programa hi ha una clara diferència en les noies respecte als nois. Les noies acaben més joves: 17,27 anys de mitjana pels 17,65 anys de mitjana del col·lectiu de nois.

Altres variables individuals que hem considerat en l'estudi són el consum de tòxics en qualsevol moment de la seva història i els problemes de salut mental. Respecte al primer punt, les noies són menys consumidores de tòxics que els nois (59,8% per un 75,1% dels nois).

Quant a la salut mental, s'ha detectat un percentatge menor de problemes entre les noies que entre els nois (9,5% noies per un 12,9% dels nois).

6.1.2. Les variables sociofamiliars

En aquest punt, només destacarem aquelles variables respecte a les quals les noies presenten diferències respecte als nois:

Les noies tenen més estabilitat domiciliària (94,6% viuen en domicili fix davant un 90,5% dels nois) i no consta cap noia que visqui al carrer (per un 2,7% els nois).

Segurament aquest darrer col·lectiu estarà relacionat amb menors magribins que han arribat sols a Catalunya (*MEINA*), fenomen que no es dona entre les noies, com ja es va recollir en un altre estudi.⁵⁶

Les noies han patit menys trencament de vincles que els nois (22,5% per un 27,0%) i menys desaparició traumàtica de familiars (32,0% per un 38,2%).

La situació socioeconòmica insuficient és menys acusada (23,8% en les noies per un 33,3% en els nois).

Entre les famílies que tenen problemes greus de salut física, el grup de les noies presenta percentatges més baixos que la població general (37,4% de les noies per un 48,9% dels nois) i de salut mental dels familiars (35,5% de les noies per un 42,0% dels nois).

Les noies en l'àmbit escolar estan molt més matriculades que els nois (46,0% per un 37,2%) i tenen millors resultats acadèmics (ESO finalitzada el 34,1% per un 22,9% dels nois).

En canvi, el fet de treballar en finalitzar la *causa base* és més freqüent en els nois (34,0% de les noies treballa per un 52,3% dels nois).

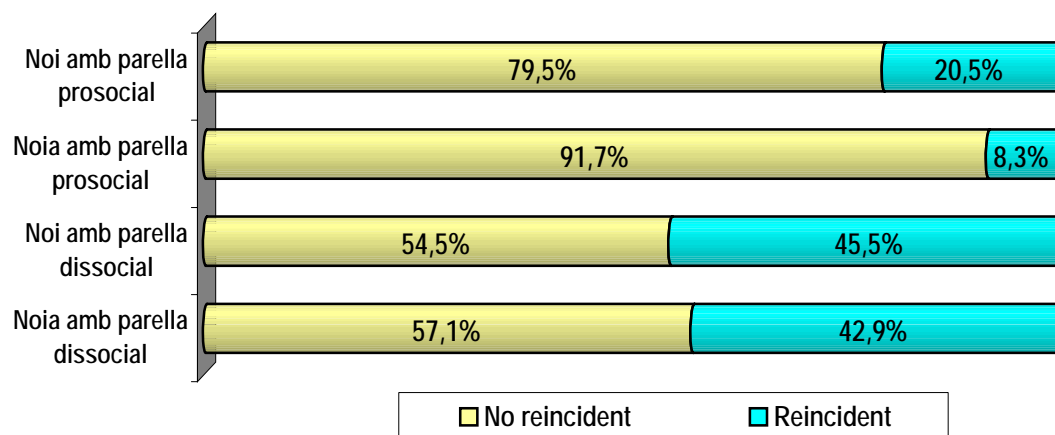
Pel que fa a la relació amb grups dissociats, les noies no s'hi relacionen tant (47,0% per un 57,8% dels nois) però sí que, en canvi, estan més exposades a tenir parella dissociada (el 13,3% de les noies tenen parella dissociada per un 3,1% dels nois). La parella prosocial es dona menys en noies (22,9% per un 31,4% dels nois). Recordem que la literatura científica considera factor de risc tenir una parella dissociada i un factor protector tenir-la prosocial.

Com veurem en el gràfic 1, en les noies la influència que té el tipus de parella és més acusada que en els nois. Per a elles, la sociabilitat de la parella és un factor més protector si és prosocial o més de risc si és dissociada. En canvi, per als nois infractors una parella prosocial frena el seu comportament infractor, però amb menys influència que en les noies, i tampoc té la mateixa influència el fet de tenir una parella dissociada. Veurem que les noies que tenen parella prosocial són

⁵⁶ CAPDEVILA i FERRER (2003) *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 24.

majoritàriament no reincidents (91,7%), mentre que les noies que tenen una parella dissocial presenten una taxa de reincidència important (42,9%). Aquestes diferències són estadísticament significatives. En canvi, entre els nois, les diferències no són estadísticament rellevants.

Gràfic 1. Reincidència en el delictes segons el tipus de parella.

Per concloure apartat de variables, s'observa que les noies tenen menys factors de risc sociofamiliars que els nois i que tenen més factors de protecció al seu favor com ara l'escolarització o una formació superior. Entre el grup d'iguals, les noies no estan tan exposades a la influència de risc dels grups dissocials, però en canvi sí que ho estan en el factor *parella dissocial*.

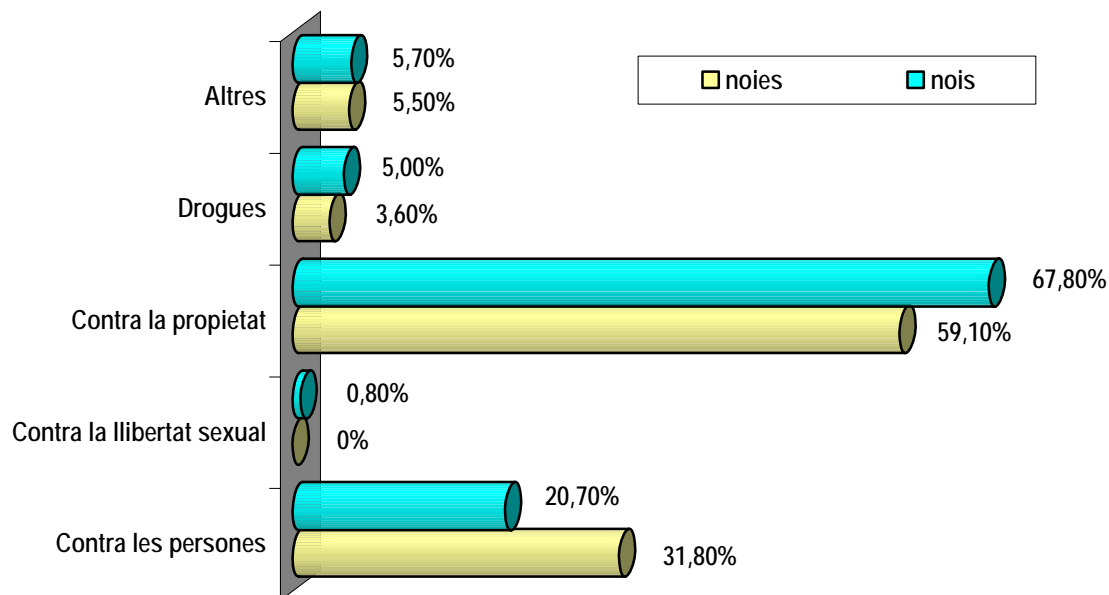
Respecte a la resta de variables de risc (maltractaments físics, psíquics, nucli de convivència, antecedents delictius familiars i toxicomania familiar), no hi ha diferències percentuals entre el grup de noies i de nois.

6.1.3. Les variables penals i criminològiques

Respecte al grup de noies, pel que fa a les variables penals i criminològiques, destaca com a variable molt influent el tipus de fet delictiu en què es troben implicades (gràfic 2).

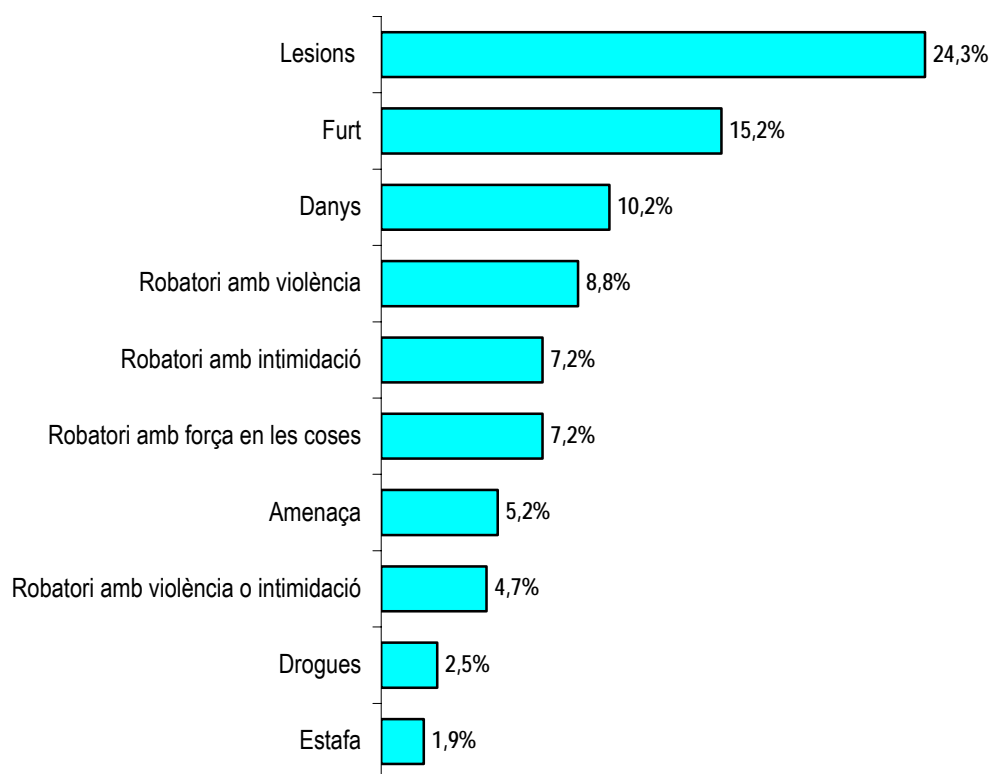
En la nostra hipòtesi número 21 esperàvem trobar que la majoria de noies cometria delictes *contra la propietat* i *contra la salut pública*. Aquesta hipòtesi no s'ha confirmat del tot. És veritat que les noies cometen majoritàriament delictes contra la propietat, tot i que són més destacats entre els nois (59,1% de les noies per un 67,8% dels nois). Però el segon tipus delictiu més freqüent és el de *delictes contra les persones* —cal destacar que el grup de noies en cometen proporcionalment més que el grup de nois (31,8% per un 20,7%).

Gràfic 2. Fet delictiu de la causa base. Repartiment en els cinc grups. Comparatiu de les noies amb els nois.

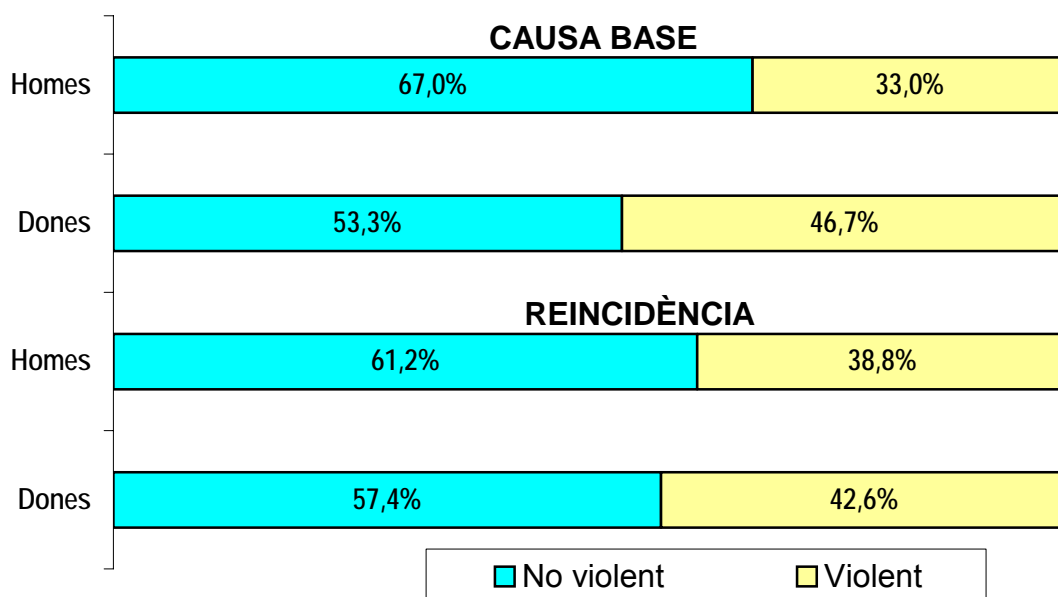
Si estudiem els fets delictius concrets, destaca entre les noies com a primer fet delictiu el de *lesions* (24,3% de les noies per un 15,3% dels nois); en segon lloc el *furt* (15,2% de les noies per un 9,3% dels nois) i, sorprenentment, la suma dels *robatoris amb intimidació*, *robatoris amb violència* o *robatoris amb intimidació i/o violència* dona un 20,7% per un 16,1% que sumen els que cometen els nois. El tipus de fet delictiu en què els nois superen clarament les noies és en els *robatoris amb força de les coses* (7,2% de les noies per un 15,5% dels nois) i els *furts d'ús de vehicle a motor* (1,5% de les noies per un 6,9% dels nois).

Gràfic 3. Rànquing dels 10 fets delictius més comuns en les noies.

Així, quan mirem les proporcions del delictes violent, trobem per a la nostra sorpresa que el percentatge de les noies en la *causa base* és del 46,7% mentre que per als nois és del 33,0%. Aquests resultats contradiuen aquella afirmació de Rechea que situava la conducta delictiva violenta en els nois com la principal diferència amb les noies. Els resultats de la recerca contradiuen aquesta afirmació. També els contradiuen els resultats de la reincidència quan aquesta és violenta. El percentatge de noies amb delictes violent en la reincidència en el delictes continua sent superior, del 42,6%, per un 38,8% dels nois (gràfic 4).

Gràfic 4. Delicte violent en les noies: proporció en la causa base i en la reincidència i comparació amb els nois.

Quant al programa aplicat en la *causa base*, no es troben diferències en l'aplicació d'uns programes o uns altres en els nois i les noies. El programa d'*internament* n'és l'única excepció, ja que s'aplica més als nois (2,7% a les noies per un 5,4% als nois) i també ho és el programa *només assessorament*, amb una proporció d'aplicació més alta entre les noies (39,0% per un 36,0%).

Altres variables en què el perfil penal i criminològic és força diferenciat segons el *gènere* són les referides als antecedents i la reincidència: les noies tenen menys antecedents que els nois, cometes menys reincidències i triguen més temps a reincidir. Aquestes dades sí que coincideixen més amb les hipòtesis esperades.

El 29,0% de les noies tenen causes prèvies, mentre que en els nois el percentatge puja fins al 45,6%. Quant al nombre de causes prèvies, la mitjana per a les noies és de 0,84, amb una desviació típica d'1,9, mentre que per als nois és d'1,73 causes prèvies, amb una desviació típica molt més elevada, de 3,0.

També destaca molt el percentatge de la reincidència general: els nois doblen la de les noies.

La taxa de reincidència de les noies és del **12,7%**, mentre que la dels nois és del 25,2%.

Si s'estudia si es reincideix més com a menor o com adult, s'observa que les noies han reincidit majoritàriament com a menors —l'11,4% de les reincidents per un 18,6% dels nois reincidents—, mentre que quasi no ho han fet com a adultes —un 2,2% de les reincidents per un 8,4% dels nois que reincideixen ja com a adults. Aquestes dades confirmen la segona part de l'afirmació de Rechea respecte que les noies tenen una *carrera* delictiva més curta. El nombre total de causes en què es troben implicats nois i noies és sensiblement diferent. Les noies presenten una mitjana de 2,12 causes en el seu expedient i una desviació típica de 2,75, mentre que els nois tenen una mitjana de 3,73 causes i una desviació típica més alta, de 5,71.

Respecte al temps que triguen a reincidir, les noies tarden de mitjana 226,65 dies, amb una desviació típica de 210,85 dies, mentre que els nois triguen molt menys de mitjana, 190,78 dies, amb una desviació típica també més curta, de 187,31 dies.

6.2. Els factors explicatius de la reincidència en les noies

Són menys les variables que expliquen les diferències entre les noies reincidents i les noies no reincidents que en el conjunt de tot el col·lectiu que ja hem explicat en el capítol 4.

Les variables que no apareixen en les noies per explicar les diferències en la reincidència són: *la causa base; la nacionalitat, el tipus de residència, el nucli de convivència, la desaparició traumàtica de familiars, els problemes de salut mental entre els familiars, la formació escolar, la situació laboral, els problemes de salut mental de la menor, el delictes comès en la causa base agrupat en les cinc categories estudiades, el nombre de fets delictius comesos en la causa base, el tipus de fet delictiu en la causa base i el delictes violent comès en la causa base.*

El fet de no haver trobat diferències significatives es deu que o bé hi ha pocs subjectes per realitzar l'anàlisi o, malgrat haver-n'hi, les diferències no són prou significatives.

En la taula 1 es recullen els perfils contrastats per les diferències estadísticament significatives entre les noies reincidents i les noies no reincidents.

Taula 1. Diferències entre el perfil de la noia reincident i el de la noia no reincident.

Perfil de la noia reincident	Perfil de la noia no reincident
✓ Té més germans	✓ És filla única
✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 15,2 anys	✓ La mitjana d'edat en el primer contacte amb la justícia és de 16,31 anys
✓ És consumidora de tòxics	✓ No consumeix tòxics
✓ Ha viscut trencament de vincles familiars	✓ No ha viscut trencament de vincles familiars
✓ Ha patit maltractaments físics intrafamiliars	✓ No ha patit maltractaments físics intrafamiliars
✓ Ha patit maltractaments psíquics o emocionals	✓ No ha patit maltractaments psíquics o emocionals
✓ Hi ha antecedents delictius en la família	✓ No hi ha antecedents delictius dins la família
✓ En la família hi ha problemes greus de salut física	✓ No hi ha problemes greus de salut física dins de la família
✓ En la família hi ha problemes de toxicomania	✓ No hi ha problemes de toxicomania familiar
✓ La situació socioeconòmica és insuficient	✓ La situació socioeconòmica és suficient o alta
✓ No està matriculada a l'escola	✓ Manté la referència escolar
✓ Té relació amb grups dissocials	✓ No té relació amb grups dissocials
✓ Si té parella, aquesta és dissocial	✓ No té parella o si en té és prosocial
✓ Té antecedents. La mitjana és de 1,79	✓ No té antecedents, o menys. La mitjana és de 0,70
✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 4,45	✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 1,79
✓ Continua cometent fets delictius tot i estar sota control de la DGJJ	✓ No comet fets delictius mentre dura l'actuació de la DGJJ
✓ La mitjana d'edat quan finalitza la intervenció de Justícia és de 16,72 anys	✓ La mitjana d'edat quan finalitza la intervenció de Justícia és de 17,35 anys

6.3. L'aplicació dels programes a les noies

Ja hem comentat anteriorment que no s'han trobat diferències significatives en l'aplicació dels programes en les noies. Quan ens fixem en les diferències entre els perfils de les menors en cada programa, pràcticament no hi ha diferències entre les que són reincidents i les que no ho són, amb el mateix argument que en el punt anterior: o bé hi ha pocs subjectes per realitzar l'anàlisi o realment les diferències són poc significatives (taula 2).

Taula 2. Perfil de les noies reincidents i el de les no reincidents segons els programes.

Mediació i reparació (113 casos)	
Perfil de la noia reincident (11 casos)	Perfil de la noia no reincident (102)
✓ Té més germans	✓ És filla única
✓ Ha patit maltractaments psíquics o emocionals	✓ No ha patit maltractaments psíquics o emocionals
✓ No està matriculada a l'escola	✓ Manté la referència escolar
✓ Si té parella, aquesta és disocial	✓ No té parella o si en té és prosocial
✓ Té pocs antecedents: 0,82 de mitjana	✓ No té antecedents
✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 2,55	✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 1,07
Només mesures cautelars (4 casos)	
Perfil de la noia reincident (3 casos)	Perfil de la noia no reincident (1)
Pocs casos. Descartat l'anàlisi	Pocs casos. Descartat l'anàlisi
Altres mesures en medi obert (1 cas) No hi ha anàlisi possible	
PBC (35 casos)	
Perfil de la noia reincident (5 casos)	Perfil de la noia no reincident (30)
✓ Ha patit maltractaments físics intrafamiliars	✓ No ha patit maltractaments físics intrafamiliars
✓ Ha comès delictes contra les persones	✓ Ha comès delictes contra la propietat o altres
✓ Té pocs antecedents. La mitjana és de 2,80	✓ No té antecedents o molt pocs. La mitjana és de 0,50
✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 6,0	✓ La mitjana de causes en el seu expedient de la DGJJ és de 1,60
Llibertat vigilada (49 casos)	
Perfil de la noia reincident (5 casos)	Perfil de la noia no reincident (44)
✓ És més gran quan finalitza el programa a la <i>causa base</i> : 19,55 anys	✓ És més jove quan finalitza el programa a la <i>causa base</i> : 18,04 anys
Internament (10 casos)	
Perfil de la noia reincident (4 casos)	Perfil de la noia no reincident (6)
✓ És més jove quan finalitza el programa en la <i>causa base</i> : 16,34 anys	✓ És més gran quan finalitza el programa en la <i>causa base</i> : 17,84 anys

Com a resum de les principals conclusions del capítol referit a les noies podem afirmar que:

Les noies presenten menys variables de risc que els nois i tenen més factors de protecció per evitar les conductes infractores.

Es confirma la hipòtesi de l'estudi que predeïa que les noies no superarien el 14% de la població infractora (la seva proporció és del 12,7%). També es confirma que la reincidència dels nois és superior a la de les noies (els nois doblen les noies: 25,2% davant 12,7%).

Les noies presenten menys antecedents que els nois i són més joves quan finalitzen el programa de la *causa base*, per la qual cosa podem concloure que comencen les seves *carreres* delictives més tard i les acaben més aviat.

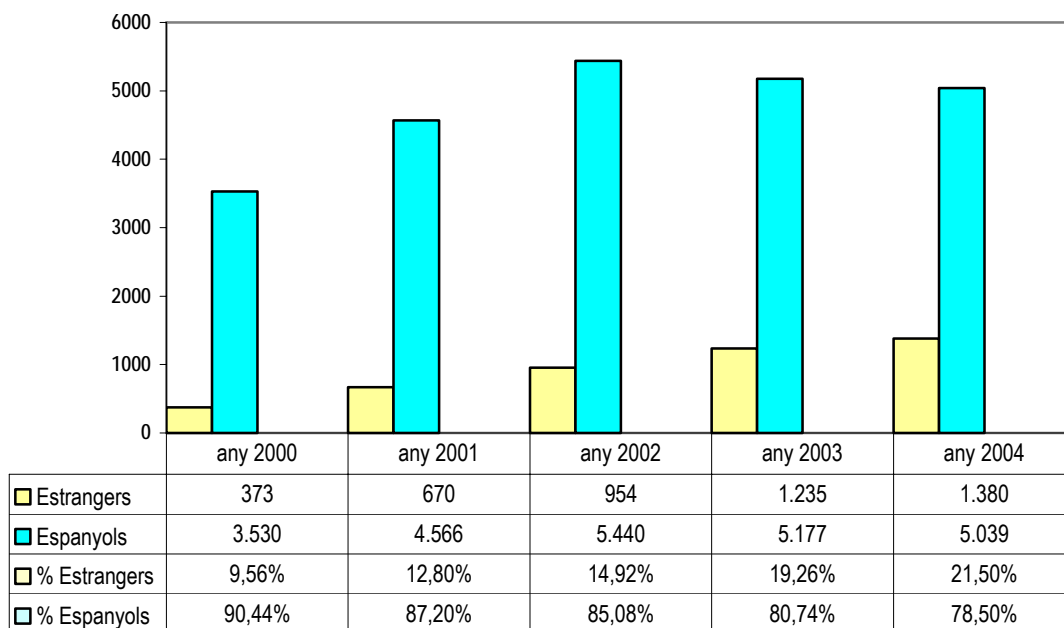
Per contra les noies cometem proporcionalment més fets delictius violents que els nois. Si bé presenten més proporció de *faltes* que els nois, també és cert que es troben implicades de manera estadísticament rellevant en més fets delictius *contra les persones* que els nois, en contra de la hipòtesi plantejada en la recerca, que esperava trobar-les agrupades majoritàriament en delictes *contra la propietat* o *contra la salut pública*. La diferència en la comissió de delictes violents entre nois i noies és de 13,7 punts a favor de les noies (46,7% de delictes violents en la *causa base* davant 33,0% dels nois), a més de protagonitzar percentualment més delictes de robatori amb violència o intimidació contra les persones (20,7% les noies davant 16,1% dels nois).

7. Els estrangers a la justícia juvenil: estudi específic

La població estrangera en contacte amb la justícia de menors ha anat creixent, com ho ha fet en tots els àmbits de la vida social catalana i espanyola. El fenomen de la immigració és un fenomen a l'alça molt acusat en els darrers anys i de contrastat impacte sobre l'estructura demogràfica i social del nostre país.

En el gràfic 1 es recull el nombre de casos atesos per la DGJJ al llarg dels darrers cinc anys, segons les dades de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil, així com l'evolució del percentatge del col·lectiu d'estrangers davant de l'espanyol. Hi ha dues dades que cal destacar en el gràfic: en primer lloc, l'augment del pes poblacional dels estrangers, que no ha parat de créixer durant els cinc darrers anys (els estrangers cada cop tenen més importància en el conjunt de la població infractora juvenil); en segon lloc, que, en termes absoluts, la població de la DGJJ sembla que comença a estabilitzar-se quant al seu creixement, un cop ha passat un temps de l'entrada en vigor de la LORPM.

Gràfic 1. Població estrangera a la DGJJ. Comparativa en els darrers cinc anys.

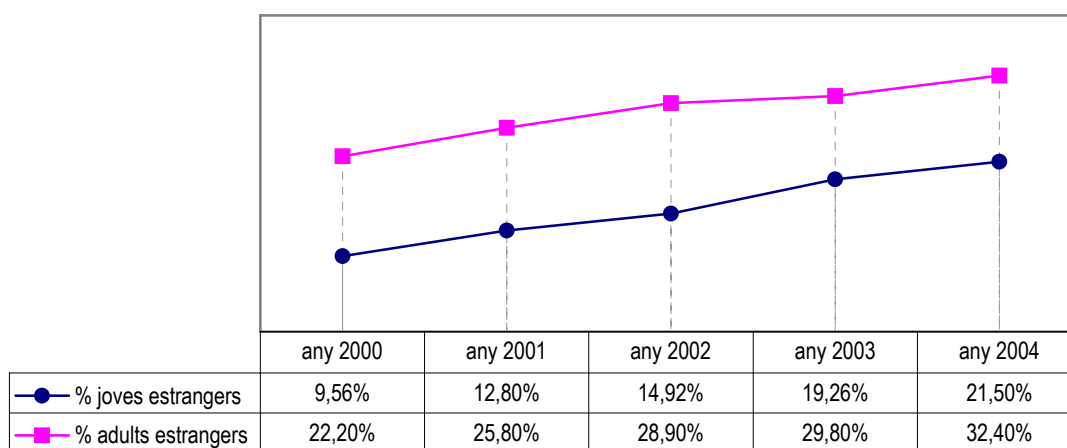

La distribució de la població segons la nacionalitat correspon al total de la població acumulada durant l'any.
 Font: Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Àrea de Planificació i Projectes Estratègics. Publicació semestral. Març de 2005.

Podem veure que, si fins a 2002 els dos col·lectius, el de la població infractora juvenil i el de la població infractora estrangera, creixien, sembla que darrerament només aquesta última continua el seu creixement exponencial. Caldrà estar atents a la seva evolució. ¿Aquesta tendència es dona només en la població juvenil infractora estrangera o es reproduïx també en la població infractora adulta que es troba sota la pena de presó?

El gràfic 2 recull la comparativa entre ambdues poblacions en el mateix marc territorial de referència, Catalunya, i en el mateix període temporal, 2000-2004.

Gràfic 2. Comparativa entre població estrangera juvenil i població estrangera adulta encarcerada.

Dades d'estrangers adults recollides l'últim dia de cada any i el percentatge que representen sobre el total de població encarcerada.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil.

Com es pot veure en el gràfic 2, la tendència a l'alça es manté en ambdós col·lectius, tant el de joves estrangers com el d'adults. La diferència entre els dos col·lectius el 2004 era d'11 punts per sobre en els adults i s'ha anat mantenint estable al llarg d'aquests cinc anys, amb petites fluctuacions.

El creixement del col·lectiu juvenil infractor estranger ens ha fet plantejar la necessitat d'estudiar-lo detalladament, amb vista a identificar més clarament les diferències significatives amb la població autòctona, si és que hi són, així com les diferències entre els diversos col·lectius que s'hi engloben, i veure si aquestes diferències respecte a les variables recollides en aquesta recerca, ens fan concloure

en la necessitat d'introduir propostes concretes per atendre'ls d'una manera més ajustada.

Ja hem esmentat en altres punts de l'informe que la variable *estranger* surt amb certa freqüència com una variable significativa a l'hora d'explicar la reincidència en el delictes. Però, com hem formulat en les nostres hipòtesis inicials, existeix un conjunt de variables socioeconòmiques molt determinants que incideixen en la reincidència i que hi són presents sempre o molt sovint en el cas dels menors estrangers, per la qual cosa voldríem demostrar que la procedència geogràfica de la persona no explicaria directament la reincidència, sinó les condicions de risc que envolten el menor estranger.

En la recerca, la mostra estudiada ha estat de 388 estrangers, que suposa el 13,9% de la població de la DGJJ que va finalitzar un programa durant l'any 2002.

Com es distribueixen els joves infractors estrangers segons la seva procedència? Com es pot comprovar en la taula 1, de manera molt irregular. Els col·lectius més presents en la DGJJ són, per aquest ordre: els magribins, els de Amèrica Central i Amèrica del Sud, els de la resta d'Europa, els de la Unió Europea i, ja molt testimonials i sense poder fer-ne cap anàlisi, els de la resta d'Àfrica, els d'Àsia i els de la resta del món.

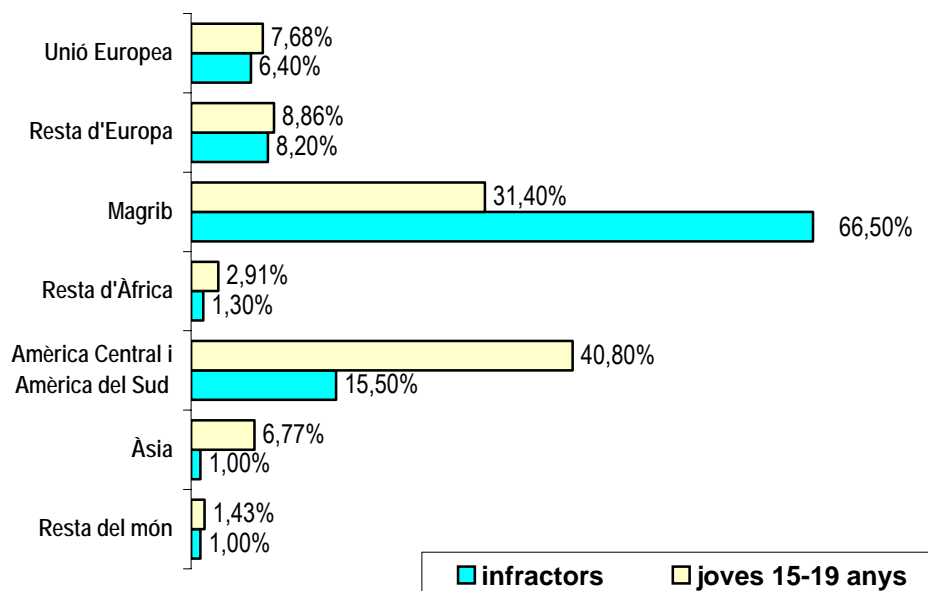
Taula 1. Distribució dels joves estrangers per àrees geogràfiques de procedència.

Àrea Geogràfica de procedència	Home		Dona		Total	
	n	%	n	%	n	%
Unió Europea	19	4,9	6	1,5	25	6,4
Resta d'Europa	28	7,2	4	1,0	32	8,2
Magrib	240	61,9	18	4,7	258	66,6
Resta d'Àfrica	4	1,0	1	0,3	5	1,3
Amèrica Central i Amèrica del Sud	56	14,4	4	1,0	60	15,5
Àsia	4	1,0	0	0	4	1,0
Resta del món	2	0,5	2	0,5	4	1,0
Total	353	90,9	35	9,1	388	100,0

Es correspon aquesta distribució amb la que es dona entre la població estrangera jove resident a Catalunya? En el gràfic 3 es comparen les dades de la recerca amb les que proporciona l'Institut Nacional d'Estadística, en el Padró Municipal de 2004

per a Catalunya. D'entre les franges d'edat que s'analitzen, ens hem centrat en la franja de joves de 15 a 19 anys.

Gràfic 3. Comparativa de dades de joves estrangers infractors i població estrangera empadronada a Catalunya per àrees geogràfiques de procedència.

A partir dels resultats del gràfic 3, podem concloure que:

La Unió Europea, la resta d'Europa i la resta del món tenen percentatges molt semblants entre la població estrangera empadronada i els infractors.

Àsia, la resta d'Àfrica i sobretot Amèrica Central i Amèrica del Sud tenen percentatges d'infractors per sota del que els correspondria per pes poblacional general.

El Magrib és l'únic col·lectiu que es troba representat molt per sobre entre la població infractora. El percentatge és prou elevat com per condicionar tota la variable *estrangeria* com a indicador de risc en tots els encreuaments de variables explicatives amb explicades.

Com que les realitats dels joves que pertanyen a cada àrea geogràfica de procedència són molt diferents, hem volgut analitzar separatament, per a les variables estudiades, els joves procedents del Magrib i els llatinoamericans, comparant-los entre si i també amb els espanyols. També s'aporten alguns elements

respecte a la població juvenil de la resta de l'Europa no comunitària, fonamentalment joves procedents de Romania i l'antiga Iugoslàvia. Els joves de la Unió Europea no s'estudien com a col·lectiu propi pel fet de ser un grup infractor molt poc nombrós i presentar d'entrada uns perfils descriptius molt semblants als espanyols. Com hem dit, tampoc no es podran extreure conclusions generalitzables de la resta de països pel baix nombre de casos.

Així, en aquest capítol el lector trobarà detallats els factors de risc més presents en la població estrangera respecte de la població espanyola; en segon lloc, hi trobarà un perfil explicatiu dels factors de reincidència en la població estrangera en general, i, per finalitzar, les comparatives i les principals diferències entre la població juvenil infractora espanyola davant la magribina i la llatinoamericana, i també entre aquests dos grups esmentats en darrer lloc.

7.1. Les variables explicatives de la reincidència en la població estrangera

Ja hem vist en el capítol 4 el perfil del jove reincident davant el perfil del jove no reincident, i com pràcticament el conjunt sencer de les variables estudiades personals i socioeconòmiques resulten significatives per definir els dos perfils, de manera que els valors més extrems de cada variable són els que millor les expliquen. La presència de factors de risc i l'absència de factors protectors es localitzen en el perfil del jove reincident en el delictes, i a la inversa, l'absència de factors de risc i la presència de factors protectors es localitzen en el perfil del jove no reincident.

En aquest apartat ens fixarem en el fet de si aquestes variables correlacionen directament amb el fet de ser espanyol o estranger, de manera que es repetirà la lògica descrita fa un moment, en què la presència dels factors de risc i l'absència de factors de protecció es trobaran presents majoritàriament en la població estrangera; per contra, l'absència de factors de risc i la presència de factors de protecció es trobaran majoritàriament en la població espanyola.

7.1.1. Variables personals

Pel que fa a la variable gènere, en el grup d'estrangers hi ha més nois del que correspondria proporcionalment, si es mantingués la proporció de nois i noies que es dona en el total de la població. Els nois estrangers estan bàsicament molt sobrerrepresentats en el grup de magribins, ja que les noies magribines molt rarament emigren en les condicions que ho fan els nois, probablement pel paper que té la dona en la seva societat i el vincle que manté amb la família.

No s'han trobat diferències estadísticament significatives entre espanyols i estrangers referides als problemes de salut mental dels joves o al problema de consum i dependència de tòxics. Per tant, no s'explicaria una presència més accentuada d'estrangers entre els infractors per cap d'aquestes dues variables.

7.1.2. Variables socioeconòmiques

Respecte a les variables socioeconòmiques recollides en qualsevol moment de la seva història, trobem les característiques següents en el jove infractor estranger diferents del jove infractor espanyol:

- Pertany, de manera estadísticament rellevant, a famílies més nombroses que el jove infractor espanyol, la qual cosa implica un repartiment més gran dels pocs recursos econòmics disponibles (vegeu la taula A64 de l'annex 1).
- Hi ha més casos en què el jove estranger ha patit més sovint trencament de vincles, derivats segurament de la seva història migratòria (vegeu la taula A65 de l'annex1).
- Hi ha més casos en què el jove estranger ha viscut més sovint desaparicions traumàtiques d'aquests familiars de primera consanguinitat, que també han emigrat abans que ell i amb qui ha perdut la relació afectiva directa (vegeu la taula A66 de l'annex1).
- Hi ha més casos en què el jove estranger ha patit més sovint maltractaments físics, emocionals i psíquics intrafamiliars. L'estrès familiar i la manca d'alguns dels seus membres ha facilitat probablement el

deteriorament de les relacions que sovint han acabat en maltractaments de tot tipus (vegeu les taules A67 i A68 de l'annex 1).

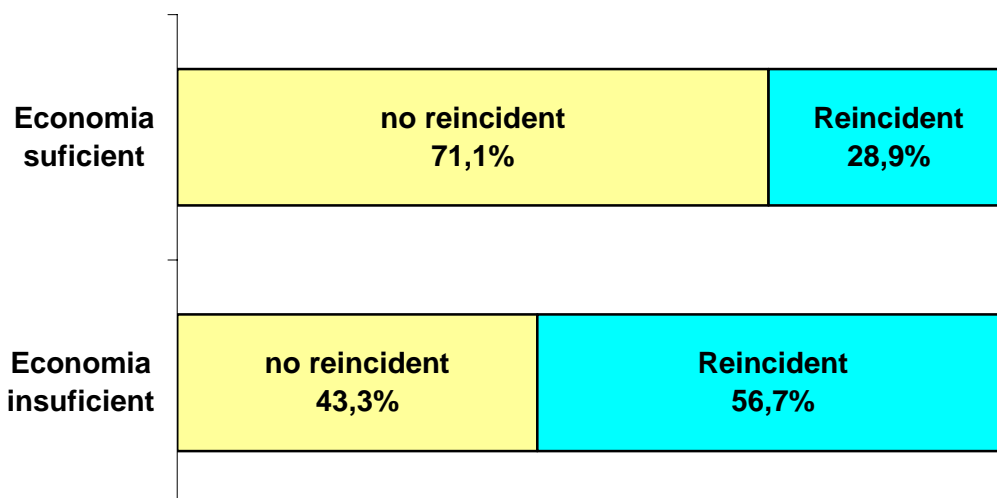
No hi ha diferències rellevants entre estrangers i espanyols quant als antecedents delictius familiars (els pares dels joves estrangers infractors no són més delinqüents que els pares dels espanyols); ni tampoc hi ha diferències respecte a la salut física dels familiars, ni a la salut mental, ni a la toxicomania familiar.

Respecte a les variables socioeconòmiques recollides en finalitzar la *causa base*, trobem les característiques següents en el jove infractor estranger diferents del jove infractor espanyol:

- El seu nucli de convivència és la DGAIA, la DGJJ, altres persones, o bé viu sol o amb parella, mentre que el jove infractor espanyol té molt més sovint el suport de la família pròpia i viu en finalitzar la *causa base* amb la família d'origen. La intensitat d'aquesta diferència significativa és alta (vegeu la taula A67 de l'annex 1).
- L'estranger mostra més dificultats per tenir un domicili estable. Els menors que viuen al carrer pertanyen majoritàriament a aquest grup d'estrangers. La intensitat d'aquesta diferència significativa és molt alta (vegeu la taula A68 de l'annex 1).
- Té una situació socioeconòmica insuficient, mentre que l'espanyol se situa més en una situació suficient o alta (vegeu la taula A69 de l'annex1).
- Està matriculat amb molta menys freqüència a l'escola que el jove infractor espanyol, no té estudis o no té l'ESO acabada i tampoc no treballa (vegeu les taules A70, A71 i A72 de l'annex 1).
- Es relaciona més amb grups dissociats que el jove infractor espanyol (vegeu la taula A73 de l'annex1).

No hi ha diferències rellevants entre estrangers i espanyols quant a tenir parella i la sociabilitat que aquesta presenta.

Gràfic 4. Estrangers. Relació entre la situació socioeconòmica i la reincidència.

La relació entre les variables *economia insuficient* i *reincidir* són estadísticament rellevants, amb una potència en la significació alta. Això vol dir que la situació socioeconòmica insuficient en els estrangers és la variable que més influeix en la comissió de nous delictes.

Com a principal conclusió d'aquest punt direm que queda confirmada la hipòtesi que plantejem en aquesta recerca respecte que són les difícils circumstàncies sociofamiliars dels joves estrangers les que expliquen que siguin un col·lectiu més reincident, també que la variable *nacionalitat* és significativa com a explicativa de la reincidència.

7.2. El perfil del jove reincident estranger

Com hem fet en altres capítols, en la taula 2 recollim la significació de les variables estudiades per dibuixar, en aquest cas, el perfil del jove infractor estranger reincident. Les dades es presenten per a tot el col·lectiu d'estrangers i específicament per a tres dels grups que el componen, els més importants en nombre de casos: magribins (258 subjectes), llatinoamericans (60 subjectes) i menors de la resta d'Europa (32 subjectes).

Les conclusions més importants que es poden extreure del perfil del jove reincident estranger és que presenta les mateixes variables explicatives que el jove reincident espanyol. Les matisacions són que l'estranger arriba més gran a la justícia de menors, probablement perquè també arriba més tard al nostre país, i també finalitza amb més edat els programes que se li apliquen. Els que viuen al carrer són pràcticament tots estrangers, concretament magribins, i tenen molt menys suport familiar que els espanyols, probablement per una situació familiar al nostre país poc estable.

Per àrees geogràfiques de procedència, els magribins reincidents destaquen pel fet que se'ls apliquen més mesures cautelars com a mesura única, més llibertats vigilades i més internaments. Els llatinoamericans reincidents són els més joves en arribar per primer cop a la DGJJ (14,86 anys), si bé la diferència amb la mitjana espanyola és força reduïda (15,0 anys). Els reincidents de la resta d'Europa cometem més faltes que delictes; gairebé no hi ha més diferències significatives a causa del baix nombre de subjectes que constitueixen la mostra.

Taula 2. Perfil del jove estranger reincident. Desglossament per col·lectius.

Perfil del jove infractor estranger reincident	Total d'estrangers		Magrib		Llatino-americanos		Resta d'Europa	
	Significació i potència	Indicador de perfil	Sig.	Indicador	Sig.	Indicador	Sig.	Indicador
Variabls individuals								
Sexe	Sí Moderada	Home	Sí	Home	No		No	
Edat en l'inici de l'expedient	Sí	16,0 anys	Sí	15,82 anys	Sí	14,86 anys	No	
Edat en la finalització de la <i>causa base</i>	Sí	17,5		17,16 anys	No		No	
Consum de tòxics	Sí Alta	Sí	Sí	Sí	No		No	
Problemes de salut mental	No		No		No		No	
Variabls sociofamiliars (en qualsevol moment de la seva història)								
Nombre de germans	Sí Moderada	3 germans o més	Sí	Tenir germans	No		No	
Trencament de vincles	Sí Moderada	Sí	Sí	Sí	No		No	
Desaparició de traumàtica familiars	Sí Moderada	Sí	Sí	Sí	No		No	
Maltractaments físics intrafamiliars	Sí Moderada	Sí	No		No		No	
Maltractaments psíquics	Sí Moderada	Sí	No		No		No	
Abús sexual intrafamiliar	No		No		No		No	
Antecedents delictius en la família	Sí Alta	Sí	No		No		Sí	Sí
Problemes de salut física en la família	Sí Molt alta	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí	No	
Problemes de salut mental en la família	Sí Moderada	Sí	Sí	Sí	No		No	
Toxicomania en la família	No		No		No		No	
Variabls sociofamiliars (en el moment de finalitzar la <i>causa base</i>)								
Estabilitat del domicili	Sí Alta	Al carrer	Sí	No té domicili fix Al carrer	No		No	
Nucli de convivència	Sí Moderada	Centre JJ Sol	Sí	Centre JJ Sol	No		No	
Situació socioeconòmica	Sí Moderada	Insuficient	Sí	Insuficient	No		No	
Matriculació escolar	Sí Moderada	No matriculat	Sí	No matriculat	No		No	
Formació escolar	Sí Moderada	Formació no reglada	Sí	Formació no reglada	No		No	
Situació laboral	Sí Baixa	No treballa	No		No		No	
Relació amb grups dissociats	Sí Alta	Sí relació	Sí	Sí relació	Sí	Sí relació	No	
Té parella?	No		No		No		No	

Perfil del jove infractor estranger reincident	Total d'estrangers		Magrib		Llatino- americans		Resta d'Europa	
	Significació i potència	Indicador de perfil	Sig.	Indicador	Sig.	Indicador	Sig.	Indicador
Variabls penals i criminològiques								
Grup de delictes comès en la <i>causa base</i>	No		No		No		No	
Gravetat del delictes en la <i>causa base</i>	Sí Baixa	Delictes violents	No		Sí	Delictes violents	No	
Tipus de fet delictiu en la <i>causa base</i>	No		No		No		Sí	Falta
Nombre de fets delictius en la <i>causa base</i>	No		No		No		No	
Nombre d'implicats en el fet delictiu de la <i>causa base</i>	No		No		No		No	
Programa aplicat en la <i>causa base</i>	Sí Alta	Internament	Sí	Internament Llibertat vigilada Només cautelars	No		No	
Causas prèvies a la <i>causa base</i>	Sí Alta	Sí en té	Sí	3,11 causes	Sí	3,19 causes	No	
Causas durant la <i>causa base</i>	Sí Moderada	Sí en té	Sí	0,31 causes	No		No	
Total de causas implicat	Sí	7,02 causes	Sí	6,96 causes	Sí	7,38 causes	No	

Si ens fixem ara en les diferències que trobem entre els indicadors de les variables estudiades per al col·lectiu de joves infractors espanyols davant els magribins i els llatinoamericans, trobarem les diferències següents:

Taula 3. Diferències entre els perfils infractors del jove espanyol, del magribí i del llatinoamericà.

Jove infractor espanyol	Jove infractor magribí	Jove infractor llatinoamericà
	✓ Hi ha més nois	
✓ Hi ha més fills únics	✓ Hi ha més de 3 germans	
	✓ És més consumidor de tòxics	
✓ La mitjana d'edat en l'inici de l'expedient és de 16 anys	✓ La mitjana d'edat en l'inici de l'expedient és de 16,14 anys	La mitjana d'edat en l'inici de l'expedient és de 15,95 anys
	✓ Ha patit més freqüentment trencament de vincles familiars	
	✓ Ha patit més freqüentment desaparicions traumàtiques	
	✓ Ha patit més freqüentment maltractaments físics intrafamiliars	✓ Ha patit més freqüentment maltractaments físics intrafamiliars
	✓ Ha patit més freqüentment maltractaments psíquics o emocionals intrafamiliars	
✓ Té domicili fix	✓ No té domicili fix	
	✓ Viu al carrer	
✓	✓ Viu en centres de la DGAIA / a centres DGJJ / sol / altres	
	✓ Situació econòmica insuficient	
	✓ No està matriculat a l'escola	
	✓ Sense estudis	
	✓ Hi ha més freqüentment relacions amb grups dissocials	
	✓ Hi ha més freqüentment delictes <i>contra les persones</i> i més concretament destaca el delictes de <i>lesions</i>	
	✓ Cometem delictes violents amb major freqüència	
	✓ Hi ha una proporció major de delictes comesos de forma individual	
✓ S'apliquen més freqüentment programes de mediació i reparació i de PBC en la <i>causa base</i>	✓ S'apliquen més freqüentment programes d'internament i més mesures cautelars en la <i>causa base</i>	✓ S'apliquen més freqüentment programes d'internament en la <i>causa base</i>
✓ La mitjana de causes prèvies és d'1,61 causes	✓ La mitjana de causes prèvies és de 2,43 causes	✓ La mitjana de causes prèvies és de 1,12 causes
✓ La mitjana total de causes a la DGJJ és de 3,51	✓ La mitjana total de causes a la DGJJ és de 4,88	✓ La mitjana total de causes a la DGJJ és de 3,03
	✓ Els reincidents es concentren en el grup que triga menys de 6 mesos a reincidir	
	✓ En la reincidència és més elevada la reincidència violenta	

Els magribins són, de bon tros, el col·lectiu amb més factors de risc i menys factors de protecció presents en les seves biografies. Com a grup són els de perfil penal i criminològic més dur.

8. Conclusions

8.1. Síntesi de resultats

8.1.1. Respecte al perfil del menor infractor

- La població juvenil infractora és predominantment masculina. El 87,3% són homes i el 12,7% són dones.
- Els estrangers infractors són el 17,1% del total de la població de la DGJJ estudiada. Estan set punts per sobre del que correspon a la proporció de població estrangera que viu al nostre país en la franja d'edat de 15 a 19 anys.
- D'entre la població estrangera, els magribins són, de bon tros, el col·lectiu més nombrós i més sobrerrepresentat, ja que suposen el 66,5% del total de joves estrangers infractors, seguits molt de lluny pels d'Amèrica Central i Amèrica del Sud, que representen el 15,5% dels estrangers infractors. Tots els col·lectius estrangers, exceptuant-ne els magribins, estan per sota en el percentatge d'infractors del que els correspondria pel seu pes poblacional.
- La mitjana d'edat pel primer contacte amb la DGJJ se situa en els 16,05 anys, amb una desviació típica de 1,98, mentre que l'edat mitjana en finalitzar la *causa base* se situa als 17,60 anys, amb una desviació típica d'1,67.
- Quant a la catalogació del fet delictiu que han comès majoritàriament els menors estudiats han estat *delictes* (81,4%), i els tipus delictius més freqüents han estat *contra la propietat* (65,8%) i *contra les persones* (22,1%), 12 i 14 punts respectivament per sobre de les proporcions que es donen en les persones adultes sotmeses a pena de presó. En canvi, *contra la salut pública (drogues)*, *contra la llibertat sexual*, i la categoria *altres delictes* els cometien en major proporció els adults.
- Del conjunt de delictes que han comès els joves infractors, la proporció de delictes violents és del 34,3%.⁵⁷

⁵⁷ Recordem que la categoria de delictes violents agrupa els següents delictes, pels quals com a mínim un menor o una menor ha finalitzat un programa d'intervenció durant l'any 2002: assassinat, homicidi, homicidi imprudent, lesions, violència física sobre familiars, violència física sobre persones,

- Si s'observa amb qui han comès el delicte els joves, majoritàriament l'han comès amb el grup d'amics (73,1%). Ara bé, si es concreta l'edat del grup d'amics, es troba que en un 48,9% de casos són com el jove, majoritàriament menors de 18 anys, i el 24,2% el grup d'amics està compost majoritàriament per joves majors de 18 anys. Un 23,0% dels menors estudiats cometen el delicte sols.
- Respecte als antecedents dels joves, s'observa que en el 56,6% dels casos només tenen una causa oberta en el seu expedient: és el seu primer contacte amb la justícia. La mitjana de causes prèvies per a la població juvenil infractora catalana se situa en 1,61 causes, amb una desviació típica de 2,89.
- Un 16% de la població infractora, ha passat algun cop per un centre de la DGJJ, i d'aquests, un 22,6% (104 menors) ha tingut més de tres ingressos.
- En les trajectòries delictives es veu una certa *especialització*, en el sentit que és més freqüent trobar repeticions del mateix tipus de delictes que no pas combinacions de delictes. Si es donen aquestes combinacions, el més freqüent són delictes *contra la propietat* i delictes *contra les persones*.
- Com més alt sigui el nombre de causes en què està implicat el menor, menys temps triga a cometre nous delictes i a tenir oberta una nova causa a la DGJJ. La mitjana de temps entre l'obertura d'una causa i la següent és de cinc mesos.
- S'observa que el perfil amb menys factors de risc presents en el subjecte i més factors de protecció pertany als joves als quals s'ha aplicat *només ATM* amb la proposta expressa de l'equip tècnic de *no continuar tramitant l'expedient* o amb resolució d'*amonestació* per part del jutge. A continuació, es troben els subjectes als quals se'ls ha aplicat el programa de *mediació i reparació*.

abusos sexuals, agressió sexual, robatori amb intimidació, robatori amb violència, i robatori amb violència o intimidació. Malgrat que hi ha altres delictes violents tipificats en el Codi penal, no s'han inclòs perquè no hi havia cap menor que finalitzés la mesura durant l'any 2002 per aquests altres delictes.

- En l'altre extrem, els joves als quals se'ls ha aplicat un programa d'*internament* mostren el perfil amb més factors de risc presents i menys presència de factors de protecció.
- Respecte a les noies es constata que tenen una trajectòria delictiva més curta. Comencen més grans que els nois i acaben més joves.
- Les noies presenten menys factors de risc personals i sociofamiliars i més factors de protecció davant les conductes infractores. Entre els grups d'iguals no s'exposen tant com els nois a la influència de risc dels grups dissocials.
- No obstant això, les noies cometen més fets delictius *contra les persones* que els nois. El fet delictiu percentualment més alt comès per elles són les *lesions*, i en la comissió de delictes violents estan percentualment per sobre dels nois tant en la *causa base* com en la reincidència. Hi ha poques noies, però proporcionalment han comès delictes més violents que els nois.

8.1.2. Respecte al perfil del reincident

Tot seguit presentem les característiques que hem trobat més representades en el col·lectiu de reincidents, en el benentès que no s'han de presentar totes alhora en tots els reincidents.

Majoritàriament, el reincident respon a les característiques següents:

- És home.
- Ha viscut trencament de vincles familiars i pèrdues traumàtiques i ha patit maltractaments físics i psíquics o emocionals en la seva pròpia família, en la qual també hi ha antecedents delictius i problemes greus de salut física i/o de salut mental; també són presents problemes de toxicomania. La inestabilitat és més freqüent en la residència i la situació socioeconòmica és insuficient. Actualment viu en un centre de menors o sol i té més germans.
- L'edat en el primer contacte amb la justícia se situa de mitjana als 15 anys. Comet delictes contra la propietat i el delicte és violent. Té antecedents i en la

causa base se li ha aplicat una mesura només *cautelar*, de *llibertat vigilada* o *d'internament*. La mitjana de causes en el seu expedient és de 7,66 i continua cometent fets delictius malgrat que està sota control de la DGJJ. És més jove quan finalitza la intervenció de la DGJJ: 17,27 anys de mitjana.

- És consumidor de tòxics.
- No està matriculat a l'escola i no té estudis o no ha acabat l'ESO. No treballa.
- Manté relacions amb grups dissociats. Si té parella, és dissociat.
- La mitjana de temps que el reincident triga en tornar-hi és de 193,67 dies.
- La mitjana del nombre de reincidències que realitza és de 1,88.

8.1.3. Respecte als grups específics d'estudi

- Les noies són menys reincidentes que els nois, però les que ho són presenten una proporció més alta de reincidències violentes.
- Els estrangers reincideixen abans i ho fan un nombre superior de vegades. En els estrangers, la presència de més factors de risc i menys presència de factors de protecció expliquen que la taxa de reincidència sigui més elevada (36,6%). Quan s'aïllen aquests factors, els estrangers són molt menys reincidentes. Els magribins són, de bon tros, el col·lectiu en què aquestes variables de risc són més presents i tenen com a grup el perfil penal i criminològic més dur.
- Els joves llatinoamericans presenten pocs factors de risc, però són factors molt potents per predir possibles reincidències: haver patit maltractaments físics per part de la família, mantenir relacions amb grups dissociats o començar de més jove el contacte amb la justícia.
- Cada nova causa oberta en la DGJJ retalla l'interval que es triga a cometre un nou delictes. Si de la primera causa a la segona es triga una mitjana de 311 dies, de la segona a la tercera baixa fins a 167 dies.

- Els joves que hem trobat complint pena de presó com a majors d'edat penal procedeixen més dels programes d'*internament*, *llibertat vigilada* o de *només mesures cautelars*, que no dels altres programes, en proporcions estadísticament significatives.

8.1.4. Respecte a les taxes de reincidència

- La taxa de reincidència general per a la població estudiada de la DGJJ a desembre de 2004, després d'un mínim de dos anys i un màxim de tres anys de seguiment, és del 22,73%.
- La taxa per als nois és del 25,2%, mentre que per a les noies es redueix a la meitat, el 12,7%.
- La taxa de reincidència és molt diferent en funció del programa amb què ha finalitzat la mesura en la *causa base* estudiada: per a la *mediació i reparació*, la taxa és del 12,7%; per a *només ATM* és del 23,9%; per a *només cautelars* és del 39,4%; per a *altres mesures en medi obert* és del 20,0%; per a la *PBC* és del 23,2%; per a la *llibertat vigilada* és del 31,9%, i per a *l'internament* és del 62,8%.
- La taxa de reincidència també és diferent segons el tipus de delicte comès en la *causa base* i situa la taxa dels delictes *contra les persones* en el 23,2%; delictes *contra la llibertat sexual* en el 15,0%; delictes *contra la propietat* en el 25,1%; delictes *contra la salut pública (drogues)* en el 7,2%, i en *altres delictes* en el 19,6%.
- La taxa de reincidència segons la gravetat del delicte situa el delicte violent en una reincidència del 27,0%, i el delicte no violent té una taxa de reincidència del 21,6%.
- **Les diferències entre totes les taxes esmentades** són estadísticament significatives i no són degudes a l'atzar.

8.1.5. Respecte a les variables més predictores de la reincidència

En la predicció de la reincidència, si s'apliquen tècniques estadístiques de regressió logística a tres de les mesures imposades en la causa base —*PBC, llibertat vigilada i internament*— i també a la reincidència violenta, els resultats principals obtinguts són els següents:

- Per al programa de *PBC*, les variables que expliquen millor la probabilitat de reincidir en el delictes són, per aquest ordre: *a)* haver rebut maltractaments físics intrafamiliars; *b)* l'edat en la finalització del programa (com més gran menys risc); *c)* el nombre d'antecedents (com més causes prèvies, més risc); *d)* l'edat en la finalització del programa creuat amb els maltractaments físics intrafamiliars; *e)* el nombre de causes prèvies creuat amb l'edat en la finalització del programa (si s'ha patit maltractaments o creix el nombre de causes prèvies, l'augment de l'edat és un factor de risc).
- Per al programa de *llibertat vigilada*, les variables que millor expliquen la probabilitat de reincidir en el delictes són, per aquest ordre: *a)* el sexe (ser home implica més risc); *b)* la situació econòmica del nucli familiar (insuficient és un factor de risc), i *c)* la relació amb grups dissocials (tenir-les implica major risc).
- Per al programa d'*internament*, les variables que millor expliquen la probabilitat de reincidir en el delictes són, per aquest ordre: *a)* la situació laboral (no treballar en el moment de finalitzar la mesura); *b)* la relació amb grups dissocials, i *c)* el trencament de vincles creuat amb el fet d'haver protagonitzat episodis de violència en la seva història.
- Per a la reincidència violenta, les variables que millor expliquen la probabilitat de reincidir són, per aquest ordre: *a)* la situació laboral (no treballar en el moment de finalitzar la mesura); *b)* la relació amb grups dissocials; *c)* l'edat en la finalització del programa (com més jove més risc), i *d)* l'edat en la finalització del programa creuat amb els maltractaments físics intrafamiliars (si s'ha patit maltractaments l'augment de l'edat és un factor de risc).

8.2. Comprovació de les hipòtesis inicials

Si recuperem les hipòtesis inicials plantejades, que corresponien a quatre blocs relacionats amb els objectius de la recerca, es recull la síntesi dels resultats, ja explicats i argumentats al llarg dels capítols de la recerca.

Bloc 1. Existeix una relació directa entre haver estat sotmès a programes de més control, reincidir i fer-ho abans

Hipòtesi 1. Les taxes de reincidència augmentaran en funció del programa aplicat (de menys a més: *mediació, altres mesures en medi obert, PBC, llibertat vigilada, internament*).

Resultat. S'esperava trobar diferències significatives, com realment ha estat, i amb l'ordre establert, encara que no s'esperava trobar-les tan pronunciades.

Hipòtesi 2. Els menors que presenten un nombre més alt d'intervencions en programes són els que reincideixen més.

Resultat. Efectivament els joves amb antecedents tenen també més reincidències.

Hipòtesi 3. Els menors dels programes de més control (*internament i llibertat vigilada*) triguen menys temps a reincidir, cometen més reincidències i tenen un nombre més alt de fets delictius, que els de programes més lleus (*mediació, PBC i altres mesures en medi obert*).

Resultat. No es compleix. No hi ha diferències quant al temps que triguen a reincidir ni en el nombre de reincidències.

Hipòtesi 4. Els menors dels programes de més control tindran significativament més historial penitenciari a adults quan tinguin la majoria d'edat, que els menors dels programes més lleus.

Resultat. Efectivament els joves dels quals s'ha trobat expedient obert a serveis penitenciaris corresponen majoritàriament a joves als quals s'havia aplicat programes d'*internament, llibertat vigilada* o només *cautelars*.

Bloc 2. Els programes, però, no expliquen la reincidència sinó que aquesta ve explicada pels factors que porten a què s'apliqui un o altre programa. Aquests factors són de tres tipus: perfil sociofamiliar i personal, carrera delictiva i tipus de delicte principal en la causa base

Sobre el perfil sociofamiliar i personal

Hipòtesi 5. Les variables ser home, estranger (per les variables socioeconòmiques que s'associen negativament a aquesta variable) i consumir tòxics, expliquen la reincidència.

Resultat. Efectivament els homes doblen a les dones pel que fa a la taxa de reincidència. També es confirma que la variable d'estrangeria ve intervinguda per variables socioeconòmiques i que el consum de tòxics influeix en la reincidència.

Hipòtesi 6. Les variables sociofamiliars: desestructuració familiar, presència de maltractaments i models familiars delictius n'expliquen la reincidència.

Resultat. Es confirma la hipòtesi. Els maltractaments físics ha estat la variable més potent de les esmentades. Quan s'estudia la relació entre aquestes variables i la reincidència per programes, però, aquestes variables no tenen tant de pes explicatiu.

Hipòtesi 7. En el moment de la finalització de la mesura els factors dinàmics —estabilitat domiciliària, suport familiar, ocupació del temps en tasques formatives o laborals i disposar d'una estabilitat emocional amb parella prosocial— esdevenen factors protectors per evitar nous contactes amb la justícia.

Resultat. S'ha confirmat la hipòtesi, tot i que segons el programa aplicat, han tingut més rellevància unes o unes altres.

Sobre la carrera delictiva

Hipòtesi 8. Un contacte prematur (de molt jove) amb la justícia és un factor de mal pronòstic pel que fa a la reincidència.

Resultat. Tot i que la LORPM ha homogeneïtzat molt les edats, continua sent significatiu trobar diferències entre el primer contacte amb la justícia i la reincidència. La mitjana d'edat en aquest primer contacte se situa en els 16,05 anys i una edat més baixa s'ha de considerar factor de risc.

Hipòtesi 9. Un contacte prematur (de molt jove) amb mesures d'internament és un factor de mal pronòstic pel que fa a la reincidència.

Resultat. Aquesta hipòtesi no l'hem pogut comprovar per dues raons: la primera és que amb el canvi de llei, ha variat la franja d'edat penal i, per tant, el registre de la primera data de possible contacte amb un centre d'internament, que ha pujat dels 12 als 14 anys. Hi ha subjectes en la població estudiada que pertanyen a la llei anterior, la qual cosa distorsiona els resultats i les possibles comparacions. La segona raó és que l'arribada a Catalunya de població estrangera en la franja de 16 a 18 anys, dels quals no consten antecedents.

Hipòtesi 10. Haver tingut obertes causes diverses a justícia juvenil és un factor explicatiu de risc per cometre nous delictes.

Resultat. Efectivament el nombre de causes és una variable molt significativa. La mitjana del reincident és de 7,66 i la del no reincident de 2,24..

Sobre el tipus de delicte principal en la causa base

Hipòtesi 11. Els delictes contra la propietat tenen associat un risc més alt de reincidència.

Resultats. Es confirma la hipòtesi. Els delictes *contra la propietat* s'associen a una taxa més alta de reincidència, seguits dels delictes *contra les persones, altres delictes, contra la llibertat sexual* i, en darrer terme, *drogues*.

Hipòtesi 12. En el perfil del reincident trobarem els factors de risc i en el de no reincident els protectors.

Resultats. Es compleix matisada. Es poden consultar aquests resultats en el capítol 4.

Bloc 3. Existeix una vinculació clara entre el perfil del subjecte (individual, sociofamiliar i criminògen) i el programa que se li aplica, i finalment entre el programa i la reincidència

Hipòtesi 13. Les mesures cautelars tenen més en comú estar aplicades com a causa base a població estrangera, de difícil control i seguiment.

Resultat. Malgrat que s'han donat pocs casos en què només s'hagi aplicat aquesta mesura, se'n comprova clarament la hipòtesi (58% per als estrangers per un 17,1% per a la població general).

Hipòtesi 14. El perfil de les persones a qui s'aplica només assessorament correspon a joves infractors primaris.

Resultat. Molt matisat. Es compleix per als joves a qui el jutge ha imposat una amonestació i per a aquells que la proposta de l'equip tècnic era la de no continuar tramitant l'expedient.

Hipòtesi 15. El perfil de les persones a qui s'aplica *mediació* i *PBC* correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars molt preservades (absència de factors de risc), i sense gaire historial criminològic.

Resultat. En el cas de la *mediació* és cert: el perfil del jove està més preservat i presenta una taxa de reincidència de la meitat de la taxa de la població general. En el cas de la *PBC* no es compleix la hipòtesi. El perfil del jove s'assembla molt a la mitjana.

Hipòtesi 16. El perfil de les persones a qui s'aplica *altres mesures en medi obert* i *llibertat vigilada*, correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars moderadament preservades (absència moderada de factors de risc) i amb historial criminològic moderat.

Resultat. En el cas d'*altres mesures en medi obert* hi ha molt pocs casos (25) i la dispersió de situacions és força àmplia per la qual cosa la generalització no és gaire factible. En el cas de la *llibertat vigilada* la hipòtesi es compleix a mitges. El perfil personal i sociofamiliar del jove és de risc, amb la presència de nombrosos de factors de risc i pocs factors protectors. Quant al perfil criminològic hi ha dos grups clarament diferenciats, que es corresponen amb els reincidents i els no reincidents. En el cas d'aquests segons és més moderat, tal com s'apuntava en la hipòtesi. En el cas dels reincidents es troba molt més proper al perfil més dur dels *internaments*.

Hipòtesi 17. El perfil de les persones a qui s'aplica un programa d'internament correspon a joves infractors amb variables individuals i sociofamiliars gens preservades (presència de factors de risc) i amb historial criminològic ampli.

Resultat. Es compleix la hipòtesi. La taxa de reincidència se situa 40 punts per sobre de la general.

Hipòtesi 18. Cada programa presentarà un perfil de subjectes diferent. Com més controlador sigui el programa, més característiques de risc de reincidència presentaran els subjectes.

Resultat. S'ha complert plenament, excepte amb la *PBC*. Es pot afirmar que hi ha un bon diagnòstic inicial i un encert tècnic elevat a l'hora d'adjudicar una mesura més controladora com més factors de risc presenti el jove.

Hipòtesi 19. En tota la població, les noies no representaran un percentatge superior al 14%.

Resultat. Plenament confirmada. Les noies representen el 12,5% de la població de l'estudi.

Hipòtesi 20. Tindran un índex de reincidència, com a mínim, 10 punts inferior al dels nois.

Resultat. Hipòtesi confirmada. La taxa de reincidència de les noies és del 12,7% mentre que la dels nois és del 25,2%, el doble.

Hipòtesi 21. Els delictes principals que cometin seran majoritàriament contra la propietat i contra la salut pública.

Resultat. Es confirma a mitges. El principal grup de delictes és *contra la propietat* (59,1%) i en segon lloc els fets delictius *contra les persones* (31,8%).

8.3. Recapitulacions i propostes

De la lectura integrada de les nombroses dades que s'han recollit en la recerca i exposat al llarg de l'informe, en aquest apartat es fa una síntesi dels resultats i de les principals qüestions que responen a les finalitats i els objectius de la recerca i que es concreten en reflexions i/o en propostes de millora.

Conclusió 1. Respecte al perfil de la població

- Hem trobat que la DGJJ atén uns perfils de subjectes molt diferents, tant pel que fa a la seva situació personal i sociofamiliar, com pel que fa a les seves característiques criminològiques
- En els extrems dels perfils trobem dos grups molt diferenciats: el primer correspon a un percentatge molt significatiu de joves que arriben per primer cop al món de la justícia i són primerencs en la comissió de delictes. En el nostre cas és el 56,6% dels joves estudiats. En aquest grup de menors les trajectòries delictives són breus, en molts casos anecdòtiques i amb tendència a desaparèixer un cop traspassada l'adolescència. La taxa mitjana de reincidència en aquest col·lectiu, que s'agrupa majoritàriament en el programa de *mediació*, és del 12,7%. Aquesta situació detectada a Catalunya respecte a les carreres delictives breus és una observació recollida en molts estudis dels països desenvolupats.
- El perfil de l'extrem contrari el trobem en un jove que té molts factors de risc personals i sociofamiliars i pocs factors de protecció que el preservin. Aquests joves protagonitzen trajectòries delictives més llargues i *especialitzades* en un grup de delictes o com a molt en dos. En el nostre estudi, la taxa mitjana de reincidència en aquest col·lectiu, que s'agrupa majoritàriament en la mesura d'*internament*, és del 62,8%.
- Hi ha dues situacions objectives que han modificat la població que cal atendre en relació amb anys anteriors a l'aplicació de la LORPM: una és la franja d'edat dels menors atesos per la justícia juvenil, que ha passat de la franja de 12 a 16 anys a la franja de 14 a 18 anys; l'altra és el fenomen de la immigració.

- Les noies i els estrangers (especialment els magribins) constitueixen grups específics que val la pena examinar específicament en qualsevol recerca, ja que presenten trets específics.

Conclusió 2. Respecte als delictes i carreres delictives en la població juvenil

- Respecte a la violència en el delicte, semblen confirmar-se a Catalunya les tendències que Leblanc assenyalava per al Canadà, EUA i Europa: no augmenta la delinqüència juvenil en general, però sí que hi ha un canvi en relació amb la delinqüència violenta. A Catalunya, l'any de referència de l'estudi, els delictes *contra les persones* constituïen el 22,1% sobre el total de delictes i l'any 2003 ja se situaven en el 25,06% (cinc punts per sota, encara, dels referents canadencs que eren del 30% per l'any 2000 i venien del 10% l'any 1987).
- Des del 2001 s'observa una disminució en el nombre de delictes denunciats, i també del nombre de menors diferents atesos per la DGJJ. En canvi augmenta el nombre de població atesa en una data concreta i de població acumulada al llarg de l'any. La LORPM ha ampliat el temps que el jove està en contacte amb la justícia juvenil.
- Les trajectòries delictives més llargues són especialitzades en un grup de delictes o com a molt combinen dues tipologies, preferentment delictes *contra la propietat* i delictes *contra les persones*. Els delictes més greus no són necessàriament conseqüència de carreres delictives més llargues.
- Caldrà també estar molt atents a l'evolució dels dos grups específics estudiats: el comportament de les noies i del col·lectiu magribí com el grup més sobre representat dins del conjunt dels estrangers. També caldrà estar atent a l'aparició de noves formes emergents de conductes infractores com ara les de les noves bandes juvenils.

Conclusió 3. Respecte a les respostes que reben els joves per part de la justícia

- En general, hem trobat que les respostes que reben els joves infractors s'ajusten força als perfils que presenten i a la seva situació de més o menys risc. La DGJJ ha de mantenir, consegüentment, una diversitat de recursos i

programes d'intervenció que sigui capaç de donar resposta als diferents perfils i problemàtiques que en aquesta recerca es dibuixen i es quantifiquen amb més claredat.

- Tal com mostren els resultats, s'ha detectat un bon diagnòstic inicial i un encert tècnic elevat a l'hora d'adjudicar una mesura més controladora com més factors de risc presenti el jove. Aquest fet comporta que, dins de cada programa, els joves mostrin perfils molt homogenis quant a les variables estudiades.
- Un altre aspecte destacable, quan analitzem cadascun dels programes, és que hi ha poques variables que diferenciïn els joves reincidents dels no reincidents: sembla, pel que mostren les anàlisis per programes, que les variables estudiades no siguin pertinents per explicar la reincidència, la qual cosa es contradiu amb les anàlisis realitzades per al conjunt de la població i amb la bibliografia consultada.

Per explicar aquest fet apuntem tres hipòtesis:

- La primera qüestió que entenem que pot influir en aquest resultat és que, com ja hem dit anteriorment, els col·lectius que componen cada programa presenten característiques força homogènies. Moltes d'aquestes característiques o variables estudiades es donen en la majoria de subjectes. Aquesta homogeneïtat fa que no es diferenciïn els reincidents dels no reincidents respecte a unes característiques que comparteixen.
- La segona qüestió que pensem que pot influir és que les diferències entre reincidents i no reincidents per programes es trobin en variables que no hem analitzat en aquesta investigació. Ja hem esmentat el fet que hi ha moltes variables de caràcter dinàmic que estan sense informar o irregularment informades en els expedients físic i informàtic dels menors. Aquestes variables que la recerca empírica apunta com a importants i sobre les quals els professionals podrien intervenir de manera estructurada per mirar de reduir el risc de reincidència, caldria tenir-les en compte en la intervenció, i informar-les sistemàticament

per poder avaluar-les a mitjà termini. També s'ha observat en la lectura de tots els expedients duta a terme en el treball de camp de la recerca que les variables d'evolució tendeixen a convertir-se en estàtiques, de manera que l'apartat sociofamiliar en què s'explica la situació de la família, la seva composició, la seva problemàtica, el seu *genograma*, les relacions entre els seus membres o les activitats que realitzen, per posar-ne alguns exemples, es troben molt sovint traspassades íntegrament d'un informe anterior a un altre de posterior realitzat per a una nova causa oberta fruit d'un nou fet delictiu, sense que constin actualitzacions o recollida d'incidències que puguin explicar o ajudar a entendre el deteriorament de les conductes.

- La tercera qüestió que pot explicar aquest resultat té a veure amb l'anàlisi estadística: davant de variables poc informades o quan la grandària de la mostra és petita, les proves estadístiques es tornen molt més exigents per establir diferències significatives entre reincidents i no reincidents.

Conclusió 4. Respecte a la reincidència

- Una primera qüestió que hom es planteja quan obté unes determinades taxes de reincidència és valorar si són taxes elevades o no ho són. Aquesta valoració només pot fer-se a partir d'un estàndar d'avaluació que habitualment s'obté per la comparació de taxes obtingudes en altres estudis, comparables metodològicament, d'altres anys i/o d'altres països o contextos.
- Les taxes de reincidència són difícils de comparar amb les d'altres països o realitats. Fonamentalment per dues causes: la primera té a veure amb les legislacions tan diverses dels països que sancionen de manera diferent les conductes infractores. La segona es relaciona amb l'edat que cada país considera imputable a nivell de responsabilitat penal i que al nostre fins al 2001 era la franja de 12 a 16 anys i a partir d'aquell any és la franja de 14 a 18 anys. Podríem, a més, afegir moltes altres qüestions com són el nivell socioeconòmic del país, l'índex d'atur de la població juvenil, el major o menor impacte de la immigració, etc.

- Com ja hem vist en els estudis teòrics sobre la reincidència, la taxa no és res més que un indicador criminològic que cal anar actualitzant periòdicament i que serveix de termòmetre de la realitat social, però que per si mateix no pot explicar les causes i les motivacions que la fan créixer o disminuir i que són molt complexes. En el cas de Catalunya, aquesta taxa és del 22,7%, però oscil·la molt en funció de si parlem de delictes violents o de delictes no violents; de si ens referim a delictes *contra la propietat* en un extrem o *contra la salut pública* en l'altre; o de si ens fixem en el programa aplicat a la *causa base*, no tant pel programa en ell mateix, com pel perfil personal, social i criminològic del jove que s'associa a cada programa.
- Ara bé, una proposta que derivada d'aquest estudi és la necessitat de disposar periòdicament de taxes actualitzades que permetin obtenir un referent d'avaluació numèrica de la reincidència. Per a avaluacions més de fons és necessari repetir periòdicament estudis com aquest que permetin corroborar i millorar els resultats presentats en aquest informe i analitzar per què les taxes es mantenen, augmenten o disminueixen.
- Cal estar molt atents i centrar esforços a respondre a aquells factors dinàmics que en les anàlisis fetes (sobre els programes de *PBC*, *llibertat vigilada*, *internament* i sobre el grup d'*infractors violents*) han resultat més potents per predir, encara que sigui parcialment, la reincidència::
 - Mantenir relacions amb grups dissocials o no mantenir-ne.
 - La situació laboral si té edat de treballar.
 - La situació socioeconòmica familiar.
 - L'edat del jove en el moment de la finalització de la intervenció.
- També hi ha altres variables més estàtiques de risc que, si hi són presents, exposen el jove a un risc de reincidència més alt. Caldrà tenir-los molt en compte en l'avaluació dels casos i en les propostes d'intervenció:
 - Ser home.
 - Haver patit maltractaments físics intrafamiliars.

- El nombre de causes prèvies.
- La combinació de les dues anteriors amb l'edat en la finalització del programa d'intervenció.

Agraïments

No voldríem acabar aquest informe sense agrair molt sincerament a tots els professionals que ens han ajudat i ens han facilitat la tasca a l'hora de recollir les dades i processar la informació: el director general de justícia juvenil, el cap del Servei d'Execució de Mesures, senyor Javier González, la cap del Servei de Mediació i Assessorament Tècnic, senyora Montse Cima, i la senyora Lluïsa Costa, per les facilitats que ens han donat a l'hora d'accedir a la base de dades de menors i pel suport inicial per tal que ens familiaritzéssim amb el funcionament de la base informàtica i sabéssim interpretar correctament cadascuna de les pàgines que la integren; el senyor Carles Ferrer, tècnic de l'Àrea de Planificació i Projectes Estratègics, que va facilitar les llistes de la població de justícia juvenil, seleccionats d'acord amb els criteris metodològics de la recerca.

També a les treballadores de camp i a la seva dedicació tan entusiasta més enllà de l'exigible per la tasca professional encomanada. Sense la seva predisposició a revisar una vegada i una altra cadascuna de les informacions recollides, el rigor i la validesa de l'estudi se n'haurien vist afectats.

A les becàries de primer any, Cristina i Anna, que han seguit fidelment i han traspassat les nostres indicacions fins al més petit detall, i que ens han permès amb la seva eficiència i eficàcia arribar a tothom i a tot arreu amb garantia d'homogeneïtat i coherència en els plantejaments.

També a les becàries de segon any, Caterina i Àngela, que malgrat incorporar-se a *misses dites*, han sabut posar-se ràpidament al dia i respondre a les expectatives que un projecte d'aquesta envergadura havia creat.

Als professors del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, especialment al senyor Pedro López Roldán, al professor de la UOC senyor Lluís Sáez i als professors del Departament de Sociologia i Anàlisi de les Organitzacions de la Universitat de Barcelona. Tots ells ens han donat suport tècnic i metodològic en el desenvolupament de les diferents parts d'aquesta recerca.

I finalment als professionals de la Direcció General de justícia juvenil que han participat amb total predisposició i desinteressadament en el grup de discussió que

hem dut a terme durant la recerca: senyora M. Josep Bartrina, senyor Jordi Burcet, senyor Toni Cano, senyora Pepi Delgado, senyora Beatriz Losa i senyora Silvia Salvadó. Les seves aportacions ens han permès aprofundir en els coneixements sobre els resultats obtinguts i també trobar probables explicacions a alguns dels nous fenòmens que envolten la nova realitat de la justícia juvenil que s'ha configurat a partir de l'aplicació de la Llei orgànica de responsabilitat penal del menor, la Llei 5/2000. També als professionals dels centres educatius *Montilivi, Alzina i Oriol Badia*, als quals vam demanar informacions complementàries dels joves que no constaven en el seu expedient i que necessitàvem per disposar d'informació sobre algunes de les qüestions de la recerca.

Esperem que l'esforç de totes aquestes persones quedi mínimament compensat pel coneixement que aquests resultats puguin aportar a la millora de la tasca dels professionals de la DGJJ i, en general, dels professionals que treballen amb menors en diferents contextos, així com als estudiosos del camp; una millora de la tasca professional que repercuteixi en una millor atenció als joves i en especial a aquells que entren en contacte amb la justícia juvenil. Convertir aquest fet en una situació aïllada i/o anecdòtica dins de la seva biografia hauria de ser la millor aportació que com a professionals retornéssim de l'encàrrec que ens ha fet la societat.

Barcelona, juliol de 2005

9. Referències bibliogràfiques

ANDREWS, D.A. (1989). "La reincidencia es predecible y puede ser influenciada: el uso de la evaluación de riesgo para disminuir la reincidencia" dins *Foro sobre la investigación correccional*, vol. 1, núm. 2, p. 11-18. Web del Correctional Service Canada. Visitat el 13-11-2003.

AUTORS DIVERSOS (2000). "Ofenders Returning to Federal Prison, 1986-97" dins *Federal Justice Statistics Program*. Setembre de 2000. EUA: Departament of Justice.

BACKMANN, B. (2003). "Sanciones y la delincuencia de adolescentes" citat dins de *Boletín Policial*, núm. 60. Gener de 2004.

<http://polizei.newsletter.de/Espanol/2004_esp.htm>. Visitat el gener de 2005.

BARTOLOMÉ, R. (1999). "Delincuencia juvenil femenina: una aproximación a su realidad en España a través de autoinforme" dins *La criminología aplicada II*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

BENDA, B.; FLYNN, R. I TOOMBS, N.J. (2001). "Recidivism among adolescent serious offenders. Prediction of entry into the correctional System for Adults" dins *Criminal Justice and Behavior*, vol. 28 núm. 5, pàg. 588-613. Octubre de 2001.

BENITO, A.; DE PRADA, M.P. I FABIÀ, P. (2004). "Balance de aplicación: ley penal de menores. Experiencia en Madrid" dins *IURIS*, núm. 79. Madrid: gener de 2004.

BERGA, A. (2005). "Adolescència femenina i risc social" dins *Educació social, Revista d'intervenció socioeducativa*, núm. 29 pàg. 61-76. Barcelona: EUTSES.

BERGA, A. (2003). "La violència: problema o símptoma? Una mirada sociològica" dins *Educació social, Revista d'intervenció socioeducativa*, núm. 23, pàg. 10-21. Barcelona: EUTSES.

BONFILL *et al.* (1998). *Enquesta sobre la presència de la psicologia clínica en els equips de salut mental*. Barcelona: Col·legi oficial de Psicòlegs de Catalunya. <<http://www.copc.org/informacio/materials/doce.asp>>. Visitat l'abril de 2005

BUELGA, S.; LILA, M. (1999). *Adolescencia, familia y conducta antisocial*. València: Editorial C.S.V.

CAIN, M. (2000). *And Analysis of Juvenile Recidivism*. Sidney NSW Departament of Juvenile Justice. <<http://www.aic.gov.au/publications/rpp/ch2.pdf>>. Visitat el juny de 2004.

CANADIAN CENTRE FOR JUSTICE STATISTICS (2000). "Pilot analysis of recidivism among convicted youth and young adults"dins *The Daily*, vol. 22, núm. 9. Web visitat l'agost de 2004.

CAPDEVILA, M. i FERRER, M. (2003). *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 24.

CASAL, J. et al. (2003). *Estat de la qüestió: enquesta als joves de Catalunya 2002*. Col·lecció Estudis, núm. 13. Barcelona: Secretaria General de Joventut. Generalitat de Catalunya.

CASTELLÓ, G. I INGELMO, A. (2004) "Balance de aplicación: Ley penal de menores. Experiencia en Barcelona" dins *IURIS*, núm. 79. Madrid: gener de 2004.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1989). "The statistical information for recidivism scale (SIR)". Web del Correctional Service Canada. Visitat el 6-9-2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993a). "So you want to know the recidivism rate" dins *Forum*, vol. 3, núm 3. Web del Correctional Service Canada. Visitat el 6-9-2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993b). "The life Span of criminal behaviour: what do we know?" dins *Forum*, vol. 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canada. Visitat el 6-9-2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993c). "Recidivism: hom inmates see it". Dins *Forum*, vol. 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canada. Visitat el 6-9-2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1993d). "Recidivism tend to be..." dins *Forum*, vol. 5, núm. 3. Web del Correctional Service Canada. Visitat el 6-9-2002.

CORRECTIONAL SERVICE CANADA (1995). "Questions and answers on youth and justice" dins *Forum*. gener de 1995, vol. 7, núm. 1. Web del Correctional Service Canada. Visitat l'agost de 2004.

COTTLE, C. *et al.* (2001). "The prediction of criminal recidivism juveniles" dins *Criminal Justice and Behavior*, p. 367-394. Juny de 2001.

DEFENSOR DEL PUEBLO (2002). *Informe sobre el primer año de vigencia de la Ley Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores*.

<www.defensordelpueblo.es>. Visitat l'abril de 2005.

DEPARTAMENT DE CULTURA i IDESCAT. *Enquesta de consum i pràctiques culturals a Catalunya 2001*.

<<http://www.idescat.net/cat/idescat/publicacions/cultura/ECPC01sintetics.pdf>>.

Visitat l'abril de 2005.

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (2005). *Informació estadística bàsica 1999-2004*. Publicació semestral. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Març de 2005.

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (2004). *Pla de mesures urgents de la justícia juvenil*. <<http://www.gencat.net/justicia/>>. Visitat el maig de 2004.

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. Memòria (2000; 2001; 2002; 2003) en pdf.

<<http://www.gencat.net/justicia/departament/publicacions/memories/index.htm>>.

Visitat l'abril de 2005.

DEPARTAMENT DE SALUT (2002). *Pla de salut 2002-2005*.

<<http://www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/plasalut/doc5216.html>>.

Visitat l'abril de 2005.

DOUGHERTY, V.; SIEVE, M. I THOMALLA, T. (2002). *State of Connecticut. Juvenile justice Programs: Recidivism Outcome Evaluation*. Web del Connecticut Policy and Economic Council. <www.cpec.org>. Visitat l'agost de 2004.

ELZO, J. (1998). "La violencia escolar, ¿preocupación real o construcción mediática?" dins *Cuadernos de Pedagogía*. Barcelona: Fontalba, núm. 269, p. 8-14.

ELZO, J. (1999). "Jóvenes en crisis. Aspectos de jóvenes violentos. Violencia y drogas" dins *La criminología aplicada II*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

FEIXA, C. (1998). *De jóvenes, bandas y tribus*. Barcelona: Ariel.

FEIXA, C. (2001). *Generació @ La joventut del segle XXI*. Col·lecció Aportacions núm. 12. Secretaria General de Joventut.

<<http://www6.gencat.net/joventut/docs/aporta12.pdf>>. Visitat l'abril de 2005.

FEIXA, C. *et al.* (2004). "Identidades culturales y estilos de vida" dins *Infancia y familias: realidades y tendencias*. Barcelona: Ariel.

FLAQUER, L. (2000). Les polítiques familiars en una perspectiva comparada. Barcelona: Fundació "La Caixa". Col·lecció Estudis Socials, núm. 3.

FORCADELL, A. *et al.* (2004). *Avaluació de la reincidència dels menors desinternats del Centre Educatiu L'Alzina*. Barcelona: CEJFE.

<http://www.gencat.net/dji/cejfe/reincidencia_alzina.pdf>.

FORCADELL, A. I TERNERO, R. (2005). Sistema motivacional i variables individuals en la rehabilitació de menors. Barcelona: CEJFE.

<<http://www.gencat.net/dji/cejfe/investiga.htm#publipdf>>.

FUNES, J., LUQUE, E. I RUIZ, A. (1996). *Reincidència en la justícia de menors*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat, núm 15.

FUNES, J. (2003). "Violència i educació. És possible prevenir les conductes violentes" dins *Educació Social, Revista d'intervenció socioeducativa*, núm. 23, pàg. 22-33. Barcelona: EUTSES.

GARCÍA, M. (2003). *Abandonament escolar, desescolarització i desafecció*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Finestra Oberta, núm. 37.

GARRIDO, V. (1993). Técnicas de tratamiento para delincuentes. Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S.A.

GIMÉNEZ-SALINAS, E. (2001). *Justicia de menores: una justicia mayor*. Madrid: CGPJ. Manuales de Formación continuada, núm. 9.

GÓMEZ-GRANELL, C.; GARCÍA, M.; RIPOL-MILLET, A. I PANCHÓN, C. (2004). *Infancia y familias: realidades y tendencias*. Barcelona: Ariel.

IDESCAT. Dades demogràfiques i de qualitat de vida.
<<http://www.idescat.net/dequavi/>>. Visitat l'abril de 2005.

INE. Instituto Nacional de Estadística. <www.ine.es>. Visitat el maig de 2005.

JENNINGS, D. (2003). *One Year Juvenile Reconviction Rates. First quarter of 2001 cohort*. Web Home Office (National Statistics). Visitat l'agost de 2004.

JENNINGS, D. (2002). *One Year Juvenile Reconviction Rates. July 2000 cohort*. Web Home Office (National Statistics). Visitat l'agost 2004.

Justidata 41. *Els estrangers a les presons de Catalunya (2000-2004)*. Juny de 2005. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

KRUH, I.; FRICH, P. I CLEMENTS, C. (2005). "Historical and personality correlates to the violence patterns of juveniles tried as adults" dins *Criminal Justice and Behavior*, vol. 32, núm.1, pàg. 69-92. Sage Publications.

LATTIMORE, P. *et al.* (2004). "Studying the characteristics of arrest frequency among paroled youthful offenders" dins *Journal of research in crime and delinquency*, vol. 4, núm.1, pàg. 37-57. Sage Publications.

LE BLANC, M. (2004). "La readaptación de los jóvenes delincuentes. 30 años de investigaciones empíricas y de intervenciones profesionales en Québec" dins del I Congreso internacional sobre trastornos del comportamiento en niños y adolescentes. Novembre de 2004.

LE BLANC, M. (1999). "Consequences of research on malajustes adolescents" dins *FORUM*. Correctional Service Canada, vol. 11, núm. 2. Web visitat l'agost de 2004.

LIPSEY, M. (1995). "What do we lwarf from 400 Research Studies on the Effectiveness of Treatment with Juvenile Delinquents?" dins *A What Works:*

Reducing Reoffending. Guidelines from Research and Practice. Chichester: Wiley, pàg. 63-78.

LIPSEY, M. (1992). "Juvenile delinquency treatment" dins *Meta analysis for explanations: a casebook*, p. 83-127. Rusell Sage Foundation.

LUQUE, E.; FERRER, M. I CAPDEVILA, M. (2005). *La reincidència penitenciària a Catalunya*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 25.

MARTÍN, A. *et al.* (1997). *Comportamientos de riesgo: violencia, prácticas sexuales de riesgo y consumo de drogas ilegales en la juventud*. Madrid: Entinema.

MAYTE, A. (2004). "La Ley del Menor necesita más medios y un gran pacto social" dins *Perfiles*, núm. 204, pàg. 6-11.

MINER, M. (2002). "Factors associated with recidivism in juveniles: an analysis of serious juvenile sex offender" dins *Journal of research in crime and delinquency*, vol. 39, núm. 4. London: Sage Publications, pàg. 421-436.

MINOR, K. *et al.* (1999). "Sentence completion and recidivism among juveniles referred to teen courts" dins *Journal of research in crime and delinquency*, vol. 45, núm. 4. London: Sage Publications, pàg. 467-480.

MINISTERIO DEL INTERIOR (2004). *Anuario estadístico del Ministerio del Interior*. 2003. <<http://www.mir.es>>. Visitat l'abril de 2005.

MINISTERIO DEL INTERIOR (2001). *Estudios e investigaciones de la Central Penitenciaria de Observación*. Madrid: MI. Dirección General de Instituciones Penitenciarias.

MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO (2004). Encuesta estatal sobre uso de drogas en enseñanzas secundarias 2004. Secretaria General de Sanidad. Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre drogas. <<http://www.msc.es/pnd/index.htm>>. Visitat l'abril de 2005.

NATIONAL CRIMINAL JUSTICE REFERENCE SERVICE (2004). "Program of Research on the Causes and Correlates of Delinquency". US Department of Justice. <www.ncjrs.org>. Visitat el desembre de 2004.

PEREZ, J. *et al.* (2003). *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador dels delinqüents*. Barcelona: CEJFE. Premi Justifòrum 2003. Document inèdit.

PHILIP RICE, F. (1999). *Adolescència. Desarrollo, relaciones y cultura*. Madrid: Prentice Hall. 9a edició.

PRIETO, P. (2004). "Familia, educación y crisis en el maltrato infantil" dins *Menores. Responsabilidad penal y atención psicosocial*. València: Tirant Lo Blanch.

RECHEA, C. (1999). "Delincuencia juvenil femenina: una aproximación a su realidad en España a través de autoinforme" dins *La criminología aplicada II*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

RECHEA, C. I FERNÁNDEZ, E. (2001). "Panorama actual de la delincuencia juvenil" dins *Justícia de Menores: una justicia mayor*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

RECHEA, C. *et al.* (1995). *La delincuencia juvenil en España. Autoinforme de los jóvenes*. Madrid: Ministerio del Interior.

REDONDO, S.; FUNES, J. I LUQUE, E. (1993). *Justícia penal i reincidència*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 9.

REDONDO, S., GARRIDO, V. I SÁNCHEZ-MECA, J. (1999). "Tratamiento de los delincuentes y reincidencia: una evaluación de la efectividad de los programas aplicados en Europa" dins *Anuario de Psicología Jurídica*, p. 11-37. Madrid.

ROCA, X. I CAIXAL, G. (2001). *Estudi de la reincidència en una mostra d'interns toxicòmans en tractament en comunitat terapèutica intra i extrapenitenciària: anàlisi de variables delictives, penitenciàries i addictives*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Document inèdit.

ROCA, X. I HILTERMAN, E. (2005). *Manual HCR-20. Avaluant el risc per a la violència. Versió 2*. Traducció de l'original de WEBSTER, C. *et al.* Barcelona: CEJFE.

RODRÍGUEZ MESA, M.J. (2004) "El menor como delincuente. Cuestiones criminológicas" dins *Menores. Responsabilidad penal y atención psicosocial*. Valencia: Tirant lo Blanch.

ROMANÍ, O. I GONZÁLEZ, I. (2004) "Infancia y salud: vulnerabilidad, dependencia y estilos de vida" dins *Infancia y familias: realidades y tendencias*. Barcelona: Ariel.

ROMERO, F. *et al.* (2005). *La violència dels joves en la família: una aproximació als menors denunciats pels seus pares*. Barcelona: CEJFE. Document inèdit.

RUTTER, M.; GILLER, H. I HAGELL, A. (2000). *La conducta antisocial de los jóvenes*. Cambridge: Cambridge University Press.

SÁNCHEZ-MECA, J. (1996). *Avaluació internacional de la reincidència*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 15.

SERRAT, L. *et al.* (2005). *Institucionalització i salut mental*. Barcelona: CEJFE. <<http://www.gencat.net/dji/cejfe/investiga.htm#publipdf>>.

TORRUBIA, R. (coord.) (2004). *Els estils educatius familiars com a factors de risc per a la inadaptació social i la conducta delictiva*. Barcelona: CEJFE. Consultable en pàgina web del centre <<http://www.gencat.net/dji/cejfe/estil%20educatiu.pdf>>.

TVE (2005). *Parlamento*. Debat sobre la Llei del menor emès el 12-2-05.

VALERO, V. (2001). "Los jóvenes ante la nueva edad penal y ante la nueva ley de responsabilidad del menor" dins *Estudios e investigaciones de la central penitenciaria de observación*. Madrid: Ministerio del Interior.

VALLÈS, L I HILTERMAN, E. (2005). *SAVRY. Manual para la valoración estructurada de riesgo de violencia en jóvenes. Versión 1*. Traducció al català i castellà. Barcelona: CEJFE. En impremta.

VALLÉS, M. (2003). *Técnicas cualitativas de investigación social*. Madrid: Editorial Síntesi, S.A.

WASSERMAN, G. *et al.* (2003). *Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*. EUA: Departament of Justice. Butlletí, abril de 2003.

Annex 1. Taules addicionals

Taules A1 a A29. Variables explicatives de la reincidència

Taula A1. Consum de tòxics i reincidència en el delictes.

Consum de tòxics		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	287	50	337
	% de consum de tòxics	85,2%	14,8%	100,0%
	% de reincidència general	35,5%	10,8%	26,5%
	Residu corregit	9,6	-9,6	
Sí	Freqüència	521	413	934
	% de consum de tòxics	55,8%	44,2%	100,0%
	% de reincidència general	64,5%	89,2%	73,5%
	Residu corregit	-9,6	9,6	
Total	Freqüència	808	463	1.271
	% de consum de tòxics	63,6%	36,4%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		92,317	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,270		,000

Taula A2. Salut mental del menor i reincidència en el delictes.

Problemes de salut mental		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	9	1	10
	% de problemes de salut mental del menor	90%	10%	100,0%
	% de reincidència general	4,3%	0,6%	2,7%
	Residu corregit	2,2	-2,2	
Sí	Freqüència	200	163	363
	% de problemes de salut mental del menor	55,1%	44,9%	100,0%
	% de reincidència general	95,7%	99,4%	97,3%
	Residu corregit	-2,2	2,2	
Total	Freqüència	209	164	373
	% de problemes de salut mental del menor	56%	44%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		4,812	1	,028
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,114		,028

Taula A3. Nombre de germans i reincidència en el delict.

Nombre de germans (intervals)		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Fill únic	Freqüència	983	129	1.112
	% de nombre de germans	88,4%	11,6%	100,0%
	% de reincidència general	44,3%	18,8%	38,3%
	Residu corregit	12,0	-12,0	
1 o 2 germans	Freqüència	761	266	1.027
	% de nombre de germans	74,1%	25,9%	100,0%
	% de reincidència general	34,3%	38,8%	35,4%
	Residu corregit	-2,1	2,1	
2 germans o més	Freqüència	473	291	764
	% de nombre de germans	61,9%	38,1%	100,0%
	% de reincidència general	21,3%	42,4%	26,3%
	Residu corregit	-11,0	11,0	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de nombre de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor 180,604	gl 2	Sig. asintòtica (bilateral) ,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor ,249		Sig. aproximada ,000

Taula A4. Trencament de vincles i reincidència en el delict.

Trencament de vincles		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	1.019	329	1.348
	% de trencament de vincles	75,6%	24,4%	100,0%
	% de reincidència general	80,0%	58,9%	73,6%
	Residu corregit	9,5	-9,5	
Sí	Freqüència	254	230	484
	% de trencament de vincles	52,5%	47,5%	100,0%
	% de reincidència general	20,0%	41,1%	26,4%
	Residu corregit	-9,5	9,5	
Total	Freqüència	1.273	559	1.832
	% de trencament de vincles	69,5%	30,5%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor 89,738	gl 1	Sig. asintòtica (bilateral) ,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor ,221		Sig. aproximada ,000

Taula A5. Desaparició traumàtica de familiars i reincidència en el delictes.

Desaparició traumàtica de familiars		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	821	260	1.081
	% de desaparició traumàtica	75,9%	24,1%	100,0%
	% de reincidència general	68,6%	49,1%	62,7%
	Residu corregit	7,7	-7,7	
Sí	Freqüència	375	269	644
	% de desaparició traumàtica	58,2%	41,8%	100,0%
	% de reincidència general	31,4%	50,9%	26,4%
	Residu corregit	-7,7	7,7	
Total	Freqüència	1.196	529	1.725
	% de desaparició traumàtica	69,3%	30,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		59,588	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor		Sig. aproximada
		,186		,000

Taula A6. Maltractaments físics intrafamiliars i reincidència en el delictes.

Maltractaments físics intrafamiliars		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	467	102	569
	% de maltractament físic	82,1%	17,9%	100,0%
	% de reincidència general	77,3%	47,2%	69,4%
	Residu corregit	8,2	-8,2	
Sí	Freqüència	137	114	251
	% de maltractament físic	54,6%	45,4%	100,0%
	% de reincidència general	22,7%	52,8%	30,6%
	Residu corregit	-8,2	8,2	
Total	Freqüència	604	216	820
	% de maltractament físic	73,7%	26,3%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		67,846	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor		Sig. aproximada
		,288		,000

Taula A7. Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars i reincidència en el delictes.

Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars	Reincidència general		Total	
	No	Sí		
No	Freqüència	453	91	544
	% de maltractament psíquic/emocional	83,3%	16,7%	100,0%
	% de reincidència general	60,2%	27,3%	50,1%
	Residu corregit	10,0	-10	
Sí	Freqüència	300	242	542
	% de maltractament psíquic/emocional	55,4%	44,6%	100,0%
	% de reincidència general	39,8%	72,7%	49,9%
	Residu corregit	-10,0	10,0	
Total	Freqüència	753	333	1.086
	% de maltractament psíquic/emocional	69,3%	30,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	99,556	1	,000	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor	Sig. aproximada	
		,303	,000	

Taula A8. Abús sexual intrafamiliar i reincidència en el delictes.

Abús sexual intrafamiliar	Reincidència general		Total	
	No	Sí		
No	Freqüència	451	89	540
	% d'abús sexual intrafamiliar	83,5%	16,5%	100,0%
	% de reincidència general	96,8%	92,7%	96,1%
	Residu corregit	1,9	-1,9	
Sí	Freqüència	15	7	22
	% d'abús sexual intrafamiliar	68,2%	31,8%	100,0%
	% de reincidència general	3,2%	7,3%	3,9%
	Residu corregit	-1,9	1,9	
Total	Freqüència	466	96	562
	% d'abús sexual intrafamiliar	82,9%	17,1%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	3,510	1	,061	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor	Sig. aproximada	
		,079	,061	

Taula A9. Antecedents delictius familiars (dicotòmica) i reincidència en el delicte.

Antecedents delictius familiars		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	455	101	556
	% d'antecedents delictius familiars	81,8%	18,2%	100,0%
	% de reincidència general	73,6%	36,9%	62,3%
	Residu corregit	10,5	-10,5	
Sí	Freqüència	163	173	336
	% d'antecedents delictius familiars	48,5%	51,5%	100,0%
	% de reincidència general	26,4%	63,1%	37,7%
	Residu corregit	-10,5	10,5	
Total	Freqüència	618	274	892
	% d'antecedents delictius familiars	69,3%	30,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		109,274	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor		Sig. aproximada
		,350		,000

Taula A10. Problemes de salut física dels familiars i reincidència en el delicte.

Problemes de salut física dels familiars		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	357	70	427
	% de problemes de salut física dels familiars	83,6%	16,4%	100,0%
	% de reincidència general	61,8%	30,0%	52,7%
	Residu corregit	8,2	-8,2	
Sí	Freqüència	221	163	384
	% de problemes de salut física dels familiars	57,6%	42,4%	100,0%
	% de reincidència general	38,2%	70,0%	47,3%
	Residu corregit	-8,2	8,2	
Total	Freqüència	578	233	811
	% de problemes de salut física dels familiars	71,3%	28,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		67,029	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor		Sig. aproximada
		,287		,000

Taula A11. Problemes de salut psíquica dels familiars i reincidència en el delictes.

Problemes de salut psíquica dels familiars		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	371	73	444
	% de problemes de salut psíquica dels familiars	83,6%	16,4%	100,0%
	% de reincidència general	67,6%	35,6%	58,9%
	Residu corregit	7,9	-7,9	
Sí	Freqüència	178	132	310
	% de problemes de salut psíquica dels familiars	57,4%	42,6%	100,0%
	% de reincidència general	32,4%	64,4%	41,1%
	Residu corregit	-7,9	7,9	
Total	Freqüència	549	205	754
	% de problemes de salut psíquica dels familiars	72,8%	27,2%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		63,005	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,289		,000

Taula A12. Toxicomania a la família i reincidència en el delictes.

Toxicomania en la família		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	401	81	482
	% de toxicomania en la família	83,2%	16,8%	100,0%
	% de reincidència general	61,4%	29,0%	51,7%
	Residu corregit	9,1	-9,1	
Sí	Freqüència	252	198	450
	% de toxicomania en la família	56,0%	44,0%	100,0%
	% de reincidència general	38,6%	71,0%	48,3%
	Residu corregit	-9,1	9,1	
Total	Freqüència	653	279	932
	% de toxicomania en la família	70,1%	29,9%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		82,061	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,297		,000

Taula A13. Estabilitat del domicili en el moment de finalitzar la causa base i reincidència en el delictes.

Estabilitat del domicili		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Domicili fix	Freqüència	1.235	465	1.700
	% de tipus de domicili	72,6%	27,4%	100,0%
	% de reincidència general	94,1%	83,6%	91,0%
	Residu corregit	7,3	-7,3	
No domicili fix	Freqüència	65	59	124
	% de tipus de domicili	52,4%	47,6%	100,0%
	% de reincidència general	5,0%	10,6%	6,6%
	Residu corregit	-4,5	4,5	
Al carrer	Freqüència	12	32	44
	% de tipus de domicili	27,3%	72,7%	100,0%
	% de reincidència general	0,9%	5,8%	2,4%
	Residu corregit	-6,3	6,3	
Total	Freqüència	1.312	556	1.868
	% de tipus de domicili	70,2%	29,8%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		62,406	2	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,183		,000

Taula A14. Situació socioeconòmica del nucli familiar en el moment de finalitzar la causa base i reincidència en el delictes.

Situació socioeconòmica del nucli familiar		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Alta	Freqüència	117	23	140
	% de situació socioeconòmica	83,6%	16,4%	100,0%
	% de reincidència general	8,8%	4,0%	7,3%
	Residu corregit	3,7	-3,7	
Suficient	Freqüència	904	250	1.154
	% de situació socioeconòmica	78,3%	21,7%	100,0%
	% de reincidència general	67,8%	43,6%	60,5%
	Residu corregit	9,9	-9,9	
Insuficient	Freqüència	312	300	612
	% de situació socioeconòmica	51,0%	49,0%	100,0%
	% de reincidència general	23,4%	52,4%	32,1%
	Residu corregit	-12,4	12,4	
Total	Freqüència	1.333	573	1.906
	% de situació socioeconòmica	69,9%	30,1%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		155,700	2	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,286		,000

Taula A15. Nucli de convivència actual en finalitzar la causa base i reincidència en el delictes.

Nucli de convivència actual		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Família d'origen	Freqüència	1.202	412	1.614
	% de nucli de convivència actual	74,5%	25,5%	100,0%
	% de reincidència general	81,4%	67,5%	77,4%
	Residu corregit	6,9	-6,9	
Família extensa	Freqüència	93	48	141
	% de nucli de convivència actual	66,0%	34,0%	100,0%
	% de reincidència general	6,3%	7,9%	6,8%
	Residu corregit	-1,3	1,3	
Família d'acollida	Freqüència	3	2	5
	% de nucli de convivència actual	60%	40%	100,0%
	% de reincidència general	0,2%	0,3%	0,2%
	Residu corregit	-0,5	0,5	
Parella	Freqüència	52	21	73
	% de nucli de convivència actual	71,2%	28,8%	100,0%
	% de reincidència general	3,5%	3,4%	3,5%
	Residu corregit	0,1	-0,1	
DGAIA	Freqüència	48	50	98
	% de nucli de convivència actual	49,0%	51,0%	100,0%
	% de reincidència general	3,3%	8,2%	4,7%
	Residu corregit	-4,9	4,9	
Altres	Freqüència	30	15	45
	% de nucli de convivència actual	66,7%	33,3%	100,0%
	% de reincidència general	2,0%	2,5%	2,2%
	Residu corregit	-0,6	0,6	
Centre de justícia juvenil	Freqüència	6	18	24
	% de nucli de convivència actual	25,0%	75,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,4%	3,0%	1,2%
	Residu corregit	-5,0	5,0	
Sol	Freqüència	42	44	86
	% de nucli de convivència actual	48,8%	51,2%	100,0%
	% de reincidència general	2,8%	7,2%	4,1%
	Residu corregit	-4,6	4,6	
Total	Freqüència	1.476	610	2.086
	% de nucli de convivència actual	70,8%	29,2%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor 79,712	gl 7	Sig. asintòtica (bilateral) ,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor ,195		Sig. aproximada ,000

Taula A16. Matriculació escolar en finalitzar la causa base i reincidència en el delicte.

Matriculació escolar		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No matriculat	Freqüència	1.133	465	1.598
	% de matrícula escolar	70,9%	29,1%	100,0%
	% de reincidència general	58,1%	72,5%	61,7%
	Residu corregit	-6,5	6,5	
Sí matriculat	Freqüència	818	176	994
	% de matrícula escolar	82,3%	17,7%	100,0%
	% de reincidència general	41,9%	27,5%	38,3%
	Residu corregit	6,5	-6,5	
Total	Freqüència	1.951	641	2.592
	% de matrícula escolar	75,3%	24,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		42,730	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		-0,128		,000

Taula A18. Treballar en el moment de finalitzar la causa base i reincidència en el delicte.

Treballa?		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	680	392	1.072
	% de situació laboral	63,4%	36,6%	100,0%
	% de reincidència general	42,8%	69,6%	49,9%
	Residu corregit	-10,9	10,9	
Sí	Freqüència	907	171	1.078
	% de situació laboral	84,1%	15,9%	100,0%
	% de reincidència general	57,2%	30,4%	50,1%
	Residu corregit	10,9	-10,9	
Total	Freqüència	1.587	563	2.150
	% de situació laboral	73,8%	26,2%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		119,205	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,235		,000

Taula A17. Formació escolar en finalitzar la causa base i reincidència en el delict.

Formació escolar		Reincidència general		Total
		No	Si	
Formació no reglada	Freqüència	174	143	317
	% de formació escolar	54,9%	45,1%	100,0%
	% de reincidència general	10,7%	24,0%	14,3%
	Residu corregit	-7,9	7,9	
ESO no finalitzada	Freqüència	776	352	1.128
	% de formació escolar	68,8%	31,2%	100,0%
	% de reincidència general	47,8%	59,0%	50,8%
	Residu corregit	-4,6	4,6	
ESO finalitzada	Freqüència	451	90	541
	% de formació escolar	83,4%	16,6%	100,0%
	% de reincidència general	27,8%	15,1%	24,4%
	Residu corregit	6,2	-6,2	
Mòduls de grau mitjà	Freqüència	79	9	88
	% de formació escolar	89,8%	10,2%	100,0%
	% de reincidència general	4,9%	1,5%	4,0%
	Residu corregit	3,6	-3,6	
Batxillerat	Freqüència	125	3	128
	% de formació escolar	97,7%	2,3%	100,0%
	% de reincidència general	7,7%	0,5%	5,8%
	Residu corregit	6,5	-6,5	
Universitat o mòdul de grau superior	Freqüència	17	0	17
	% de formació escolar	66,7%	0,0%	100,0%
	% de reincidència general	1,0%	0,0%	0,8%
	Residu corregit	2,5	-2,5	
Total	Freqüència	1.622	597	2.219
	% de formació escolar	73,1%	26,9%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		151,014	5	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor		Sig. aproximada
		,261		,000

Taula A19. Relació amb grups dissocials en finalitzar la causa base i reincidència en el delictes.

Relacions amb grups disocials		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Freqüència	546	73	619
	% de relació amb grup dissocial	88,2%	11,8%	100,0%
	% de reincidència general	57,1%	15,7%	43,6%
	Residu corregit	14,7	-14,7	
Sí	Freqüència	411	391	802
	% de relació amb grup dissocial	51,2%	48,8%	100,0%
	% de reincidència general	42,9%	84,3%	56,4%
	Residu corregit	-14,7	14,7	
Total	Freqüència	957	464	1.421
	% de relació amb grup dissocial	67,3%	32,7%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		217,016	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,391		,000

Taula A20. Tenir parella en finalitzar la causa base i reincidència en el delictes.

Tenir parella		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Parella dissocial	Freqüència	14	11	25
	% de relació de parella	56,0%	44,0%	100,0%
	% de reincidència general	4,0%	10,2%	5,4%
	Residu corregit	-2,5	2,5	
Parella prosocial	Freqüència	111	25	136
	% de relació de parella	81,6%	18,4%	100,0%
	% de reincidència general	31,4%	23,1%	29,4%
	Residu corregit	1,6	-1,6	
Parella, sociabilitat desconeguda	Freqüència	187	58	245
	% de relació de parella	76,3%	23,7%	100,0%
	% de reincidència general	52,8%	53,7%	53,0%
	Residu corregit	-0,2	0,2	
Sense parella	Freqüència	42	14	56
	% de relació de parella	75,0%	25,0%	100,0%
	% de reincidència general	11,9%	13,0%	12,1%
	Residu corregit	-0,3	0,3	
Total	Freqüència	354	108	462
	% de relació de parella	76,6%	23,4%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		7,925	3	,048
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,131		,048

Taula A21. Grup de delictes en la causa base i relació amb la reincidència.

Grup de delictes	Reincidència general		Total	
	No	Sí		
Contra les persones	Freqüència	486	147	633
	% de grup de delictes	76,8%	23,2%	100,0%
	% de reincidència general	22,2%	21,9%	22,1%
	Residu corregit	0,2	-0,2	
Contra la llibertat sexual	Freqüència	17	3	20
	% de grup de delictes	85,0%	15,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,8%	0,4%	,7%
	Residu corregit	0,9	-0,9	
Contra el patrimoni / la propietat	Freqüència	1.430	480	1.910
	% de grup de delictes	74,9%	25,1%	100,0%
	% de reincidència general	65,2%	71,4%	66,7%
	Residu corregit	-3,0	3,0	
Contra la salut pública	Freqüència	129	10	139
	% de grup de delictes	92,8%	7,2%	100,0%
	% de reincidència general	5,9%	1,5%	4,9%
	Residu corregit	4,6	-4,6	
Altres	Freqüència	131	32	163
	% de grup de delictes	80,4%	19,6%	100,0%
	% de reincidència general	6,0%	4,8%	5,7%
	Residu corregit	1,2	-1,2	
Total	Freqüència	2.193	672	2.865
	% de grup de delictes	76,5%	23,5%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	25,601	4	,000	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer		Valor	Sig. aproximada	
		,095	,000	

Taula A22. Gravetat del delictes en la causa base i relació amb la reincidència.

Gravetat del delictes		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Delictes violent	Freqüència	726	269	995
	% de gravetat del delictes	73,0%	27,0%	100,0%
	% de reincidència general	33,1%	40,0%	34,7%
	Residu corregit	-3,3	3,3	
Delictes sense violència	Freqüència	1.467	403	1.870
	% de gravetat del delictes	78,4%	21,6%	100,0%
	% de reincidència general	66,9%	60,0%	65,3%
	Residu corregit	3,3	-3,3	
Total	Freqüència	2.193	672	2.865
	% de gravetat del delictes	76,5%	23,5%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		10,880	1	,001
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		-,062		,001

Taula A23. Tipus de fet delictiu en la causa base i relació amb la reincidència.

Tipus de fet delictiu		Reincidència general		Total
		No	Sí	
Falta	Freqüència	272	87	359
	% de tipus de fet	75,8%	24,2%	100,0%
	% de reincidència general	12,4%	13,0%	12,5%
	Residu corregit	-0,4	0,4	
Delictes	Freqüència	1.824	538	2.362
	% de tipus de fet	77,2%	22,8%	100,0%
	% de reincidència general	83,1%	80,2%	82,4%
	Residu corregit	1,7	-1,7	
Temptativa	Freqüència	99	46	145
	% de tipus de fet	68,3%	31,7%	100,0%
	% de reincidència general	4,5%	6,9%	5,1%
	Residu corregit	-2,4	2,4	
Total	Freqüència	2.195	671	2.866
	% de tipus de fet	76,6%	23,4%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		6,253	2	,044
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,047		,044

Taula A25. Nombre d'implicats en el fet delictiu en la causa base i relació amb la reincidència.

Nombre d'implicats en el fet delictiu		Reincidència general		Total
		No	Sí	
En grup d'amics majoritàriament menors de 18 anys	Recompte	832	252	1.084
	% de nombre d'implicats en el fet delictiu	76,8%	23,2%	100,0%
	% de reincidència general	49,7%	46,7%	48,9%
	Residu corregit	1,2	- 1,2	
En grup amics majoritàriament majors de 18 anys	Recompte	409	127	536
	% de nombre d'implicats en el fet delictiu	76,3%	23,7%	100,0%
	% de reincidència general	24,4%	23,5%	24,2%
	Residu corregit	0,4	- 0,4	
Sol	Recompte	374	136	510
	% de nombre d'implicats en el fet delictiu	73,3%	26,7%	100,0%
	% de reincidència general	22,3%	25,2%	23,0%
	Residu corregit	- 1,4	1,4	
Amb familiars	Recompte	60	25	85
	% de nombre d'implicats en el fet delictiu	70,6%	29,4%	100,0%
	% de reincidència general	3,6%	4,6%	3,8%
	Residu corregit	-1,1	1,1	
Total	Recompte	1.675	540	2.215
	% de Nombre d' implicats en el fet delictiu	75,6%	24,4%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		3,505	3	,320
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,040		,320

Taula A26. Causes prèvies a la causa base i relació amb la reincidència.

Causes prèvies		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Recompte	1.461	180	1.641
	% de causes prèvies	89,0%	11,0%	100,0%
	% de reincidència general	65,9%	26,2%	56,5%
	Residu corregit	18,3	- 18,3	
Sí	Recompte	756	506	1.262
	% de causes prèvies	59,9%	40,1%	100,0%
	% de reincidència general	34,1%	73,8%	43,5%
	Residu corregit	- 18,3	18,3	
Total	Recompte	2.217	686	2.903
	% de causes prèvies	76,4%	23,6%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		335,345	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,340		,000

Taula A28. Proposta tècnica pel fet delictiu en la causa base (només ATM i cautelars) i relació amb la reincidència.

Proposta tècnica feta per l'equip tècnic		Reincidència general		Total
		No	Si	
Amonestació	Recompte	33	5	38
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	86,8%	13,2%	100,0%
	% de reincidència general	4,4%	2,0%	3,8%
	Residu corregit	1,7	- 1,7	
No continuar tramitant l'expedient	Recompte	402	54	456
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	88,2%	11,8%	100,0%
	% de reincidència general	53,2%	22,0%	45,5%
	Residu corregit	8,5	- 8,5	
Internament tancat	Recompte	3	2	5
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	60,0%	40,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,4%	0,8%	0,5%
	Residu corregit	- 0,8	0,8	
Internament semiobert	Recompte	0	1	1
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	0,0%	100,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,0%	0,4%	0,1%
	Residu corregit	-1,8	1,8	
Llibertat vigilada	Recompte	9	9	18
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	50,0%	50,0%	100,0%
	% de reincidència general	1,2%	3,7%	1,8%
	Residu corregit	- 2,5	2,5	
PBC	Recompte	8	5	13
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	61,5%	38,5%	100,0%
	% de reincidència general	1,1%	2,0%	1,3%
	Residu corregit	-1,2	1,2	
Altres mesures en medi obert	Recompte	5	2	7
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	71,4%	28,6%	100,0%
	% de reincidència general	0,7%	0,8%	0,7%
	Residu corregit	- 0,2	0,2	
Mediació	Recompte	1	0	1
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	100,0%	0,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,1%	0,0%	0,1%
	Residu corregit	0,6	- 0,6	
A concretar en l'acte de l'audiència	Recompte	258	124	382
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	67,5%	32,5%	100,0%
	% de reincidència general	34,1%	50,4%	38,1%
	Residu corregit	- 4,6	4,6	
Altres	Recompte	20	10	30
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	66,7%	33,3%	100,0%
	% de reincidència general	2,6%	4,1%	3,0%
	Residu corregit	- 1,1	1,1	
No especifica	Recompte	17	34	51
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	33,3%	66,7%	100,0%
	% de reincidència general	2,2%	13,8%	5,1%
	Residu corregit	- 7,2	7,2	
Total	Recompte	756	246	1.002
	% de proposta tècnica pel fet delictiu	75,4%	24,6%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	117,166	10	,000	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer	Valor		Sig. aproximada	
	,342		,000	

Taula A27. Causes durant l'aplicació de la causa base i relació amb la reincidència.

Causes durant l'aplicació de la <i>causa base</i>		Reincidència general		Total
		No	Sí	
No	Recompte	2.126	574	2.700
	% de causes prèvies	78,7%	21,3%	100,0%
	% de reincidència general	95,9%	83,7%	93,0%
	Residu corregit	11,0	- 11,0	
Sí	Recompte	91	112	203
	% de causes prèvies	44,8%	55,2%	100,%
	% de reincidència general	4,1%	16,3%	7,0%
	Residu corregit	- 11,0	11,0	
Total	Recompte	2.217	686	2.903
	% de causes prèvies	76.4%	23.6%	100.0%
	% de reincidència general	100.0%	100.0%	100.0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		120,324	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,204		,000

Taula A29. Situació del fet delictiu (només ATM i cautelars) i relació amb la reincidència.

Situació del fet delictiu		Reincidència general		Total
		No	Si	
Presumpte	Recompte	239	76	315
	% de situació del fet delictiu	75,9%	24,1%	100,0%
	% de reincidència general	31,5%	30,4%	31,2%
	Residu corregit	0,3	- 0,3	
Condemnat	Recompte	68	25	93
	% de situació del fet delictiu	73,1%	26,9%	100,0%
	% de reincidència general	9,0%	10,0%	9,2%
	Residu corregit	- 0,5	0,5	
Sobreseït per prescripció	Recompte	104	69	173
	% de situació del fet delictiu	60,1%	39,9%	100,0%
	% de reincidència general	13,7%	27,6%	17,1%
	Residu corregit	-5,1	5,1	
Sobreseït provisionalment	Recompte	67	30	97
	% de situació del fet delictiu	69,1%	30,9%	100,0%
	% de reincidència general	8,8%	12,0%	9,6%
	Residu corregit	-1,5	1,5	
Sobreseït definitivament	Recompte	275	48	323
	% de situació del fet delictiu	85,1%	14,9%	100,0%
	% de reincidència general	36,2%	19,2%	32,0%
	Residu corregit	5,0	- 5,0	
Altres	Recompte	0	1	1
	% de situació del fet delictiu	0,0%	100,0%	100,0%
	% de reincidència general	0,0%	0,4%	0,1%
	Residu corregit	-1,7	1,7	
Sobreseït per reparació	Recompte	6	1	7
	% de situació del fet delictiu	85,7%	14,3%	100,0%
	% de reincidència general	0,8%	0,4%	0,7%
	Residu corregit	0,6	- 0,6	
Total	Recompte	759	250	1.009
	% de situació del fet delictiu	75,2%	24,8%	100,0%
	% de reincidència general	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		43,937	6	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,209		,000

Descriptiva del col·lectiu de noies i la seva comparació amb els nois

Taula A30. Nacionalitat.

Àrea geogràfica procedència	n noies	% noies	% nois
Espanya	313	84,8	82,6
Unió Europea	6	1,6	0,7
Resta d'Europa	4	1,1	1,1
Magrib	18	4,9	9,5
Resta d'Àfrica	1	0,3	0,2
Amèrica Central i Amèrica del Sud	4	1,1	2,2
Àsia	-	0	0,2
Resta del món	2	0,5	0,1
No consta	21	5,7	3,4
Total estrangers	35	9,5	13,9
Total	369	100,0	100,0

Taula A31. Edat en l'inici i en la finalització de l'expedient.

Edat	Mitjana noies	Desviació típica noies	Mitjana nois	Desviació típica nois
Edat en l'obertura de l'expedient	16,18	1,75	16,03	2,01
Edat en finalitzar la <i>causa base</i>	17,27	1,60	17,65	1,67

Taula A32. Toxicomanies del menor.

Consum de tòxics	n noies	% noies	% vàlid de noies	% nois	% vàlid de nois
No	53	14,4	40,2	11,2	24,9
Sí	79	21,4	59,8	33,7	75,1
No se sap	237	64,2		55,1	
Total	369	100,0	100,0	100,0	100,0

Taula A33. Problemes de salut mental del menor.

Problemes de salut mental del menor	n noies	% noies	% vàlid de noies	% nois	% vàlid de nois
No	2	0,5	5,4	0,3	2,4
Sí	35	9,5	94,6	13	97,6
No se sap	332	90,0		86,7	
Total	369	100,0	100,0	100,0	100,0

Taula A34. Nombre de germans (interval).

Nombre de germans	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Fill únic	144	39,0	39,0	38,2
1 o 2 germans	148	40,1	40,1	34,7
3 germans o més	77	20,9	20,9	27,1
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A35. Tipus de residència en el moment de finalitzar la causa base.

Tipus de residència	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Domicili fix	226	61,3	94,6	90,5
No domicili fix	13	3,5	5,4	6,8
Al carrer	0	0	0	2,7
No consta	130	35,2		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A36. Nucli de convivència en el moment de finalitzar la causa base.

Nucli de convivència	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Família d'origen	221	59,9	78,9	77,1
Família extensa	18	4,9	6,4	6,8
Família acollidora	0	0	0	0,3
Parella	20	5,4	7,1	2,9
DGAIA	10	2,7	3,6	4,9
Altres	5	1,4	1,8	2,2
Centre de justícia juvenil	0	0	0	1,3
Sol	6	1,6	2,1	4,4
No consta	89	24,1		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A37. Trencament de vincles

Trencament de vincles	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	179	48,5	77,5	73
Sí	52	14,1	22,5	27
No consta	138	37,4		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A38. Desaparició traumàtica de familiars.

Desaparició traumàtica de familiars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	157	42,5	68	61,8
Sí	74	20,1	32	38,2
No consta	138	37,4		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A39. Situació socioeconòmica del nucli familiar en el moment de finalitzar la causa base.

Situació socioeconòmica del nucli familiar	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Alta	22	6	9,2	7,1
Suficient	160	43,4	67	59,6
Insuficient	57	15,4	23,8	33,3
No consta	130	35,2		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A40. Maltractaments físics intrafamiliars.

Maltractaments físics intrafamiliars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	79	21,4	70,5	69,2
Sí	33	9	29,5	30,8
No consta	257	69,6		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A41. Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars.

Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	74	20,1	51,7	49,8
Sí	69	18,7	48,3	50,2
No consta	226	61,2		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A42. Antecedents delictius familiars (dicotòmica).

Antecedents delictius familiars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	81	21,9	65,9	61,8
Sí	42	11,4	34,1	38,2
No consta	246	66,7		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A43. Problemes de salut física dels familiars.

Problemes de salut física dels familiars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	67	18,2	62,6	51,1
Sí	40	10,8	37,4	48,9
No consta	262	71		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A44. Problemes de salut mental dels familiars.

Problemes de salut mental dels familiars	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	69	18,7	64,5	58
Sí	38	10,3	35,5	42
No consta	262	71		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A45. Toxicomania dins de la família.

Toxicomania dins de la família	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	66	17,9	51,6	51,7
Sí	62	16,8	48,4	48,3
No consta	241	65,3		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A46. Matricula escolar en el moment de finalitzar la causa base.

Matricula escolar	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No matriculat	181	49,1	54	62,8
Sí matriculat	154	41,7	46	37,2
No consta	34	9,2		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A47. Formació escolar en el moment de finalitzar la causa base.

Formació escolar	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Formació no reglada	38	10,3	13,2	14,4
ESO no finalitzada	118	32	41,1	52,3
ESO finalitzada	98	26,6	34,1	23
Mòduls de grau mitjà	14	3,8	5	3,8
Batxillerat	16	4,3	5,6	5,8
Universitat o mòdul de grau superior	3	0,8	1	0,7
No consta	82	22,2		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A48. Situació laboral en el moment de finalitzar la causa base.

Situació laboral	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	169	45,8	66	47,7
Sí	87	23,6	34	52,3
No consta	113	30,6		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A49. Relació amb grups dissociats en el moment de finalitzar la causa base.

Relació amb grups dissociat	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	96	26	53	42,2
Sí	85	23	47	57,8
No consta	188	51		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A50. Relació de parella en el moment de finalitzar la causa base.

Relació de parella	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Parella dissociat	14	3,8	13,3	3
Parella prosocial	24	6,5	22,9	31,4
Parella, social / desconeguda	48	13	45,7	55,2
Sense parella	19	5,2	18,1	10,4
No consta	264	71,5		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A51. Grup de delictes en la causa base.

Grup de delictes	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Contra les persones	115	31,2	31,8	20,7
Contra la llibertat sexual	0	0	0	0,8
Contra el patrimoni	214	58	59,1	67,8
Contra la salut pública	13	3,5	3,6	5,0
Altres	20	5,4	5,5	5,7
No consta	7	1,9		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A52. Gravetat del delictes en la causa base.

Gravetat del delictes	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Delictes violent	169	45.8	46.7	33
Delictes sense violència	193	52.3	53.3	67
No consta	7	1.9		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A53. Nombre de fets delictius (intervalls) en la causa base.

Nombre de fets delictius	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
1 fet	297	80,5	80,5	81,1
2 fets	53	14,4	14,4	15
3 fets o més	19	5,1	5,1	3,9
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A54. Tipus de fet delictiu en la causa base.

Tipus de fet delictiu	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Falta	67	18,2	18,5	11,7
Delictes	277	75	76,5	83,3
Temptativa	18	4,9	5,0	5
No consta	7	1,9		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A55. Nombre d'implicats en el fet delictiu de la causa base.

Nombre d'implicats en el fet delictiu	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
En grup amics majoritàriament menors de 18 anys	142	38,5	52,8	48,4
En grup amics majoritàriament majors de 18 anys	64	17,3	23,8	24,3
Sol	48	13	17,8	23,7
Amb familiars	15	4,1	5,6	3,6
No consta	100	27,1		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A56. Programa imposat en la causa base.

Programa de la causa base	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Mediació i reparació	120	32,5	32,5	32,1
Només ATM	144	39	39	36
Només cautelars	10	2,7	2,7	2,4
Altres mesures en medi obert	1	0,3	0,3	0,9
PBC	35	9,5	9,5	9,8
Llibertat vigilada	49	13,3	13,3	13,3
Internament	10	2,7	2,7	5,4
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A57. Causes prèvies a la causa base.

Causas prèvies	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	262	71	71	54,4
Sí	107	29	29	45,6
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A58. Causes durant l'aplicació del programa de la causa base.

Causes durant	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	349	94,6	94,6	92,8
Sí	20	5,4	5,4	7,2
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A59. Reincidència general.

Reincidència general	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	322	87,3	87,3	74,8
Sí	47	12,7	12,7	25,2
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A60. Reincidència en justícia juvenil.

Reincidència en justícia juvenil	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	327	88,6	88,6	81,4
Sí	42	11,4	11,4	18,6
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A61. Reincidència en justícia d'adults.

Reincidència en justícia d'adults	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	361	97,8	97,8	91,6
Sí	8	2,2	2,2	8,4
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A62. Temps que triga a reincidir (en intervals).

Temps que triga a reincidir	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
Menys de 6 mesos	23	6,2	6,2	11,9
6-12 mesos	9	2,4	2,4	3,9
12-18 mesos	6	1,6	1,6	2,2
18-24 mesos	5	1,4	1,4	0,9
24-30 mesos	0	0	0	0,4
Temps desconegut	4	1,1	1,1	5,9
No reincident	322	87,3	87,3	74,8
Total	369	100,0	100,0	100,0

Taula A63. Reincidència violenta.

Reincidència violenta	n noies	% noies	% vàlid de noies	% vàlid de nois
No	27	7,3	57,4	61,2
Sí	20	5,4	42,6	38,8
No consta	322	87,3		
Total	369	100,0	100,0	100,0

Descriptiva del col·lectiu d'estrangers i la seva comparació amb els espanyols

Taula A64. Nombre de germans (intervalls) i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Taula A65. Trencament de vincles familiars i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Sí	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
No	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Taula A66. Desaparició traumàtica de familiars i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Sí	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
No	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor		gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer	Valor			Sig. aproximada
		,098		,000

Taula A67. Nucli de convivència en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Sí	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
No	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor		gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi V de Cramer	Valor			Sig. aproximada
		,098		,000

Taula A68. Tipus de residència en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

	Nacionalitat		Total	
	Espanyol	Estranger		
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	27,798	1	,000	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer	Valor	Sig. aproximada		
	,098	,000		

Taula A69. Situació socioeconòmica i diferències entre espanyols i estrangers.

	Nacionalitat		Total	
	Espanyol	Estranger		
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson	Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)	
	27,798	1	,000	
Mesures simètriques: Phi V de Cramer	Valor	Sig. aproximada		
	,098	,000		

Taula A70. Matriculat a l'escola en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Taula A71. Formació escolar adquirida en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Taula A72. Treballa en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Taula A73. Relacions amb grups dissociats en finalitzar la causa base i diferències entre espanyols i estrangers.

		Nacionalitat		Total
		Espanyol	Estranger	
Fill únic	Freqüència	1.895	639	2.534
	% de germans	74,8%	25,2%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	85,5%	93,1%	87,3%
	Residu corregit	-5,3	5,3	
1 o 2 germans	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
3 germans o més	Freqüència	322	47	369
	% de germans	87,3%	12,7%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	14,5%	6,9%	12,7%
	Residu corregit	5,3	-5,3	
Total	Freqüència	2.217	686	2.903
	% de germans	76,4%	23,6%	100,0%
	% d'espanyol/estranger	100,0%	100,0%	100,0%
Txi-quadrat de Pearson		Valor	gl	Sig. asintòtica (bilateral)
		27,798	1	,000
Mesures simètriques: Phi		Valor		Sig. aproximada
V de Cramer		,098		,000

Comparació de les diferències significatives de cada variable estudiada segons el programa aplicat

Nota: les fletxes indiquen quin dels dos programes comparats en cada casella presenten un percentatge més elevat, estadísticament significatiu en un interval de confiança del 95,5%; $p=q=50$ i un error teòric diferent segons el programa aplicat (vegeu la taula 2 de l'apartat 2.2.1.2).

Taula A74. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable sexe.

Sexe	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	No	No	No	← Sí
ATM		No	No	No	No	← Sí
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	No
PBC					No	No
LV						← Sí

Taula A75. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable nacionalitat.

Nacionalitat	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	Si↑	Si↑	Si↑	Si↑	No	Si↑
ATM		Si↑	No	← Si	No	Si↑
Cautelars			← Si	← Si	← Si	No
Altres mesures en medi obert				← Si	No	Si↑
PBC					No	Si↑
LV						Si↑

Taula A76. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable tipus de residència.

Tipus de residència	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	Sí ↑	Sí ↑	No	No	Sí ↑
ATM		Sí ↑	No	Sí ↑	No	Sí ↑
Cautelars			No	← Sí	Sí ↑	No
Altres mesures en medi obert				Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						Sí ↑

Taula A77. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable situació socioeconòmica del nucli familiar.

Situació socioeconòmica del nucli familiar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	← Sí	No	No	No	No	Sí ↑
ATM		Sí ↑	No	No	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	← Sí	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						Sí ↑

Taula A78. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable trencament de vincles familiars.

Trencament de vincles familiars	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	Sí ↑	No	No	No	Sí ↑
ATM		Sí ↑	Sí ↑	No	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	← Sí	← Sí	No
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí ↑
PBC					No	Sí ↑
LV						Sí ↑

Taula A79. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable desaparició traumàtica.

Desaparició traumàtica	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	Sí↑	No	No	Sí↑	Sí↑
ATM		Sí↑	No	Sí↑	Sí↑	Sí↑
Cautelars			No	←Sí	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí↑
PBC					Sí↑	Sí↑
LV						Sí↑

Taula A79. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable maltractament físic intrafamiliar.

Maltractament físic intrafamiliar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	←Sí	No	Sí↑	No	Sí↑	Sí↑
ATM		No	Sí↑	No	Sí↑	Sí↑
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				←Sí	No	No
PBC					Sí↑	Sí↑
LV						No

Taula A79. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable maltractament psíquic/emocional intrafamiliar.

Maltractament psíquic/emocional	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	←Sí	No	No	No	Sí↑	Sí↑
ATM		Sí↑	Sí↑	No	Sí↑	Sí↑
Cautelars			No	←Sí	No	Sí↑
Altres mesures en medi obert				←Sí	No	Sí↑
PBC					Sí↑	Sí↑
LV						No

Taula A80. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable abús sexual intrafamiliar.

Abús sexual intrafamiliar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	Sí↑	No	Sí↑	No
ATM		No	No	Sí↑	Sí↑	No
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	No
PBC					Sí↑	No
LV						No

Taula A81. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable antecedents delictius familiars.

Antecedents delictius familiars	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	No	No	Sí ↑	Sí ↑
ATM		No	No	No	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	No	Sí ↑	Sí ↑
Altres mesures en medi obert				No	Sí ↑	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						No

Taula A83. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable problemes de salut física familiar.

Problemes de salut física familiar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	Sí ↑	No	Sí ↑	Sí ↑
ATM		No	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				Sí ↑	No	No
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						No

Taula A84. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable problemes de salut mental familiar.

Problemes de salut mental familiar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	← Sí	No	Sí ↑	No	Sí ↑	Sí ↑
ATM		Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			Sí ↑	No	No	No
Altres mesures en medi obert				← Sí	No	No
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						No

Taula A85. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable toxicomania familiar.

Toxicomania familiar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	No	No	Sí ↑	Sí ↑
ATM		No	No	No	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	No	Sí ↑	Sí ↑
Altres mesures en medi obert				No	Sí ↑	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						No

Taula A86. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable matrícula escolar.

Matrícula escolar	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	Sí ↑	Sí ↑	Sí	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
ATM		No	No	No	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						Sí ↑

Taula A86. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable situació laboral.

Situació laboral	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
ATM		Sí	No	Sí ↑	Sí ↑	← Sí
Cautelars			No	Sí ↑	Sí ↑	No
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí ↑
PBC					Sí ↑	← Sí
LV						← Sí

Taula A87. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable relació amb grups dissocials.

Relació amb grups dissocials	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	← Sí	No	No	No	No	Sí ↑
ATM		Sí ↑	No	Sí ↑	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			← Sí	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	Sí ↑	Sí ↑
PBC					No	Sí ↑
LV						Sí ↑

Taula A88. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable relació de parella.

Relació de parella	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	← Sí	No	No	No	No	No
ATM		No	No	No	No	Sí ↑
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	No
PBC					No	No
LV						Sí ↑

Taula A89. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable problemes de salut mental del menor.

Problemes de salut mental del menor	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	No	No	No	No
ATM		No	No	No	No	No
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	No
PBC					Sí ↑	Sí
LV						No

Taula A90. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable tipus de fet delictiu.

Tipus de fet delictiu	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	Sí	Sí	← Sí	Sí ↑	Sí ↑
ATM		Sí	No	← Sí	Sí ↑	Sí ↑
Cautelars			Sí	No	Sí ↑	Sí ↑
Altres mesures en medi obert				No	Sí ↑	Sí ↑
PBC					Sí ↑	Sí ↑
LV						No

Taula A91. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable reincidència violenta.

Reincidència violenta	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	No	No	No	No	No	No
ATM		No	No	No	No	No
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	No	No
PBC					No	No
LV						No

Taula A92. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable consum de tòxics.

Consum de tòxics	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	← Sí	No	No	No	Sí↑	Sí↑
ATM		Sí↑	Sí	Sí↑	Sí↑	Sí↑
Cautelars			No	No	No	No
Altres mesures en medi obert				No	Sí	Sí
PBC					Sí↑	Sí↑
LV						No

Taula A93. Diferències significatives entre programes aplicats per la variable gravetat del delictes.

Gravetat del delictes	ATM	Cautelars	Altres mesures en medi obert	PBC	LV	Internament
Mediació	Sí↑	Sí↑	No	Sí↑	Sí↑	Sí↑
ATM		Sí↑	No	Sí↑	Sí↑	Sí↑
Cautelars			No	No	No	Sí↑
Altres mesures en medi obert				No	No	Sí↑
PBC					Sí↑	Sí↑
LV						Sí↑

Annex 2

A) Procés metodològic en la predicció de la reincidència

1. Predicció de la reincidència dels joves amb mesura de PBC

En la taula 1 s'han recollit les variables que expliquen la reincidència en els menors als quals se'ls ha aplicat un programa de PBC. Aquestes variables han estat identificades com a *sig*, si complien el requisit de la significació amb un valor igual o inferior a 0,05, i com a *sig*=0,000, quan la significació era molt elevada. Aquesta diferenciació pel que fa a la significació, entre variables significatives i altament significatives, està orientada a incloure en la posterior anàlisi de regressió logística les variables més significatives com a criteri de selecció obligatòria davant la gran quantitat de variables que són explicatives de la reincidència en aquest col·lectiu de joves sotmesos a un programa de PBC.

Així, les variables que expliquen la PBC amb més potència són:

1. Situació econòmica del nucli familiar.
2. Maltractaments físics intrafamiliars.
3. Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars.
4. Antecedents delictius familiars (dicotòmica).
5. Relació amb grups dissocials.
6. Existència de causes prèvies.
7. Edat en l'inici de l'expedient.
8. Edat en la finalització del programa.
9. Nombre de causes prèvies.

Taula 1. Variables explicatives de la reincidència dels menors que han passat per programa de PBC. S'han destacat com a altament significatives les que informen d'un valor igual a 0,000.

Variable	Significació
Trencament de vincles	Sig
Desaparició traumàtica de familiar	Sig
Situació econòmica del nucli familiar	Sig (sig = 0,000)
Maltractaments físics intrafamiliars	Sig (sig = 0,000)
Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars	Sig (sig = 0,000)
Antecedents delictius familiars	Sig (sig = 0,000)
Antecedents delictius familiars (dicotòmica)	Sig (sig = 0,000)
Problemes de salut física familiars	Sig
Problemes de salut mental familiars	Sig
Toxicomania en la família	Sig
Formació escolar	Sig
Situació laboral	Sig
Relació amb grups dissocials	Sig (sig = 0,000)
Consum de tòxics	Sig
Tipologia dels joves quant a les causes	Sig (sig = 0,000)
Causes prèvies	Sig (sig = 0,000)
Causes durant l'aplicació del programa	Sig (sig = 0,000)
Total causes en què estan implicats	Sig (sig = 0,000)
Edat en l'inici expedient	Sig (sig = 0,000)
Edat en la finalització del programa	Sig (sig = 0,000)
Nombre de causes prèvies	Sig (sig = 0,000)
Nombre de causes durant l'execució del programa	Sig (sig = 0,000)

Pel que fa a l'anàlisi de les interaccions entre aquestes nou variables, s'ha trobat que les interaccions no col·lineals que es poden incloure en l'anàlisi són:

1. Edat en la finalització del programa i situació socioeconòmica del nucli familiar.
2. Edat en la finalització del programa i maltractaments físics intrafamiliars.
3. Edat en la finalització del programa i maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars.
4. Edat en la finalització del programa i relació amb grups dissocials.
5. Edat en la finalització del programa i existència de causes prèvies.
6. Nombre de causes prèvies i edat en la finalització del programa.

En la primera interacció la variable *edat en la finalització del programa* adopta els seus valors independentment dels valors de la variable *situació socioeconòmica del nucli familiar*. La resta de interaccions entre variables són col·lineals, per la qual cosa, a efectes d'evitar la multicol·linealitat, no poden ser considerades en l'anàlisi de regressió logística.

Les nou variables altament explicatives enumerades anteriorment i les sis interaccions no col·lineals conformen el grup d'indicadors de la reincidència dels menors amb mesura de PBC objecte d'anàlisi. L'estratègia per a la consecució del model, com ja s'ha dit anteriorment, s'aborda des de dos mètodes: el *forward-stepwise* i el *backward-stepwise*. D'aquesta manera, hi ha més possibilitats d'extreure de les anàlisis el model amb més capacitat de predir la reincidència/no-reincidència i que s'ajusta millor a les dades.

La taula 2 recull el model amb millors resultats quant a la capacitat de predir i ajustar les dades. En la primera columna s'indiquen les variables i les interaccions que s'han inclòs en l'anàlisi de regressió logística; en la segona, les variables que han quedat incloses en l'equació de predicció; en la tercera, la R^2 de *Cox i Snell*, amb què es calcula el valor de la inflació de la variància (VIF); en la quarta i la cinquena columnes, el valor de χ^2 de *Hosmer i Lemeshow* i la seva significació; finalment, en les columnes sisena, setena i vuitena, s'informa del percentatge de classificació correcta dels reincidents, dels no reincidents i del total.

Per seleccionar el millor model, primerament s'analitza la bondat d'ajustament indicada per l'estadístic χ^2 de *Hosmer i Lemeshow*, els valors del qual han de ser petits i han d'estar associats a valors elevats de significació estadística ($p > 0,05$). En aquest cas, l'equació de predicció de la reincidència ajusta correctament les dades ($\chi^2 = 5,952$ i $\alpha = 0,653$).

Pel que fa als percentatges de classificació correcta, el model classifica correctament el 95,8% dels no reincidents, el 40,0% dels reincidents i el 86,2% del total. És a dir, el 95,8% dels casos no reincidents serien pronosticats correctament, mentre que només el 40% dels reincidents serien pronosticats correctament com a reincidents. Aquestes dades situen el percentatge total de pronòstic correcte en un elevat 86,2%.

Per acabar, quant a la inflació de la variància, l'equació resultant dona un VIF de 1,27, molt inferior al valor 10 per sobre del qual indicaria l'existència de multicol·linealitat.

Taula 2. Estadístics de la regressió logística de la reincidència dels menors a qui s'ha aplicat un programa de PBC.

Variables introduïdes en l'anàlisi	Variables en l'equació	R ² (VIF) ⁵⁸	Hosmer i Lemeshow		% classificació correcta		
			χ ²	Sig	No	Sí	Global
<ul style="list-style-type: none"> • Situació econòmica del nucli familiar • Maltractaments físics intrafamiliars • Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars • Antecedents delictius familiars (dicotòmica) • Relació amb grups dissocials • Causes prèvies • Edat en l'inici expedient • Edat en la finalització del programa • Nombre de causes prèvies • Edat en la finalització del programa * Situació econòmica del nucli familiar • Edat finalització programa * Maltractaments físics intrafamiliars • Edat finalització programa * Maltractaments psíquics/emocionals intrafamiliars • Edat en la finalització del programa * Relació amb grups dissocials • Edat en la finalització del programa * abans • Nombre de causes prèvies * Edat en la finalització del programa 	<ul style="list-style-type: none"> • Maltractaments físics intrafamiliars • Edat en la finalització del programa • Nombre de causes prèvies • Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars • Nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa 	0,211 (1,27)	5,952	0,653	95,8%	40,0%	86,2%

De l'anàlisi multivariant anterior es conclou que les variables i interaccions que formen part de l'equació de predicció de la reincidència pel que fa als menors als quals s'ha aplicat PBC són (segona columna de taula 2):

1. Maltractaments físics intrafamiliars.
2. Edat en la finalització del programa.
3. Nombre de causes prèvies.
4. Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars.
5. Nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa.

⁵⁸ VIF (inflació de la variància). $VIF = \frac{1}{(1 - R^2)}$.

Aquestes variables i interaccions, analitzades de manera conjunta com aquí es presenten, actuen sobre la reincidència de la manera que es detalla a continuació. Pel que fa als maltractaments físics intrafamiliars, és el factor que més pes té sobre la reincidència, i es torna un factor de protecció quan en el si de la família no es donen maltractaments físics. L'edat en la finalització de la mesura aplicada també és un factor de protecció, atès que protegeix de la reincidència a mesura que el jove creix. Tanmateix, quan es tracta de joves que han patit maltractaments en l'àmbit familiar, l'edat en la finalització del programa esdevé un factor de risc, atès que com més gran és el jove, més probabilitats té de reincidir. D'altra banda, el nombre de causes prèvies és un factor clarament de risc, ja que com més causes prèvies hi ha, existeixen més probabilitats que el menor torni a delinquir i, a més, aquest factor encara té més risc a mesura que els joves són més grans.

En conclusió, els maltractaments físics en el si de la família i el nombre de causes prèvies són factors clarament de risc sobre la futura reincidència dels joves que han estat sotmesos a PBC, l'edat dels quals és un factor de protecció, llevat que es tracti de menors maltractats i que augmenti el nombre de causes prèvies, casos en què l'edat és un factor de risc.

Ara bé, els possibles i variats escenaris que es poden presentar segons els valors que prenen unes i altres variables i interaccions condueix al càlcul de probabilitats mitjançant l'equació lineal z següent que fa possible la predicció respecte a una reincidència eventual.

$$\begin{aligned}
 Z_{\text{reincidència/no reincidència (PBC)}} &= \alpha + \beta_1 \text{ maltractaments físics intrafamiliars} + \beta_2 \text{ edat en} \\
 &\text{la finalització del programa} \\
 &+ \beta_3 \text{ nombre de causes prèvies} \\
 &+ \beta_4 \text{ interacció (edat en la finalització del programa * maltractaments físics} \\
 &\text{intrafamiliars)} \\
 &+ \beta_5 \text{ interacció (nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa)}
 \end{aligned}$$

Els valors que prenen la constant α i els coeficients β de les categories han estat recollits en la taula 3. La constant no varia en cap de les equacions z calculades. Els

coeficients β , per la seva part, van prenent valors diferents en funció dels valors que adopten les categories de les variables. En el cas de la variable dicotòmica *maltractaments físics intrafamiliars*, el coeficient β_1 té un valor de $-83,068$ quan no n'hi ha hagut i de 0^{59} quan sí que n'hi ha hagut. Pel que fa als valors que adopta la variable *edat quan la finalització de la mesura*, β_2 es calcula com a producte de $-5,068$ pel valor de l'edat, de tal manera que un jove que acabi el programa a 15 anys tindrà un coeficient de $(15 \times -5,068)$. Sobre la variable *nombre de causes prèvies*, el resultat de coeficient β_3 s'obté del producte entre el nombre de causes i el valor $-9,137$, de manera que un jove amb 10 causes tindrà un coeficient de $-91,37$. Respecte a la interacció entre *edat quan la finalització del programa* i *maltractaments físics intrafamiliars*, el valor β_4 s'obté en multiplicar per $4,621$ l'edat en la finalització del programa quan no hi ha hagut maltractaments físics intrafamiliars i per 0 , quan sí que n'hi ha hagut. Finalment, pel que fa a la interacció entre *nombre de causes prèvies* i *edat quan la finalització del programa*, el coeficient β_5 s'obté del producte del valor de l'edat, el nombre de causes prèvies i el valor $0,529$.

Els valors d'aquests coeficients tenen com a finalitat exclusiva calcular probabilitats quan es presenten conjuntament les variables i interaccions que han resultat d'aquesta anàlisi multivariant. Aquestes probabilitats han estat calculades prenent com a referència diversos valors de les variables incloses en l'equació, tal com s'il·lustra en la taula 3.

⁵⁹ Recordem que en el cas de les variables dicotòmiques i politòmiques, la categoria de referència presa per al càlcul dels valors β de la resta de categories sempre adopta el valor 0. Els valors amb coeficients superiors a 0 representen les categories de risc per a la reincidència violenta, mentre que els coeficients amb valors negatius representen categories protectores.

Taula 3. Valors α i β de l'equació de regressió logística per a la reincidència dels joves a qui s'ha aplicat un programa de PBC

Variable / interacció	Categoria	Valor del coeficient β
Maltractaments físics intrafamiliars	No	-83,068
	Sí	0
Edat en la finalització del programa	15	-5,068 x 15
	17	-5,068 x 17
	19	-5,068 x 19
	21	-5,068 x 21
Nombre de causes prèvies	0	-9,137 x 0
	2	-9,137 x 2
	4	-9,137 x 4
	6	-9,137 x 6
Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars	8	-9,137 x 8
	15 * sí	4,621 x 15
	17 * sí	4,621 x 17
	19 * sí	4,621 x 19
	21 * sí	4,621 x 21
	15 * no	0 x 15
	17 * no	0 x 17
	19 * no	0 x 19
Nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa	21 * no	0 x 21
	0 * 15	0 x 15 x 0,529
	0 * 17	0 x 17 x 0,529
	0 * 19	0 x 19 x 0,529
	0 * 21	0 x 21 x 0,529
	2 * 15	2 x 15 x 0,529
	2 * 17	2 x 17 x 0,529
	2 * 19	2 x 19 x 0,529
	2 * 21	2 x 21 x 0,529
	4 * 15	4 x 15 x 0,529
	4 * 17	4 x 17 x 0,529
	4 * 19	4 x 19 x 0,529
	4 * 21	4 x 21 x 0,529
	6 * 15	6 x 15 x 0,529
	6 * 17	6 x 17 x 0,529
	6 * 19	6 x 19 x 0,529
6 * 21	6 x 21 x 0,529	
8 * 15	8 x 15 x 0,529	
8 * 17	8 x 17 x 0,529	
8 * 19	8 x 19 x 0,529	
8 * 21	8 x 21 x 0,529	
10 * 15	10 x 15 x 0,529	
10 * 17	10 x 17 x 0,529	
10 * 19	10 x 19 x 0,529	
10 * 21	10 x 21 x 0,529	
Constant α		88,417

En la taula 4 s'han recollit les probabilitats⁶⁰ de reincidència en 48 supòsits. Cada supòsit es correspon amb unes característiques determinades d'un jove en base a les tres variables incloses en l'equació, sigui directament o en interacció amb altres variables.

Per exemple, en el supòsit 1 es tracta d'un jove de 15 anys que no ha estat objecte de maltractaments físics i que compta amb sis causes prèvies; en el supòsit 41, el jove també té 15 anys i també amb sis causes prèvies, però que ha estat objecte de maltractaments. La probabilitat de reincidència del supòsit 1 és de 0,000⁶¹ (jove potencialment no reincident) i la del 41 és de 0,994 (jove potencialment reincident). És a dir, la variable *maltractament físics intrafamiliars* és tan important en la predicció de la reincidència que és capaç de pronosticar un jove com a potencialment molt reincident o tot el contrari, en funció de si es dona o no es dona.

Igualment, si el tret que varia és l'edat, com en el cas del supòsit 37 (probabilitat de reincidència de 0,912), en què el jove té 19 anys, sis causes prèvies i no ha patit maltractaments, la probabilitat de reincidència dels joves augmenta a mesura que ho fa l'edat quan es tracta de joves que no han patit maltractaments. Tanmateix, com ja s'ha dit anteriorment, la influència de l'edat és protectora quan es tracta de menors

⁶⁰ Els valors de les probabilitats oscil·len entre 0 i 1. A mesura que la probabilitat s'apropa a 0, el jove pot ser tipificat com a no reincident, mentre que, inversament, com més s'apropa a 1 el valor de la probabilitat, hi ha més risc de reincidència i el jove pot ser classificat com a reincident en potència. El llindar entre els subjectes potencialment reincidents i els que no ho són s'estableix en el valor de probabilitat 0,5.

⁶¹ En aquest exemple, jove de 15 anys sense antecedents de maltractaments físics intrafamiliars i amb sis causes prèvies, l'equació z queda de la manera següent:

$$Z_{\text{reincidència/no-reincidència (PBC)}} = \alpha + \beta_1 \text{ maltractaments físics intrafamiliars} + \beta_2 \text{ edat en la finalització del programa} + \beta_3 \text{ nombre de causes prèvies} + \beta_4 \text{ interacció (edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars)} + \beta_5 \text{ interacció (nombre de causes prèvies * edat en la finalització del programa)}$$

Si substituïm els valors recollits en la taula 3:

$$Z_{\text{reincidència/no-reincidència (PBC)}} = 88,417 - 83,068 + (-5,068 \times 15) + (-9,137 \times 6) + (4,621 \times 15) + (6 \times 15 \times 0,529) = -8,568$$

I si apliquem la fórmula de probabilitats:

$$pr\{\text{reincidència/no-reincidència}\} = \frac{e^Z}{1 + e^Z} = \frac{e^{-8,568}}{1 + e^{-8,568}} = 0,0000$$

$$pr\{\text{reincidència/no-reincidència}\} = \frac{e^Z}{1 + e^Z} = \frac{e^{-8,568}}{1 + e^{-8,568}} = 0,0000 .$$

que sí que han patit maltractaments físics intrafamiliars, tal com ho indica la comparació entre els supòsits 4 i 47, en què la probabilitat de reincidència és de 0,000 i d'1,000, i les edats de 19 i 15 anys, respectivament.

Finalment, pel que fa al nombre de causes prèvies, la variable juga un paper menys important que les anteriors i influeix de manera diferent en unes edats i unes altres. En els més joves un nombre més alt de causes prèvies protegeix de la reincidència futura. Els supòsits 3, 23, 27 i 47, referits a un jove de 15 anys, en són un bon exemple: quan no hi ha maltractaments (3, 23), la probabilitat de reincidència augmenta de 0,000 a 0,205 quan les causes baixen de 10 a 0; quan hi ha maltractaments (27 i 47), la probabilitat augmenta de 0,593 a 1,000 quan les causes disminueixen de 10 a 0. Nogensmenys, en els dos casos en què no hi ha hagut maltractaments físics, els joves poden ser considerats com a potencialment no reincidents, atès que les seves probabilitats són inferiors a 0,500 (supòsits 3 i 23). Contràriament, els supòsits 27 i 47, que han patit maltractaments, malgrat la variació de probabilitat de reincidència produïda per la diferència en el nombre de causes prèvies, són potencialment reincidents. Respecte dels més grans, el nombre de causes prèvies augmenta la probabilitat de reincidència: els supòsits 12 i 46 es refereixen a joves de 21 anys sense maltractaments físics, sense causes prèvies i amb 10 causes prèvies, respectivament (el primer té una escassa probabilitat de reincidir del 0,017 i el segon una màxima probabilitat d'1); els supòsits 5 i 34 il·lustren la probabilitat de reincidència de 0,000 i de 0,847 de dos joves de 21 anys amb maltractaments físics i zero i 10 causes prèvies respectivament. Aquestes dades indiquen que quan es tracta de joves més grans, el nombre de *causes prèvies* no solament és un factor de risc, sinó que adquireix tanta potència en la predicció com la variable *maltractaments físics*.

Taula 4. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de PBC en funció dels valors de les variables maltractaments físics intrafamiliars, edat en la finalització del programa i nombre de causes prèvies. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Maltractaments físics intrafamiliars	Edat en la finalització del programa	Causes prèvies	Probabilitat
1	No	15 anys	6 causes	0,000
2	No	15 anys	8 causes	0,000
3	No	15 anys	10 causes	0,000
4	Sí	19 anys	0 causes	0,000
5	Sí	21 anys	0 causes	0,000
6	Sí	21 anys	2 causes	0,000
7	Sí	21 anys	4 causes	0,000
8	No	15 anys	4 causes	0,002
9	Sí	19 anys	2 causes	0,002
10	Sí	21 anys	6 causes	0,002
11	Sí	19 anys	4 causes	0,015
12	No	21 anys	0 causes	0,017
13	No	15 anys	2 causes	0,023
14	No	17 anys	10 causes	0,024
15	No	17 anys	8 causes	0,032
16	No	19 anys	0 causes	0,041
17	No	17 anys	6 causes	0,043
18	No	17 anys	4 causes	0,056
19	No	17 anys	2 causes	0,073
20	Sí	19 anys	6 causes	0,084
21	No	17 anys	0 causes	0,095
22	Sí	21 anys	8 causes	0,097
23	No	15 anys	0 causes	0,205
24	No	19 anys	2 causes	0,211
25	Sí	19 anys	8 causes	0,363
26	No	21 anys	2 causes	0,477
27	Sí	15 anys	10 causes	0,593
28	No	19 anys	4 causes	0,625
29	Sí	17 anys	10 causes	0,694
30	Sí	17 anys	8 causes	0,752
31	Sí	19 anys	10 causes	0,780
32	Sí	17 anys	6 causes	0,802
33	Sí	17 anys	4 causes	0,844
34	Sí	21 anys	10 causes	0,847
35	Sí	17 anys	2 causes	0,878
36	Sí	17 anys	0 causes	0,906
37	No	19 anys	6 causes	0,912
38	Sí	15 anys	8 causes	0,942
39	No	21 anys	4 causes	0,979
40	No	19 anys	8 causes	0,985
41	Sí	15 anys	6 causes	0,994
42	No	19 anys	10 causes	0,998
43	Sí	15 anys	4 causes	0,999
44	No	21 anys	6 causes	1,000
45	No	21 anys	8 causes	1,000
46	No	21 anys	10 causes	1,000
47	Sí	15 anys	0 causes	1,000
48	Sí	15 anys	2 causes	1,000

2. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura de llibertat vigilada

La predicció de la reincidència dels menors que han passat per un programa de llibertat vigilada és força més senzilla i comprensible que l'anterior a causa de l'absència d'interaccions no colineals entre variables que participin en l'explicació de l'equació de predicció o equació z.

Les variables altament explicatives de la reincidència en aquest cas (la significació de les quals és igual o inferior a 0,005) són el *sexe*, la *situació econòmica del nucli familiar*, la *relació amb grups dissocials* i el *nombre de causes prèvies* (taula 5). Pel que fa a la primera, el *sexe*, la categoria *home* es manifesta com un factor de risc davant la categoria *dona*. També són categories de risc una *situació econòmica insuficient* en el nucli familiar davant les situacions *suficient* i *alta*, que són categories protectores de la reincidència, i el fet de relacionar-se amb grups dissocials. Quant al nombre de causes prèvies, una quantitat més elevada implica un risc de reincidència més alt.

Taula 5. Variables explicatives de la reincidència dels menors a qui s'ha aplicat un programa de llibertat vigilada. S'han destacat com a altament significatives les que informen d'un valor igual o inferior a 0,005.

Variable	Significació
Sexe	Sig (sig ≤ 0,005)
Situació econòmica del nucli familiar	Sig (sig ≤ 0,005)
Relació amb grups dissocials	Sig (sig ≤ 0,005)
Causas prèvies	Sig
Nombre de fets delictius	Sig
Edat en l'inici de l'expedient	Sig
Nombre de causes prèvies	Sig (sig ≤ 0,005)

Analitzades aquestes quatre variables altament explicatives de la reincidència de manera conjunta en l'anàlisi de regressió logística, el model que més i millor ajusta les dades exclou de l'equació el nombre de causes prèvies. Així, l'equació de predicció queda conformada amb les tres variables *sexe*, *situació econòmica* i *relació amb grups dissocials* de la manera següent:

$$Z_{\text{reincidència/no-reincidència (LV)}} = \alpha + \beta_1 \text{ Sexe} + \beta_2 \text{ situació econòmica del nucli familiar} + \beta_3 \text{ Relació amb grups dissocials}$$

El model, amb un bon ajustament de les dades ($\chi^2 = 0,445$ i sig = 0,979) (taula 6), classifica correctament el 67,9% de la totalitat dels casos, malgrat que classifica millor els no reincidents (75,9% de classificació correcta) que els reincidents (51,1% de classificació correcta). L'índex d'inflació de la variància (VIF = 1,1) indica, paral·lelament, que el model es caracteritza per l'absència de la col·linealitat no desitjada..

Taula 6. Estadístics de la regressió logística de la reincidència dels menors a qui s'ha aplicat un programa de llibertat vigilada.

Variables introduïdes en l'anàlisi	Variables en l'equació	R ² (VIF) ⁶²	Prova de Hosmer i Lemeshow		% classificació correcta		
			Txi-quadrat	Sig	No	Sí	Global
<ul style="list-style-type: none"> •Sexe •Situació econòmica del nucli familiar •Relació amb grups dissocials •Nombre de causes prèvies 	<ul style="list-style-type: none"> •Sexe •Situació econòmica del nucli familiar •Relació amb grups dissocials 	0,094 (1,10)	0,445	0,979	75,9%	51,1%	67,9%

L'equació z derivada del model permet, doncs, calcular les probabilitats de reincidència d'aquests menors que han estat sota mesura de llibertat vigilada a partir de les dades de *sexe*, *situació econòmica del nucli familiar* i *relació amb grups dissocials*.

Els coeficients β i la constant α per al càlcul de l'equació z es recullen en la taula 7, i els resultats de probabilitats que se'n deriven es presenten en la taula 8. Dels valors dels coeficients β es deriva que el factor *home* en la variable *sexe*, en aquest lloc de forces de les tres variables que actuen conjuntament sobre la predicció, és el més determinant, seguit de la categoria *insuficient* de la variable *situació econòmica del nucli familiar*. Contràriament, la categoria econòmica *suficient* és la més protectora cap a la reincidència, seguida de la categoria econòmica *alta* i de la *no-relació amb grups dissocials*.

⁶² VIF (inflació de la variància). $VIF = \frac{1}{(1 - R^2)}$.

Taula 7. Valors α i β de l'equació de regressió logística per a la reincidència dels joves a qui s'ha aplicat un programa de llibertat vigilada.

Variable / interacció	Categoria	Valor del coeficient β
Sexe	Home	1,344
	Dona	0
Situació econòmica del nucli familiar	Alta	-0,678
	Suficient	-0,855
Relació amb grups dissocials	Insuficient	0
	No	-0,622
Constante α	Sí	0
		-1,336

Com a exemple, el supòsit 1 de la taula 8 davant el supòsit 12. El primer, es tracta d'una noia amb una situació econòmica familiar suficient, que no es relaciona amb grups dissocials i la probabilitat de reincidència de la qual és de 0,057.⁶³ El segon, el supòsit 12, es tracta d'un noi de recursos econòmics familiars insuficients, que es relaciona amb grups dissocials i amb una probabilitat de reincidència de 0,502.

⁶³ En aquest exemple, noia de família amb prous recursos econòmics que no es relaciona amb grups dissocials, l'equació z queda de la manera següent:

$$Z_{\text{reincidència/no-reincidència (LLV)}} = \alpha + \beta_1 \text{ sexe} + \beta_2 \text{ situació de l'econòmica del nucli familiar} + \beta_3 \text{ relació amb grups disocials}$$

Si substituïm els valors recollits en la taula 7:

$$\text{reincidència/no-reincidència (LV)} = -1,336 + 0 - 0,855 - 0,622 = -2,813$$

I si apliquem la fórmula de probabilitats:

$$pr\{\text{reincidència/no - reincidència}\} = \frac{e^z}{1 + e^z} = \frac{e^{-2,813}}{1 + e^{-2,813}} = 0,057.$$

Taula 8. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de llibertat vigilada en funció dels valors de les variables sexe, situació econòmica del nucli familiar i relació amb grups dissocials. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Relació amb grups dissocials	Situació econòmica del nucli familiar	Sexe	Probabilitat
1	No	Suficient	Dona	0,057
2	No	Alta	Dona	0,067
3	Sí	Suficient	Dona	0,101
4	Sí	Alta	Dona	0,118
5	No	Insuficient	Dona	0,124
6	No	Suficient	Home	0,187
7	Sí	Insuficient	Dona	0,208
8	No	Alta	Home	0,216
9	Sí	Suficient	Home	0,300
10	Sí	Alta	Home	0,338
11	No	Insuficient	Home	0,351
12	Sí	Insuficient	Home	0,502

3. Predicció de la reincidència dels menors amb mesura d'internament

Les variables que expliquen la reincidència en el cas dels menors a qui s'ha aplicat un programa d'internament són: *trencament de vincles*, *situació laboral*, *relació amb grups dissocials*, *consum de tòxics*, *grup de delictes*, *existència de causes prèvies* i *existència d'episodis de violència* (taula 9). De l'estudi de les interaccions entre aquestes set variables explicatives es troba que només la interacció no col·lineal entre *trencament de vincles* i *episodis de violència* té relació amb el fet que el menor sigui o no reincident, per la qual cosa aquesta interacció s'inclourà en l'anàlisi multivariable.

Taula 9. Variables explicatives de la reincidència dels menors a qui s'ha aplicat un programa d'internament.

Variable	Significació
Trencament de vincles	Sig
Situació laboral	Sig
Relació amb grups dissocials	Sig
Consum de tòxics	Sig
Grup de delictes	Sig
Causas prèvies	Sig
Episodis de violència	Sig

L'anàlisi multivariable ha inclòs en l'equació de predicció, mitjançant el mètode *backward*, les variables *situació laboral*, *relació amb grups dissociats* i la interacció entre *trencament de vincles* i *episodis de violència*. Així, l'equació de predicció de la reincidència queda de la manera següent:

$$Z_{\text{reincidència/no-reincidència (INT)}} = \alpha + \beta_1 \text{ situació laboral} + \beta_2 \text{ relació amb grups dissociats} + \beta_3 \text{ interacció (trencament de vincles * episodis de violència)}$$

El model ajusta a la perfecció les dades ($\chi^2 = 0,000$ i sig = 1,000), com es pot observar en la taula 10, i classifica correctament el 77,1% de la totalitat dels casos (el 58,3% dels no reincidents i el 87% dels reincidents). Com en els casos anteriors, no existeix multivolinealitat (VIF = 1,26).

Aquesta equació z derivada del model permet calcular les probabilitats de reincidència o no- reincidència dels menors que han estat sotmesos a mesura d'internament a partir de les categories que adopten les variables *situació laboral*, *relació amb grups dissociats*, *trencament de vincles* i *episodis de violència*.

Els coeficients β i la constant α (per al càlcul de l'equació z) i els resultats de probabilitats que se'n deriven es recullen, respectivament, en les taules 11 i 12.

Taula 10. Estadístics de la regressió logística de la reincidència dels menors a qui s'ha aplicat un programa d'internament.

Variables introduïdes en l'anàlisi	Variables en l'equació	R ² (VIF) ⁶⁴	Prova de Hosmer i Lemeshow		% classificació correcta		
			Txi-quadrat	Sig	No	Sí	Global
<ul style="list-style-type: none"> •Trencament de vincles •Situació laboral •Relació amb grups dissociats •Consum de tòxics •Grup de delictes •Causes prèvies •Episodis de violència •Trencament de vincles * Episodis de violència 	<ul style="list-style-type: none"> •Situació laboral •Relació amb grups dissociats •Trencament de vincles * Episodis de violència 	0,204 (1,26)	0,000	1,000	58,3%	87%	77,1%

⁶⁴ VIF (inflació de la variància). $VIF = \frac{1}{(1 - R^2)}$.

Taula 11. Valors α i β de l'equació de regressió logística per a la reincidència dels joves a qui s'ha aplicat un programa d'internament.

Variable / interacció	Categoria	Valor del coeficient β
Situació laboral	No	2,303
	Sí	0
Relació amb grups dissocials	No	-2,773
	Sí	0
Trencament de vincles * Episodis de violència	No/No	-1,897
	No/Sí	0
	Sí/No	0
	Sí/Sí	0
Constante α		-0,916

El factor de risc amb més pes per a la predicció de la reincidència és una situació laboral d'inactivitat. Contràriament, el factor que més protegeix de la reincidència és el fet de no relacionar-se amb grups dissocials. Un altre factor protector apareix quan es dóna conjuntament un no-trencament de vincles i la inexistència d'episodis de violència. Així, els joves amb més probabilitat de reincidir són aquells que no treballen i que, a més, es relacionen amb grups dissocials, independentment del trencament de vincles i dels episodis de violència. Aquestes últimes variables moderen la probabilitat quan no es donen, és a dir, quan no hi ha trencament de vincles ni episodis de violència. Els joves amb més baixa probabilitat de reincidir són, majoritàriament, els qui treballen i no es relacionen amb grups dissocials.

Taula 12. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa d'internament en funció dels valors de les variables trencament de vincles, episodis de violència, relació amb grups dissocials i situació laboral. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Trencament de vincles	Episodis de violència	Relació grups dissocials	Situació laboral	Probabilitat
1	No	No	No	Sí	0,004
2	No	Sí	No	Sí	0,024
3	Sí	No	No	Sí	0,024
4	Sí	Sí	No	Sí	0,024
5	No	No	No	No	0,036
6	No	No	Sí	Sí	0,057
7	No	Sí	No	No	0,200
8	Sí	No	No	No	0,200
9	Sí	Sí	No	No	0,200
10	No	Sí	Sí	Sí	0,286
11	Sí	No	Sí	Sí	0,286
12	Sí	Sí	Sí	Sí	0,286
13	No	No	Sí	No	0,375
14	No	Sí	Sí	No	0,800
15	Sí	No	Sí	No	0,800
16	Sí	Sí	Sí	No	0,800

4. Predicció de la reincidència violenta

En la taula 13 s'han recollit les variables que han resultat ser explicatives de la reincidència violenta. Aquestes variables han estat identificades com a *sig*, si complien amb el requisit de la significació amb un valor igual o inferior a 0,05, i com a $sig \leq ,005$, quan la significació és molt elevada i el valor de l'error és menor o igual a 0,005. Aquesta diferenciació pel que fa a la significació, entre variables significatives i altament significatives, està orientada a incloure en la posterior anàlisi de regressió logística les variables més significatives com a criteri de selecció obligatòria davant la gran quantitat de variables que són explicatives de la reincidència violenta.

Així, les variables que expliquen la reincidència violenta amb més potència són:

1. Nucli de convivència
2. Maltractaments físics intrafamiliars
3. Situació laboral
4. Relació amb grups dissocials
5. Tipologia dels joves quant a les causes
6. Causes durant l'aplicació del programa
7. Edat en la finalització del programa

Pel que fa a l'anàlisi de les interaccions entre aquestes set variables, s'ha trobat que únicament no correlacionen les interaccions entre:

8. Edat en la finalització del programa i maltractaments físics infantils.
9. Edat en la finalització del programa i relació amb grups dissocials.

La variable *edat en la finalització del programa* adopta els seus valors independentment dels valors de la variable *maltractaments físics infantils* i, també, amb independència de les categories de la variable *relació amb grups dissocials*. La resta d'interaccions entre variables són col·lineals, per la qual cosa, a efectes d'evitar la multicol·linealitat, no poden ser considerades en l'anàlisi de regressió logística.

Taula 13. Variables explicatives de la reincidència violenta. S'han destacat com a altament significatives les que informen d'un valor inferior o igual a 0,005.

Variable	Significació
Àrea geogràfica de procedència	Sig
Espanyol/estranger	Sig
Nucli de convivència	Sig (sig ≤ 0,005)
Maltractaments físics intrafamiliars	Sig (sig ≤ 0,005)
Matrícula escolar	Sig
Situació laboral	Sig (sig ≤ 0,005)
Relació amb grups dissocials	Sig (sig ≤ 0,005)
Consum de tòxics	Sig
Tipus de delictes	Sig
Grup de delictes	Sig
Gravetat del delictes en condemna base	Sig
Tipologia dels joves quant a les causes	Sig (sig ≤ 0,005)
Causes prèvies	Sig
Causes durant l'aplicació del programa	Sig (sig ≤ 0,005)
Total de causes en què estan implicats	Sig
Edat en l'inici de l'expedient	Sig
Edat en la finalització del programa	Sig (sig ≤ 0,005)
Nombre de causes durant l'execució del programa	Sig

Les set variables altament explicatives enumerades anteriorment i les dues interaccions no col·lineals conformen el grup d'indicadors de la reincidència violenta objecte d'anàlisi. L'estratègia per a la consecució del model de predicció és doble: el mètode *Forward* i el mètode *Backward*. D'aquesta manera hi ha més possibilitats d'extreure de les anàlisis el model més capaç de predir la reincidència violenta i la no-reincidència violenta i que millor ajusti les dades.

La taula 14 recull el model amb millors resultats quant a la capacitat de predicció i ajustament de les dades. En la primera columna s'indiquen les variables i les interaccions que s'han inclòs en l'anàlisi de regressió logística; en la segona, les variables que han quedat incloses en l'equació de predicció; en la tercera, la R^2 de *Cox i Snell*, amb què es calcula el valor de la inflació de la variància (VIF); en la quarta i la cinquena columnes, el valor de χ^2 de *Hosmer i Lemeshow* i la seva significació; finalment, en les columnes sisena a vuitena, s'informa del percentatge de classificació correcta dels reincidents, dels no reincidents i del total.

Per seleccionar el millor model, primerament s'analitza la bondat d'ajustament que ve indicada per l'estadístic χ^2 de *Hosmer i Lemeshow* els valors del qual han de ser petits i han d'estar associats a valors elevats de significació estadística ($p > 0,05$). En aquest cas, l'equació de predicció de la reincidència violenta ajusta correctament les dades ($\chi^2 = 10,557$ i $\alpha = 0,228$).

Pel que fa als percentatges de classificació correcta, el model classifica correctament el 69,9% dels no reincidents, el 71,6% dels reincidents i el 70,7% del total. És a dir, dels casos no reincidents violents pronosticaria correctament com a tals, en aplicar-los l'equació de predicció, el 69,9% i en pronosticaria erròniament el 30,1%. Pel que fa als joves reincidents violents, l'equació de predicció pronostica correctament el 71,6% i erròniament el 28,4%. Finalment, pel que fa a la classificació correcta, es pot concloure, d'una banda, que el percentatge total de classificació correcta de 70,7% és elevat i, de l'altra banda, que és equilibrat, atès que els percentatges parcials de classificació correcta de reincidents violents i no reincidents violents són propers.

Per acabar, quant a la inflació de la variància, l'equació resultant dona un VIF de 1,27, molt inferior al valor 10 per sobre del qual indicaria l'existència de multicol·linealitat.

Taula 14. Estadístics de la regressió logística de la reincidència violenta.

Variables introduïdes en l'anàlisi	Variables en l'equació	R ² (VIF) ⁶⁵	Hosmer i Lemeshow		% classificació correcta		
			χ^2	Sig	No	Sí	Global
<ul style="list-style-type: none"> •Nucli de convivència •Maltractaments físics intrafamiliars •Situació laboral •Relació amb grups dissocials •Edat en la finalització del programa •Edat en la finalització del programa * Maltractaments físics intrafamiliars •Edat en la finalització del programa * Relació amb grups dissocials 	<ul style="list-style-type: none"> •Situació laboral •Relació grups dissocials •Edat finalització programa •Edat finalització programa * maltractaments físics intrafamiliars 	0,216 (1,27)	10,557	0,228	69,9	71,6	70,7

De l'anàlisi multivariant anterior es conclou que les variables i interaccions que formen part de l'equació de predicció de la reincidència violenta són (tercera columna de la taula 14):

1. Situació laboral.
2. Relació amb grups dissocials.
3. Edat en la finalització del programa.
4. Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars.

Així, l'equació lineal z farà possible el càlcul de les probabilitats i, per tant, la predicció respecte a una eventual reincidència violenta és la següent:

$$Z_{\text{reincidència violenta / no reincidència violenta}} = \alpha + \beta_1 \text{ situació laboral} + \beta_2 \text{ relació amb grups dissocials}$$

$$+ \beta_3 \text{ edat en la finalització del programa} + \beta_5 \text{ interacció (edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars)}$$

⁶⁵ VIF (inflació de la variància). $VIF = \frac{1}{(1 - R^2)}$.

Els valors que prenen la constant α i els coeficients β de les categories han estat recollits en la taula 15. La constant no varia en cap de les equacions z que s'han calculat. Els coeficients β , per la seva part, van prenent valors diferents en funció dels valors que adoptin les variables. Pel que fa als valors que adopta el coeficient β_1 , és de 0,407 quan el jove no treballa i de 0 quan sí que té alguna relació laboral. Quant a la variable *relació amb grups dissociats*, el valor β_2 és de 0 quan hi ha relació i de -1,065 quan és inexistent. Pel que fa a l'edat en la finalització del programa, el valor β_3 de -0,664 es multiplica pel valor de cada edat. Finalment, quan es tracta de la interacció entre *edat en la finalització del programa* i els *maltractaments físics intrafamiliars*, el valor de l'edat es multiplica per -0,046 quan no n'hi ha hagut i, per 0, quan sí que n'hi ha hagut.

Taula 15. Valors α i β de l'equació de regressió logística per a la reincidència violenta.

Variable/interacció	Categoria	Valor del coeficient β
Situació laboral	No	,407
	Sí	0
Relació amb grups dissociats	No	-1,065
	Sí	0
Edat en la finalització del programa	14	-,644 x 14
	15	-,644 x 15
	16	-,644 x 16
	17	-,644 x 17
	18	-,644 x 18
	19	-,644 x 19
	20	-,644 x 20
	14 * no	-,046 x 14
	15 * no	-,046 x 15
	16 * no	-,046 x 16
Edat en la finalització del programa * maltractaments físics intrafamiliars	17 * no	-,046 x 17
	18 * no	-,046 x 18
	19 * no	-,046 x 19
	20 * no	-,046 x 20
	14 * sí	0 x 14
	15 * sí	0 x 15
	16 * sí	0 x 16
	17 * sí	0 x 17
	18 * sí	0 x 18
	19 * sí	0 x 19
20 * sí	0 x 20	
Constante α		11,039

En la predicció de la reincidència violenta des de l'abordatge multivariable, la no-relació amb grups dissociats és el factor que té un pes més protector, seguit d'una major edat quan la finalització del programa, variable que esdevé clarament protectora de la reincidència. A més, l'edat quan la finalització del programa té un afegit protector quan interacciona amb el fet que el menor no va patir maltractaments intrafamiliars.

En el supòsit 1 (taula 16), jove que treballa, que no es relaciona amb grups dissociats, que no va patir maltractaments físics intrafamiliars i que va finalitzar el programa amb 20 anys, la probabilitat de ser reincident violent (contra la de reincident no violent) és de 0,021. Si en aquest cas, es varia l'edat i el jove acaba el programa amb 14 anys, la probabilitat de reincidència violenta és de 0,578 (supòsit 39). Si, a més, es varia la situació laboral i el jove de 14 anys no treballa, com és lògic, la probabilitat de reincidència violenta és de 0,673 (supòsit 44), i si es relaciona amb grups dissociats, la probabilitat passa a ser de 0,856 (supòsit 53). Per finalitzar, si també ha viscut maltractaments físics intrafamiliars (supòsit 56), la probabilitat que el jove sigui reincident violent serà de 0,919.

És a dir, quan hi ha una diferència important d'edats, els joves reincidentes de més edat són potencialment no violents, mentre que els més joves són potencialment reincidentes violents. Quan la diferència d'edats quan la finalització del programa és mínima, com ara de només un any, la variable que més discrimina pel que fa a la probabilitat de reincidència violenta és el fet que el jove treballi o no treballi.

Taula 16. Probabilitats de reincidència violenta en funció dels valors de les variables maltractaments físics intrafamiliars, edat en la finalització del programa, relació amb grups dissociats i situació laboral. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Supòsit	Maltractaments físics intrafamiliars	Edat en la finalització del programa	Relació amb grups dissociats	Situació laboral	Probabilitat
1	No	20	No	Sí	0,021
2	No	20	No	No	0,032
3	No	19	No	Sí	0,042
4	Sí	20	No	Sí	0,052
5	No	20	Sí	Sí	0,059
6	No	19	No	No	0,061
7	Sí	20	No	No	0,076
8	No	18	No	Sí	0,080
9	No	20	Sí	No	0,087
10	Sí	19	No	Sí	0,094
11	No	19	Sí	Sí	0,112
12	No	18	No	No	0,115
13	Sí	19	No	No	0,135
14	Sí	20	Sí	Sí	0,137
15	No	17	No	Sí	0,147
16	No	19	Sí	No	0,159
17	Sí	18	No	Sí	0,165
18	Sí	20	Sí	No	0,192
19	No	18	Sí	Sí	0,201
20	No	17	No	No	0,206
21	Sí	18	No	No	0,230
22	Sí	19	Sí	Sí	0,232
23	No	16	No	Sí	0,256
24	No	18	Sí	No	0,274
25	Sí	17	No	Sí	0,274
26	Sí	19	Sí	No	0,312
27	No	17	Sí	Sí	0,334
28	No	16	No	No	0,341
29	Sí	17	No	No	0,362
30	Sí	18	Sí	Sí	0,365
31	No	15	No	Sí	0,407
32	Sí	16	No	Sí	0,418
33	No	17	Sí	No	0,429
34	Sí	18	Sí	No	0,464
35	No	16	Sí	Sí	0,500
36	No	15	No	No	0,508
37	Sí	16	No	No	0,519
38	Sí	17	Sí	Sí	0,523
39	No	14	No	Sí	0,578
40	Sí	15	No	Sí	0,578
41	No	16	Sí	No	0,600
42	Sí	17	Sí	No	0,622
43	No	15	Sí	Sí	0,666
44	No	14	No	No	0,673
45	Sí	15	No	No	0,673
46	Sí	16	Sí	Sí	0,676
47	Sí	14	No	Sí	0,723
48	No	15	Sí	No	0,750
49	Sí	16	Sí	No	0,758
50	Sí	14	No	No	0,797
51	No	14	Sí	Sí	0,799
52	Sí	15	Sí	Sí	0,799
53	No	14	Sí	No	0,856
54	Sí	15	Sí	No	0,856
55	Sí	14	Sí	Sí	0,883
56	Sí	14	Sí	No	0,919

B) Procés metodològic en el grup de discussió sobre la recerca de reincidència de menors

Dins del calendari de recerca (vegeu l'apartat 2.2.2.1) hi havia prevista una trobada amb professionals experts dels diferents àmbits d'intervenció de la DGJJ per analitzar conjuntament els factors que poden explicar la reincidència en el delictes, al seu parer i des de la pràctica professional. També es pretenia aportar els primers resultats obtinguts per analitzar sota el seu punt de vista les explicacions que podrien fonamentar-los.

Concretament els objectius de la trobada en grup de discussió eren:

1. Debatre sobre alguns dels objectius de la recerca, per conèixer l'opinió dels professionals experts.
2. Debatre sobre alguns dels resultats en brut, perquè ens ajudin a interpretar les possibles explicacions més probables a aquests resultats.

La metodologia seguida per al plantejament de la sessió va ser la següent:

- ✓ Es van convocar sis persones expertes en les diferents àrees de justícia juvenil que, malgrat que alguns es coneixien professionalment, no formaven part dels mateixos equips ni tenien dependència jeràrquica. La selecció no va ser aleatòria, sinó que es buscaven persones clau en els diferents programes d'intervenció. En alguns casos es va consultar els responsables jeràrquics per a la seva selecció i en d'altres, en què ja era clara la seva posició estratègica, se'ls va proposar directament la possibilitat d'intervenir en el grup de discussió. En tots els casos se'n va informar prèviament els seus caps i se'ls va sol·licitar la seva autorització.
- ✓ Els participants van ser convocats telefònicament, sense rebre gaire informació sobre el contingut concret de la sessió ni les preguntes que es debatrien, per tal d'evitar que es prepararessin la sessió i que això pogués malmetre l'espontaneïtat en les respostes.
- ✓ Finalment es van substituir dues persones que no tenien disponibilitat el dia marcat. Van participar-hi: un delegat d'Assistència al Menor (DAM) de les comarques de Tarragona; una treballadora social del centre tancat *Els Til·lers*;

una pedagoga del Servei de Centres de la DGJJ; un psicòleg i sotsdirector del centre tancat *L'Alzina*; una treballadora social del Servei de Mediació i Assessorament Tècnic (SMAT) de la DGJJ; una pedagoga del Servei d'Assessorament Tècnic de Menors als Jutjats, també depenent de la DGJJ. Dos dels investigadors principals de la recerca van fer de moderador i de secretari.

- ✓ La sessió del grup de discussió es va realitzar el nou de març de 2005 a la sala de juntes del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Es va gravar en àudio i posteriorment es va transcriure literalment. En aquest annex es presenta un recull de les conclusions principals.
- ✓ La sessió es va dividir en dues parts d'aproximadament una hora i quart de durada cadascuna amb un descans de 15 minuts. En la primera part es van formular algunes *preguntes clau* i es va promoure el debat sobre els factors que al seu parer podrien influir més en els joves per possibles reincidències en el delictes posterior a la seva intervenció. La primera part responia al primer objectiu de la sessió. A la segona part es van presentar alguns dels primers resultats obtinguts en la recerca i es demanava l'opinió dels experts sobre la interpretació d'aquests resultats. Per aquesta segona part, es van utilitzar tres o quatre diapositives en *power point*. La segona part responia al segon objectiu de la sessió.
- ✓ Les *preguntes clau* de la primera part de la sessió que es formularen van ser: 1) en la vostra pràctica professional, quins factors heu trobat que quan es donen en el jove generen més risc reincidència? 2) quins factors són els que penseu que ajuden més al jove a no reincidir? 3) d'aquests factors positius i negatius, quins creieu que tenen més pes per determinar que s'apliqui una mesura o una altra?; 4) i a l'hora d'intervenir en els diferents programes, quins aspectes creieu que són els que més treballen els professionals que intervenen?
- ✓ La segona part no incloïa preguntes clau. S'introduïa una diapositiva en la qual es recollien les taxes de reincidència dels diferents programes; una altra diapositiva recollia el perfil més significatiu d'un reincident i un de no reincident; una darrera diapositiva recollia les diferències més significatives entre els programes imposats. Els participants en comentaven lliurement les dades i les possibles interpretacions.

- ✓ Un cop finalitzada la sessió, es va fer realitzar una anàlisi preliminar que va consistir a recollir un resum de les idees aportades i les interpretacions dels resultats i les observacions de la dinàmica de la reunió. També es van confrontar les notes entre els dos investigadors presents a la reunió. Posteriorment, es va fer acta de les notes preses durant la reunió i la transcripció escrita de totes les intervencions. A continuació, es presenta el resum de conclusions principals:

Moderador:

Bon dia,

Abans de tot, voldríem agrair-vos que hagueu acceptat participar en aquest grup de discussió i la vostra disponibilitat per adaptar les vostres agendes, especialment la gent que veniu de fora de Barcelona.

El treball que us plantejem en la sessió d'avui té dues parts: en la primera, que durarà aproximadament una hora i quart, serà de discussió més genèrica. I la segona, després d'un breu descans, serà de discussió sobre alguns dels primers resultats que hem recollit de la recerca que estem duent a terme sobre la reincidència en el delictes en la Justícia de menors.

Ens interessen molt les vostres opinions com a experts en els vostres camps d'actuació, i voldríem saber què penseu sobre les preguntes que us formulem. És necessari que us expliqui que totes les opinions són importants de conèixer, i per saber l'estat de la qüestió a justícia juvenil; per tant, ens interessa que aneu contrastant les vostres opinions lliurement, prenent la paraula quan ho estimeu oportú, sens que hi hagi torn de paraula fix. Per la meva part, només intervindrè puntualment per reconduir el tema o demanar que aprofundiu en alguna de les preguntes que us formulem.

Necessiteu cap aclariment?

La primera qüestió per la que voldríem començar és que ens expliquéssiu, al vostre parer..

Conclusions del grup de discussió

Les persones que intervenen en el grup estan identificades amb lletres: A (mediació); B (Medi obert); C (CE Til·lers); D (CE Alzina); E (equip tècnic centres); F (assessorament).

Primera part

1. Factors de risc de reincidència

- *Resposta lenta de la justícia* o inexistència de resposta (A).
 - Resposta de la justícia massa allunyada del fet delictiu.
 - Prescripció de fet.
 - Incompareixences que no tenen cap mena de resposta.Aquests són aspectes agreujants però no determinants de la reincidència (B).
- Cal diferenciar la reincidència en l'etapa adolescent (té uns factors associats diferents) de la que es manté a partir del 18-20 anys (B).
 - Reincidència persistent: hi intervenen bàsicament *l'entorn familiar* (models delictius assentats) i les *toxicomanies*.
 - El factor *grup d'iguals* té pes només en l'etapa adolescent. Retornar al mateix grup d'amics a l'acabar la mesura (D) i no tenir altres vincles afectius alternatius al grup (A, D).
- *L'entorn familiar* és clau (C) i té incidència en tots els aspectes anteriors (si la justícia és lenta però la família intervé des del primer moment, disminueix molt la ineficàcia; no es produeixen incompareixences, etc.; també té un pes menys important el grup d'iguals si la família garanteix un vincle afectiu). Les actituds familiars són determinants davant el delictiu.
- Els *aspectes individuals* són els que finalment determinen que en circumstàncies similars alguns joves se'n surtin i altres no: el *nivell d'autocrítica baix o inexistent i el locus de control extern* (C); *no acceptar del recurs que li ofereixes*.
- Un altre element de risc és que el jove no mantingui vincles amb *recursos de l'entorn* (l'escola i altres recursos).

2. Factors protectors

- És fonamental que es produeixin *esdeveniments d'èxit en la història del jove*: trobar parella, feina, etc. (D).
- Tocar fons (C).
- *Assumpció de les pròpies dificultats* (familiars, personals) per poder començar a canviar (A). *Nivell d'autocrítica* (C).
- *Actitud positiva envers el canvi* (E). *Acceptar les possibilitats que se li ofereixen* (C).
- *Lligam afectiu positiu amb un adult* (familiar, parella, tutor del centre, etc.) (D).
- *Reconeixement dels fets delictius* (D).
- *Maduresa personal*.
- *Nivell intel·lectual*.

3. Factors vinculats a la presa de decisions sobre programes a aplicar

- *El context social*: si no hi ha suport familiar, domicili, etc. no és possible assessorar cap a mesures en medi obert o internaments semioberts o oberts (estrangers magribins o implicats en xarxes delictives, joves de DGAM que han perdut el recurs) (C, D). També és important si té recursos al voltant en els quals funciona (escola, lleure,...).
- Els límits que determina la Llei.
- *La globalitat de la situació judicial* (B, C, E, D presenten temes diferents):
 - Si és reincident.
 - Si té altres mesures pendents de complir (cal buscar-ne la compatibilitat i la coherència).
 - La relació entre la situació judicial i la intervenció educativa (no proposar mesures contraproductives des del punt de vista educatiu, per exemple moltes hores de PBC a algú que li convé començar a treballar).
 - El tipus de fet delictiu.
- *Aspectes personals* del jove: consum de tòxics, salut mental, capacitat de reflexionar (D). Quan hi ha falta de normes són recomanables les PBC (B).
- Alarma social que ha produït el delictiu (D).
- Quan el problema es focalitza en un *tema determinat* són recomanables les tasques socioeducatives (delictes de trànsit, etc.).

4. Factors sobre els quals s'incideix des dels programes

Mediació

- La responsabilitat del fet comès i posar-se en el lloc de la víctima. Mitjançant la reparació és quan s'aconsegueix això de manera més efectiva.

Llibertat vigilada

- Acceptació de la mesura i reconeixement del delicte.
- Es prioritzen uns aspectes o uns altres segons el cas (control d'impulsos, recerca laboral, etc.).

PBC

- La manca de normes (entesa com a la incapacitat de mantenir una activitat diària estructurada?).

Cautelars

- Es destaca la dificultat de treballar en aquesta situació. El punt de partida d'acceptació del delicte i de la mesura.

Internament

- L'empatia envers la víctima i el fet de posar-se en lloc de l'altre.
- El PTI recull el que cal modificar individualment per reduir la reincidència en funció del perfil de cada jove (toxicomanies, violència, autonomia, etc.). La intervenció específica va molt relacionada amb el delicte.
- El menor ha de ser capaç de viure el centre com un lloc al qual ve a fer alguna cosa més que complir una sanció; si no, és difícil aconseguir qualsevol canvi.

Segona part

Comentaris en relació amb les taxes de reincidència per programes

PBC

- Sorprèn la taxa de reincidència. Aquesta mesura s'associa a primerencs, com a resposta puntual. Hi ha, però, una altra intervenció que assenyala aquesta mesura com a habitual en casos de diverses mesures que cal aplicar (es pot compatibilitzar amb altres mesures).

La resta de taxes no provoquen comentaris, s'ajusten al que es podria preveure.

Comentaris en relació amb les variables explicatives de la reincidència

Pel que fa als delictes

- Sorprèn que els delictes contra la salut pública no tinguin més reincidència. Solen ser casos de semiobert amb força entrades i sortides. Es comenta que seria interessant saber si hi ha molts delictes d'aquesta mena com a segon delicte d'altres agafats com a més importants, la qual cosa podria explicar aquesta impressió.
- Es comenta el fet que les faltes tinguin un nivell de reincidència superior: solen ser joves identificats (en poblacions petites o barris?) i als quals se'ls vigila o persegueix.

Pel que fa a l'edat

- El pronòstic dels nois i les noies que arriben molt joves i per diverses causes a medi obert o centres és negatiu i és diferent d'aquells que arriben per una sola causa greu.

Pel que fa als programes

- A Barcelona destaca que les mediacions tenen un índex molt elevat de no-presentacions, i que va en augment. Tarragona diu que és diferent, potser

perquè el circuit és diferent (estaria bé estudiar-ho). Les no-presentacions sense resposta constitueixen un factor de risc; una part d'aquestes es produeixen per errades administratives (domicilis equivocats).

Diferències entre programes / homogeneïtat interna dels programes

- Sorpren que es trobin poques diferències significatives entre reincidents i no reincidents quan els analitzem dins d'un mateix programa. En els extrems, mediació i internament no tant, però en la resta de programes es té la idea que la població no hauria de ser tan homogènia.
- El fet que no es trobin variables diferenciadores pot ser perquè en totes les variables estudiades hi ha una homogeneïtat que no permet establir diferències. L'explicació de les diferències es troba en variables diferents a les estudiades, probablement de caràcter més dinàmic.
- Una hipòtesis que s'apunta és que els assessoraments estan molt ben fets i que els joves estan agrupats segons les seves característiques més rellevants en relació amb la reincidència.
- S'apunten algunes variables que no hem estudiat i que es creu que poden incidir molt en la reincidència: en relació amb la mediació, si hi ha hagut reparació o no n'hi ha hagut; si s'han produït canvis continus de residència i escola; si hi ha estabilitat familiar; si es té un vincle afectiu positiu i estable.

Altres comentaris d'interès que surdeixen al llarg de la reunió

- El valor de la no-reincidència: reincidència i reinserció no són les cares oposades de la mateixa moneda. L'absència de reincidència no implica inserció (es pot continuar vivint marginat i al límit de la legalitat).
- És important valorar el tipus de reincidència. Per a un jove amb delictes violents ja és prou important haver reincidit en delictes sense violència.
- L'anàlisi dels estrangers hauria de ser un capítol a part: els magribins es troben condicionats a delinquir per la seva situació precària, mentre que alguns altres vinculats a màfies de l'est es troben condicionats per la pressió del grup. Les variables que condicionen la reincidència són diferents.
- Delictes de violència domèstica: també representen un tema a part, amb uns factors associats a la reincidència diferents: normalment tenen històries de violència intrafamiliar prèvies.
- S'assenyala que l'internament té un aspecte associat curiós i és que, a vegades serveix per restablir vincles familiars: la família torna a prestar atenció al jove arran de l'internament.

Annex 3 : Plantilla de recollida de dades

CAUSA BASE:

NOMES ASSESSORAMENT

NOMÉS CAUTELARS

MEDIACIÓ I/O REPARACIÓ

LLIBERTAT VIGILADA

PBC

ALTRES MESURES M.OBERT

INTERNAMENT Tancat
Semiobert
Obert

Data naixement anterior a 1/1/1987 **revisar dades adults** Fet

Observacions annexades: ANNEX SI NO

Altres Observacions:

Variables individuals i sociofamiliars

1. Id. Expedient									
2. Data incoació									
3. Edat inici exped.	Variable generada								
4. Situació exped.	1	Vigent (VIGEN)							
	2	Tancat definitivament (TANDE)							
	3	Arxivat provisionalment (ARXPR)							
5. Cognoms, nom									
6. Data naixement									
7. Sexe	1	Home							
	2	Dona							
8. Nacionalitat	Veure annex 1								
11. Nombre germans (inclòs ell/a)									
12. Trencament de vincles	1	No							
	2	Sí							
13. Desaparició traumàtica familiars directes	1	No							
	2	Sí							
14 Situació socioeconòmica nucli (només un)	1	Alta							
	2	Suficient							
	3	Insuficient							
15. Maltractament físic intrafamiliar	1	No n'ha patit/ no n'ha viscut							
	2	Sí							
16. Maltractament emocional/psíquic intrafamiliar	1	No n'ha patit/ no n'ha viscut							
	2	Sí							
17. Abusos sexuals intrafamiliar	1	No n'ha patit/ no n'ha viscut							
	2	Sí							
18. Criminalitat parents directes primera consanguinitat	1	No							
	2	Sí, progenitors							
	3	Sí, germans							
	4	Sí, progenitors i germans							
	5	Sí, no consta qui							
	6	Altres							
19. Problemes salut física pares/primerà consanguinitat	1	No n'hi ha							
	2	Sí							

20. Problemes salut mental pares/primerà consanguinitat	1	No n'hi ha	
	2	Sí	
21. Toxicomania família pares/primerà consanguinitat	1	No	
	2	Sí	
27. Consum de tòxics	1	No	
	2	Sí	

Recollides del informe final de la causa base o de l'informe d'assessorament tècnic de la causa base

9 Tipus residència	1	Amb domicili fix	
	2	Sense domicili fix	
	3	Viu al carrer	
10. Nucli de convivència actual (només un)	1	Família d'origen	
	2	Família extensa	
	3	Família acollidora	
	4	En parella	
	5	Centre DGAIA	
	6	Altres	
	7	Centre Justícia juvenil	
	8	Sol	
22. Matriculació escolar	1	No matriculat	
	2	Matriculat	
23. Formació escolar (només un)	1	ESO	
	2	Mòduls de grau mig	
	3	Batxillerat	
	4	Universitat/ Grau superior	
	5	Formació no reglada	
	6	Altres	
24. Treballa?	1	No	
	2	Sí	
25. Relacions grups disocials?	1	No	
	2	Sí	
26. Relació de parella?	1	Parella disocial	
	2	Parella prosocial	
	3	Parella no consta la sociabilitat	
	4	No té parella	

Dades penals CAUSA BASE

28. Causa base							
29. Fet delictiu més important (només un)		Veure annex 2					
30. Tipus de fet delictiu		1	Falta	2	Delicte	3	Temptativa
31. Data fet						32. Nombre de fets	
33. Implicats en el fet delictiu		1	En grup amics majoritàriament < 18 anys				
		2	En grup amics majoritàriament > 18 anys				
		3	Sol				
		4	Amb altres familiars				
34. Data d'inici programa							
35. Data situació programa							
36. Temps que ha durat		Variable generada					
37. Edat finalització CB		Variable generada					
38. Programa aplicat més penós (només 1)		1	Internament (tancat)				
		2	Internament (semiobert)				
		3	Internament (obert)				
		4	Internament (no consta) No seleccionar				
		5	Llibertat vigilada				
		6	PBC				
		7	Altres mesures medi obert				
		8	Assessorament				
		9	Mediació				
		10	Mesures cautelars				

Altres dades penals

46. Total causes implicat el noi/a	
------------------------------------	--

Altres dades penals

45. Edat inici primer ingrés en centre	Variable generada
--	-------------------

39. Causa 1							
40 Fet delictiu més important en causa 1		Veure annex 2					
41. Tipus de fet delictiu		1	Falta				
		2	Delicte				
		3	Temptativa				
42. Data fets delictius de la causa 1							
43. Programa aplicat més penós (només 1)		1	Internament (tancat)				
		2	Internament (semiobert)				
		3	Internament (obert)				
		4	Internament (no consta) No seleccionar				
		5	Llibertat vigilada				
		6	PBC				
		7	Altres mesures medi obert				
		8	Assessorament				
		9	Mediació				
		10	Mesures cautelars				
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS					
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS					

39. Causa 2							
40 Fet delictiu més important en causa 2		Veure annex 2					
41. Tipus de fet delictiu		1	Falta				
		2	Delicte				
		3	Temptativa				
42. Data fets delictius de la causa 2							
43. Programa aplicat més penós (només 1)		1	Internament (tancat)				
		2	Internament (semiobert)				
		3	Internament (obert)				
		4	Internament (no consta) No seleccionar				
		5	Llibertat vigilada				
		6	PBC				
		7	Altres mesures medi obert				
		8	Assessorament				
		9	Mediació				
		10	Mesures cautelars				
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS					
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS					

Més causes en la història: **omplir annex**

Més causes en la història: **omplir annex**

Altres dades penals

39. Causa 3											
40 Fet delictiu més important en causa 3	Veure annex 2										
41. Tipus de fet delictiu	1	Falta									
	2	Delicte									
	3	Temptativa									
42. Data fets delictius de la causa 3											
43. Programa aplicat més penós (només 1)	1	Internament (tancat)									
	2	Internament (semiobert)									
	3	Internament (obert)									
	4	Internament (no consta) No seleccionar									
	5	Libertat vigilada									
	6	PBC									
	7	Altres mesures medi obert									
	8	Assessorament									
	9	Mediació									
	10	Mesures cautelars									
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS									
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS									

Altres dades penals

39. Causa 4											
40 Fet delictiu més important en causa 4	Veure annex 2										
41. Tipus de fet delictiu	1	Falta									
	2	Delicte									
	3	Temptativa									
42. Data fets delictius de la causa 4											
43. Programa aplicat més penós (només 1)	1	Internament (tancat)									
	2	Internament (semiobert)									
	3	Internament (obert)									
	4	Internament (no consta) No seleccionar									
	5	Libertat vigilada									
	6	PBC									
	7	Altres mesures medi obert									
	8	Assessorament									
	9	Mediació									
	10	Mesures cautelars									
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS									
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS									

Altres dades penals

39. Causa 5											
40 Fet delictiu més important en causa 5	Veure annex 2										
41. Tipus de fet delictiu	1	Falta									
	2	Delicte									
	3	Temptativa									
42. Data fets delictius de la causa 5											
43. Programa aplicat més penós (només 1)	1	Internament (tancat)									
	2	Internament (semiobert)									
	3	Internament (obert)									
	4	Internament (no consta) No seleccionar									
	5	Libertat vigilada									
	6	PBC									
	7	Altres mesures medi obert									
	8	Assessorament									
	9	Mediació									
	10	Mesures cautelars									
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS									
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS									

Altres dades penals

39. Causa 6											
40 Fet delictiu més important en causa 6	Veure annex 2										
41. Tipus de fet delictiu	1	Falta									
	2	Delicte									
	3	Temptativa									
42. Data fets delictius de la causa 6											
43. Programa aplicat més penós (només 1)	1	Internament (tancat)									
	2	Internament (semiobert)									
	3	Internament (obert)									
	4	Internament (no consta) No seleccionar									
	5	Libertat vigilada									
	6	PBC									
	7	Altres mesures medi obert									
	8	Assessorament									
	9	Mediació									
	10	Mesures cautelars									
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS									
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS									

Altres dades penals

39. Causa 7					
40 Fet delictiu més important en causa 7	Veure annex 3				
41. Tipus de fet delictiu	1	Falta			
	2	Delicte			
	3	Temptativa			
42. Data fets delictius de la causa 7					
43. Programa aplicat més penós (només 1)	1	Internament (tancat)			
	2	Internament (semiobert)			
	3	Internament (obert)			
	4	Internament (no consta) No seleccionar			
	5	Libertat vigilada			
	6	PBC			
	7	Altres mesures medi obert			
	8	Assessorament			
	9	Mediació			
	10	Mesures cautelars			
44. Durada del programa SI ES INTERNAMENT	Variable generada	DATA INICI IC/CC/CS			
		DATA FINALITZACIÓ IC/CC/CS			

INTERNAMENT *Causa base*

54. Episodis de violència	1	No	
	2	Si	
55. Edat inici primer episodi de violència			
56. Hiperactivitat/ deficit d'atenció	1	No	
	2	Si	
57. Dificultats d'autocontrol	1	No	
	2	Si	
58. Empatia/ remordiment	1	No	
	2	Si	
59. Impulsivitat	1	No	
	2	Si	
60. Trastorn antisocial	1	No	
	2	Si	
61. Incident 1	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
62. Data incident 1			

Més incidents : omplir al costat

63. Situacions autolítiques	1	No	
	2	Si	
64. Vinculació recurs	1	No vinculat	
	2	Vinculat	

ANNEX INCIDENTS INTERNAMENT *CAUSA BASE*

Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			
Incident	1	Molt greu	
	2	Greu	
	3	Lleu	
Data incident			

Nota: posar el número d'incident a cadascun

MEDIACIÓ *Causa base*

52 Resultat positiu del programa	1	Conciliació amb la víctima	
	2	Conciliació amb reparació econòmica víctima	
	3	Conciliació amb reparació no econòmica víctima	
	4	Conciliació amb reparació a la Comunitat	
	5	Realització d'activitat educativa	
	7	Valoració de l'interès reparador del menor	
	53. Resultat negatiu del programa	1	Actitud del menor
2		Per decisió del mediador	
3		Per decisió del fiscal	
4		Per decisió de la víctima	

Annex 4. Relació de taules i gràfics de la recerca explicitades per capítols

Capítol 1. El marc teòric	
Taula 1. Prevalences en el consum de tòxics per sexe i edat en els darrers 10 anys.	Gràfic 1. Edats d'inici en el consum de drogues entre els estudiants de 14 a 18 anys a Espanya el 2004.
Taula 2. Activitats realitzades pels joves de 15 a 29 anys durant el temps lliure (dies laborables i caps de setmana). 2001.	Gràfic 2. Evolució dels expedients incoats per la Fiscalia de Menors 2000-2003 a Catalunya.
Taula 3. Delictes contra les persones denunciats davant la Fiscalia de Menors a Catalunya.	Gràfic 3. Evolució del nombre de menors diferents atesos per la Direcció General de Justícia Juvenil en el període 2000-2003.
Taula 4. Delinqüència juvenil. Detinguts a tot l'Estat espanyol per les Forces de Seguretat. ⁶⁶	
Taula 5. Definició de reincidència juvenil, segons diferents estudis.	
Taula 6. Variables que influeixen en la delinqüència juvenil i en la posterior reincidència segons diferents autors recollits en les referències bibliogràfiques.	
Taula 7. Relació d'estudis indicats en la taula 6.	
Capítol 2. La recerca	
Taula 1. Operativització dels conceptes de la recerca.	Gràfic 1. Model d'anàlisi de la recerca. Genèric.
Taula 2. Població de justícia juvenil amb causes finalitzades l'any 2002, distribuïts pels programes objecte d'estudi.	Gràfic 2. Model d'anàlisi de la recerca. Desglossament de les dimensions.
Taula 3. Població de menors que han finalitzat totalment una mesura l'any 2002 per programes i el seu percentatge respecte al total. Relació amb la mostra escollida i ponderació.	Gràfic 3. Exemple de selecció de la <i>causa base</i> per fixar la població de l'estudi.
Taula 4. Fitxa tècnica.	Gràfic 4. Comparativa de població de justícia juvenil acumulada i població atesa a 31 de desembre.

⁶⁶ Inclou les detencions fetes pel cos nacional de policia, la guàrdia civil i la policia autonòmica basca. Dades del Ministeri de l'Interior: Anuario Estadístico del Ministerio del Interior. 2003.

Taula 5. Variables històriques individuals.
Taula 6. Variables històriques sociofamiliars.
Taula 7. Variables penals i criminològiques històriques del menor o la menor.
Taula 8. Variables sociofamiliars en el moment de la <i>causa base</i> .
Taula 9. Variables penals i criminològiques en la <i>causa base</i> .
Taula 10. Variables penals i criminològiques en la reincidència.

Capítol 3. La descripció de la població

Taula 1. Distribució per sexe.	Gràfic 1. Comparativa de l'agrupació de delictes ⁶⁷ en la <i>causa base</i> entre la població catalana adulta i juvenil.
Taula 2. Distribució per àrea geogràfica de procedència.	Gràfic 2. Distribució de programes finalitzats l'any 2002.
Taula 3. Edat en l'inici de l'expedient i en finalitzar la <i>causa base</i> .	Gràfic 3. Mitjana de dies que es triga a tenir una nova causa a la DGJJ.
Taula 4. Consum de tòxics detectats al llarg de la història dels joves.	Gràfic 4. Perfil descriptiu diferenciat del jove que arriba a la <i>mediació</i> en comparació amb la població general estudiada.
Taula 5. Problemes de salut mental detectats en els menors.	Gràfic 5. Perfil descriptiu diferenciat del jove que es decideix intencionalment que no continui més enllà de l' <i>ATM</i> respecte de la població general objecte d'estudi.
Taula 6. Nombre de germans (interval).	Gràfic 6. Perfil descriptiu diferenciat del jove que arriba a la PBC en comparació a la població general de Justícia juvenil.
Taula 7. Trencament de vincles al llarg de la seva història. Desaparició traumàtica de familiars.	Gràfic 7. Perfil descriptiu diferenciat del jove que rep com a mesura la Llibertat vigilada en comparació amb la població general estudiada.
Taula 8. Maltractaments físics intrafamiliars. Maltractaments emocionals/psíquics intrafamiliars.	Gràfic 8. Perfil descriptiu diferenciat del jove a qui s'aplica mesura d'internament en comparació amb la població general estudiada.
Taula 9. Antecedents delictius familiars. Desglossada i dicotòmica.	Gràfic 9. Ingressos en centres de justícia juvenil en els subjectes de la mostra.

⁶⁷ S'han agafat els percentatges vàlids per comparar les dues poblacions d'adults i de joves.

Taula 10. Problemes de salut física dels familiars. Problemes de salut mental dels familiars.

Taula 11. Toxicomania en el si de la família.

Taula 12. Nucli de convivència en finalitzar la *causa base*.

Taula 13. Estabilitat del domicili en finalitzar la *causa base*.

Taula 14. Situació socioeconòmica del nucli familiar en finalitzar la *causa base*.

Taula 15. Matriculació escolar. Formació escolar en finalitzar la *causa base*.

Taula 16. Situació laboral: treballa?

Taula 17. Té relacions amb grups dissocials en finalitzar la *causa base*? Situació afectiva: té parella en finalitzar la *causa base*?

Taula 18. Distribució de causes obertes per la fiscalia en l'expedient del menor.

Taula 19. Tipus de fet delictiu comès en la *causa base*. Agrupació en 15 categories, segons la classificació utilitzada per justícia juvenil.

Taula 20. Tipus de fet delictiu comès en la *causa base* (agrupada en cinc categories).

Taula 21. Gravetat del delicte en la *causa base*

Taula 22. Nombre de fets delictius (interval) comesos en la *causa base* i tipificació penal.

Taula 23. Amb qui ha comès el fet delictiu?

Taula 24. Distribució de programes finalitzats en la *causa base*.

Taula 25. Total de causes que ha obert la DGJJ a instàncies de la fiscalia a la població objecte d'estudi, agrupades segons les cinc categories de delictes i el moment al qual corresponen.

Taula 26. Distribució del total de causes obertes a la DGJJ a instàncies

de la fiscalia pel tipus de fet delictiu i el moment al qual corresponen.

Taula 27. Distribució del total de causes obertes a la DGJJ a instàncies de la fiscalia pels programes imposats i el moment al qual corresponen.

Taula 28. Trajectòries delictives (de més freqüents a menys).

Taula 29. Rànquing de les trajectòries delictives en la població estudiada.

Capítol 4. La reincidència

Taula 1. Taxes de reincidència en diferents estudis per a joves.

Gràfic 1. Període de seguiment de la reincidència de menors.

Taula 2. Taxa de reincidència en el delicte de menors per programes.

Gràfic 2. Proporció de delicte violent en la *causa base* i en la reincidència.

Taula 3. Relació entre el programa aplicat i la reincidència en el delicte.

Gràfic 3. Taxa de reincidència violenta per programes.

Taula 4. Taxes de reincidència en el delicte segons el centre i tipus d'internament.

Gràfic 4. La reincidència general segons les àrees geogràfiques de procedència.

Taula 5. Taxa de reincidència segons l'agrupació de fets delictius.

Gràfic 5. Àmbit en què es produeix la reincidència.

Taula 6. Gravetat del delicte en la *causa base*.

Gràfic 6. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per sexe.

Taula 7. Sexe i reincidència en el delicte.

Gràfic 7. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per nacionalitats.

Taula 8. Nacionalitat i reincidència en el delicte.

Gràfic 8. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per programa imposat a la *causa base*.

Taula 9. Variables sociofamiliars històriques explicatives de la reincidència.

Gràfic 9. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències per agrupació de delictes.

Taula 10. Variables sociofamiliars recollides en el moment de la finalització de la intervenció de la Justícia en la *causa base*.

Gràfic 10. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències segons la violència del delicte.

Taula 11. Variables penals i criminològiques.

Gràfic 11. Temps que es triga a reincidir i nombre de reincidències segons els antecedents.

Taula 12. Diferències entre reincidents i no reincidents per a cadascuna de les variables estudiades i en relació amb cada programa.

Capítol 5. La predicció de la reincidència en menors

Taula 1. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de PBC en funció dels valors de les variables *maltractaments físics intrafamiliars*, *edat en la finalització del programa* i *nombre de causes prèvies*.

Taula 2. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa de llibertat vigilada en funció dels valors de les variables *sexe*, *situació econòmica del nucli familiar* i *relació amb grups dissocials*. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Taula 3. Probabilitats de reincidència dels joves amb programa d'internament en funció dels valors de les variables *trencament de vincles*, *episodis de violència*, *relació amb grups disocials* i *situació laboral*. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Taula 4. Probabilitats de reincidència violenta en funció dels valors de les variables *maltractaments físics intrafamiliars*, *edat finalització programa*, *relació amb grups disocials* i *situació laboral*. Les probabilitats inferiors a 0,5 pertanyen a joves potencialment no reincidents (gris clar), mentre que les superiors a aquest valor representen a joves potencialment reincidents (gris fosc).

Taula 5. Variables i interaccions predictores de la reincidència per a cada programa estudiat.

Capítol 6. Les noies

Taula 1. Diferències entre el perfil de la noia reincident i el de la noia no reincident.

Gràfic 1. Reincidència en el delictes segons el tipus de parella.

Taula 2. Perfil de les noies reincidents i el de les no reincidents segons els programes.

Gràfic 2. Fet delictiu de la *causa base*. Repartiment en els cinc grups. Comparatiu de les noies amb els nois

Gràfic 3. Rànkings dels 10 fets delictius

més comuns en les noies.

Gràfic 4. Delicte violent en les noies: proporció en la causa base i en la reincidència i comparació amb els nois.

Capítol 7. Els estrangers

Taula 1. Distribució dels joves estrangers per àrees geogràfiques de procedència.

Gràfic 1. Població estrangera a la DGJJ. Comparativa en els darrers cinc anys.

Taula 2. Perfil del jove estranger reincident. Desglossament per col·lectius.

Gràfic 2. Comparativa entre població estrangera juvenil i població estrangera adulta encarcerada.

Taula 3. Diferències entre el perfil infractor del jove espanyol, del magribí i del llatinoamericà.

Gràfic 3. Comparativa de dades de joves estrangers infractors i població estrangera empadronada a Catalunya per àrees geogràfiques de procedència.

Gràfic 4. Estrangers. Relació entre la situació socioeconòmica i la reincidència.
